

Begroting 2010

PS 56/09

Inhoudsopgave

blz.

blz.

Inleiding 3

Programmabegroting

1	Bestuur	7
2	Verkeer en Vervoer	23
3	Water	55
4	Milieu	73
5	Natuur, bos en landschap	105
6	Sociaal economische zaken	121
7	Jeugd, cultuur en samenleving	149
8	Ruimtelijke ontwikkeling	173
9	Revitalisering landelijk gebied	179
10	Wonen	191
	Algemeen financieel beleid	199

Paragrafen

1	Integrale veiligheid	203
2	Bedrijfsvoering	217
3	Provinciale heffingen	235
4	Weerstandsvermogen	239
5	Onderhoud kapitaalgoederen	251
6	Treasury	259
7	Verbonden partijen	263
8	Grondbeleid	277
	Financiële begroting	281

Inleiding

De opzet van de begroting 2010 wordt voortgezet langs de lijn die bij de begroting 2009 is ingezet. De PS-werkgroep verbetering begroting heeft als belangrijkste prioriteit voor de begroting 2010 aangegeven: het wegwerken van de witte vlekken. Bij de behandeling van de begroting 2009 is door PS opgemerkt dat streefwaarden en indicatoren op diverse plekken in de begroting nog ontbraken of niet volledig waren ingevuld.

Met de voorliggende begroting 2010 worden deze lacunes in de begroting weggewerkt.

Daarnaast is in overleg met de PS-werkgroep verbetering begroting opnieuw een aantal verbeteringen aangebracht in de presentatie.

Als belangrijkste verbeterpunten zijn te noemen:

- explicieter aangeven van wettelijke en autonome prestaties;
- de bekostiging van de programma's en productgroepen is verder inzichtelijk gemaakt;
- verbeterd kleurgebruik van financiële tabellen bij de productgroepen;
- per programma is een grafiek opgenomen die de middeleninzet weergeeft.

De voorliggende begroting is als volgt te "lezen".

Programmadeel

Algemeen programmadeel

Elk programma start met een algemeen gedeelte. Hierin wordt beknopt aangegeven welke speerpunten er zijn voor 2010. Daarbij wordt in tabelvorm antwoord gegeven op de vraag "Wat wil de provincie bereiken?" In de tabel zijn de maatschappelijke doelen op programmaniveau geformuleerd. Voor elk maatschappelijk doel is minimaal één indicator benoemd. Voor een aantal maatschappelijke doelen zijn meerdere indicatoren benoemd die gezamenlijk een beeld geven van de mate van realisatie van de doelen. Voor elke indicator is tevens een streefwaarde aangegeven en het jaar waarin die streefwaarde dient te zijn behaald.

Dan volgt een meerjarenoverzicht van het totaal aan lasten en baten van het programma. In het meerjarenoverzicht worden de lasten en baten naar hun aard onderscheiden met een specifieke kleur.

Nr.	Programma						
Bedragen x € 1.000			Realisatie	Raming			
		2008	2009	2010	2011	2012	2013
<u>Lasten</u>							
Autonoom	5.531	8.356	7.784	8.117	6.725	5.334	
Wettelijk/EU	2.550	3.193	3.026	3.061	3.084	3.120	
Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0	
Apparaatskosten	9.774	9.129	10.316	10.098	9.507	9.398	
totaal	17.854	20.678	21.126	21.276	19.316	17.852	
<u>Baten</u>							
Rijk	0	0	0	0	0	0	
Europa	86	0	0	0	0	0	
Overige programmabaten	564	792	798	802	382	386	
<u>Dekking verschil lasten en baten</u>							
Dekking uit reserves	589	1.896	2.171	2.445	1.800	349	
Dekking uit alg.middelen	16.615	17.990	18.157	18.029	17.135	17.117	
totaal	17.854	20.678	21.126	21.276	19.316	17.852	
			Formatieinzet	84,53	fte		
			Waarvan indirect:	23,63	fte		

Lasten

- 1 lasten behorend bij autonome taken hebben een groene achtergrondkleur (autonoom).
- 2 lasten bij wettelijke taken en bij taken waar Rijksdoeluitkeringen en EU-uitkeringen voor zijn verstrekt, hebben een blauwe achtergrondkleur (wettelijk).
- 3 kapitaallasten hebben een grijze achtergrondkleur.
- 4 apparaatskosten hebben geen achtergrondkleur.

De apparaatskosten worden over de programma's verdeeld op basis van de aangegeven formatie-inzet die onderaan in de tabel is weergegeven (zie bijlage 3).

Baten

- De specifieke uitkeringen van het Rijk zijn in donkerblauw aangegeven
- De uitkeringen van de EU zijn in lichtblauw aangegeven
- De overige programmabaten zijn in zwart aangegeven
- Van het verschil tussen lasten en baten is met rood, het deel aangegeven dat wordt gedekt met de inzet van reserves en is met groen het deel aangegeven dat wordt gedekt uit de algemene middelen.

Ter afsluiting van het algemene deel volgt een staafgrafiek die de middeleninzet op programmaniveau inzichtelijk maakt.

Productgroepspecifiek deel

Elk programma wordt verder uitgewerkt in een aantal productgroepen. Per productgroep wordt de vraag “Wat gaan we daarvoor doen?” beantwoord. Elk productgroep draagt bij aan de realisatie van één of meerdere maatschappelijke doelen. Per productgroep wordt eerst aangegeven aan welke maatschappelijke doel(en) het bijdraagt en welke beleidsnota’s hiervoor relevant zijn en wanneer het beleid geëvalueerd wordt. Per beleidsonderdeel wordt ook ingegaan op de rol en beïnvloedingsmogelijkheden van de provincie (gedeeltelijke vertaling van het Mark Moore –model).

Vervolgens wordt aangegeven wat de provincie gaat doen, de zogenoemde beleidsprestaties. Onder de beleidsprestaties worden geen subsidies, ‘plannen’ en dergelijke verstaan, maar de met deze subsidies, plannen – activiteiten/producten – beoogde effecten/doelen die bijdragen aan het gestelde maatschappelijke doel. Elke beleidsprestatie is (via een eenduidige nummering) gekoppeld aan een maatschappelijk doel, zodat duidelijk is aan welk maatschappelijk doel de beleidsprestatie bijdraagt.

Ook voor de beleidsprestaties zijn indicatoren benoemd.

Elke productgroep eindigt met een overzicht van de baten en lasten.

De lasten zijn net als in het algemene programmadeel onderverdeeld in lasten die samenhangen met autonome en wettelijk (EU) taken en de kapitaallasten (rente en afschrijvingskosten) van de investeringen.

Bij de baten is een onderscheid gemaakt op basis van de herkomst van de middelen. (Rijk, EU en overige baten).

Het saldo van de lasten en baten van de productgroep is bepalend voor het beroep dat elke productgroep doet op de algemene middelen.

Als voor bepaalde uitgaven van een productgroep een reserve is ingesteld wordt het beroep op de algemene middelen verlaagd met de inzet vanuit de reserve.

Daarnaast wordt inzicht gegeven in de stand van de reserves die bij de productgroep horen (paars) en in de investeringen (bruin).

Algemeen financieel beleid

In het onderdeel algemeen financieel beleid zijn de algemene middelen toegelicht. Tot de algemene middelen behoren:

- de opcentenopbrengst motorrijtuigenbelasting
- de algemene uitkering uit het provinciefonds

- de dividenden
- de baten uit de financieringsfunctie
- de overige algemene dekkingsmiddelen

Daarnaast behoren de post onvoorzien en de overige algemene stelposten tot het algemeen financieel beleid.

Paragrafen

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) schrijft voor dat in de begroting zeven verplichte paragrafen worden opgenomen. Doel van deze paragrafen is om op een aantal onderwerpen dat verspreid in de begroting is opgenomen, een gebundeld inzicht te geven in het beleid. Het betreft de volgende paragrafen:

- paragraaf bedrijfsvoering die inzicht geeft in de stand van zaken en beleidsvoornemens van de bedrijfsvoering;
- paragraaf provinciale heffingen die ingaat op het beleid ten aanzien van de heffingen, de geraamde inkomsten, het kwijtscheldingsbeleid en de lokale lastendruk;
- paragraaf weerstandvermogen die inzicht geeft in de risico’s en de weerstandscapaciteit om die risico’s op te kunnen vangen;
- paragraaf onderhoud kapitaalgoederen die uiteenzet wat het beleidskader en de financiële consequenties zijn van het onderhoudsbeleid van de kapitaalgoederen (wegen/groen, gebouwen en water);
- paragraaf treasury handelt over de financiering en gaat in op de beleidsvoornemens ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille;
- paragraaf verbonden partijen waar de visie op de verbonden partijen in relatie tot de doestellingen in de begroting wordt uiteengezet en waarin tevens de beleidsvoornemens over verbonden partijen worden opgenomen;
- paragraaf grondbeleid die de visie op het grondbeleid uiteenzet en ingaat op de beleidsuitgangspunten voor de inzet van de grondreserve en de risico’s die verboden zijn aan het grondbeleid;

Naast de verplicht voorgeschreven paragrafen heeft de Provincie Noord-Brabant ervoor gekozen nog een paragraaf in de begroting op te nemen:

- paragraaf integrale veiligheid die ingaat op het beleid betreffende openbare orde en veiligheid, externe veiligheid, sociale veiligheid, water en veiligheid en tot slot verkeersveiligheid;

Financiële begroting

De Financiële begroting is een voorgeschreven begrotingsonderdeel (BBV) en bevat een totaal-overzicht van de lasten en de baten en een uiteenzetting van de financiële positie.

Het overzicht van de lasten en baten geeft de lasten en baten en het saldo weer op programma- en productgroepe-niveau zoals die door PS worden geautoriseerd. Als sluitstuk van dit overzicht worden ook de voorgenomen stortingen in en onttrekkingen aan reserves ter autorisatie aan PS voorgelegd.

De toelichting bij dit overzicht gaat in op de gronden waarop de ramingen zijn gebaseerd.

De uiteenzetting van de financiële positie gaat in op de arbeidskosten gerelateerde verplichtingen, de investeringen onderscheiden naar investeringen met economisch nut en maatschappelijk nut, de financiering en de stand en het verloop van de reserves en de voorzieningen.

Bijlagen begroting

Bij de begroting hoort een bijlagenboek. Dit bijlagenboek bevat naast een overzicht van de opbouw van de programma's in de begroting naar onderliggende productgroepen, producten en daar onderliggende begrotingsposten ook de op grond van het BBV voorgeschreven overzichten van kapitaallasten, vaste activa, reserves, voorzieningen, vaste schulden, borg- en garantstellingen, en het overzicht van incidentele lasten en baten.

Daarnaast is in de bijlagen de kostenverdeelstaat, het subsidieoverzicht, het investeringsschema en het overzicht van doelmittelingen van het Rijk en de EU opgenomen.

Bestuurlijke samenvatting

De begroting gaat vergezeld van een bestuurlijke samenvatting die beknopt uiteenzet wat de speerpunten zijn in 2010 voor zowel het reguliere beleid als voor de programma's van het bestuursakkoord, het programma landelijk gebied en het programma samen investeren. Tevens is in deze samenvatting een aantal financiële overzichten opgenomen waarmee inzicht wordt gegeven in de middeleninzet in de begroting op de verschillende beleidsonderdelen.

1

Bestuur

Algemeen	8
01.01 Bestuur, CdK en Griffie	13
01.03 Borging kwaliteit bestuursstructuur	16
01.04 Openbare orde, veiligheid en rampenbestrijding	18
01.05 Brabantstad / Grote steden beleid	20

Algemeen

Portefeuillehouders:

CdK dr. W.B.H.J. van de Donk, mw.ir.C.W. Jacobs, mr.A.M. Essed

Inleiding

Als provincie staan we voor de kwaliteit van de Brabantse samenleving in het belang van Noord-Brabant en de Brabanders. Als overheden in het algemeen en meer specifiek als provinciebestuur leveren we hieraan individueel, maar vooral ook gezamenlijk een wezenlijke bijdrage.

Enerzijds door duidelijk kenbaar te maken waar de provincie voor staat, wat ons beleid is en hoe we dat uitvoeren. Tegelijkertijd richten we ons op de kwaliteit van het openbaar bestuur (de bestuursstructuur) in onze provincie en op het in samenwerking met andere (overheids)partners oppakken en aanpakken van maatschappelijke opgaven in Noord-Brabant.

Specifieke elementen zijn de zorg voor openbare orde, veiligheid en rampenbestrijding alsmede interbestuurlijke betrekkingen. In 2010 is speciaal de inwerking van de nieuwe CdK aan de orde, alsmede de voorbereiding op de statenverkiezingen.

Openbare orde, veiligheid en rampenbestrijding

Het wetgevingstraject voor de Wet veiligheidsregio's (WVR) heeft opnieuw vertraging opgelopen. Verwacht wordt dat de wet op 1 juli 2010 van kracht zal zijn. Tot dat tijdstip zullen wij onze taken conform de oude wet (provinciaal toezicht op planvorming en uitvoering oefenbeleid gemeenten) volledig uitvoeren. In deze overgangsfase richten wij ons al wel op de nieuwe positie van de provincie en de gewijzigde verantwoordelijkheden van de CdK in het kader van rampenbestrijding en crisisbeheersing. Vanuit de verbindende rol zetten we in op het versterken van regio- en landsgrenzenoverschrijdende samenwerking en de samenwerking met de verschillende veiligheidsinstanties. Zo gaat de provincie participeren in de totstandkoming van twee Regionale Informatie- en Expertisecentra (RIEC's) in Brabant. Dit zijn samenwerkingsverbanden, waarin ondersteuning wordt gegeven aan de bestuurlijke aanpak van de georganiseerde criminaliteit.

Vernieuwing Interbestuurlijk Toezicht

Het kabinet heeft besloten het stelsel van interbestuurlijk toezicht te vernieuwen naar meer integraal en generiek toezicht. In 2010 stellen we de Brabantse uitgangspunten vast voor de

vernieuwing van het interbestuurlijk toezicht. Tevens maken we afspraken met rijksorganen over de overdracht van toezichtstaken en met gemeenten over onze toezichthoudende rol en informatieverstrekking. Onderdeel van de veranderingen in het interbestuurlijk toezicht is de vernieuwing van het financieel toezicht. De proef terughoudend financieel toezicht wordt in 2010 geëvalueerd. In 2010 vindt de landelijke discussie plaats over mogelijke vernieuwingen op dit terrein.

Bestuursakkoord Rijk-Provincie 2008-2011

Het uitvoeringsprogramma bestuursakkoord Rijk-provincies is een verzameling van tientallen acties die door de provincies gezamenlijk worden opgepakt (IPO).

In 2010 is

- de regie op de uitwerking ervan operationeel
- de visie "provincie 2015" uitgewerkt samen met de Statenwerkgroep.

Verbindend Brabant

Twee onderdelen uit het bestuursakkoordprogramma Verbindend Brabant komen primair terug in dit begrotingsprogramma Bestuur en leveren een wezenlijke bijdrage aan het realiseren van de opgenomen doelstellingen. Het betreft de programmaonderdelen Merk Brabant en Eén Brabant.

Merk Brabant

De provincie ontwikkelt samen met Brabantse partners een gedeeld beeld van de provincie Noord-Brabant als regio: Merk Brabant. Dit Merk kan de provincie en kunnen die partners vervolgens gebruiken als basis voor hun communicatie-uitingen en campagnes. Gezamenlijk alsook individueel. Nadrukkelijk stellen we dat het hierbij gaat om de profilering van de regio Brabant en niet om de profilering van de provinciale organisatie.

Merk Brabant zorgt zowel binnen als buiten Brabant voor een meer eenduidig beeld van de provincie Noord-Brabant als regio, wat de aantrekkingskracht is van Brabant en wat ons onderscheidt van andere regio's, binnen en buiten Nederland. Hiermee geeft Merk Brabant een positieve bijdrage aan de Brabantse economie, toerisme, sport en cultuur en komt het ten goede aan de kwaliteit van de Brabantse samenleving. In 2010 wordt, in samenwerking met de partners, gestart met het uitdragen van Merk Brabant via uitingen, campagnes, sponsoring, etc. De effectiviteit wordt jaarlijks gemeten via een uit te voeren imago-onderzoek.

Eén Brabant

Een sterke provincie heeft sterke lokale schakels met sterke onderlinge verbindingen nodig. Eén van de centrale doelen van het Programmaplan Verbindend Brabant is het versterken van de kwaliteit van het openbaar bestuur in Noord-Brabant en een sterkere samenwerking in de regio's door bundeling van kracht en daardoor vergroting van uitvoeringskracht. Dat doen wij door het intensiveren van de samenwerking met de gemeenten en het gezamenlijk oppakken van gemeenschappelijke opgaven in Noord-Brabant. Zo worden in West-Brabant in 2010 de gezamenlijk benoemde majeure opgaven verder uitgewerkt in het kader van de intentie overeenkomst 'Samen investeren in West-Brabant'. Verder zullen we in 2010 participeren in de landelijke evaluatie van de WGR-plusregio's (één van de plusregio's is het samenwerkingsverband Regio Eindhoven). In 2010 zal de in 2009 ondertekende intentieverklaring van de 21 gemeenten in Noord-Oost Brabant en de provincie verder worden uitgewerkt in een strategische (investerings)agenda. Ook in Midden-Brabant worden projecten in de regio samen opgepakt als onderdeel van het programma Samen Investeren in Brabant(stad) onder de vlag van de ideale connectie.

Verder organiseert de provincie samen met de Vereniging van Brabantse Gemeenten (VBG) een debatserie over de kwaliteit van het openbaar bestuur. Aan de orde komen thema's als succesfactoren van interbestuurlijke samenwerking en bestuurskracht en dergelijke. Voorts wordt op dit gebied gereageerd op ontwikkelingen en initiatieven van gemeenten.

Dienstverlening en e-overheid

De provincie Noord-Brabant heeft zich ten doel gesteld haar dienstverlening aan burgers, bedrijven en andere overheden te verbeteren en te versterken. Het Nationaal Uitvoeringsprogramma Dienstverlening en e-overheid (NUP) en Basisvoorziening Geo-Informatie Nederland (Gideon) leveren hier een bijdrage aan. De provincie werkt binnen beide programma's intensief samen met andere overheden en is voor de invoering van een aantal NUP- en GIDEON-voorzieningen sterk afhankelijk van het rijk. In 2010 worden ondermeer de volgende bouwstenen in het NUP gerealiseerd: ingebruikname van enkele basisregistraties (bijvoorbeeld GBA) en de gemeenschappelijke machtigingsvoorziening (GMV), implementatie van actielijnen uit het actieplan Nederland Open in Verbinding (NOiV), verdere invoering van webrichtlijnen, uitbreiding van Mijnoverheid.nl met bijvoorbeeld gepersonaliseerde webfunctionaliteiten en doorontwikkeling/realisering van Overheids Service Bus (OSB), Terugmeldfaciliteit (TMF) en Gemeenschappelijke Ontsluiting Basisregistraties (GOB). Onder de paraplu van het programma ProGideon (de provinciale versie van Gideon) wordt de Basisvoorziening Geo-informatie zodanig verder ontwikkeld dat voldaan kan worden aan wettelijke verplichtingen en ondersteuning van de beleidssector en wensen van burger en bedrijf. De activiteiten in 2010 bestaan uit:

- Uitvoeren Europese INSPIRE richtlijn, harmoniseren metadata beschermde gebieden en voorbereidingen treffen voor het harmoniseren van de bijbehorende gegevens
- Verder uitbreiden en digitaliseren Keten Natuurbeheer
- Sturen op samenhang en gebruik informatie in het Landelijk Gebied
- Uitvoeren digitale verplichtingen nWRO (nieuwe Wet Ruimtelijke Ordening)
- Verder professionaliseren van het beheer van gemeenschappelijke diensten en applicaties via GBO-provincies. (GBO: Gemeenschappelijke Beheersorganisatie)

Wat wil de provincie bereiken?

Maatschappelijk doel	Vastgelegd In PS-nota	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007 (t-3)	2008 (t-2)	2009 (t-1)	2010 (t)	2011 (t+1)	2012 (t+2)
				Begroot Realisatie	Begroot Realisatie	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot
01.A. Brabanders weten wat de provinciale organisatie doet voor Brabant. Burgers, instellingen en bedrijven weten waarvoor ze bij de provinciale organisatie terecht kunnen (subsidies, vergunningen).	PS- 52/07	% Brabanders dat weet wat provinciale organisatie doet voor Brabant (onderzoek corporate communicatie) Verkiezingsonderzoek: % Brabanders dat op de hoogte was van verkiezingen.	Trendmatige groei	- 96 %	35%	>2008	>2009	>2010 > 90 %	N.t.b.
01.B. Brabanders waarderen wat de provinciale organisatie doet.	PS- 52/07	Waardering Brabanders (uitkomst onderzoek corporate communicatie)	Trendmatige groei	-	-	-	Nulmeting	>2010	>2011
01.C. Brabant heeft als regio een positief imago met een gunstige uitstraling op relevante (ondernemen, wonen, werken, leren, ed.) vestigingsfactoren voor burgers, instellingen en bedrijven. ¹	PS 52/07	Resultaat imago-onderzoek	Trendmatige groei ²	- (wel uitgevoerd, echter conform andere methodiek)	-	-	Nul-meting Imago onderzoek	-	>2010
01.D Bestendigen en optimaliseren van de kwaliteit van de bestuursstructuur in Noord Brabant	Bestuursakkoord+ programmaplan PS 52/07	Nog geen indicator							

Maatschappelijk doel	Vastgelegd In PS-nota	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007 (t-3)	2008 (t-2)	2009 (t-1)	2010 (t)	2011 (t+1)	2012 (t+2)
				Begroot Realisatie	Begroot Realisatie	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot
01.E Brabant is optimaal voorbereid op rampen en crises	BM/0550	a. Resultaat doorlichtingsonderzoek veiligheidsregio's (Inspectie Openbare Orde en Veiligheid) b. Kwaliteit en voortgang regionale plannen (vanaf 2010) ⁴	Positief oordeel CdK Positief oordeel CdK	Positief oordeel n.v.t.	Positief oordeel n.v.t.	Positief oordeel n.v.t.	Positief oordeel Positief oordeel	Positief oordeel Positief oordeel	Positief oordeel Positief oordeel
01.F Verankeren, intensiveren en uitbouwen van de politiek-bestuurlijke samenwerking met de grote en middelgrote steden in Noord-Brabant	PS 34/04 PS 52/07 Cie. EMG-MJP0795 PS 76/03 cie EMG:GSB0806	Brabantstad projecten	Evaluatie 2010						

¹ Uit ervaringen van andere regio's blijkt dat de effecten van activiteiten ten behoeve van regiomarketing op zijn vroegst na 5 jaar meetbaar zijn.

² Het is moeilijk om hier een indicator voor te benoemen omdat de provincie hierin een gedeelde verantwoordelijkheid heeft (partners van merk Brabant zijn autonoom).

³ In 2010 treedt de Wet Veiligheidsregio's in werking waarbij de wijze van toetsing verandert. Op dit moment toetst de provincie de plannen op basis van wettelijke eisen. In de toekomst beoordeelt de CdK de uitkomst van onderzoeken van de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid over de kwaliteit van de regionale crisisplannen en de

voortgang van beleidsvoornemens, geformuleerd in de regionale beleidsplannen, van de veiligheidsregio's. Derhalve van 2007 t/m 2009 geen prestatiewaardes ingevuld.

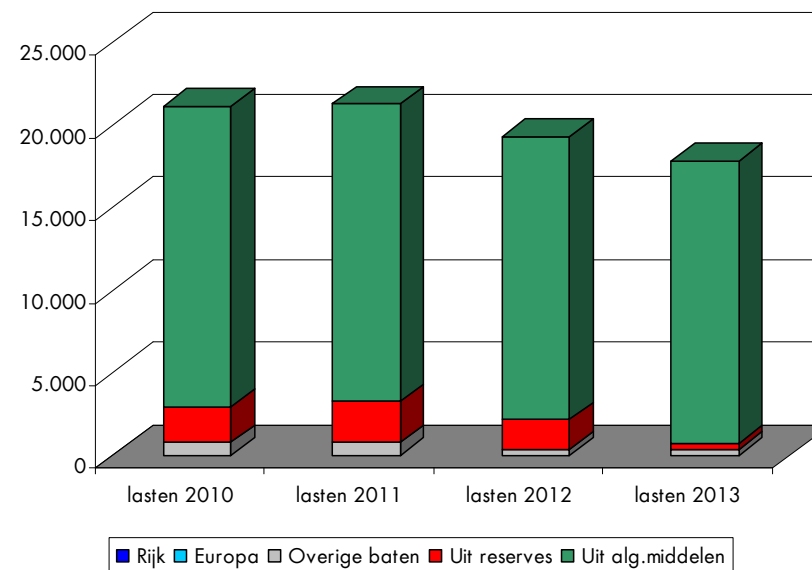
⁴ Een methodiek om de bestuurskracht te meten wordt in samenwerking met o.a. het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) ontwikkeld.

Naast bovenvermelde maatschappelijke doelen wordt ook gestreefd naar het bestendigen en optimaliseren van de kwaliteit van de bestuursstructuur in Noord-Brabant.

Wat mag het kosten?

01	Bestuur						
Bedragen x € 1.000		Realisatie	Raming				
		2008	2009	2010	2011	2012	2013
<u>Lasten</u>							
Autonoom	5.531	8.356	7.784	8.117	6.725	5.334	
Wettelijk/EU	2.550	3.193	3.026	3.061	3.084	3.120	
Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0	
Apparaatskosten	9.774	9.129	10.316	10.098	9.507	9.398	
totaal	17.854	20.678	21.126	21.276	19.316	17.852	
<u>Baten</u>							
Rijk	0	0	0	0	0	0	
Europa	86	0	0	0	0	0	
Overige programmabaten	564	792	798	802	382	386	
<u>Dekking verschil lasten en baten</u>							
Dekking uit reserves	589	1.896	2.171	2.445	1.800	349	
Dekking uit alg.middelen	16.615	17.990	18.157	18.029	17.135	17.117	
totaal	17.854	20.678	21.126	21.276	19.316	17.852	
Formatieinzet			84,53	fte			
Waarvan indirect:			23,63	fte			

Middeleninzet programma Bestuur
bekostiging van de lasten (bedragen x € 1.000)

01.01 Bestuur, CdK en Griffie

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
01.A/B	Bestuursakkoord Vertrouwen in Brabant - Actieplannen zes programmalijnen - Samen investeren in Brabant - Programmaplan Landelijk Gebied	PS 52/07	- Midterm Review 2009 - Bestuursakkoord: 2011	Provincie heeft de uitvoering in eigen hand en bepaalt zelf wanneer de provincie zichtbaar is. Voor wat betreft de waardering is dat minder eenduidig en zijn er meerdere factoren van invloed.	Daar waar wij zichtbaar zijn als provincie kunnen we eenduidig en consistent zijn in onze boodschap. De zichtbaarheid optimaliseren vraagt om strakke regie op communicatie. Daarnaast zoeken we actief samenwerking met andere partijen ook in communicatie om de zichtbaarheid te vergroten (BrabantStad, Programma Landelijk Gebied en Merk Brabant).
01.C	Programmaplan Verbindend Brabant (Merk Brabant)	PS 52/07	- Midterm Review 2009 - Bestuursakkoord: 2011	De provincie is één van de vele spelers. Het tempo en het resultaat van het gewenste merk, worden bepaald door het samenspel van de relevante partners.	De samenwerking met relevante partners wordt gezocht en dat draagt bij aan de kennis over de provincie, de zichtbaarheid van de provincie en de beeldvorming over de provincie.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
01.A/B.1 Autonoom De zichtbaarheid van de provincie te borgen en te vergroten en zorgen voor een consistente en éénduidige uitstraling.	Visie op provinciale communicatie, o.a. uitgewerkt in beleidsprogramma communicatie ¹ Onderzoek corporate communicatie Intensivering corporate activiteiten ihkv verkiezingen 2011	Beleidsprogramma opgesteld (2010) Uitvoering conform programma (2011 e.v.) Onderzoek jaarlijks uitgevoerd Uitkomst verkiezingsonderzoek : positieve ontwikkeling tov 2007	Uitgevoerd	Uitgevoerd	Programma opgesteld Uitgevoerd Intensivering activiteiten uitgevoerd	Uitvoering conform programma Uitgevoerd Intensivering activiteiten uitgevoerd Verkiezingsonderzoek '11	Uitvoering conform programma Uitgevoerd
01.C.1 Autonoom Het ontwikkelen en uitdragen van het merk Brabant	Er zijn afspraken voor de samenwerking met relevante maatschappelijke partners Uitvoeren afspraken	2009	Samenwerkingsafspraken	Convenant met partners opgesteld	-	-	-
					Uitvoeren van	Uitvoeren van	-

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
	conform convenant						
	Imago onderzoek	Onderzoek uitgevoerd	Uitgevoerd		campagnes met partners op terreinen Uit in Brabant, BOM en overige n.t.b. terreinen Uitgevoerd	campagnes met partners op terreinen Uit in Brabant, BOM en overige n.t.b. terreinen	Uitgevoerd
	Merk Brabant opnemen in bestaande sponsor & evenementenbeleid				Uitgevoerd		
	Opstellen plan t.a.v. uitvoering o.b.v. vastgesteld Merk concept				Plan opgesteld		
	Uitvoering Merk concept o.b.v. plan				Uitvoering conform plan	Uitvoering conform plan	

Toelichting

¹ De Zuidelijke Rekenkamer heeft eind 2008 rapport uitgebracht over de communicatie van de provincie. Mede op basis daarvan is een plan van aanpak opgesteld, met daarin verschillende verbeterpunten. In 2009 is onder andere een organisatiebrede visie op communicatie ontwikkeld. Deze wordt vertaald naar concrete spelregels voor corporate- en beleidscommunicatie (het 'hoe') en naar een beleidsprogramma communicatie waarin een inhoudelijke focus is aangebracht (het 'wat'). In 2010 zal dit grote verbetertraject worden afgerond.

Europa

Internationalisering/Europa

Rol/doelen

- Provincie-organisatie is Europaproof (uitvoering en beïnvloeding van Europese wet en regelgeving)
- Provincie werkt samen met buitenlandse regio's voor kennisuitwisseling, gezamenlijk (Europese) projecten en handelsbelangen (Antwerpen, Noordrijn-Westfalen, Wielkopolska, Stockholm, Jiangsu, etc.) en zet in op internationale profilering.

Realisatie beleid

De Provincie is via Comité van de Regio's en Huis van de Nederlandse Provincies (HNP) en Europese netwerkorganisaties als de Assembly of European Regions sterk betrokken bij Europees-beleid. Contacten met regio's, en de uitvoering van Europese projecten verlopen conform het strategisch kader internationalisering. Het aantal regio's waarmee contacten wordt onderhouden is uitgebreid (bijv. met Zuid-Oost Engeland) en/of in onderzoek (bijv. Ile-de-France) en contacten met bestaande regio's zijn verstevigd

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	5.105	5.984	5.164	5.227	5.070	5.134
Wettelijk	2.520	3.105	2.948	2.981	3.003	3.038
Kapitaallasten						
Lasten	7.624	9.088	8.112	8.208	8.073	8.172
Herkomst middelen						
Rijk	0	0	0	0	0	0
EU	86	0	0	0	0	0
Overige baten	345	367	373	377	382	386
Baten	430	367	373	377	382	386
Saldo lasten en baten	-7.194	-8.721	-7.739	-7.831	-7.691	-7.786
Bijdr. reserve rekenkamer	247	331	336	340	345	349
Bijdr.reserve @Brabant	342	150	0	0	0	0
Bijdrage uit alg. middelen	6.605	8.240	7.403	7.491	7.346	7.437
Stand reserve per 31 december	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Res.rekenkamer	387	310	310	310	310	310
		Formatieinzet	40,30	fte		

Toelichting

Voor de 'Belangenbehartiging Provinciefonds' is een incidenteel budget bestemd voor de advies- en lobbykosten om de hoogte van de toekomstige inkomsten uit het provinciefonds te beïnvloeden. De provincie verwacht in 2009 duidelijkheid te krijgen over de toekomstige inkomsten uit het provinciefonds. Hiermee is rekening gehouden in de raming voor 2010.

In 2009 hebben wij € 200.000 extra toegewezen gekregen voor 'Onderzoeken en hoorzittingen PS' bij de Voorjaarsnota. Dit was nodig om de meerdere opdrachten tot

onafhankelijke onderzoeken over juridische en bedrijfseconomische aspecten m.b.t. de koopovereenkomst Essent-RWE te financieren.

Daarnaast heeft de provincie voor het programma onderdeel Merk Brabant van Verbindend Brabant in 2010 een werkbudget van € 70.000.

Het budget is € 630.000 lager dan in 2009.

01.03 Borging kwaliteit bestuursstructuur

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
01.D				-	-
Bestendigen en optimaliseren van de kwaliteit van de bestuursstructuur in Noord-Brabant	Bestuursakkoord + Programma plan	PS 52/07		- Toezichthoudende rol m.b.t. Financieel Toezicht Gemeenten - Stimulerende rol i.h.k.v. kwaliteitsverbetering openbaar bestuur en versterken van uitvoeringskracht - Vernieuwing interbestuurlijk toezicht (IBT)	- Provincie kan waar nodig gebruik maken van preventief i.p.v. repressief toezicht - Stimuleren en faciliteren, reageren op initiatieven van onderop, maatwerk leveren. - Ontwikkelen Brabantse uitgangspunten op IBT, participeren in IPO-verband

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde jaar	2008	2009	2010	2011	2012
01.D.1 Wettelijk Effectief Financieel Toezicht Gemeenten	% repressief toezicht	100%	100%	100%	97%	99%	

Toelichting

De beleidsprestaties voor 2010 hebben betrekking op interbestuurlijk toezicht, het versterken van de uitvoeringskracht door regionale samenwerking en op de kwaliteitsverbetering van het openbaar bestuur.

- Interbestuurlijk Toezicht behoort tot de kerntaken van de Provincie. De vernieuwing van het Interbestuurlijk Toezicht is een omvangrijke operatie waarvoor in 2010 o.a. bijeenkomsten met gemeenten georganiseerd zullen worden. Tevens wordt de proef 'terughoudend financieel toezicht' in 2010 geëvalueerd. De uitkomsten van deze evaluatie vormen onderdeel van de vernieuwing Interbestuurlijk Toezicht. De streefwaarde voor de prestatie voor financieel toezicht is 100% repressief toezicht. De afwijkingen in 2010/2011 zijn als volgt te verklaren:
  - 2010: Lith en Oss staan onder preventief toezicht vanwege de herindelingsprocedure.

- 2011: de nieuwe gemeente Oss staat in het eerste jaar van de herindeling van rechtswege onder preventief toezicht.

Overige prestaties die plaatsvinden om het maatschappelijk doel te bereiken betreffen:

- Versterken van de uitvoeringskracht door regionale samenwerking:
  - o Zuidoost Brabant: Evaluatie Wgr-plus
  - o Noordoost Brabant: Strategische Agenda
  - o West Brabant: nakomen intentieovereenkomst
  - o Midden Brabant: faciliteren verdere ontwikkeling
- Kwaliteitsverbetering openbaar bestuur:

Samen met de VBG de organisatie van 5 debatten en/of klankbordbijeenkomsten over kwaliteit openbaar bestuur

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	5	175	50	50	0	0
Wettelijk	3	13	3	3	3	3
Lasten	8	189	53	53	3	3
Herkomst middelen						
Rijk	0	0	0	0	0	0
EU	0	0	0	0	0	0
Overige baten	0	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo lasten en baten	-8	-189	-53	-53	-3	-3
Bijdrage uit alg. middelen	8	189	53	53	3	3
	Formatieinzet		12,00 fte			

Toelichting

De vernieuwing van het Interbestuurlijk Toezicht is een complexe en omvangrijke operatie waar in 2010 budget voor nodig is voor het organiseren van bijeenkomsten met de gemeenten, en extern juridisch en organisatieadvies.

Tevens wordt de proef 'terughoudend financieel toezicht' in 2010 geëvalueerd. De uitkomsten van de evaluatie vormen onderdeel van de vernieuwing Interbestuurlijk Toezicht.

01.04 Openbare orde, veiligheid en rampenbestrijding

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
01.E	Brabant Veiliger: uitwerking van bestuursakkoord 2007-2011 voor integrale veiligheid	BM/0550	2010*	- Verbindende rol tussen veiligheidsregio's en -partners- - Faciliterende rol door beschikbaar stellen middelen	- Periodiek bestuurlijk overleg CdK met voorzitters van de veiligheidsregio's - Ambtelijke liaisons in veiligheidsregio's - Participatie in commissies grensoverschrijdende samenwerking rampenbestrijding - Subsidiëring - Participatie in ontwikkeltraject informatieplatforms rampenbestrijding - Organiseren van themagerichte conferenties - Aanwijzingsbevoegdheid CdK

* tussenevaluatie

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
01.E.1 Wettelijk Bevorderen van de veiligheidsregio-grensoverschrijdende samenwerking en samenwerking met andere veiligheidspartners bij de voorbereiding op de rampenbestrijding	Aantal bestuurlijke overleggen met voorzitters veiligheidsregio's	3 x per jaar	3	3	3	3	3
	Provinciale vertegenwoordiging (toehoorder) in het Algemeen bestuur van alle veiligheidsregio's	3	2	2	3	3	3
	Deelname aan regionale en multidisciplinaire oefeningen	3	3	3	3	3	3
	Provinciale liaisons in alle regionale rampenstaven	operationeel	nvt	ja	ja	ja	ja
01.E.2 Wettelijk Bevorderen van de landsgrensoverschrijdende samenwerking rampenbestrijding	Grensoverschrijdende oefening	2010			1		

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
	Symposium Grensoverschrijdende Samenwerking bij Rampen	1		1	-	n.t.b.	n.t.b.
	Belgische gegevens op risicokaart	100% in 2011	0	0	50%	100%	
	Borging afspraken verdrag van Helsinki door vastlegging	100% in 2010	50%	75%	100%		
01.E.3 Wettelijk Invulling geven aan de nieuwe rol van de provincie conform de nog in te voeren Wet veiligheidsregio's	Organisatieaanpassing	Realisatie 2010			Gerealiseerd		

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	30	156	110	110	0	0
Wettelijk	27	75	76	77	78	79
Lasten	57	231	186	187	78	79
Herkomst middelen						
Rijk	0	0	0	0	0	0
EU	0	0	0	0	0	0
Overige baten	0	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo lasten en baten	-57	-231	-186	-187	-78	-79
Bijdrage uit alg. middelen	57	231	186	187	78	79
Formatieinzet			4,00	fre		

01.05 Brabantstad / Grote steden beleid

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
01.F Verankeren, intensiveren en uitbouwen van de politiek-bestuurlijke samenwerking met de grote en middelgrote steden in Noord-Brabant.	MJP BrabantStad 2008-2012 Grotestedenbeleid	PS 34/04A en PS 52/07 cie EMG: MJP0795 PS 76/03 cie EMG: GSB0806	2010 2010	Partner Katalysator, aanjager, stimulator, beleids-verbindend, financieel	Participatie als Partner Mogelijkheid van en voor de provincie tot een actieve bijdrage aan een verbetering / optimalisering van de stedelijke leef- en woonomgeving.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde jaar	2008	2009	2010	2011	2012
01.F.1 Autonoom	BrabantStad projecten ¹						
	Beleidsverbinding van en tussen stedelijke projecten met de potenties van het stedelijk netwerk ¹						

Toelichting

01.F.1 Zoals genoemd respectievelijk opgenomen in "Samen investeren" in BrabantStad, MeerjarenProgramma BrabantsStad 2008-2012.

In 2010 worden de eerste resultaten concreet voor Samen Investeren.

¹Bij de beleidsprestaties worden de indicatoren en streefwaarden in overleg met alle partners, B5 steden en provincie bepaald.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	392	2.040	2.460	2.730	1.655	200
Wettelijk	0	0	0	0	0	0
Lasten	392	2.040	2.460	2.730	1.655	200
Herkomst middelen						
Rijk	0	0	0	0	0	0
EU	0	0	0	0	0	0
Overige baten	220	425	425	425	0	0
Baten	220	425	425	425	0	0
Saldo lasten en baten	-172	-1.615	-2.035	-2.305	-1.655	-200
Bijdr. uit res.reg.structuurverst.	0	1.415	1.835	2.105	1.455	0
Bijdrage uit alg. middelen	172	200	200	200	200	200
Stand reserve per 31 december	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Res.regionale structuurversterking	130.000	124.083	61.355	8.960	-8.804	-21.893
	Formatieinzet		4,60	fte		

Toelichting

De bijdrage uit de algemene reserve (onderdeel regionale structuurversterking) betreft de dekking voor de uitgaven van Samen investeren in Brabantstad.

Verkeer en vervoer

Algemeen	24
02.90 Provinciaal verkeers- en vervoersplan	27
02.01 Openbaar vervoer (O.V.)	30
02.02 Goederenvervoer	34
02.03 Auto bereikbaarheid Brabant(stad)	38
02.04 Regionale bereikbaarheid Gebiedsgerichte aanpak	41
02.05 Regionale bereikbaarheid Provinciale wegen/bouwen	44
02.06 Regionale bereikbaarheid Provinciale wegen / onderhoud en vervanging	48
02.07 OV-netwerk Brabantstad	51

Algemeen

Portefeuillehouders:

mw.drs.C. van Nieuwenhuizen, mw.ir.C.W. Jacobs

Uitwerking bestuursakkoord

Het personen- en goederenvervoer blijft de komende jaren in onze provincie stijgen. De uitdaging is Brabant bereikbaar te houden, zowel om economische redenen als om de leefbaarheid te waarborgen. Hierbij wordt zoveel mogelijk samenwerking met kennisinstellingen, het Rijk, gemeenten, het bedrijfsleven en het maatschappelijke middenveld gezocht. Er is daarbij sprake van een omslag van Government naar Governance.

In het programma Bereikbaar Brabant wordt op een tweetal thema's ingezet om de bereikbaarheid van Brabant op de langere termijn te waarborgen:

1. bereikbaarheid in ruimtelijk perspectief;
2. het juiste vervoermiddel op het juiste moment.

Bereikbaarheid in ruimtelijk perspectief

De kansen die ruimtelijke ontwikkeling in een gebied biedt, worden benut om de bereikbaarheid te verbeteren. Daarnaast biedt (nieuwe) infrastructuur weer kansen voor ruimtelijke ontwikkelingen. Het gaat erom de beschikbare ruimte optimaal te benutten en tegelijkertijd de economie te versterken en de leefbaarheid te verbeteren. Om dit zichtbaar te maken wordt ingezet op:

- Uitvoering bereikbaarheidsprogramma Zuidoostvleugel BrabantStad;
- Integrale gebiedsverkenningen;
- Ontwikkeling van Stedelijke zones.

Het juiste vervoermiddel op het juiste moment

Brabantse reizigers moeten beter gebruik kunnen maken van de verschillende vervoerswijzen die Brabant biedt. Zij moeten een keuze kunnen maken en hebben daarvoor individuele reisinformatie nodig. Ook moeten vervoersmogelijkheden beter op elkaar aansluiten. Goede overstappunten tussen trein- en busverbindingen en goede fietsvoorzieningen dragen hieraan bij.

Om goederenvervoer in Brabant zo efficiënt mogelijk af te wikkelen is een strategische visie ontwikkeld. Overslagpunten worden verbeterd en onbenutte mogelijkheden in beeld gebracht.

Om dit zichtbaar te maken wordt ingezet op:

- Individueel Reisadvies (dynamisch verkeersmanagement);
- Goede overstappunten voor trein en bus en transferia auto-bus;

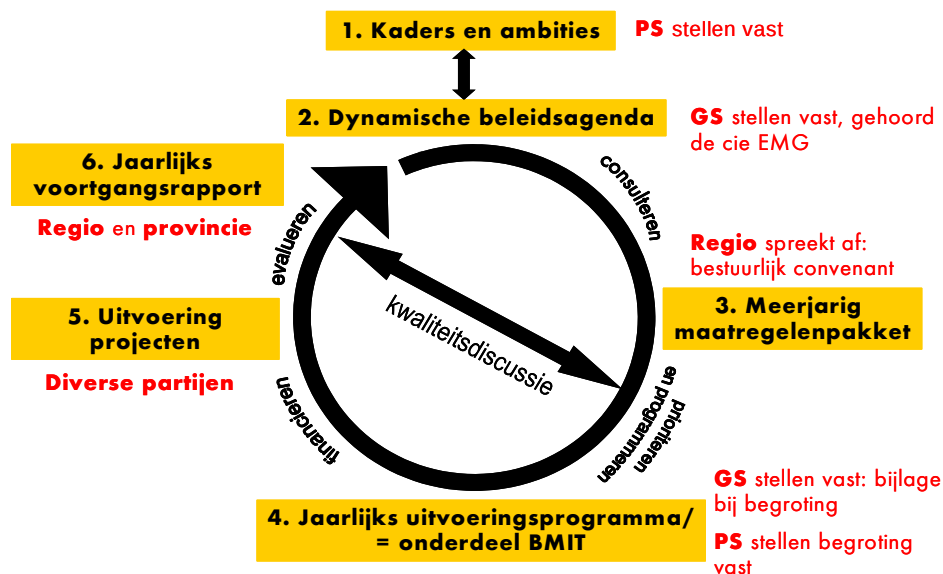
- Uitvoeringsacties strategische visie goederenvervoer;
- Uitvoeringsacties Fiets in de Versnelling.

Het programma Bereikbaar Brabant is een uitvoeringsgericht programma dat in het gehele werkveld van verkeer en vervoer vervlochten is.

Wat wil de provincie bereiken?

De doelen die de Provincie wil bereiken zijn in 2006 door Provinciale Staten vastgesteld in het Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan (PVVP). De hoofddoelen met betrekking tot duurzame bereikbaarheid zijn onderscheiden naar economische, sociale en ecologische pijlers. De hoofddoelen zijn in het PVVP verder uitgewerkt in effect- en prestatiedoelen. De doelen geven antwoord op de vraag wat willen we bereiken. Periodiek worden de te bereiken doelen gemonitord. De resultaten worden vastgelegd in monitoringsrapportages onder meer ten behoeve van de actualisering van de Dynamische Beleidsagenda.

Het onderstaande schema geeft de uitvoeringsstrategie van het PVVP weer.

BMIT: Brabants Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport

Wat wil de provincie bereiken?

Maatschappelijk doel	Vastgelegd In PS-nota	Indicator	Streef-waarde	2007 (t-3)	2008 (t-2)	2009 (t-1)	2010 (t)	2011 (t+1)	2012 (t+2)
			+ jaar	Begroot Realisatie	Begroot Realisatie	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot
02.A Verzorgen van een betere bereikbaarheid van deur tot deur	PVVP PS 53/06	% provinciale wegen waarop de gemiddelde snelheid in de ochtendspits hoger of gelijk is aan de gewenste referentie-snelheid Reistijden en spreiding daarin op prioritaire relaties (1)	100% (2020) Planning Realisatie Nog vaststellen Planning Realisatie	80%	94,8% (sept-dec)	91,8% (jan-april)	92%	92%	93%
				90%	90%	90,00%	90%	90%	90%
02.B Vergroten van de veiligheid binnen het verkeers- en vervoerssysteem	PVVP PS 53/06	Aantal Verkeersdoden per jaar (2)	Maximaal 143-(2010) Planning Realisatie	Max. 143 140	Max. 143 137	Max 143	Max 143	Max 143	Max 143
02.C. Vergroten leefbaarheid rondom provinciale wegen	PVVP PS 53/06	Aantal door geluids-overlast (>65 dBA) ernstig gehinderde bewoners langs provinciale wegen	<=2606 in 2013 planning realisatie	3.470	3.400	3.300	3.100	2.900	2.700

Toelichting

De hoofddoelen van het Provinciaal Verkeers- en VervoersPlan (PVVP) worden nader belicht in de productgroepen 02.01 t/m 02.90.

De Indicatoren en streefwaarden zijn nog niet op programma-niveau in het PVVP voor alle doelen benoemd of zijn nog niet smart te formuleren.

De uitwerking van indicatoren en streefwaarden is opgenomen in de onderliggende productgroepen.

In het Brabants MIT is de uitwerking van de plannen m.b.t. infrastructuur en mobiliteit opgenomen.

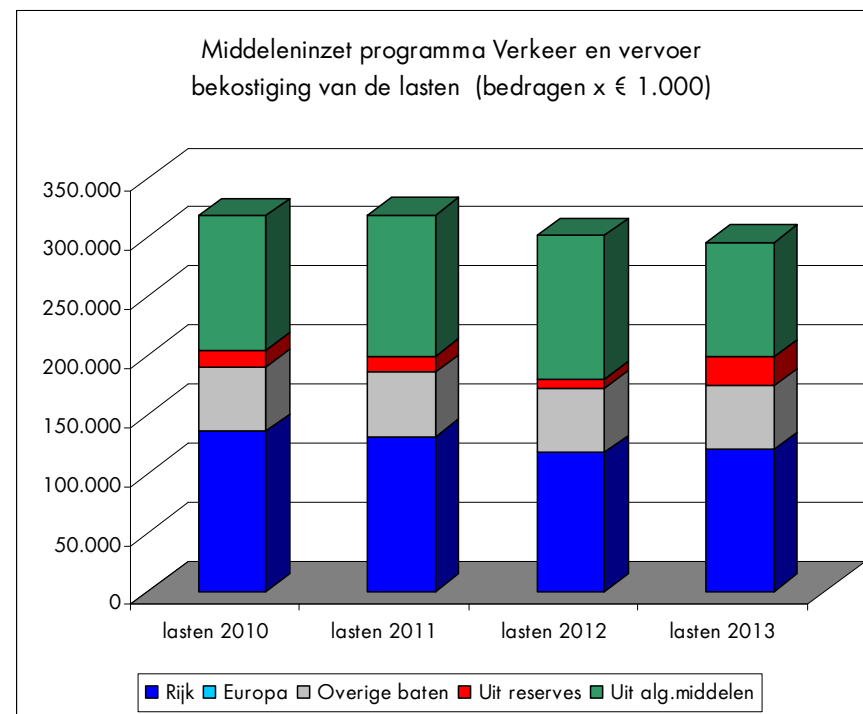
¹⁾ Bij de indicator Reistijden en spreiding daarin op prioritaire relaties.

Hiermee wordt bedoeld op de gemiddelde reistijd over de belangrijkste reiseroutes en de betrouwbaarheid van de reistijd over deze routes.

²⁾ Zowel de schatting als de realisatiecijfers van het aantal verkeersdoden zijn gebaseerd op de CBS-cijfers (Centraal Bureau voor de Statistiek), conform de landelijke gedragslijn.

Wat mag het kosten?

02 Verkeer en Vervoer						
Bedragen x € 1.000						
	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
<u>Lasten</u>						
Autonaam	27.550	64.425	53.862	35.930	19.036	35.189
Wettelijk/EU	116.483	163.447	178.338	185.087	177.535	150.594
Kapitaallasten	52.794	61.859	58.529	70.811	79.303	84.852
Apparaatskosten	25.411	26.972	27.850	27.263	25.667	25.372
totaal	222.238	316.702	318.578	319.091	301.541	296.008
<u>Baten</u>						
Rijk	64.067	123.001	135.665	131.314	117.900	120.143
Europa	0	0	0	0	0	0
Overige programmabaten	51.095	53.717	54.491	54.438	54.392	54.349
<u>Dekking verschil lasten en baten</u>						
Dekking uit reserves	6.879	23.710	14.698	13.624	8.110	24.318
Dekking uit alg.middelen	100.196	116.274	113.723	119.715	121.139	97.198
totaal	222.238	316.702	318.578	319.091	301.541	296.008
Formatieinzet			244,60 fte			
Waarvan indirect:			46,00 fte			

02.90 Provinciaal verkeers- en vervoersplan

In deze productgroep staat het ontwikkelen, monitoren en evalueren van het Provinciaal Verkeers- en VervoersPlan centraal. De inhoudelijke uitvoering van het provinciaal verkeers-en vervoersplan (PVVP) en de daarbij behorende beleidsprestaties zijn te vinden in de relevante productgroepen van programma 02 Verkeer en Vervoer.

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
02.A Verzorgen van een betere bereikbaarheid van deur tot deur	PVVP Visie Openbaar Vervoer	PS 53/06 PS 27/06	2010	Diverse rollen: van regie tot uitvoering, advies en financiële bijdrage Samen met SRE ¹ , B5, gemeenten, RWS ² , bedrijfsleven ministeries en maatschappelijke organisaties	Participatie, ambtelijk en bestuurlijk overleg, (co-)financiering
02.B Vergroten van de veiligheid binnen het verkeers- en vervoerssysteem	PVVP	idem	idem	Idem	Participatie, ambtelijk en bestuurlijk overleg, (co-)financiering
02.C Vergroten leefbaarheid rondom provinciale wegen	PVVP	idem	idem	Idem	Participatie, ambtelijk en bestuurlijk overleg, (co-)financiering

¹ SRE: Samenwerkingsverband Regio Eindhoven / ² RWS: Rijkswaterstaat

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
02.A.1 / 02.B.1 / 02.C.1 Wettelijk Inzicht in beleidsprestaties en - effecten (T20)*	Vaststelling herijking DBA Vaststelling BMIT**	Vaststelling om de twee jaar vanaf 2006 planning realisatie Vaststelling elk jaar planning realisatie	X X X	 X X	 X	X X	 X

* betreft tactische doel uit de Dynamische BeleidsAgenda (DBA)

**BMIT: Brabants Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport

Toelichting

De beleidsprestaties in deze begroting komen overeen met de tactische doelen van de Dynamische Beleidsagenda (DBA). De DBA bevat 20 tactische doelen die de projecten en programma's verbinden met de strategische doelen van het PVVP. Sommige tactische DBA-doelen kunnen bijdragen aan meerdere productgroepen. De DBA wordt continu gemonitord op prestaties en wijzigingen in het projectenbestand. Daarnaast wordt elk tactisch doel gemonitord op van te voren vastgelegde effectdoelen en -indicatoren.

De herijking van de Dynamische Beleidsagenda (DBA) van het PVVP is in 2009

vastgesteld. Dit heeft tot aangepaste beleidsprestaties geleid.

Deze productgroep geeft inzicht in de beleidsprestaties en -effecten op PVVP-niveau.

De monitoring van het provinciaal verkeers- en vervoersplan vindt plaats over de verschillende productgroepen.

Het opstellen en realiseren van het Brabants Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport (BMIT) vormt een belangrijk element van de uitwerking van de diverse programma's en uitvoeringsmaatregelen. In het BMIT staan alle uitvoeringsplannen voor Infrastructurele aanpassingen en bijdragen aan Openbaar Vervoer concessies opgenomen.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	1.428	4.142	3.548	3.011	536	543
Wettelijk	5.630	5.526	4.566	3.799	3.732	3.488
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	7.058	9.668	8.113	6.810	4.268	4.031
Herkomst middelen						
Rijk	2	1.323	1.100	325	250	0
EU	0	0	0	0	0	0
Overige baten	38	114	0	0	0	0
Baten	40	1.437	1.100	325	250	0
Saldo lasten en baten	-7.017	-8.231	-7.013	-6.485	-4.018	-4.031
Bijdrage uit alg. middelen	7.017	8.231	7.013	6.485	4.018	4.031
		Formatieinzet	28,00 fte			

Toelichting

Lasten

In deze productgroep staat het ontwikkelen, monitoren en evalueren van het provinciaal verkeers- en vervoersplan centraal. Inzicht in beleidsprestaties en –effecten (02.A.1) is daarbij een belangrijke doelstelling. In 2010 is € 8,1 miljoen aan lasten geraamd ten opzichte van € 9,7 miljoen in 2009. In 2009 is bij de voorjaarsnota 2009 een eenmalig bedrag van € 1 miljoen voor strategische visie goederenvervoer beschikbaar gesteld. De geraamde rentetoevoeging BDU in 2010 is ten opzichte van 2009 € 0,7 miljoen lager. De exacte rentetoevoeging kan pas na afloop van het boekjaar worden bepaald.

Baten

Het grootste gedeelte van het begrotingsproduct 02.90 wordt gefinancierd met autonome middelen (2009: € 8,2 miljoen en € 2010: € 7 miljoen). Verder wordt in 2010 € 1,1 miljoen besteed aan maatregelen voor Dynamische VerkeersManagement, deze worden bekostigd uit de Brede DoelUitkering verkeer en vervoer (BDU) die de provincie van het rijk ontvangt.

02.01 Openbaar vervoer (O.V.)

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
02.A/C	OV-visie ¹	PS 27/06	2012	Uitvoering vindt deels plaats in eigen beheer, regie op de uitvoering door anderen (gemeenten, vervoerders en Nederlandse Spoorwegen) en in sommige gevallen alleen een financiële bijdrage.	De provincie stuurt de uitvoering van de OV concessies direct aan. Contractmanagement, samenwerking met partners en financiële bijdragen zijn beïnvloedingsmogelijkheden.
02.A/C	Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan Verkenning OV-netwerk Brabantstad / Netwerkanalyse Brabantstad	PS 53/06	2010	Deels zelf uitvoeren, deels regie op uitvoering door anderen (NS ² , proraail, gemeenten, RWS ³ , vervoerders en SRE ⁴), soms alleen financiële bijdrage.	Afhankelijk van de onderdelen van het OV-Netwerk: de mix van (politieke) lobby, samenwerking en cofinanciering bepaalt de mogelijkheden tot beïnvloeding.

¹ OV: openbaar vervoer / ² NS: Nederlandse Spoorwegen / ³ RWS: Rijkswaterstaat / ⁴ SRE: Samenwerkingsverband regio Eindhoven

Toelichting:

De provincie gaat de maatschappelijke doelen realiseren door het uitvoeren van de Openbaar Vervoer concessies, de uitvoering van de regelingen regiotaxi, treintaxi en bedrijfsvervoer conform de afgesloten contracten en de oplevering van nieuwe toegankelijke bushaltes.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
02.A.2 Wettelijk							
Verbeteren OV-netwerk (T4)*	Klantwaardering bereikbaarheid OV	7,5 in 2011 planning realisatie	7,2 7,2	7,3	7,4	7,5	7,5
02.A.3 Wettelijk							
Verbeteren reisinformatie (T9)*	Klantwaardering reisinformatie OV	7,5 in 2011 planning realisatie	7,2 6,8	7,3	7,4	7,5	7,5
02.B.2 Wettelijk							
Verbeteren sociale veiligheid (T13)*	Klantwaardering reiziger voor sociale veiligheid in OV en bij haltes en knooppunten ¹	7,5 in 2011 planning realisatie	7,2 7,8	7,3	7,4	7,5	7,5

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
Meer reizigers per openbaar vervoer	Aantal reizigers per openbaar vervoer		101%=nulmeting	105%	109%	111%	112%
02.C.2 Wettelijk Verlagen uitstoot openbaar vervoer voertuigen	Near Zero emission.	0,001 in 2015 planning realisatie	0,001 0,001	0,001	0,001	0,001	0,001

* betreft tactische doelen uit de Dynamische beleidsagenda

Toelichting

Om de genoemde beleidsprestaties te leveren worden in 2010 de volgende projecten gerealiseerd:

- De invoering van het basisvoorzieningsniveau en de evaluatie daarvan eind 2010/begin 2011; dit project draagt bij aan de beleidsprestatie 02.A.3 Bereikbaarheid van elk adres in Brabant d.m.v. openbaar vervoer op voor het maatschappelijk verkeer belangrijke tijdstippen en 02.B.1 Meer reizigers per openbaar vervoer.
- De evaluatie van de pilot GOV2 mei 2010; dit project draagt bij aan de beleidsprestatie 02.B.1, meer reizigers per openbaar vervoer. Tevens draagt het bij aan een tweetal strategische PVVP-doelen: Verbetering van de bereikbaarheid van deur tot deur tussen de economische kerngebieden in Brabant en de bereikbaarheid van het landelijk gebied voor bewoners. (GOV: Goedkoop openbaar vervoer).
- De invoering van de OV-chipkaart; dit project draagt bij aan de beleidsprestatie 02.A.3 Bereikbaarheid van elk adres in Brabant d.m.v. openbaar vervoer op voor het maatschappelijk verkeer belangrijke tijdstippen.

- Continuering van de aanleg van toegankelijke haltevoorzieningen; dit project draagt bij aan de beleidsprestatie 02.A.3 Bereikbaarheid van elk adres in Brabant d.m.v. openbaar vervoer op voor het maatschappelijk verkeer belangrijke tijdstippen en 02.B.1 Meer reizigers per openbaar vervoer.
- Organiseren van het vervolg van het Nachtnet Brabant; dit project draagt bij aan de beleidsprestaties 02.A.3 Bereikbaarheid van elk adres in Brabant d.m.v. openbaar vervoer op voor het maatschappelijk verkeer belangrijke tijdstippen en 02.B.1 Meer reizigers per openbaar vervoer.
- Realisatie Dynamische Reisinformatiesystemen (DRIS); dit project draagt bij aan de beleidsprestatie 02.B.1 Meer reizigers per openbaar vervoer.

¹Bij de indicator klantwaardering reiziger voor sociale veiligheid in het OV en bij haltes en knooppunten zal in de nieuwe OV-visie een hoger ambitieniveau worden vastgesteld.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	18.618	37.599	30.219	9.038	7.994	7.659
Wettelijk	75.851	94.685	104.693	101.985	101.985	101.985
Lasten	94.468	132.284	134.912	111.023	109.979	109.644
Herkomst middelen						
Rijk	42.181	61.020	69.633	53.417	53.469	53.521
EU	0	0	0	0	0	0
Overige baten	49.419	50.862	51.750	53.690	53.638	53.586
Baten	91.600	111.882	121.383	107.107	107.107	107.107
Saldo lasten en baten	-2.868	-20.402	-13.529	-3.916	-2.872	-2.537
Bijdrage res.vernieuwing OV	331	2.458	5.131	1.985	335	0
Bijdrage uit alg. middelen	2.538	17.944	8.398	1.931	2.537	2.537
Stand reserve per 31 december	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Res.vernieuwing O.V.	11.845	9.387	4.256	2.271	1.935	1.935
		Formatieinzet	4,60	fte		

ToelichtingLasten

In 2010 wordt ongeveer € 135 miljoen in het Openbaar Vervoer (OV) geïnvesteerd. In 2009 was dit € 132 miljoen.

De afwijking bestaat onder andere uit de volgende onderdelen:

- In 2010 wordt ca. € 4,2 miljoen geïnvesteerd in strategische projecten, zoals doorstroomassen, fietsvoorzieningen en het verbeteren van reisinformatie (02.A.3) Dynamische ReizigersInformatieSystemen (DRIS) (2009: € 3,2 miljoen).
- In de OV ontwikkelfunctie wordt in 2010 € 20,3 miljoen geïnvesteerd (2009: € 23,4 miljoen). Er wordt fors geïnvesteerd in het toegankelijk maken van bushaltes (2009: € 4,1 miljoen, 2010: € 9,1 miljoen). In 2010 is ten opzichte van 2009 ongeveer € 1,9 miljoen extra geraamd voor o.a. structurele kosten DRIS (02.A.3), aanvullend vervoer Brabants Nachtnet, exploitatie transferia en watertaxi. De in 2010 voor goedkoop

OV geraamde middelen zijn in 2010 € 10 miljoen lager dan in 2009 (2009: € 16,0 en 2010: € 6 miljoen).

- In OV marketing en communicatie wordt in 2010 € 0,5 miljoen minder geïnvesteerd dan in 2009 (2009: 2 miljoen en 2010: € 1,5 miljoen).
- De voor OV concessies geraamde middelen zijn in 2010 € 95,2 miljoen ten opzichte van € 91,5 miljoen in 2009. Dit heeft met name te maken met de geplande exploitatiegroei van € 4 miljoen vanaf 2010. De exploitatiegroei is deels nodig om te voldoen aan het basisvoorzieningenniveau. Tevens is voor de verbetering van de sociale veiligheid (02.B.1) structureel ca € 1 miljoen geraamd.
- Voor regiotaxi en treintaxi is een bedrag begroot van € 13 miljoen (2009: € 11,4 miljoen). Het streven is gericht op een afbouw van het WMO-deel van € 0,4 miljoen in 2011 tot € 3 miljoen in 2014 (WMO: Wet Maatschappelijke Ondersteuning).

De bovenstaande investeringen moeten leiden tot een verbetering van het OV netwerk (02.A.2) en meer reizigers per openbaar vervoer (02.B1).

Baten

Van de totale uitgaven wordt een bedrag van € 69,6 miljoen gefinancierd uit de BDU. Dit betreft de exploitatie van het OV. Daarnaast wordt € 50,6 miljoen gedekt uit reizigersopbrengsten en € 1,3 miljoen uit bijdragen van derden. Een bedrag van € 5,1 miljoen wordt gefinancierd uit de reserve vernieuwing OV (mn. De strategische projecten en OV ontwikkelfunctie). Het overige deel, € 8,4 miljoen wordt gefinancierd met algemene middelen.

02.02 Goederenvervoer

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
02.A	Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan (PVVP Kaders en Ambities)	PS 53/06B	2010	Provincie is verantwoordelijk, regisseert of neemt actief deel aan de uitvoering door andere partijen zoals bedrijfsleven (EVO ¹ , TLN ²), gemeenten, RWS ³ , kennisinstellingen.	Door te coördineren en te regisseren en zelf ook financieel bij te dragen heeft de provincie direct en indirect mogelijkheden tot beïnvloeding op het gebied van goederenvervoer.
	PVVP (Dynamische Beleidsagenda)		2011 (herijking Dynamische Beleidsagenda)		
	Visie Vaarwegen	PS 74/02		Idem + MCA ⁴ is hier als uitvoeringsorganisaties bij betrokken.	De in 2008 vastgestelde Strategisch Visie Goederenvervoer met uitvoeringsagenda geeft richting aan nieuwe impulsen voor goederenvervoer
	Strategische Visie Goederenvervoer	PS 60/80A	2008 (Strategische Visie Goederenvervoer)		
02.B Verkeersveiligheid	Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan (Kaders en Ambities)	PS 53/06B	2010	Coördinerend, stimulerend en deels zelf uitvoerend	Zie boven
	PVVP (Dynamische Beleidsagenda)				
	Strategische Visie Goederenvervoer	PS 60/80A	2011		
02.B Externe veiligheid	Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan (Kaders en Ambities)	PS 53/06B	2010	De provincie is beleidsontwikkelaar op het gebied van verkeer en vervoer (PVVP) en dat omvat ook vervoer inclusief gevaarlijke stoffen.	Door te coördineren en te regisseren heeft de provincie direct en indirect mogelijkheden tot beïnvloeding op het gebied van vervoer gevaarlijke stoffen. Zie boven
	PVVP (Dynamische Beleidsagenda)		2011		
	Beleidsvisie Externe Veiligheid (in ontwikkeling)	PS 31/08	2012		
	Strategische Visie Goederenvervoer	PS 60/80A			

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
02.C	Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan (Kaders en Ambities)	PS53/06B	2010	PM	PM
	PVVP (Dynamische Beleidsagenda)		2011 (herijking Dynamische Beleidsagenda)		Zie boven
	Strategische Visie Goederenvervoer	PS 60/80A			

¹ EVO: Vereniging van en voor verladers, ontvangers en eigen vervoerders / ² TLN: Transport en Logistiek Nederland / ³ RWS: Rijkswaterstaat / ⁴ Multimodaal Coördinatie en Adviescentrum

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012

Toelichting:

In de herijkte Dynamische Beleidsagenda (DBA) worden voor goederenvervoer de volgende beleidsprestaties genoemd:

- verbeteren goederenvervoer (T5)
- verknoping van modaliteiten (T3)
- verbeteren van externe veiligheid (T14)
- energie besparen (T17)

In 2010 wordt de Dynamische Beleidsagenda verder afgestemd op de uitvoeringsagenda van de Brabantse Strategische Visie Goederenvervoer.

Het betreft de uitwerking van beleidsprestaties, indicatoren en streefwaarden inclusief doorwerking in de begroting en de wijze van monitoring.

In 2010 worden hier in lijn met de visie goederenvervoer kwantitatief meetbare indicatoren aan toegevoegd, zoals gerealiseerde reistijden per km vrachtvervoer, modal shift goederenvervoer, het gebruik van multimodale knooppunten, bijdrage aan verkeers-, externe en sociale veiligheid, maar ook energieverbruik en vervuiling door transport. Aandachtspunt is het rekening houden met de doorlooptijd van analyse omdat meetgegevens over een jaar niet direct beschikbaar komen. Binnen de samenwerking met andere uitvoerende partijen, zoals branche-organisaties, wordt hun kwalitatieve waardering voor het functioneren van het goederenvervoernetwerk in Brabant als indicator periodiek in beeld gebracht.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	184	189	189	189	5.089	9.507
Wettelijk	0	0	0	0	0	0
Kapitaallasten investeringen	0	667	2.242	3.255	3.178	3.101
Lasten	184	856	2.431	3.444	8.267	12.608
Herkomst middelen						
Rijk	0	0	0	0	0	0
EU	0	0	0	0	0	0
Overige baten	0	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo lasten en baten	-184	-856	-2.431	-3.444	-8.267	-12.608
Bijdr. Res.BMIT ecozones	0	0	0	0	0	4.418
Bijdr.reserve Brabant 2050	0	0	0	0	4.900	4.900
Bijdrage uit alg. middelen	184	856	2.431	3.444	3.367	3.290
Stand reserve per 31 december	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Res.BMIT (ecozones)	86.043	92.758	89.546	79.575	77.059	57.912
Reserve Brabant 2050	200.851	80.084	30.185	-2.648	-741	1.166
Bedragen x € 1.000 (investeringen)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Brabantse kanalen		20.082	12.768			
Burgemeester Deelenkanaal						
	Formatieinzet		3,00	fte		

ToelichtingLasten

De afwijking in de lasten van € 1.575 wordt geheel veroorzaakt door hogere kapitaallasten door geplande investeringen in de Zuid-Willemsvaart en quick wins vaarwegen.

De lasten worden geheel gefinancierd uit algemene middelen.

InvesteringenZuid-Willemsvaart

In 2010 is een bedrag van € 11,4 geraamd voor de omlegging van de Zuid-Willemsvaart (2009: € 18,7 miljoen).

Op 7 november 2007 hebben Rijk, provincie Noord-Brabant, het Waterschap Aa en Maas en de gemeenten 's-Hertogenbosch en Sint Michielsgestel een overeenkomst ondertekend over de aanvullende voorwaarden bij de omlegging Zuid-Willemsvaart (totale provinciale bijdrage € 30 miljoen, exclusief IBOI index). Inmiddels is het definitieve tracébesluit worden genomen. (IBOI: Index Bruto OverheidsInvesteringen)

Quick Wins Vaarwegen binnenhavens

In 2010 is voor Quick wins vaarwegen binnenhavens een bedrag geraamd van € 1,4 miljoen (2009: € 0,6 miljoen). Dit project is onderdeel van de € 400 miljoen

investeringsmiddelen bestuursakkoord. Uitgangspunt is dat de quick wins bijdragen aan de versterking van de infrastructuur over weg en water, waarmee de kansen van het goederenvervoer over water worden vergroot.

Met de bovenstaande investeringen wordt een verbetering van het goederenvervoer, de verknoping van modaliteiten, de verbetering van de externe veiligheid en energiebesparing beoogd.

02.03 Auto bereikbaarheid Brabant(stad)

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
02.A/B/C	PVVP ¹	PS 53/06	2010	Provincie voert deels zelf uit en regisseert uitvoering door anderen. Andere betrokken partijen bij de uitvoering zijn ministerie V&W ² , RWS ³ NB, SRE ⁴ , gemeenten, diverse belangenorganisaties.	Provincie beïnvloedt een optimale benutting en goed functionerend samenhangend wegennet (HWN ⁵ +OWN ⁶) via het Netwerkprogramma 'BrabantStad Bereikbaar' en het deelprogramma DVM ⁷ BrabantStad, zowel op ambtelijk niveau als op bestuurlijk niveau.

¹ PVVP: Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan / ² V&W: Verkeer en Waterstaat / ³ RWS: Rijkswaterstaat / ⁴ Samenwerkingsverband Regio Eindhoven / ⁵ HWN: Hoofdwegennet / ⁶ OWN: Onderliggend Wegennet / ⁷ DVM: Dynamisch Verkeersmanagement

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
02.A.4 Autonoom/Wettelijk							
Ontwikkelen van (netwerk)visies (T1)*	% provinciale wegen waarop de gemiddelde snelheid in de ochtendspits hoger of gelijk is aan de gewenste referentiesnelheid	100% (2020) Planning Realisatie	94,8 % (sept-dec)	91,8 (jan- - april)	92%	92%	93%
	Reistijden en spreiding daarin op prioritaire relaties ¹	Nog vaststellen Planning Realisatie	90%	90%	90%	90%	90%

* betreft tactische doel uit de Dynamische beleidsagenda

Toelichting

In 2006 is de Netwerkanalyse BrabantStad uitgevoerd, waarin is geconstateerd dat de autobereikbaarheid van het stedelijk netwerk BrabantStad ernstig onder druk staat. Onder de vlag van het Netwerkprogramma BrabantStad Bereikbaar, hebben de meest betrokken partijen in 2007 de handen ineen geslagen: de vijf grote steden in Brabant, het Samenwerkingsverband Regio Eindhoven (SRE), de provincie Noord-Brabant, het ministerie van Verkeer en Waterstaat, Rijkswaterstaat Noord-Brabant, de Nederlandse Spoorwegen en ProRail. Eén van de speerpunten van het Netwerkprogramma is het verbeteren van de bereikbaarheid van de economische kerngebieden door middel van de

reconstructie en (uit)bouw van een samenhangend wegennet (hoofdwegennet en onderliggend wegennet) in Brabant, waarbij prioriteit wordt gegeven aan de A2, A27, A58, A67 en de N279. Door middel van diverse verkenningen en planstudies wordt de reconstructie van deze verbindingen voorbereid. De voortgang van deze projecten wordt ieder half jaar in het bestuurlijk overleg met de ministers van Verkeer & Waterstaat en van Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieu besproken.

¹ De indicator Reistijden en spreiding daarin op prioritaire relaties geeft voor de gemiddelde reistijd over de belangrijkste reiseroutes een aanduiding van de betrouwbaarheid van de reistijd over deze routes.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	6.705	7.865	5.787	12.393	4.517	16.580
Wettelijk	15.458	27.814	28.158	30.738	15.814	15.895
Kapitaallasten investeringen	2.554	3.325	4.977	9.635	12.232	13.351
Lasten	24.717	39.004	38.921	52.766	32.564	45.827
Herkomst middelen						
Rijk	13.367	34.249	28.242	30.822	20.282	49.596
EU	0	0	0	0	0	0
Overige baten	0	0	0	0	0	0
Baten	13.367	34.249	28.242	30.822	20.282	49.596
Saldo lasten en baten	-11.351	-4.755	-10.679	-21.943	-12.282	3.770
Bijdr. Res.verkeer&verv. BMIT	5.000	7.265	4.000	10.681	2.875	15.000
Bijdr.res.Brabants hoofdwegennet	421	1.204	0	0	0	0
Bijdrage uit alg. middelen	5.930	-3.714	6.679	11.262	9.407	-18.770
Stand reserve per 31 december	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Res.BMIT	86.043	92.758	89.546	79.575	77.059	57.912
Bedragen x € 1.000 (investeringen)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
PPS-A4	358	18.799	50.148	29.580	15.899	
DVM Brabantstad						
	Formatieinzet		4,00	fte		

ToelichtingLasten

Het netwerkprogramma Brabantstad valt onder dit product. Eén van de speerpunten is het verbeteren van de bereikbaarheid van de economische kerngebieden, waarbij prioriteit wordt gegeven aan de A2, A27, A58, A67 en de N279. Door middel van de ontwikkeling van netwerkvisies (02.A.6), diverse verkenningen en planstudies wordt de reconstructie van deze verbindingen voorbereid.

De afwijking in de lasten 2010 ten opzichte van 2009 is zeer beperkt.

Baten

De baten van € 28,2 miljoen hebben betrekking op de beschikbaarheidsvergoeding van het Rijk voor de PPS A59 (€ 15,7 miljoen) en de Brede DoelUitkering verkeer en vervoer ter dekking van de stedelijke tangenten (€ 12,5 miljoen: € 8,5 miljoen randweg Den Bosch en 4 miljoen Noord-West tangent Tilburg). In 2009 waren de baten vanuit het rijk € 6 miljoen hoger dan in 2010 door de eerste voorschotbetaling van de inkomensoverdracht in het kader van de overdracht van de N69 (totaal € 70 miljoen). Vanaf 2012 wordt het overige deel ontvangen.

Voor de ecozone randweg Den Bosch is ten laste van de reserve BMIT in 2010 een bedrag van € 1 miljoen geraamd, in 2009 betreft dit € 1,5 miljoen. Tevens is vanuit deze reserve € 3 miljoen geraamd voor de randweg Den Bosch, in 2009 betreft dit € 5,7 (dit betreft voor € 1,6 miljoen een afrekening van uitgaven 2008). (BMIT: Brabants Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport).

Er is in 2010 geen bijdrage geraamd vanuit de reserve Brabants hoofdwegennet. Bij de voorjaarsnota 2009 is deze reserve opgeheven, vandaar de onttrekking in 2009 van € 1,2 miljoen.

De kapitaallasten en rentetoevoe

ging aan de transitorische post PPS A59 zijn geraamd ten laste van de algemene middelen (in 2010 € 6,7 miljoen). In 2009 is per saldo een bijdrage aan de algemene middelen geraamd, met name door de inkomst overdracht N69.

Investerings

In 2010 is een bedrag van € 50,1 aan investeringen geraamd. Hiervan heeft € 36,8 miljoen betrekking op projecten Samen Investeren. In de bijlagen is een specificatie van deze projecten opgenomen. Verder zijn er investeringen geraamd voor de A4 (€ 5,4 miljoen), DVM Brabantstad (€ 2,4 miljoen), Aalsterweg Eindhoven (€ 4 miljoen) en Individueel reisadvies DVM (€ 1,5 miljoen). In 2009 bedragen de geraamde investeringen € 18,8 miljoen (o.a. € 10,7 miljoen Samen Investeren). (DVM: Dynamisch VerkeersManagement)

02.04 Regionale bereikbaarheid Gebiedsgerichte aanpak

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
02.A/B/C	PVVP	PS 53/06	2010	Provincie is verantwoordelijk, voert deels zelf uit en voert regie op uitvoering door anderen. Samen met gemeenten, Rijkswaterstaat en SRE ¹	Participatie, ambtelijk en bestuurlijk overleg en cofinanciering. Overleg via de GGA teams en met SRE. Afstemming en prioritering van het maatregelenpakket en het uitvoeringsprogramma.

¹ SRE : Samenwerkingsverband regio Eindhoven

Toelichting

De Regionale bereikbaarheid Gebiedsgerichte aanpak (GGA) richt zich op het maken van procesafspraken met partners teneinde gezamenlijk de regionale bereikbaarheids-problemen en de verkeersonveiligheid aan te pakken door in regionaal verband projecten uit te voeren.

De provincie heeft de ambitie om de meest verkeersveilige provincie van Nederland te zijn.

De werking van de gebiedsgerichte aanpak is vastgelegd in het PVVP en komt voort uit de notie dat overheden alleen gezamenlijk in staat zullen zijn het mobiliteitsvraagstuk aan te pakken. De GGA-regio's werken vervolgens allemaal met een van het PVVP afgeleide en daarop afgestemde regionale beleidsagenda. Die wordt jaarlijks uitgewerkt in de regionale maatregelenpakketten. De inhoudelijke thema's en projecten van de gebiedsgerichte aanpak en de daarbij behorende beleidsprestaties zijn te vinden in de relevante begrotingsproductgroepen van programma 02 Verkeer en Vervoer.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
02.A.5 Wettelijk							
Versterken samenwerking tussen overheden, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties (T18)*	Vaststelling maatregelenpakket (CGA's (5x))	Elk jaar vaststellen Planning Realisatie	5 5	5	5	5	5
	Vaststelling uitvoeringsprogramma's GGA's (5x)	Elk jaar vaststellen Planning Realisatie	5 5	5 5	5	5	5
02.B.3 Autonoom							
Veilig wegennet en veilig weggebruik (T7)*	Aantal verkeersdoden per jaar ¹	Maximaal 143 in 2010 Planning Realisatie	Max 143 137	Max 143	Max 143	Max 143	Max. 143

*Betreft tactische doelen uit de Dynamische beleidsagenda

Toelichting

Door GS is op 26 juni 2007 het “Routeplan Verkeersveiligheid in Noord-Brabant” vastgesteld.

Jaarlijks wordt een Uitvoeringsprogramma opgesteld met daarin concrete voorstellen voor de verbetering van de Verkeersveiligheid. De beschikbare middelen worden ondermeer ingezet voor verkeersdeelnemers die als extra kwetsbaar naar voren komen, zoals jongeren tussen 16 en 25 jaar en ouderen. Ook de financiering van het Brabants Verkeersveiligheidslabel (BVL) en diverse uiteenlopende projecten vindt hieruit plaats.

(1) Zowel de schatting- als de realisatiecijfers van het aantal verkeersdoden zijn gebaseerd op de CBS-cijfers.(Centraal Bureau voor de Statistiek), conform de landelijke gedragslijn.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	616	3.350	3.200	1.300	900	900
Wettelijk	7.487	16.895	16.569	16.542	16.050	16.000
Kapitaallasten investeringen	4.697	5.687	5.366	6.616	7.477	7.547
Lasten	12.799	25.932	25.135	24.458	24.427	24.447
Herkomst middelen						
Rijk	8.103	18.084	17.604	17.572	17.077	17.025
EU	0	0	0	0	0	0
Overige baten	0	2.000	2.000	0	0	0
Baten	8.103	20.084	19.604	17.572	17.077	17.025
Saldo lasten en baten	-4.697	-5.848	-5.531	-6.887	-7.350	-7.423
Bijdrage uit alg. middelen	4.697	5.848	5.531	6.887	7.350	7.423
Bedragen x € 1.000 (investeringen)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Regionale maatregelenpakketten	4.500	8.800	12.750	10.250	1.200	
Uitvoeringsprogramma SRE						
Deelprogramma ZO-vleugel						
		Formatieinzet	10,00	fte		

Toelichting

Lasten

De totale lasten zijn in 2010 € 0,8 miljoen lager dan in 2009. Het verschil heeft met name betrekking op lagere kapitaallasten als gevolg van de verlaging van de rekenrente. De geplande uitgaven 2010 hebben grotendeels betrekking op regionale maatregelen en verkeersveiligheid en dragen bij aan een veilig wegennet en veilig weggebruik (02.B.2).

Baten

Een groot deel van de lasten van 02.04 wordt gedekt uit BDU middelen (2010: € 17,6 miljoen). (BDU: Brede Doeluitkering verkeer en vervoer) Dit betreffen onder andere de regionale maatregelen ad. € 16 miljoen, het uitvoeringsprogramma mobiliteitsmanagement ad. € 0,6 miljoen en verkeersveiligheid € 0,9 miljoen. In 2009 is de geraamde bijdrage uit de BDU iets hoger (€ 18,1 miljoen), door de afwikkeling van het project ombouw A2.

Investeringen

Voor investeringen gebiedsgerichte aanpak is in 2010 € 12,8 miljoen geraamd. In 2009 betreft dit € 8,8 miljoen. Het verschil zit met name in geplande investeringen Fiets-Plan-Stad en Zuid-Oostvleugel Brabantstad (investeringen bestuursakkoord). De investeringen leiden tot aan een versterking van de samenwerking tussen overheden, het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties (02.A.7).

02.05 Regionale bereikbaarheid Provinciale wegen/bouwen

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
02.A	Provinciaal Verkeers- en VervoersPlan Dynamische beleidsagenda Brabants MIT	PS 53/06B PS 53/07	2010 2011 2010	Provincie is verantwoordelijk voor de provinciale wegen, voert grotendeels zelf uit, en regisseert in mindere mate uitvoering door anderen.	Goede en tijdige afstemming met wegbeheerders en weggebruikers over verkeersversturende activiteiten en verkeerscongesties. Reconstructie en aanleg van provinciale wegen.
02.B	Idem	Idem	Idem	Idem	Communicatie en educatie m.b.t. de verkeersveiligheid op wegen van alle beheerders. Infrastructurele werken uitvoeren op provinciale wegen.
02.C	Idem	Idem	Idem	Idem	Het aanleggen van omleggingen, reconstructie van komtraversen, en het aanleggen van ontsnipperingsvoorzieningen.

*Brabants MIT: Brabants Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport

Toelichting

Milieuoverlast als gevolg van vervuiling door het verkeer (lawaai, fijnstof, olie en brandstofresten)

kan de provincie ten dele beïnvloeden door te zorgen voor bijvoorbeeld stil asfalt en goed onderhoud.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
02.A.6 Wettelijk							
Ontwikkelen van (netwerk)visies (T1)	% provinciale wegen waarop de gemiddelde snelheid in de ochtendspits hoger of gelijk is aan de gewenste referentiesnelheid.	100% (2020) Planning Realisatie	94,8% (sep-dec)	91,8% (jan-april)	92%	92%	92%
	Reistijden en spreiding daarin op prioritaire relaties	Nog vaststellen Planning Realisatie	90%	90%	90%	90%	90%
02.A.7 Wettelijk							
Betrouwbare reistijden op provinciale wegen	Gunning reconstructie N261	Gunning in 2011 Oplevering in 2015				X	

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
	Gunning reconstructie N279	Gunning in 2013 Oplevering in 2015					
02.B.4 Wettelijk Verbetering verkeersveiligheid op provinciale wegen	% kilometer provinciale weg dat is uitgerust met essentiële herkenbaarheidskenmerken	50% (2010) (uit PVVP), bijgesteld naar 90% in 2010 Planning Realisatie	35% 28%	65%	90%	91%	92%
02.C.3 Wettelijk Vermindering geluidshinder (T12)*	% gerealiseerde kom-omlegging uit de nota Komtraversen en aanvullingen daarop	100% in 2017 planning Realisatie	20%	25% 27%	33%	37%	40%
	Aantal door geluidsoverlast (> 65 dBA**) ernstig gehinderde bewoners langs provinciale wegen	<=2.606 (2013) Planning Realisatie	3.400	3.300	3.100	2.900	2.700
02.C.4 Wettelijk Ontsnippering van natuur (T15)*	% gerealiseerde ontsnipperingsmaatregelen ten opzichte van knelpunten uit 1998	100% in 2012 Planning Realisatie	90% 90%	90% 90%	90%	90%	100%

* Betreft tactische doelen uit de Dynamische beleidsagenda/ ** dBA: eenheid van sterkte van het geluid

Toelichting

De vorenstaande streefwaarden probeert de provincie te behalen door een mix van instrumenten in te zetten, zoals de aanleg en het reconstrueren van wegen en kruispunten, educatie en voorlichting aan verkeersdeelnemers, het aanleggen van faunavoorzieningen en de toepassing van dynamische verkeersmaatregelen. In het Brabants Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport (BMIT) en de nota Provinciale wegzorg in Uitvoering (GS 2008) is het gebruik van deze instrumenten uitgewerkt.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	0	0	0	0	0	0
Wettelijk	414	5.825	11.586	19.178	26.822	0
Kapitaallasten investeringen	32.722	36.299	30.735	32.382	35.322	39.030
Lasten	33.135	42.124	42.321	51.560	62.144	39.030
Herkomst middelen						
Rijk	414	5.825	11.586	19.178	26.822	0
EU	0	0	0	0	0	0
Overige baten	0	0	0	0	0	0
Baten	414	5.825	11.586	19.178	26.822	0
Saldo lasten en baten	-32.722	-36.299	-30.735	-32.382	-35.322	-39.030
Bijdrage uit alg. middelen	32.722	36.299	30.735	32.382	35.322	39.030
Bedragen x € 1.000 (investeringen)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Grondverwerving infrastructuur	5.216	3.500	3.500	3.500	3.500	3.500
Vorbereiding projecten	4.217	2.500	1.400	1.383	2.500	2.500
Verbeteren en bouwen	12.037	24.900	19.700	19.863	12.200	24.200
Benutten	438	450	200	165	162	300
N-261				11.200	18.800	27.700
Infraprojecten in voorbereiding	709	1.600	2.091	2.000	2.000	2.000
		Formatieinzet	77,60	fte		

ToelichtingLasten

De afwijking in de totale lasten 2010 ten opzichte van 2009 is zeer beperkt. Wel is er een verschuiving tussen wettelijk/EU en kapitaallasten. In 2010 is een uitgave geraamd van € 10 miljoen ten laste van de BDU ten behoeve van de N279. (BDU: Brede DoelUitkering verkeer en vervoer) Voor grondaankopen N261 ten laste van de BDU is een bedrag van € 1,6 miljoen geraamd, in 2010 is dit € 5,8 miljoen In 2010 is er € 5,6

miljoen minder aan kapitaallasten geraamd dan in 2009, door de verlaging van de rekenrente.

Baten

De baten hebben betrekking op de rijksbijdrage BDU, zoals onder 'lasten' is aangegeven.

Investerings

In de uitwerking van het bestuursakkoord is voor het provinciale wegenprogramma een investeringsimpuls van € 76,4 miljoen opgenomen als onderdeel van de € 400 miljoen verdeeld over de verschillende aandachtsgebieden (voorbereiding, verbeteren en bouw, benutten en vervangingsinvesteringen 02.05 en 02.06). Tevens is voor de randweg Zevenbergen een bedrag van € 12 miljoen opgenomen onder Verbeteren en bouwen in 2013, en is voor de N261 na 2011 € 94 miljoen beschikbaar. De investeringen in de diverse aandachtsgebieden dragen bij aan de volgende beleidsprestaties:

Ontwikkelen van (netwerk)visies (02.A.8), Verminderen geluidshinder (02.C.1),

Ontsnippering van natuur (02.C.2), Veilig wegennet en veilig weggebruik

(02.B.3/02.A.9).

Een gedetailleerde toelichting op de precieze aard van de investeringen, bijbehorende volumes en onderliggende projecten is opgenomen in het Brabants Meerjarenprogramma Transport en Infrastructuur 2010-2014 (BMIT).

Het onderdeel infraprojecten in voorbereiding betreft de tijdelijke extra capaciteit ter realisatie van de extra investeringsimpuls (25 FTE). Verwacht wordt dat vanaf 2010 de 25 FTE zijn aangetrokken en de capaciteit volledig op peil is.

02.06 Regionale bereikbaarheid Provinciale wegen / onderhoud en vervanging

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
02.A/B	Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan	PS 53/06	2010	Provincie is verantwoordelijk voor de provinciale wegen, voert grotendeels zelf uit, en regisseert in mindere mate uitvoering door anderen	Reconstructieprojecten en onderhoudswerken uitvoeren en/of initiëren. Met lokale wegbeheerders en Rijkswaterstaat afstemmen en samenwerken.
	Dynamische Beleidsagenda		2011		
	Brabants MIT ¹	PS 53/07	2010		

¹ BMIT: Brabants Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport

Toelichting

De beleidsnota "Provinciale wegzorg in uitvoering" (GS 2008) bevat de actuele uitwerking van het PVVP in beleidsprestaties op het gebied van de instandhouding van het provinciale wegennet. In de nota wordt met het nieuwe onderhoudsbeleid de nadruk gelegd op het dienen van de belangen die met het provinciaal wegennet verbonden zijn. Dit belanggestuurd onderhoud opent

de weg naar onderhoudsstrategieën waarbij de belangrijkste wegen met het uitvoeren van onderhoudsmaatregelen voorrang krijgen boven minder belangrijke wegen. Op basis van de "Provinciale wegzorg in uitvoering" worden beheerplannen, onderhoudsplannen en onderhoudsbestekken opgesteld en uitgevoerd.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
02.A8/B4 Wettelijk							
Veilig wegennet en veilig weggebruik (T7)*	Percentage van de rijbaanverhardingen dat aan onderhoud toe is	Max. 8,5% Planning Realisatie	8,5% 5,1%	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
	Het percentage van de fietspadverhardingen dat aan onderhoud toe is	Max. 5% Planning Realisatie	5% 11,3%	5%	5%	5%	5%
	Percentage van de Verkeers-regelinstallaties dat aan onderhoud toe is (levensduur 15 jaar)	Gem. 6% Planning Realisatie	0% 0%	0%	16%	3%	0%

*Betreft tactisch doel uit de Dynamische beleidsagenda

Toelichting

In het kader van de begroting is hier gekozen voor vermelding van de indicatoren die de grootste invloed hebben op de kosten, en een directe relatie hebben met de weggebruiker. Het gaat dan om de onderhoudstoestand van de weg, de

onderhoudstoestand van de fietspaden en de onderhoudstoestand van verkeersregelinstallaties (VRI).

De vermelding dat een wegvak aan onderhoud toe is betekent niet dat sprake is van achterstallig onderhoud. Het geeft slechts aan dat het element voor planmatig onderhoud

aan de beurt is. Dreigend achterstallig onderhoud wordt te allen tijde door onmiddellijke maatregelen voorkomen.

Het relatief hoge percentage van de fietspaden dat aan onderhoud toe is, houdt verband met de vertraging die in 2008 onder invloed van de reorganisatie bij de directie Economie & Mobiliteit is opgetreden bij het realiseren van de vervangingsinvesteringen.

Het noodzakelijke onderhoud dat wél in 2008 plaatsvond, is uitgevoerd op basis van meerwerk op de onderhoudsbestekken 2007.

Het hoge percentage verkeersregel-installaties dat in 2010 aan onderhoud toe is, vindt zijn oorzaak in het feit dat in 1995 veel nieuwe installaties zijn geplaatst. Overigens blijkt uit permanente monitoring dat deze installaties nog goed functioneren.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	0	0	0	0	0	0
Wettelijk	11.644	12.702	12.766	12.844	13.131	13.226
Kapitaallasten investeringen	12.821	15.645	14.071	15.481	16.244	16.895
Lasten	24.465	28.346	26.836	28.325	29.375	30.121
Herkomst middelen						
Rijk	0	0	0	0	0	0
EU	0	0	0	0	0	0
Overige baten	1.638	741	741	748	754	763
Baten	1.638	741	741	748	754	763
Saldo lasten en baten	-22.827	-27.605	-26.095	-27.578	-28.621	-29.358
Bijdr.res.gladheidbestrijding	993	2.162	0	0	0	0
Bijdr.res.herhuisvest.districten	135	1.841	2.147	958	0	0
Bijdrage uit alg. middelen	21.699	23.602	23.948	26.620	28.621	29.358
Stand reserve per 31 december	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Res.herhuisvesting districten	4.874	4.346	2.199	1.241	1.241	1.241
Bedragen x € 1.000 (investeringen)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
DVM gezamenlijke verkeerscentrale			5.000			
Steunpunten en districtskantoren	62	1.841	2.147	958		
Vervangingsinvestering	4.457	9.500	23.700	22.043	7.400	7.400
Structurele maatregelen	314	270	556	507	524	540
Formatieinzet			51,00 fte			

ToelichtingLasten

Onder dit product is onder andere het operationeel onderhoud, exploitatie en dataverzameling en beheer opgenomen, ten behoeve van een veilig wegennet en veilig weggebruik (02.A.10 / B.4).

De totale lasten van dit product bedragen € 26,8 miljoen. In 2009 bedragen deze € 28,3 miljoen.

De afwijking in lasten heeft volledig betrekking op kapitaallasten. Door de verlaging van de rekenrente zijn de kapitaallasten ten opzichte van 2009 gedaald. (2009: € 15,6 miljoen en 2010: € 14 miljoen).

Baten

In de batensfeer zijn er ten opzichte van 2009 geen afwijkingen begroot.

Investerings

Voor vervangingsinvesteringen is in 2010 een bedrag van € 23,7 miljoen geraamd, ten opzichte van € 9,5 miljoen in 2009.

Bij het bestuursakkoord, is voor 2010 een bedrag van € 5 miljoen beschikbaar gesteld voor het opzetten van een gezamenlijke verkeerscentrale voor rijks- en provinciale wegen in Brabant ten behoeve van verkeersveiligheid en bereikbaarheid.

02.07 OV-netwerk Brabantstad

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
02.A/C	Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan - Verkenning OV-netwerk Brabantstad - Netwerkanalyse Brabantstad	PS 53/06	2010	Deels zelf uitvoeren, deels regie op uitvoering door anderen (NS ² , prorail, gemeenten, RWS ³ , vervoerders en SRE ⁴), soms alleen financiële bijdrage.	Afhankelijk van de onderdelen van het OV-Netwerk: de mix van (politieke) lobby, samenwerking en cofinanciering bepaalt de mogelijkheden tot beïnvloeding.

¹ OV: openbaar vervoer / ² NS: Nederlandse Spoorwegen / ³ RWS: Rijkswaterstaat / ⁴ SRE: Samenwerkingsverband regio Eindhoven

Toelichting:

Om het maatschappelijk doel voor OV-netwerk Brabantstad te kunnen meten zijn er in de verkenning OV-netwerk Brabantstad en de Netwerkanalyse indicatoren genoemd.

Deze zullen worden gebruikt om de monitoring vorm te geven.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
02.A 9/C5 Wettelijk Betrouwbare en voorspelbare reistijd van deur tot deur personenvervoer	% voortgang programma OV-netwerk Brabantstad	100% in jaar 2020 Planning Realisatie	2 2	3 3	14	23	38
	Aantal aangelegde transferia	4 gereed in 2011 Planning Realisatie		1	1	2	
	Aantal aangelegde doorstroom- en HOV-assen	6 assen gereed in 2011 * Planning Realisatie		1	2	3	

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
	Aantal aangelegde stadsrandstations	6 Stadsrandstations gereed in 2020 Planning Realisatie			1		
02.A.10 / C.6 Wettelijk/Autonom Verknoping van modaliteiten (T3)	Aantal Parkeer en Reis locaties voor personen.	5 Parkeer en Reis locaties Planning Realisatie		2 2		2	

¹ HOV: Hoogwaardig openbaar vervoer

De planning van de HOV assen is voor 2 van de 3 nog onduidelijk.

Bij de Stadsrandstations gaat de planning tot en met 2020.

Toelichting:

Om genoemde beleidsprestaties te leveren worden in 2010 de volgende projecten gerealiseerd:

- Aanleggen transferia: overeenkomstig de rapportage, "Overstappen naar 2010, aan de slag met transferia in Noord-Brabant" (2009) wordt in 2010 het transferium I-park te Eindhoven gerealiseerd. Behalve dit transferium zal in samenwerking met ministerie van Verkeer en Waterstaat en de NS een aantal P+R locaties bij NS-stations worden gerealiseerd. (P+R: Parkeer en Reis)

- Aanleggen doorstroomassen- en HOV-assen: overeenkomstig het projectplan HOV-assen en doorstroomassen in Noord-Brabant "Van visie naar uitvoering" start in 2010 de realisatie van de doorstroomassen tussen Den Bosch-Veghel-Uden en Oss-Uden-Veghel-Eindhoven. Deze projecten worden beschouwd als de quick-wins van het project HOV Noordoost-Brabant.
- Aanleggen stadsrandstations: in de Verkenning OV-netwerk BrabantStad en de Netwerkanalyse BrabantStad is een vijftal stadsrandstations opgenomen. In juni 2010 zal station Maarheeze in gebruik worden genomen.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonom	0	11.280	10.920	10.000	0	0
Wettelijk	0	0	0	0	0	0
Kapitaallasten investeringen	0	236	1.139	3.443	4.850	4.927
Lasten	0	11.516	12.059	13.443	4.850	4.927

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Herkomst middelen						
Rijk	0	2.500	7.500	10.000	0	0
EU	0	0	0	0	0	0
Overige baten	0	0	0	0	0	0
Baten	0	2.500	7.500	10.000	0	0
Saldo lasten en baten	0	-9.016	-4.559	-3.443	-4.850	-4.927
Bijdr.reserve Brabant 2050	0	8.780	3.420	0	0	0
Bijdrage uit alg. middelen	0	236	1.139	3.443	4.850	4.927
Stand reserve per 31 december	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Reserve Brabant 2050	200.851	80.084	30.185	-2.648	-741	1.166
Bedragen x € 1.000 (investerings)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Station Maarheze		7.100	24.300	17.350	2.300	
		Formatieinzet	3,00 fte			

Toelichting

Lasten

Binnen dit product wordt gewerkt aan een verbetering van het OV-netwerk (02.A.11) en verknoping van diverse

modaliteiten (02.A.12). Aan lasten is er een bedrag van € 12,1 miljoen geraamd ten opzichte van € 11,5 miljoen in 2009.

De afwijking van € 0,6 miljoen heeft met name betrekking op hogere kapitaallasten in 2010, door geplande investeringen vanaf 2009.

Baten

Een deel van de OV netwerkprojecten wordt bekostigd uit BDU middelen.(BDU: Brede DoelUitkering verkeer en vervoer). In 2009 bedraagt dit € 2,5 miljoen voor de HOV as Breda Oosterhout Etten-Leur. In 2010 betreft de bijdrage uit de BDU € 7,5 miljoen € 2,5

miljoen heeft betrekking op de OV as Breda Oosterhout Etten-leur en € 5 miljoen op het nieuwe sleutel project Breda (NSP).

Ook wordt een deel (€ 3,4 miljoen voor de HOV-as Tilburg) bekostigd uit de reserve BMIT (voorheen ontwikkelfonds 2050). In 2009 is een bijdrage uit de reserve gepland van €8,8 miljoen. Dit betreffen de projecten Nieuw Sleutel Project Breda, Spoorzone Tilburg, Station Reeshof Tilburg en Station Brandevoort. Helmond.

Investerings

De investeringen OV netwerk zijn in onderstaand schema gespecificeerd. Deze investeringen zijn onderdeel van de € 400 miljoen investeringsmiddelen bestuursakkoord.

Bedragen x € 1 miljoen	Totaal	2009	2010	2011	2012
Stationsomgeving Helmond	7,5	0,5	4,5	2,5	
Tilburg Spoorzone	9,6	0,3	9,0	0,3	
Station Maarheeze	3,7	3,7			
Transferium Vlijmenseweg 's-Hertogenbosch	8,0		4,0	4,0	
Doorstroomas Den Bosch - Waalwijk - Tilburg	7,1	2,6	2,0	2,5	
Doorstroomassen Noord-Oost-Brabant	10,8		4,8	6,0	
Snelle busverbindingen en overstappunten	4,3			2,0	2,3
	51,0	7,1	24,3	17,3	2,3

Water

Algemeen	56
03.01 Water algemeen	59
03.02 Hoogwaterbescherming	62
03.03 Oppervlaktewaterkwantiteit en -inrichting	65
03.04 Grondwaterkwantiteit	68
03.05 Waterkwaliteit	70

Algemeen

Portefeuillehouders:

O.Hoes, mw.ir.C.W. Jacobs , mw.drs.C. van Nieuwenhuizen

Inleiding

Waterplan (PWP)

De provincie zorgt dat het water bijdraagt aan een gezonde omgeving voor mens, dier en plant, waarin we veilig en comfortabel kunnen wonen en waar ruimte is voor economische en ecologische ontwikkeling. Dit is vertaald in drie maatschappelijke doelen:

- schoon grondwater en oppervlaktewater in geheel Brabant;
- een adequate bescherming van Brabant tegen overstroming; en
- Brabant heeft de juiste waterhoeveelheid (niet te veel, niet te weinig).

De wijze waarop wij deze doelen willen bereiken is vastgelegd in het Provinciaal Waterplan 2010-2015 (PWP). Dit plan met daarin het nieuwe strategische waterbeleid is/wordt eind 2009 door Provinciale Staten vastgesteld.

De Europese verplichtingen vanuit de Kaderrichtlijn Water (KRW) zijn in het PWP opgenomen. Met de vaststelling van het PWP in 2009 is voldaan aan de Europese regelgeving met betrekking tot de KRW.

Bij het PWP hoort een uitvoeringsparagraaf, waar staat omschreven hoe we de beleidsdoelstellingen gaan realiseren en welke stimuleringsuitgaven daarmee gepaard gaan, die ook in de begroting zijn opgenomen.

Waterprojecten (Schoon Brabant)

Waterproject grondwaterproblematiek Eindhoven levert een belangrijke bijdrage aan het programma Schoon Brabant met betrekking tot onder andere:

- de ontwikkeling van een energieopslagsysteem uit beheerswater in relatie tot de ontwikkeling van een schermbemaling ter veiligstelling van de drinkwaterwinning (Aalsterweg);
- de ontwikkeling van een energiewinning uit water dat vrijkomt voor peilbeheersing (Vredeoord).

In het project Lennis (Localised Environmental and health Information Services) worden de mogelijkheden onderzocht om een informatiesysteem op te zetten voor milieugegevens van lucht en water en de daaraan gerelateerde gezondheidsrisico's.

Uitvoering in het landelijk gebied: waterprojecten in de Bestuursovereenkomst met de waterschappen

In 2010 wordt de uitvoering van het huidige beleid gecontinueerd. Veel waterdoelen zijn een gezamenlijke opgave voor provincie en waterschappen, die met betrekking tot uitvoering en realisatie zijn neergelegd in de Tweede Bestuursovereenkomst tussen Provincie en de Brabantse waterschappen en ook zijn vastgelegd in het PWP-uitvoeringsbesluit. Steeds vaker werkt de provincie op watergebied ook samen met gemeenten en terreinbeheerders om de waterdoelen te realiseren en tevens een bijdrage te leveren aan een betere ruimtelijke kwaliteit van Brabant.

Uitwerking van het deltaprogramma van de Commissie Veerman:

De stuurgroep Zuidwestelijke Delta heeft het voornemen om het VolkerakZoommeer in te richten ten behoeve van waterberging (om extreem hoge rivierafvoeren op te vangen) en het meer weer zout te maken met ingang van 2015 om de blauwalgenproblematiek op te lossen. Het ontwikkelen van alternatieve zoetwaterbronnen in combinatie met bestaande gebiedsambities voor het platteland (gebiedscommissie Brabantse Delta) alsook voor het stedelijk gebied (Brabant aan zee, initiatief van 19 gemeenten) vormen de speerpunten van inzet vanuit de provincie in het programmabureau Zuidwestelijke Delta.

Naar aanleiding van aanbevelingen van de commissie Veerman met betrekking tot de maximale rivierafvoer, de consequenties van de zeespiegelstijging en de verhoging van de veiligheidsnorm zullen dijkverhogingen nodig zijn. In een eerdere fase zijn planologisch gebieden gereserveerd voor rivierverruiming. Ook mogelijke andere maatregelen worden in 2010 onderzocht, zoals het concept van de 'doorbraakvrije dijk'.

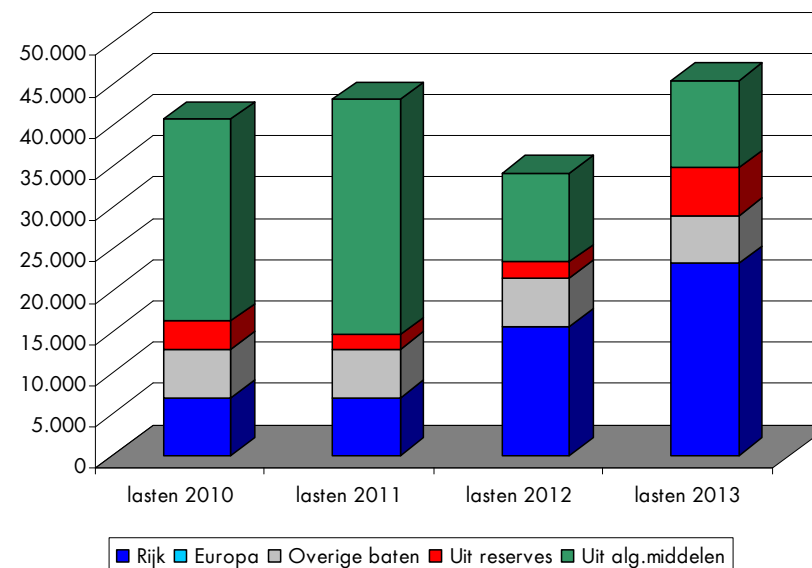
Wat wil de provincie bereiken?

Maatschappelijk doel	Vastgelegd In PS-nota	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007 (t-3) Begroot Realisatie	2008 (t-2) Begroot Realisatie	2009 (t-1) Begroot	2010 (t) Begroot	2011 (t+1) Begroot	2012 (t+2) Begroot
03.A Schoon grondwater en oppervlaktewater in geheel Noord-Brabant	PS-XXX/09 PWP 2010-2015	Europa (Kaderrichtlijn Water)	100 % KRW-normen behaald in 2027	0%	0%	0%	5%	15%	30%
03.B Een adequate bescherming van Noord-Brabant tegen overstroming	PS-XXX/09 PWP 2010-2015	Landelijke Hoogwatersnorm	Voldoen aan de landelijke norm 100% in 2015	0%	0%	0%	0%	0%	50%
03.C Noord-Brabant heeft de juiste waterhoeveelheid. (niet te veel, niet te weinig)	PS-XXX/09 PWP 2010-2015	Norm voor wateroverlast, verdroging en wateraanvoer in provinciale waterverordening	Voldoen aan de landelijke norm 100% in 2015	0%	0%	0%	20%	40%	60%

Wat mag het kosten?

03 Water						
Bedragen x € 1.000		Realisatie	Raming			
		2008	2009	2010	2011	2012
Lasten						
Autonoom		4.399	19.937	14.075	17.276	107
Wettelijk/EU		8.773	24.592	17.599	17.000	25.711
Kapitaallasten		2.983	3.046	2.414	2.351	2.288
Apparaatskosten		9.731	5.749	6.604	6.465	6.087
totaal		25.886	53.324	40.692	43.092	34.193
Baten						
Rijk		1.429	7.354	6.963	6.972	15.679
Europa		20	0	0	0	0
Overige programmabaten		6.770	9.803	5.877	5.882	5.808
Dekking uit reserves		1.089	16.368	3.436	1.768	1.992
Dekking uit alg.middelen		16.579	19.798	24.416	28.469	10.714
totaal		25.886	53.324	40.692	43.092	45.417
Formatieinzet				61,00 fte		
Waarvan indirect:				8,00 fte		

Middeleninzet programma Water
bekostiging van de lasten (bedragen x € 1.000)

03.01 Water algemeen

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
03.A Schoon grondwater en oppervlaktewater in geheel Noord-Brabant	Voor alle maatschappelijke doelen: PWP 2010-2015 (PWP: Provinciaal Waterplan)	PS-XXX/09	2012	Uitvoeren waterwetten en regisseren van uitvoering van projecten	Vaststellen en uitvoeren van het Provinciaal Waterplan en eigen projecten.
03.B Een adequate bescherming van Noord-Brabant tegen overstroming	PWP 2010-2015	PS-XXX/09	2012	Uitvoeren waterwetten en regisseren van uitvoering van projecten	Vaststellen en uitvoeren van het Provinciaal Waterplan en eigen projecten.
03.C Noord-Brabant heeft de juiste waterhoeveelheid. (niet te veel, niet te weinig)	PWP 2010-2015	PS-XXX/09	2012	Uitvoeren waterwetten en regisseren van uitvoering van projecten	Vaststellen en uitvoeren van het Provinciaal Waterplan en eigen projecten.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
03.A.1 Wettelijk Provincie en waterschappen zullen gezamenlijk een methodiek ontwikkelen voor het bepalen van het effect van regionale maatregelen en activiteiten op de KRW-doelrealisatie in het oppervlaktewater- en/of grondwaterlichaam. (KRW: Kaderrichtlijn water)	Ontwikkeling methodiek	Vaststelling methodiek in 2012					1
03.A.2 Autonoom/Wettelijk Samenwerken in het waterbeheer: invulling Bestuursakkoord Waterketen (2007) door o.a. kennisontwikkeling, stimulering samenwerking en projecten ter verbetering van transparantie of kostenbesparing in de waterketen.	Samenwerking binnen de projecten	Afronding* vóór 2015			1	1	1

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
03.A.3 Wettelijk							
Actuele en toegankelijke watergegevens (Arhus) door informatie van de digitale wateratlas regelmatig te vernieuwen	Actualiteit digitale wateratlas	Jaarlijks actueel	1	1	1	1	1
03.A.4 Wettelijk							
Kennis van de toestand van de watersystemen door het beheren van provinciale meetnetten en het opstellen van watersysteemrapportages	Beschikbaarheid actuele meetdata	Rapportages per 2 jaar 2010, 2012, 2014	1		1		1
03.A.5 Autonoom							
Gemeenschappelijke visie over de ontwikkeling van de Delta door het opstellen visie Delta wateren	Ontwikkeling visie	Vastgesteld in 2010			1		
03.A.6 Autonoom/Wettelijk							
Lenvis (Localised Environmental Information Services) (Schoon Brabant)	Vastgesteld model	Prototype in 2010 voor lucht- en zwemkwaliteit			1		
03.B.1 Wettelijk							
Waterkwaliteit in Deltawateren op orde (interprovinciaal)	Norm KRW	Behaald in 2015	0	0	0	0	0

* Jaartal te concretiseren bij uitwerking van het Provinciaal Waterplan.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	187	1.229	4.185	4.135	15	19
Wettelijk	447	289	289	292	391	394
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	634	1.518	4.474	4.427	406	412
Herkomst middelen						
Rijk	0	0	0	0	0	0
EU	0	0	0	0	0	0
Overige baten	266	0	0	0	0	0
Baten	266	0	0	0	0	0
Saldo lasten en baten	-369	-1.518	-4.474	-4.427	-406	-412
Bijdr.res.uitvoering WHP2	0	206	0	0	0	0
Bijdrage uit alg. middelen	369	1.312	4.474	4.427	406	412
Formatieinzet			21,00	fte		

Toelichting

Het belangrijkste verschil tussen de 2010 en 2011 ten opzichte van 2009 wordt veroorzaakt door het bedrag van € 3,6 miljoen per jaar met betrekking tot het Provinciaal Waterplan (PWP) dat is opgenomen in de Voorjaarsnota 2009. Daarnaast was in 2009 besloten een bijdrage te doen van € 200.000 aan het Programmabureau Deltaraad.

03.02 Hoogwaterbescherming

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
03.B Een adequate bescherming van Noord-Brabant tegen overstroming.	PS-/PWP 2010-2015) (PWP: Provinciaal Waterplan)	PS XXX/09	Gereed 2015	Uitvoeren verordening, toezicht houden, participeren en adviseren	Uitvoeren verordening, toezicht houden, participeren en adviseren
	PS / Waterverordening	PS XXX/09		Uitvoeren verordening, toezicht houden, participeren en adviseren	Uitvoeren verordening, toezicht houden, participeren en adviseren

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
03.B.2 Wettelijk/Autonoom Waterveiligheid in het rivierengebied: klimateffecten, ruimtelijke effecten, Europese richtlijn Ruimte voor de Rivier, doorbraakvrije dijk, Deltaonderzoek Rivieren	Uitvoering onderzoek i.h.k.v. waterveiligheid	Afronding* vóór 2015			1	1	1
03.B.3 Wettelijk De provincie zal samen met de waterbeheerders werken aan herstel van de in de toetsing geconstateerde tekortkomingen aan de dijken	Uitvoering Hoogwaterbeschermingsprogramma	4 dijkprojecten in 2015					1
03.B.4 Wettelijk Ruimte voor de Rivier door uitvoeren en begeleiden projecten rivierbedvergroting **	Uitvoering projecten rivierbedvergroting	27 cm verlaging hoogwater vanaf 2015					
03.B.5 Wettelijk De provincie zal rapporteren over de toetsing van primaire waterkeringen op basis van door waterkeringbeheerders aan te leveren gegevens	3 ^e toetsingsrapportage primaire waterkeringen	Vaststellen rapportage in 2011				1	

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
03.B.6 Wettelijk							
De provincie zal de Europese Richtlijn Overstromingsrisico's implementeren voor de Noord-Brabantse situatie	Gevaren- en gevolgenkaarten Overstromingsrisicobeheerplannen	Vaststellen in 2013 Vaststellen in 2015					

* Jaartal te concretiseren bij uitwerking van het Provinciaal Waterplan.

** Het betreft de projecten Overdiepe Polder, Noordwaard, waterberging op het Krammer-Volkerak en een aantal dijkverhogingen rond de Biesbosch

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	1.397	5.534	1.649	0	0	0
Wettelijk	190	171	171	173	175	178
Kapitaallasten investeringen	2.983	3.046	2.414	2.351	2.288	2.224
Lasten	4.570	8.751	4.234	2.524	2.463	2.402
Herkomst middelen						
Rijk	0	0	0	0	0	0
EU	0	0	0	0	0	0
Overige baten	1.541	3.975	398	403	408	413
Baten	1.541	3.975	398	403	408	413
Saldo lasten en baten	-3.029	-4.776	-3.836	-2.121	-2.055	-1.989
Bijdr.res.rivierbedcompensatie afgedamde Maas	0	2.000	1.649	0	0	0
Bijdrage uit alg. middelen	3.029	2.776	2.187	2.121	2.055	1.989
Stand reserve per 31 december	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Res.rivierbedcompensatie afgedamde Maas	3.509	1.629	0	0	0	0
Bedragen x € 1.000 (investeringen)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Dijkverzwaring		400				
	Formatieinzet		9,00	fte		

Toelichting

In het kader van het project Overdiepse polder is een samenwerkingsovereenkomst gesloten tussen het rijk, de gemeenten, provincie en de waterschappen. Onderdeel van deze overeenkomst is dat het rijk zich zal bezighouden met de onteigeningsprocedures en dat de betalingen m.b.t. aankopen van boerderijen via het Groenfonds zullen worden gedaan. Een gevolg daarvan is dat de begrote uitgaven en inkomsten in 2010 en 2011 zijn afgenomen ten opzichte van 2009.

Dijkverzwaring (investering):

De dijkverbeteringswerken zijn al enkele jaren afgerond. Als uitvloeisel ijlden nog enkele kwesties na. Vandaar dat in 2009 daarvoor nog een raming was opgenomen.

03.03 Oppervlaktewaterkwantiteit en -inrichting

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
03.C Noord-Brabant heeft de juiste waterhoeveelheid. (niet te veel, niet te weinig)	PS- /P WP 2010-2015 (PWP: Provinciaal Waterplan)	PS xxx/09	2012	Realiseren doelstellingen, registreren en faciliteren van projecten.	Uitvoeren Provinciaal Waterplan en eigen projecten en subsidiëring. Doelstellingen liggen vast in PWP.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
03.C.1 Wettelijk Voorkomen wateroverlast door regionale wateren	Voorstel voor aanwijzing en normering regionale keringen	Afronding* vóór 2015			1	1	1
03.C.2 Autonoom/Wettelijk Voldoende water voor landbouw en andere economische belangen: effectief gebruik van kwelwater dat opwelt aan de voet van de Brabantse Wal	Voortgang project	Afronding* vóór 2015				Ontwerp gereed	
03.C.3 Wettelijk De GGOR** van alle gebieden is bepaald en vastgesteld door de waterschappen	Aantal waterschappen	4 waterschappen in 2010			4		
03.C.4 Wettelijk Ruimte voor watersysteemherstel: Inrichting en morfologie van beken en kreken hersteld met behulp van de Subsidieregeling Waterdoelen (2° Bestuursovereenkomst met de Waterschappen)	Km hersteld	250 km in 2013	30***	100***	150	200	260
03.C.5 Autonoom De provincie zal onderzoeken hoe om te gaan met toekomstige reserveringen voor beek- en kreekherstel en welke instrumenten daarvoor zijn in te zetten	Onderzoek beek- en kreekherstel	Onderzoek in 2010			1		

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
03.C.6 Wijst: de provincie verzoekt de waterschappen het initiatief te nemen om voorloperprojecten uit te voeren op het gebied van wijst (wijst: aardkundig verschijnsel)	Aantal subsidieaanvragen voor voorloperprojecten	Afronding* vóór 2015			1	1	1
03.C.7 Autonoom/Wettelijk Regionale wateroverlast van oppervlaktewater: wateroverlast teruggedrongen door inrichten waterbergingsgebieden m.b.v. Subsidieregeling Waterdoelen (2° Bestuursovereenkomst met de Waterschappen)	Ha ingericht	3.200 ha in 2015	300**	1.150**	1.650	2.150	2.650
03.C.8 Autonoom Wateroverlast in bebouwd gebied: de provincie zal creatieve en vernieuwende oplossingen voor het omgaan met hemelwater stimuleren	Aantal subsidieaanvragen	Afronding* vóór 2015			2	4	6
03.C.9 Wettelijk/Autonoom Voldoende Maaswater is beschikbaar voor Noord-Brabants kanalenstelsel, zoals wordt overeengekomen in een akkoord met Rijkswaterstaat en waterschappen	Kubieke meters water per seconde (Debieten)	16,5 m3/sec vastgelegd in akkoord (PS)			1		
03.C.10 Wettelijk Provinciale vaarwegen hebben een goede onderhoudsstatus. (Uitvoering door waterschap Brabantse Delta)	Aantal geconstateerde gebreken	0 in 2015		0	0	0	0

*jaartal nader te concretiseren bij de uitwerking van het Provinciaal Waterplan

**GGOR: Gewenste Grond- en Oppervlaktewater Regime : Zodanige beschikbaarheid van water, dat in stedelijk gebied, gebouwen en mensen geen schade ondervinden, natuurgebieden niet verdrogen en de landbouw optimaal kan produceren.

***Dit betreft voornamelijk prestaties uit de 1° Bestuursovereenkomst. In verband met opstartperiode van projecten wordt het grootste deel van de prestaties geleverd in de laatste jaren van het programma.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	2.555	10.523	6.000	11.000	0	0
Wettelijk	2.236	10.897	5.612	5.577	5.995	14.156
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	4.791	21.420	11.612	16.577	5.995	14.156
Herkomst middelen						
Rijk	318	2.884	2.425	2.381	2.872	8.333
EU	0	0	0	0	0	0
Overige baten	0	350	0	0	0	0
Baten	318	3.234	2.425	2.381	2.872	8.333
Saldo lasten en baten	-4.473	-18.186	-9.187	-14.196	-3.122	-5.824
Bijdr.res.nazorg baggerspeciedepot	36	0	0	0	0	0
Bijdr.res.investeringsbudget landelijk gebied	0	1.442	1.213	1.191	1.436	4.117
Bijdr.res.uitvoering WHP2	1.053	10.364	0	0	0	0
Bijdrage uit alg. middelen	3.384	6.379	7.975	13.005	1.686	1.707
Stand reserve per 31 december	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Res.investeringsbudget landelijk gebied	20.256	20.017	20.523	20.899	16.380	2.915
Res.uitvoering WHP2	15.487	-637	-637	-637	-637	-637
		Formatieinzet	2,12 fte			

Toelichting

De middelen van het Waterhuishoudingplan (WHP) voor de thema's "Veiligheid en wateroverlast" en "Beek en kreekherstel" zijn geraamd t/m 2009 (einddatum WHP). Het verschil van bijna € 10 miljoen in de lasten en de bijdragen vanuit de reserve WHP worden hierdoor grotendeels verklaard. Het Provinciaal Waterplan (PWP) wordt eind 2009 door PS vastgesteld, waarna de ramingen van de middelen voor de jaren 2010 en verder worden verwerkt in de begroting.

03.04 Grondwaterkwantiteit

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
03.C Noord-Brabant heeft de juiste waterhoeveelheid. (niet te veel, niet te weinig)	PS- / PWP 2010-2015 (PWP: Provinciaal Waterplan)	PS xxx/09	2012	Uitvoeren van waterwetten en verordening, toezicht houden, faciliteren en registreren.	Verlenen van vergunningen, subsidiëring, advisering en handhaving.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
03.C. 11 Wettelijk Stabilisatie totale onttrokken hoeveelheid grondwater industrie en drinkwater	m ³ onttrokken water	Jaarlijks minder dan 270 m ³	<270	<270	<270	<270	<270
03.C.12 Autonoom Projecten nieuwe polderen in de stad (Schoon Brabant)	Aantal projecten	2 projecten in 2011				2	
03.C.13 Wettelijk Consequenties voor warmte- en koudeopslag in de bodem: onderzoek naar nieuwe technieken en risico's /effecten en noodzaak Masterplannen voor gemeenten	Gereed gekomen deelrapportages	Afronding onderzoek in planperiode					1
	Masterplannen voor elkaar beïnvloedende KWO's. (KWO: koude- warmte-opslag)	Opstelling masterplannen in planperiode bij meerdere elkaar beïnvloedende KWO's			1	3	7
03.C.14 Wettelijk Voldoende water voor natuur: terugdringen verdroging in natuurgebieden en herstel natte natuurplek met behulp van de Subsidieregeling Waterdoelen (2 ^e Bestuurs-overeenkomst met de Waterschappen),	Ha herstelde natuur	12.000 ha in 2015	1.500*	5.000*	6.000	8.000	11.000

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
onderzoek en verplaatsing met natuurdoelen strijdige grondwaterwinningen							

* Dit betreft voornamelijk prestaties uit de 1^e Bestuursovereenkomst. In verband met opstartperiode van projecten wordt het grootste deel van de prestatie geleverd in de laatste jaren van het programma.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	20	390	240	141	92	94
Wettelijk	5.050	9.236	9.306	8.724	8.429	15.554
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	5.070	9.626	9.546	8.866	8.522	15.647
Herkomst middelen						
Rijk	680	3.310	3.391	3.435	3.141	10.263
EU	20	0	0	0	0	0
Overige baten	4.962	5.479	5.479	5.479	5.400	5.400
Baten	5.661	8.788	8.870	8.914	8.541	15.662
Saldo lasten en baten	591	-837	-676	48	19	15
Bijdr.res.uitvoering WHP2	0	11	0	0	0	0
Bijdrage uit alg. middelen	-591	827	676	-48	-19	-15
Formatieinzet			11,00	fte		

Toelichting

De verschillen in de ramingen tussen 2009 en 2010 zijn gering.

03.05 Waterkwaliteit

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
03.A Schoon grondwater en oppervlaktewater in geheel Noord-Brabant	PS- / PWP 2010-2015 (PWP: Provinciaal Waterplan)	PS-XXX/09	2012	Uitvoeren Provinciale Milieuverordening en registreren en uitvoeren van projecten.	Verlenen van ontheffingen, handhaving en uitvoeren van projecten.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
03.A.7 Wettelijk De belasting van grondwater met bestrijdingsmiddelen neemt af. (Door uitvoering van het project Schoon Water, dat gemeenten burgers en agrariërs stimuleert het gebruik van deze stoffen te verminderen)	Aantal gecertificeerde gemeenten in kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden.	95% van gemeenten gecertificeerd in 2012			80%	90%	95%
03.A.8 Autonoom De belasting van oppervlaktewater met bestrijdingsmiddelen neemt af. (Door uitvoering van het project Actief Randen Beheer, dat agrariërs stimuleert het gebruik van deze stoffen in perceelsranden te verminderen)	Km perceelsrand met overeenkomst tot 2013	5.400 km in 2012		1350	2700	4050	5400
03.A.9 Wettelijk Voorkomen van ongewenste activiteiten die de kwaliteit van het grondwater in grondwaterbeschermingsgebieden kunnen bedreigen.	Aantal verleende ontheffingen dat geen stand houdt bij Raad van State		0	0	0	0	0
03.A.10 Wettelijk/Autonoom Aanpak puntbronnen: 1. bijdrage aan innovatieve ontwikkelingen en brongerichte aanpak; 2. gemeenten ondersteunen bij opstellen V-GRP* en waterplan	Aantal vastgestelde V-GRP'en	20 in 2012			8	14	20

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
03.A.11 Wettelijk Aanpak diffuse bronnen: 1. onderzoek 2. bijdrage aan projecten en maatregelen 3. bijdrage aan effectgerichte maatregelen opzetten kennisloket 4. provinciebrede stimulerings- en communicatiecampagne reductie bestrijdingsmiddelen	Gerealiseerd aantal projecten met een provinciale bijdrage	7 in 2015			0	1	4
03.A.12 Wettelijk Aanpak waterbodems: bijdrage aan actieve verwijdering vervuilde waterbodems bij projecten met direct provinciaal belang	Aantal toegekende projecten	Afronding ** vóór 2015			1	2	4
03.A.13 Wettelijk Bescherming waterkwaliteit voor menselijke consumptie: 1. early warning systeem 2. onderzoek naar verontreinigingen in grondwater die uit oppervlaktewateren afkomstig zijn (bijvoorbeeld door geneesmiddelen) 3. beschermingsmogelijkheden industriële winningen	Onderzoek naar early warning systeem Onderzoek naar verontreinigingen in grondwater uit oppervlaktewater Aantallen feitenonderzoeken	Gereed 2010 Gereed 2012 30 in 2011			1 10	 30	1
03.A.14 Autonoom/Wettelijk Zwemwater: 1. bijdrage aan gemeenten om de inrichting van zwemwateren op te pakken 2. onderzoek en omvang problematiek verontreinigde waterbodems in zwemplassen 3. publiek actief te betrekken bij het verbeteren van de zwemwatersituatie in de provincie	Zwemwaterprofielen, vooral oppervlaktewater met een zwemfunctie Knelpunten in beeld Vergroten aantal zwemplassen	Gereed 2011 Afronding ** vóór 2015 Toename 2015 t.o.v. 2010			50% 0	100% 2	 4

*V-GRP: Verbreed gemeentelijk rioleringsplan

** jaartal nader te concretiseren bij de uitwerking van het Provinciaal Waterplan

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	240	2.260	2.000	2.000	0	0
Wettelijk	850	4.000	2.220	2.234	10.721	6.783
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	1.090	6.260	4.220	4.234	10.721	6.783
Herkomst middelen						
Rijk	431	1.160	1.147	1.156	9.665	4.645
EU	0	0	0	0	0	0
Overige baten	1	0	0	0	0	0
Baten	432	1.160	1.147	1.156	9.665	4.645
Saldo lasten en baten	-657	-5.099	-3.073	-3.078	-1.056	-2.138
Bijdr.res.investeringsbudget landelijk gebied	0	580	573	578	556	1.638
Bijdr.res.uitvoering WHP2	0	1.765	0	0	0	0
Bijdrage uit alg. middelen	657	2.754	2.500	2.500	500	500
Stand reserve per 31 december	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Res.investeringsbudget landelijk gebied	20.256	20.017	20.523	20.899	16.380	2.915
		Formatieinzet	9,50	fte		

Toelichting

De afname van de lasten (€ 2 miljoen) wordt grotendeels veroorzaakt door het feit dat vanaf 2010 geen middelen meer zijn begroot voor het Waterhuishoudingsplan (WHP). Het Provinciaal Waterplan (PWP) wordt eind 2009 door PS vastgesteld, waarna de ramingen van de middelen voor de jaren 2010 en verder worden verwerkt in de begroting.

De bijdrage uit de reserve WHP-2 neemt eveneens af, omdat het WHP in 2009 eindigt.

4

Milieu

Algemeen	74
04.01 Ecologie algemeen	79
04.02 Fysieke veiligheid	82
04.03 Lucht/geluid/klimaat	84
04.04 Bodem	88
04.05 Landbouw	91
04.06 Afval- en grondstoffenbeheer	94
04.10 Handhaving	97
04.11 Proeftuinen	102

Algemeen

Portefeuillehouders:

O.Hoes, drs. P.L.A.Rüpp, mw.drs.C. van Nieuwenhuizen

Inleiding

Schoon Brabant

Twee programmalijnen uit het bestuursakkoordprogramma Schoon Brabant komen primair terug in het programma 04 Milieu en leveren een wezenlijke bijdrage aan het realiseren van de opgenomen doelstellingen. Het betreft de programma-onderdelen Gezond en Veilig en Proeftuinen.

Gezond en Veilig

Deze programmalijn beoogt de kwaliteit van het fysieke leefmilieu te verbeteren via projecten op het gebied van waterkwaliteit (zie programma 03 Water), luchtkwaliteit, externe veiligheid en gezond (ver)bouwen. Voor luchtkwaliteit ligt in 2010 de nadruk op het verder stimuleren van zuinig, stil en duurzaam vervoer (aanbod van schone brandstoffen, schone en zuinige vervoermiddelen en innovatieve technieken) en het realiseren van in het oog springende landmarks met innovatief groen, op weg naar 100.000 m2 groene daken en gevels in 2011. Op het gebied van externe veiligheid staat het vormgeven van structurele samenwerking tussen de betrokken Brabantse overheden centraal en de uitvoering van projecten met België. Voor gezond (ver)bouwen tenslotte ligt het accent in 2010 op het uitvoeren van een subsidieregeling die gericht is op de realisatie van frisse, gezonde, veilige en duurzame (basis)scholen.

Proeftuinen

In 2010 zal elk van de proeftuinen in het teken staan van de uitvoering. Hoewel de bouw van nieuwe of herstructurering van bestaande wijken vele jaren in beslag neemt, laat 2010 een begin van uitvoering zien waarin de extra innovatie en duurzaamheid zichtbaar is opgenomen. Het gaat hier niet alleen om energiezuinige bouw maar ook om de toepassing van vormen van elektrisch vervoer, gebruik van biodiversiteit en beleving van waterkwaliteit. Op het industrieterrein Moerdijk komen in 2010 nieuwe duurzame koppelingen tussen bedrijven tot stand, waarmee een multicore ringleidingstelsel voor meerdere reststoffenstromen steeds dichterbij komt. De reconstructie van de

N329 als Weg van de Toekomst gaat dat jaar van start, voorzien van vele extra duurzaamheidsvoorzieningen.

Beleidskader

Op basis van een beschrijving van de “Toestand van het Milieu” zal in 2010 een beleidskader worden vastgesteld, dat richting geeft aan het provinciale handelen. Kernvraag daarbij is, voor welke milieuthema’s kan eenvoudig worden voldaan aan wet- en regelgeving en waar is extra inzet nodig? Daarnaast beschrijft het beleidskader de (aanvullende) provinciale ambities. Dit leidt tot een concreet uitvoeringsprogramma, dat voldoet aan de Brabantse uitgangspunten van de Integrale Strategie Milieu (ISM). Het principe van dynamisch programmeren wordt hierbij gehanteerd. Monitoring en beleidsevaluatie spelen een belangrijke rol. Voor de meest complexe projecten wordt, net als in voorgaande jaren, de MGA-methodiek (Mutual Gains Approach) gehanteerd.

Klimaatverandering

De provincie voert in het kader van klimaatadaptatie beleid uit gericht op het aanpassen aan veranderingen in het klimaat. De provincie sluit daarbij aan bij regulier beleid en voert samen met stakeholders pilots uit. De provincie geeft tevens vorm aan het uitvoeren van het in 2009 gesloten Energie- en klimaatakkoord tussen IPO en het Rijk. (IPO: Interprovinciaal overleg, kopeleorganisatie van de 12 provincies).

Wabo

Bij de uitvoering van de wetgeving op het gebied van omgevingskwaliteit en omgevingsrecht staan grote veranderingen op stapel. De Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) wordt in 2010 van kracht. Samen met de partneroverheden is gewerkt aan het tot stand brengen van samenwerkingsovereenkomsten, waarin taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn ingekaderd. Om te komen tot een kwaliteitsimpuls van de uitvoering zal de eigen organisatie worden aangepast, mede in het licht van de totstandkoming van omgevingsdiensten. Deze diensten zijn voorzien om het omgevingsrecht verder uit te rollen in robuuste uitvoeringsorganisaties. Dit

heeft als consequentie dat provinciale taken zoals vergunningverlening en handhaving op termijn zullen worden overgedragen aan de te vormen omgevingsdiensten.

Luchtkwaliteit

De maatregelen om knelpunten in het stedelijk gebied en het landelijk gebied (intensieve veehouderij) op te lossen, opgenomen in het in 2009 vastgestelde Meerjarenprogramma Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit, worden in 2010 en volgende jaren uitgevoerd. In het kader van de beleidsregels “Verbeteren luchtkwaliteit in Brabant” en “Duurzame landbouw” worden onder meer multifuel stations en luchtwassers gerealiseerd. Om meer inzicht te krijgen in (de invloed van bepaalde activiteiten op) de luchtkwaliteit in Brabant worden diverse meetprojecten uitgevoerd.

Externe veiligheid

De provinciale Beleidsvisie externe veiligheid (EV) bevat provinciale projecten en activiteiten die zijn gericht op een verantwoord vervoer van gevaarlijke stoffen en een verantwoorde ruimte voor risicovolle bedrijven.

In 2010 zullen de meeste acties vanuit de beleidsvisie afgerond worden. De samenwerking met België op het gebied van externe veiligheid, verwoord in de intentieverklaring tussen de provincie en het Vlaamse departement voor Leefmilieu, Natuur en Energie, zal in 2010 de eerste resultaten laten zien: een visie op de toekomstige samenwerking, de uitvoering van projecten en grensoverstijgende kennisuitwisseling.

Landbouw

De aanpak van de provincie voor de landbouw richt zich op een verdere verduurzaming van alle sectoren. De provincie stimuleert hierbij de gangbare landbouw, maar zeker ook de biologische en verbrede landbouw. Verduurzaming heeft ook een plaats gevonden via de proeftuinen en het kernteam LOG's. (LOG:landbouwonwikkelingsgebied) Landbouw is een belangrijk onderdeel van het Programma Landelijk Gebied.

Handhaving

Voor de uitvoering van handhaving is het Handhavingsplan 2008-2011 vastgesteld. Volgens dit meerjarenplan is voor deze bestuursperiode ingezet op het verbeteren van het naleefgedrag en het verminderen van de toezichtslast die door vergunninghouders wordt ervaren. Daarnaast wordt de uitvoering zodanig aangepast dat deze efficiënter en effectiever verloopt.

Het pakket maatregelen voorziet in het binnen de wettelijke mogelijkheden concentreren van toezicht en handhaving op afwijkingen die negatieve invloed hebben op gezondheid, veiligheid,

fysieke leefomgeving, grond/bodem en water. Om dat te bereiken heeft een herprioritering plaats gevonden die heeft geleid tot een verschuiving van de Wet milieubeheer naar toezicht en handhaving op ‘groene’, ‘blauwe’ en ‘bruine’ wetgeving (namelijk boswet, de provinciale landschapsverordening, bodemsanering, ontgrondingen en grondwater.)

Er zijn bovendien zogenaamde ‘etalageprojecten’ gestart om de doelen van het handhavingsplan te bereiken: Samen Sterk in het Buitengebied, Handhaven in Vertrouwen (met aandacht voor systeemtoezicht en Keurmerk Zwembaden) en de aanpak van asbest. In 2010 wordt meer systematisch aandacht besteed aan administratief toezicht.

In 2010 is de provincie voor de huidige inrichtingen met een provinciale vergunning het bevoegd gezag voor de verlening van de WABO vergunning. (WABO:Wet algemene bepalingen omgevingsrecht). Deze bevoegdheid gaat echter naar verwachting op 1 januari 2010 over naar gemeenten, met uitzondering van IPPC- en BRZO-bedrijven. (IPPC Integrated Pollution Prevention and Control/ Europese richtlijn voor geïntegreerde preventie en bestrijding van verontreiniging. De IPPC-richtlijn verplicht Europese lidstaten grote milieuvervuilende bedrijven te reguleren met een integrale vergunning. Het gaat om bedrijven in de energiesector, metaalproductie en -verwerking, chemie, afvalsector en agro-voedingsindustrie). (BRZO: Besluit risico's zware ongevallen)

Voor de inrichtingen die nu een provinciale milieuvergunning behoeven, blijft de provincie in 2010 en 2011 (namelijk tot de totstandkoming van omgevingsdiensten) echter bevoegd voor het milieudeel van deze vergunningen. Voor de IPPC- en BRZO-bedrijven blijft de provincie volledig bevoegd.

In de tweede helft van deze bestuursperiode vraagt de voorbereiding van omgevingsdiensten veel aandacht. De provincie verkent op grond van de regierol met gemeenten en waterschappen de haalbaarheid van een Brabants model. De regionale diensten moeten op 1 januari 2012 operationeel zijn.

Naast een door de minister vast te stellen verplicht basispakket, kunnen overheden ook op vrijwillige basis andere taken aan deze diensten opdragen.

De provincie beraadt zich in het kader van de takendiscussie en het anders organiseren van de zorg voor de uitvoering over de mate waarin ook andere taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving kunnen worden overgedragen.

De regierol van de provincie komt ook tot uiting in het beoordelen van de kwaliteit van de handhaving en het bevorderen van de samenwerking van andere handhavingpartners.

In 2010 worden voorstellen voor de verbetering van de samenwerking geïmplementeerd.

Wat wil de provincie bereiken?

Maatschappelijk doel	Vastgelegd In PS-nota	Indicator	Streefwaarde	2007 (t-3)	2008 (t-2)	2009 (t-1)	2010 (t)	2011 (t+1)	2012 (t+2)
			+ jaar	Begroot Realisatie	Begroot Realisatie	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot
04.A Borgen kwaliteit fysieke leefomgeving	PS-31/08, PS-209/05, PS-3/99, PS-02/04	Wettelijke normen lucht, geluid, bodem en externe veiligheid. Streefwaarden geur*	Voldoen aan wettelijke normen Alle sanerings-situaties voor bestaande wetgeving opgelost (lucht, geluid, Externe Veiligheid)				Alle sanerings-situaties EV opgelost.	Alle sanerings-situaties fijn stof (lucht) opgelost. (NO ₂ in 2015)	Vastgesteld actieplan EU-richtlijn Omgevingslawaai voor provinciale wegen
04.B Bevorderen duurzaamheid	PS-/RM-1222 Handboek Toetsingskader Duurzame Ontwikkeling	Telos duurzaamheids-balans	Ecologische voetafdruk en ppp-scan***						
09.A Een Brabants platteland waar het goed wonen, werken en recreëren is.	PS-25/5 PS-61/06 PS-65/06	Beleving burgers en sleutelindicatoren Barometer PLG**							
04.C Verbeteren naleefgedrag (voor wat betreft natuur, water, milieu en bodem) en het verminderen van toezichtslasten (bij overheden, bedrijven en overige organisaties)	EMG-0748/RM-0842	Zie uitwerking 04.10 Handhaving							

* In diverse regelgevingen liggen de wettelijke normen voor lucht, geluid en externe veiligheid vast. Bij de provinciale besluitvorming waar deze aspecten een rol spelen

worden de normen in acht genomen. Over het algemeen betreft het de uitvoering van wettelijke taken zoals vergunningverlening Wet milieubeheer en het opstellen van het

actieplan EU-richtlijn omgevingslawaaai . Daarnaast gaat het om de uitvoering van (meer)jarenprogramma's zoals het Brabants Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit, het Meerjarenprogramma Wet Bodembescherming, het saneringsprogramma Luchtkwaliteit en het saneringsprogramma Externe Veiligheid Inrichtingen. Voor het aspect geur worden bij de provinciale besluitvorming zoveel mogelijk de streefwaarden in acht genomen. Ter ondersteuning wordt een beleidsnotitie industriële geurhinder opgesteld. Deze zal eind 2009 gereed zijn.

- * * In 2008 is gewerkt aan de Barometer Programma Landelijk Gebied, welke begin 2009 is uitgebracht. De barometer geeft voor de hoofdthema's landbouw, milieu, natuur, water en bodem en sociaal-economische ontwikkeling aan de hand van een groot aantal sleutelindicatoren, de te bereiken doelstellingen aan. Het betreft waarden voor glastuinbouw, intensieve veehouderij, landbouwonwikkelingsgebieden, afname van ammoniak, geluidhinder en fijn stof, de ecologische hoofdstructuur, waterkwantiteit en -kwaliteit, toerisme en recreatie en leefbaarheid. Er is een begin gemaakt met een nulmeting en met de vastlegging van de prestaties in de afgelopen periode. De Barometer Programma Landelijk Gebied biedt de mogelijkheid om op basis van de indicatoren de voortgang van de prestaties de komende jaren te monitoren.

*** Voor het meten van duurzaamheidseffecten zijn instrumenten in gebruik, maar nog onvoldoende om daarmee concrete streefwaarden vast te stellen.

Voor het monitoren van de duurzame ontwikkeling heeft Telos een instrument ontwikkeld, de duurzaamheidsbalans. Deze wordt eens in de vier jaar uitgebracht om de toestand van Noord-Brabant weer te geven op het gebied van ecologische, economische en sociale ontwikkelingen. De ecologische voetafdruk is daarvoor een parameter, die gedeeltelijk bijdraagt in het inzichtelijk maken van milieueffecten.

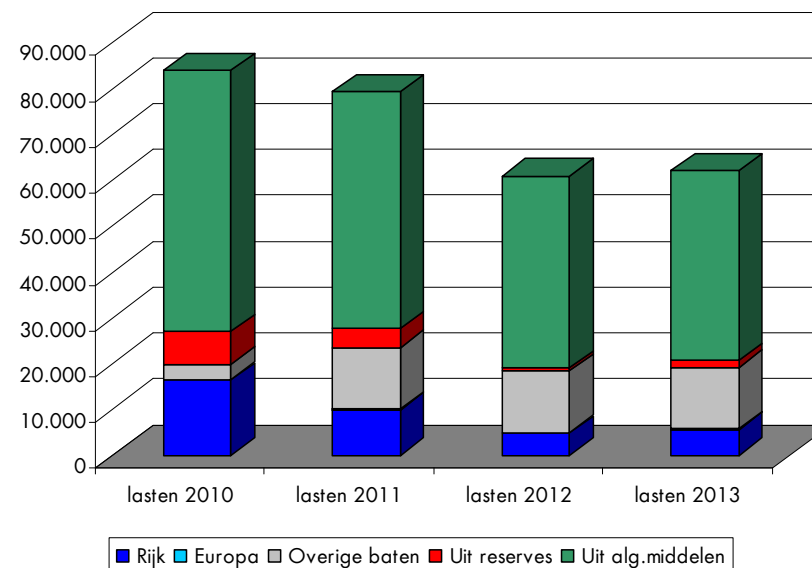
Daarnaast heeft Telos met medewerking van de Brabantse Milieufederatie op projectniveau een PPP-scan ontwikkeld (People, Planet en Profit) waarmee concrete beleidsvoornemens en plannen kunnen worden beoordeeld op hun verwachte bijdrage aan een duurzame regionale ontwikkeling.

Zowel de ecologische voetafdruk en de PPP-scan bieden mogelijkheden de duurzaamheid te meten en te beoordelen. Deze methodieken moeten in de praktijk hun waarde bewijzen. In het kader van het maatschappelijk doel bevorderen duurzaamheid voert de provincie concrete projecten uit.

Wat mag het kosten?

04 Milieu						
Bedragen x € 1.000	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
<u>Lasten</u>						
Autonoom	5.972	20.289	24.386	16.445	4.019	4.223
Wettelijk/EU	51.365	67.888	23.895	27.989	24.103	25.340
Kapitaallasten	106	103	82	50	18	18
Apparaatskosten	35.151	42.948	35.567	34.817	32.780	32.403
totaal	92.594	131.227	83.930	79.300	60.920	61.984
<u>Baten</u>						
Rijk	35.136	39.333	16.366	10.015	4.806	5.648
Europa	969	394	146	146	146	146
Overige programmabaten	8.542	13.763	3.302	13.378	13.358	13.366
<u>Dekking verschil lasten en baten</u>						
Dekking uit reserves	1.437	1.860	7.236	4.056	752	1.502
Dekking uit alg.middelen	46.510	75.878	56.881	51.706	41.857	41.323
totaal	92.594	131.227	83.930	79.300	60.920	61.984
	Formatieinzet		291,45	fie		
	Waarvan indirect:		21,45	fie		

Middeleninzet programma Milieu
bekostiging van de lasten (bedragen x € 1.000)

04.01 Ecologie algemeen

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
04.B Bevorderen duurzaamheid	Bestuursakkoord 2003-2007 Bestuursakkoord 2007 (Schoon Brabant) Duurzaamheid in de praktijk	PS 159/04		Opdrachtgever, faciliteren en ondersteunen	Consultatie en advisering, subsidiëring en innovatieve projecten en leerarrangement gericht op duurzame afweging en gezond (ver)bouwen.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
04.B.1 Autonom/Wettelijk Uitwerking ambitiestatement Leren voor een Duurzame Ontwikkeling en inspirerende projecten Natuur en milieu educatie	Aantal gefinancierde projecten en leerarrangementen	5 jaarlijks	5	10	15	20	
	Aantal inspirerende projecten Natuur- en Milieu-educatie (Schoon Brabant)	9 in 2011		3	6	9	
04.B.2 Autonom/Wettelijk Gezonder binnenklimaat bij scholen en woningen, gebruik duurzame materialen en vermindering energieverbruik (Schoon Brabant)	Gezonde frisse basisscholen (voorbeeldscholen)	6 in 2011	1	1	4	6	
	Scholen die gebruik maken van het stimuleringskader Lespakket en handboek voor gezonde frisse school	20 in 2011 3 lespakketten 2011 1 handboek in 2010 1000 in 2011		1	2	3	
	Aantal woningen met passief bouwen en prefab technieken			100	300	1000	
04.B.3 Autonom Opstelling beleidskader milieu	Beleidskader milieu	1 in 2010			1		
04.B.4 Autonom Vermindering energieverbruik openbare ruimte en verbetering leefbaarheid. (Schoon Brabant)	Aantal energieprojecten	2 in 2011	0	0	0	2	
04.B.5 Autonom/Wettelijk Countdown 2010: versterking	50 % gemeenten heeft lokale	35 lokale		15	35		

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
biodiversiteit in de bebouwde omgeving en agrarische gebied	actieplan en voert deze uit	actieplannen 2010					

*Countdown 2010: Europese campagne om het biodiversiteitsverlies in 2010 te stoppen.

Naast deze beleidsprestaties worden binnen deze productgroep circa 150 milieuvergunningen verleend.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	2.074	5.579	6.793	6.296	3.039	3.451
Wettelijk	1.396	623	4.055	4.058	4.060	4.108
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	3.470	6.202	10.848	10.354	7.099	7.559
Herkomst middelen						
Rijk	-39	527	4.114	3.699	3.596	3.619
EU	997	0	0	0	0	0
Overige baten	163	0	0	0	0	0
Baten	1.121	527	4.114	3.699	3.596	3.619
Saldo lasten en baten	-2.349	-5.675	-6.734	-6.655	-3.503	-3.941
Bijdr.res.investeringsbudget landelijk gebied	0	47	94	94	94	117
Bijdr.res.reg.structuurversterk.	0	400	1.900	2.300	500	900
Bijdrage uit alg. middelen	2.349	5.228	4.740	4.261	2.909	2.924
Stand reserve per 31 december	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Res.investeringsbudget landelijk gebied	20.256	20.017	20.523	20.899	16.380	2.915
Res.regionale structuurversterking	130.000	124.083	61.355	8.960	-8.804	-21.893
		Formatieinzet	82,00	fte		

Toelichting

Het verschil in lasten tussen 2009 en 2010 bedraagt € 4,6 miljoen.

(Water)bodemkwaliteit (€ 3,5 miljoen)

In het kader van de 2^e Bestuursovereenkomst met de waterschappen zijn uitgaven voor projecten met betrekking tot de verbetering van de (water)bodemkwaliteit begroot. De begrote uitgaven zijn in 2009 aanmerkelijk verlaagd vanwege vertraging van projecten. Daardoor is een verschil van € 3,5 miljoen in begrote uitgaven voor 2009 en 2010 te verklaren. Tegenover de uitgaven staan geraamde inkomsten van het Rijk. Dat verschil is eveneens € 3,5 miljoen

Elektriciteit Tilburg Noord (Schoon Brabant)/(€ 1,5 miljoen)

Het verschil in uitgaven in de jaren 2009 en 2010 (€ 1,5 miljoen) wordt verklaard door vaststelling van de uitvoeringsplannen in het kader van de 2^e tranche Samen Investeren Brabant(stad) (februari 2009). Deze uitgaven worden gedekt uit de reserve regionale structuurversterking.

04.02 Fysieke veiligheid

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
04.A Borgen kwaliteit fysieke leefomgeving	Integrale Strategie Milieu Bestuursakkoord 2008 (m.n. Schoon Brabant) Kadernota mei 2006 Programma Brabant Veiliger; Beleidsvisie externe veiligheid	PS 38/06 PS 52/07 PS 37/06 PS 31/08	- - Jaarlijks 2010	Uitvoering milieuwetten, faciliteren. <i>Betrokken partijen: bedrijven, gemeenten, Rijk, regionale milieudiensten, regionale brandweer.</i>	Consultatie en advisering, subsidiëring, bijsturing op basis van monitoring en periodieke rapportages, vergunningverlening, handhaving, zonering / ruimtelijk ordeningsinstrumentarium.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
04.A.1 Wettelijk Stimuleren van de structurele, adequate uitvoering van het externe veiligheidsbeleid Het daartoe bevorderen van de samenwerking tussen gemeenten, provincies en regionale samenwerkingsverbanden d.m.v. uitvoering Programma Brabant Veiliger (Schoon Brabant)	1. Vastgesteld uitvoeringsprogramma 2. Toegekende subsidies 3. Uitgevoerde projecten en activiteiten (t/m 2010)	1 jaarlijks 74 jaarlijks 12 projecten en 2 activiteiten jaarlijks	1 75 15	1 74 12 projecten en 2 activiteiten	1 74 12 projecten en 2 activiteiten	1 74	1 74
04.A.2 Wettelijk Voorkómen en verminderen risico's voor de leefomgeving door aanvullende (eigen) provinciale projecten en activiteiten zoals genoemd in de Beleidsvisie Externe veiligheid	1. Uitgevoerde projecten en activiteiten m.b.t. verantwoord vervoer gevaarlijke stoffen 2. Uitgevoerde projecten en activiteiten m.b.t. verantwoorde ruimte voor risicovolle bedrijven 3. Uitgevoerde projecten en activiteiten m.b.t. (interne) samenwerking aan veiligheid	14 (2011) 7 (2011) 4 (2011)	 3	 4	 4	14 7 4	
04.A.3 Wettelijk Gegevens externe veiligheid inzichtelijk	Monitoringsprogramma: Monitoringsprogramma: - vastgesteld - uitgevoerd	1 (2010) Jaarlijks	 1	 1	1 1	1 1	1 1

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
04.A.4 Autonoom							
Contacten met België zijn verstevigd	Uitgevoerde uitwisselings- en samenwerkingsprojecten	4 (2011)	1	3	4	4	

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	171	623	204	104	64	64
Wettelijk	4.250	5.565	4.327	1.169	93	93
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	4.421	6.188	4.531	1.273	157	157
Herkomst middelen						
Rijk	4.163	5.067	4.234	1.076	0	0
EU	0	0	0	0	0	0
Overige baten	0	0	0	0	0	0
Baten	4.163	5.067	4.234	1.076	0	0
Saldo lasten en baten	-258	-1.121	-297	-197	-157	-157
Bijdrage uit alg. middelen	258	1.121	297	197	157	157
Formatieinzet			9,00	fte		

Toelichting

Externe veiligheid

Als gevolg van de overhevelingen van niet gerealiseerde uitgaven vanwege vooral vertragingen in de eindafrekeningen over de jaren 2006, 2007 en 2008 naar 2009 is het begrote bedrag voor de uitgaven in het kader van projecten Brabant Veiliger in 2009 bovengemiddeld en totaal € 0,8 miljoen hoger dan in 2010. Tegenover deze uitgaven staan inkomsten van het Rijk. Dat verklaart eveneens het verschil in inkomsten voor de jaren 2009 en 2010. Daarnaast was in 2009 voor het uitvoeren van projecten externe veiligheid, het opstellen van de beleidsvisie externe veiligheid (afgerond) en het adviseren over externe veiligheid totaal € 700.000 meer beschikbaar dan in 2010.

04.03 Lucht/geluid/klimaat

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
04.A Borgen kwaliteit fysieke leefomgeving	Integrale Strategie Milieu Bestuursakkoord 2008 (programma Schoon Brabant)	PS 38/06	2010/2011	Uitvoeren milieuwetten, subsidieverlening en coördineren uitvoeringsprogramma.	Consultatie en advisering, subsidiëring, bijsturing op basis van monitoring en periodieke rapportages, vergunningverlening, handhaving, ruimtelijke ordeningsinstrumentarium.
04.B Bevorderen duurzaamheid	Kadernota mei 2006	PS 52/07 PS 37/06		<i>Betrokken partijen: gemeenten, bedrijven, Rijk, regionale milieudiensten.</i>	

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
04.A.5 Wettelijk Verbetering luchtkwaliteit fijn stof, Nox, energiebesparing (CO ₂) beperken fossiele brandstoffen in Noord-Brabant beïnvloed door ¹ : - vervoer; - veehouderijen; - industrie.	Aantal milieuzones in steden	5 in 2010	4	4	5		
	Innovatief/ milieuvriendelijk bevoorradingssysteem steden	5 in 2011				5	
	Aantal multifuel tankstations (Schoon Brabant)	12 in 2010	6	9	12		
	Aantal (snel)laadpunten elektrisch (Schoon en Dynamisch Brabant)	1000 in 2011 (zie ook programma 6)		50	300	1000	
	Aantal schone / zuinige voertuigen (Schoon, Dynamisch en Bereikbaar Brabant)	2000 voertuigen op groen gas, bioethanol of biodiesel in 2011	40	200	800	2000	
		200 elektrische voertuigen in 2011 (zie programma 6)		10	50	200	
		2000 elektrische scooters/brommers in 2011		200	1000	2000	

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
	Aantal lokale werkgroepen met operationeel actieplan 'marktontwikkeling schoon vervoer' (Schoon en Dynamisch Brabant)	15 in 2011		3	9	15	
	Vergroenen eigen wagenpark (Schoon en Dynamisch Brabant)	60 voertuigen schoon en zuinig (deels via aanbesteding nieuw lease contract) in 2011		10	30	60	
		20 elektrische voertuigen in 2011		2	10	20	
	Pilotprojecten met zeer schone/zuinige voertuigen en efficiënt vervoer (Schoon, Dynamisch en Bereikbaar Brabant)	2 pilots per jaar	2	2	2	2	
04.A.6 Wettelijk Gegevens luchtkwaliteit in Brabant actueel en inzichtelijk voor burgers en professionals.	Actueel uitvoeringsprogramma BSL Meerjarenprogramma 2008-2014	Jaarlijks	1	1	1	1	1
	Vastgesteld GGA ² +Luchtkwal.progr.	Jaarlijks (2008-2014)	1	6	1	1	
	Actuele, toegankelijke en klantvriendelijke website met informatie over luchtkwaliteit in Brabant	Jaarlijks	1	1	1	1	1
	Uitgevoerde meetprojecten luchtkwaliteit	12 in 2011	4	7	9	12	
	Rapportage over luchtkwaliteit in Noord-Brabant en voortgang BSL ⁴	Jaarlijks	1	1	1	1	1
04.A.7 Wettelijk Beperken van geluidhinder vanwege: -industrie -provinciale wegen	Actueel zonebeheer voor regionale industrieterreinen (it), incl. vastgesteld zonebeheerplan (vanaf 2011 jaarlijks)	10 in 2011	1	0	5	10	

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
	Vastgestelde zonebeheerplannen voor niet regionale it (vanaf 2011 jaarlijks)	52 in 2011			26	52	
04.A.8 Wettelijk Gegevens geluidkwaliteit in Brabant actueel en inzichtelijk voor burgers en professionals.	Actuele, toegankelijke en klantvriendelijke website met informatie over geluid in Brabant	Jaarlijks	1	1	1	1	1
04.A.9 Wettelijk Minimale ernstige geurhinder door industrie	Vermindering aantal meldingen van geurhinder vanwege industrie	15% in 2012		peiljaar	5%	10%	15%
04.B.6 Wettelijk Verbetering luchtkwaliteit, leefbaarheid en klimaatadaptatie en/of vermindering energieverbruik in stedelijk gebied door toepassing van innovatief groen	Samenwerkingsprojecten in ZO-Brabant en Euregio-verband en IPO-verband ³ . (Schoon Brabant)	4 in 2010		2	4		
	Aantal objecten waar innovatief groen is toegepast (Schoon Brabant)	100.000 m2 in 2011	20.000	30.000	50.000	100.000	
04.B.7 Wettelijk Relatie tussen kwaliteit leefomgeving en gezondheid inzichtelijk voor burgers en professionals	Actuele Atlas leefomgeving	Jaarlijks		1	1	1	

1 Nox: stikstofoxide/CO2 : koolstofdioxide/ 2 GGA : Gebiedsgerichte aanpak /3 IPO: Interprovinciaal overleg, Kopelorganisatie van de 12 provincies /BSL Brabants Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit.

Toelichting

De provincie voert ook nog wettelijke taken uit die bijdragen aan het bereiken van de bovengenoemde beleidsprestaties. De belangrijkste zijn:

Geluid

- Opstellen geluidbelastingkaarten en actieplannen op basis van de Europese-richtlijn Omgevingslawaai, zoals deze is geïmplementeerd in hoofdstuk IX van de Wet geluidhinder;

- Nemen van besluiten tot ontheffing voor rijks- en provinciale infraprojecten als de geluidsbelastingen hoger zijn dan de grenswaarden op basis van de Wet geluidhinder,
- Inbreng geluid, met name door (inhuur) advisering, binnen de provinciale besluitvorming op het gebied van o.a vergunningverlening, ruimtelijke ordening en infrastructuur.

Lucht/geur

- Inbreng lucht/geur, met name door (inhuur) advisering, binnen de provinciale besluitvorming op het gebied van o.a. vergunningverlening, ruimtelijke ordening en infrastructuur.

- Uitvoering geven aan het Brabantse Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (BSL).

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	2.013	2.408	3.369	4.908	638	426
Wettelijk	11.358	11.668	6.570	3.717	874	86
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	13.371	14.076	9.940	8.625	1.512	512
Herkomst middelen						
Rijk	9.024	10.905	6.502	3.726	836	57
EU	0	0	0	0	0	0
Overige baten	126	14	14	14	14	14
Baten	9.150	10.919	6.516	3.739	849	70
Saldo lasten en baten	-4.221	-3.157	-3.424	-4.885	-663	-442
Bijdr.res.luchtkwaliteit	1.437	244	244	215	6	0
Bijdr.res.investeringsbudget landelijk gebied	0	193	148	147	153	486
Bijdrage uit alg. middelen	2.784	2.721	3.032	4.523	505	-44
Stand reserve per 31 december	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Res.luchtkwaliteit	703	460	216	1	-4	-4
Res.investeringsbudget landelijk gebied	20.256	20.017	20.523	20.899	16.380	2.915
	Formatieinzet		12,00	fte		

Toelichting

De raming van 2010 is € 4,1 miljoen lager dan 2009 en wordt grotendeels verklaard door de uitbetaling van zowel de 1ste als de 2de termijn van de 3de tranche Programma luchtkwaliteit aan Brabantstad, Valkenswaard en Waalre. Tegenover deze uitgaven staan inkomsten van het Rijk. Dat verklaart eveneens het verschil in inkomsten voor de jaren 2009 en 2010.

04.04 Bodem

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
04.A Borgen kwaliteit fysieke leefomgeving	Provinciaal Meerjaren-programma Bodembeheer (MJP) 2010-2014 (in voorbereiding)		2015	Bevoegd gezag, regisseren, coördineren bodemprojecten, medefinancieren, accountmanager, voorlichten en adviseren. Uitvoeren Programma Actief Bodembeheer de Kempen (ABdK). <i>Betrokken partijen: Rijk, gemeenten, waterschappen en marktpartijen (en provincie Limburg voor ABdK)</i>	Meerpartijenoverleg voor gezamenlijke aanpak en financiering. Faciliteren uitvoeren en transparant en communicatief bureaubeleid. Samenwerken in een structuur van B5/programma/projectgemeenten. Plan- en projectmatige uitvoering van MJP Bodem 2010-2014 en MJP ABdK 2010-2014.
	Beleidskader ISV-2 (in concept)		2015	Idem	Relatiebeheer en accountmanagement met (ISV-)gemeenten, goedkeuring van en samenwerking op basis van gemeentelijke MeerjarenOntwikkelingsprogramma's en verstrekking subsidies.
09.A	Bestuursvereinkomst ILG (15-12-2006)	PS 65/06	2014	Idem	Ontwikkelen bodemvisie en uitvoeren pilots

ISV: Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing/ ILG: Investeringsbudget Landelijk Gebied

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
04.A.10 Wettelijk Aanpak spoedlocaties	Aantal onderzoeken	2.200 in 2010	720	1.500	2200	p.m.	
04.A.11 Wettelijk Aanpak complexe projecten	Projecten opgestart	4 in 2010	1	1	4	p.m.	
04.A.12 Wettelijk WBB ¹ -projecten Bodem	Bodem prestatie eenheden (bpe)	700.000/jr	700.000	700.000	700.000	p.m.	
04.A.13 Wettelijk Saneringen eigen beheer	Bodem prestatie eenheden (bpe)	300.000/jr	300.000	300.000	300.000	p.m.	
04.A.14 Wettelijk Projecten AbdK	Bodem prestatie eenheden (bpe)	300.000/jr	300.000	300.000	300.000	p.m.	
	Aantal onderzoeken	225/jr	225	225	125	p.m.	
	Aantal saneringen	175/jr	150	175	175	p.m.	

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
	Sanering zinkswegen (km)	2 in 2010	0	0	2	p.m.	
04.A.15 Wettelijk Voormalige stortplaatsen (zie ook 04.06)	100.000 Bodem prestatie eenheden (bpe) in 2010	p.m.	p.m.	p.m.	100.000	p.m.	
04.A.16 Wettelijk Uitvoering ISV-2	Bodem prestatie eenheden (bpe)	1.300.000	1.300.000	1.300.000	p.m.	p.m.	

¹ WBB: Wet BodemBescherming / ISV: Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing

Toelichting

Landelijk is voor de bodemsanering als prestatie-indicator de Bodem Prestatie Eenheid (BPE) vastgesteld. Het aantal BPE voor een gesaneerde locatie wordt berekend op basis van verontreinigde oppervlakte, verontreinigde grond en verontreinigd grondwater.

Eind 2009 eindigt het Meerjarenprogramma Wet Bodem Bescherming 2005-2009. De Bodemprestaties 2010 en volgende jaren zijn afhankelijk van het nog op te stellen Meerjarenprogramma 2010-2014. Na de vaststelling van de Rijksbegroting is meer duidelijk hoe de budgetverdeling en in het verlengde daarvan de prioriteitenstelling en de prestatieafspraken er in 2010 en volgende jaren eruit zullen zien. Naar verwachting zullen de volgende middelen beschikbaar worden gesteld: ISV-3/Decentrale Uitkering Stedelijke Vernieuwing (€ 13,4 miljoen) en Decentrale Uitkering Bodem (€ 52,4 miljoen waarvan € 40 miljoen voor AbdK). De streefwaarden in 2010 zijn daarom nog als indicatie opgenomen en afgeleid van de gerealiseerde prestatiecijfers van de afgelopen jaren. Voor 2011 zijn de beleidsprestaties p.m. vermeld. Nadat duidelijk is welke rijksbijdrage de provincie zal ontvangen, zullen de beleidsprestaties concreet kunnen worden aangegeven.

Wat mag het kosten?

Bedragen (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	273	1.492	96	99	102	105
Wettelijk	26.330	40.646	682	690	698	705
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	26.603	42.138	778	789	800	811
Herkomst middelen						
Rijk	21.938					
EU	0	0	0	0	0	0
Overige baten	4.046	10.418	379	383	388	393
Baten	25.984	32.685	1.534	1.538	388	393
Saldo lasten en baten	-619	-9.453	756	749	-412	-417
Bijdrage uit alg. middelen	619	9.453	-756	-749	412	417
		Formatieinzet	46,00	fte		

Toelichting*Meerjarenprogramma Wet Bodem Bescherming*

Eind 2009 eindigt het Meerjarenprogramma WBB 2005-2009. De bodemprestaties en de daarmee samenhangende financiële middelen in 2010 en volgende jaren zijn afhankelijk van het nog op te stellen Meerjarenprogramma 2010-2014. Naar verwachting zullen de volgende middelen door het Rijk beschikbaar worden gesteld: ISV-3/Decentrale Uitkering Stedelijke Vernieuwing (€ 13,4 miljoen) en Decentrale Uitkering Bodem (€ 52,4 miljoen waarvan € 40 miljoen voor AbdK). Eind 2009 zullen de beleidsprestaties en de daarmee verbonden financiële middelen concreet kunnen worden aangegeven. Het feit dat nog niet duidelijk is welke rijksbijdrage in 2010 en volgende jaren daadwerkelijk zal worden ontvangen verklaart het verschil in uitgaven en inkomsten in de jaren 2009 en 2010.

04.05 Landbouw

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
09.A	Reconstructie en gebiedsplannen	PS 25/5		Uitvoeren reconstructiewet, faciliteren en regisseren. <i>Betrokken partijen: sectoren, Rijk, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties.</i>	Participatie, consultatie en advisering, subsidiëring, contracten, samenwerking met betrokken partijen, bijdragen aan onderzoek, beïnvloeding van landelijke en Europese wet- en regelgeving, samenwerking met gemeenten (MOLO ⁵)
	PMJP ¹ (ILG-deel),	PS 61/06			
	prov.cofinanciering ILG ² ,	PS 65/06			
	Nota Glastuinbouw	RM-0961			
	Duurzaamheidimpuls – Kernteam LOG's ³ RM-0766 RM-1222	RM-0766 RM-1222			
	LIB ⁴ -convenant 2008-2011	RM-1118			

¹ PMJP: Provinciaal meerjarenprogramma landelijk gebied / ² ILG: Investering landelijk gebied / ³ LOG: Landbouwontwikkelingsgebieden / ⁴ LIB: Landbouwinnovatiebureau Noord-Brabant / ⁵ MOLO: Milieu-Overleg Lagere Overheden

Toelichting

De provincie brengt partijen (overheden, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties) bij elkaar en gaat coalities aan om deze partijen te verleiden tot medewerking aan projecten die bijdragen aan het maatschappelijke doel. De provincie probeert hobbels weg te nemen door goed te communiceren, kennis te vermeerderen en subsidies in te zetten. Uitvoering vindt plaats in en wordt aangestuurd vanuit het Programma Landelijk Gebied, met deeltrajecten in de programma's Mooi Brabant en Schoon Brabant.

Voor wat betreft de landbouwdoelen werken we vanuit de filosofie dat we samen met betrokken partijen veelbelovende (technische) maatregelen op thema's als bijvoorbeeld gasvormige emissies, energie en dierenwelzijn op bedrijfs- en/of gebiedsniveau uitproberen, doorontwikkelen en demonstreren, om deze vervolgens Brabant-breed uit te rollen. Daarbij sluiten we zo veel als mogelijk aan bij de natuurlijke investeringsmomenten van agrarisch ondernemers om slaagkansen en effectiviteit te maximaliseren.

De effectgerichte beleidsindicatoren worden jaarlijks in kaart gebracht met de rapportagesystematiek.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
09.A.1 Autonom Stimuleren van de verduurzaming van de gangbare landbouw	Aantal pilotprojecten	6 in 2012	1	2	4	5	6
	Aantal bedrijven dat maatregelen toepast	416 in 2011	68	313	387	416	p.m.
	Aantal duurzame energieprojecten in de landbouw	5 in 2012	1	2	3	4	5
09.A.2 Wettelijk/Autonom Beperken agrarische luchtmissie	Aantal geplaatste luchtwassers (Schoon Brabant)	43 in 2011	0	18	25	43	p.m.
	Ammoniakemissie	23 kton in 2011	p.m.	p.m.	-	23 kton	p.m.
09.A.3 Autonom Realiseren ontwikkeling biologische landbouw	Aantal projecten	50 in 2012	10	20	30	40	50
	Areaal biologische landbouw	15.000 ha in 2012	7.600	9.000	11.000	13.000	15.000
	Aantal biologische landbouwbedrijven	270 in 2012	190	210	230	250	270
	Omzetstijging biologische producten	10% jaarlijks	10%	10%	10%	10%	10%
	Toename agrariërs die kennis nemen van biologische innovaties	3% jaarlijks	3%	3%	3%	3%	3%
09.A.4 Autonom Versterken van het kennis- en innovatieklimaat in de agrofoodsector	Aantal bijeenkomsten (innovatiecafé's)	30 in 2012	6	12	18	24	30
	Aantal follow up's (samenwerkingsverbanden uit bijeenkomsten)	18 in 2012	3	6	10	14	18
	Aantal kenniscentra	2 in 2012	0	0	1	2	2

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
09.A.5 Autonom Stimuleren van innovatie projecten in de landbouw (LIB-convenant)	Aantal projecten	80 in 2011	20	40	60	80	p.m.
	Aantal spin offs van innovaties (bedrijven)	3.200 in 2011	800	1.600	2.400	3.200	p.m.
09.A.6 Autonom Stimuleren van de groei van de verbrede landbouw.	Aantal projecten	16 jaarlijks	16	16	16	16	16
	Toename economische waarde verbrede landbouw	10% jaarlijks	10%	10%	10%	10%	10%
	Omzetstijging streekproducten	10% jaarlijks	10%	10%	10%	10%	10%

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonom	127	1.551	1.672	178	19	19
Wettelijk	998	2.555	1.867	1.862	1.884	3.815
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	1.125	4.106	3.540	2.040	1.903	3.834
Herkomst middelen						
Rijk	40	567	361	359	375	1.972
EU	0	394	146	146	146	146
Overige baten	0	0	0	0	0	0
Baten	40	961	506	505	520	2.118
Saldo lasten en baten	-1.085	-3.145	-3.034	-1.535	-1.383	-1.716
Bijdrage uit alg. middelen	1.085	3.145	3.034	1.535	1.383	1.716
	Formatieinzet		13,00 fte			

Toelichting

Het verschil in baten en lasten tussen de jaren 2009 en 2010 wordt grotendeels verklaard doordat in 2010 minder middelen nodig zijn voor beleidsontwikkeling en advisering landbouw (m.n. verduurzamen landbouw).

04.06 Afval- en grondstoffenbeheer

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
04.A Borgen kwaliteit fysieke leefomgeving	Nota hergebruik stortplaatsen PMV ¹ hergebruik van voormalige en gesloten stortplaatsen (PS 4 juni 2004) Subsidieverordening hergebruik stortplaatsen Verordening nazorgheffing Noord-Brabant Actualisatie toetsingskaders nazorg stortplaatsen en wijziging Verordening Nazorgheffingen Noord-Brabant Actieplan Europese samenwerking m.b.t. hergebruik en nazorg van stortplaatsen (SufalNet4eu)	RM-0190 PS44/03A PS 59/04 PS 3/99 PS 02/04		Uitvoeren PMV en wet milieubeheer en regisseren van uitvoering door anderen.	Consultatie en advisering, overleg en verlenen van ontheffingen en subsidies.
04.B Bevorderen duurzaamheid	Hoofdlijnen actualisatie Brabantse grondstoffenbeleid (PS 15-12- 2006) Verordening Ontgrondingen provincie Noord-Brabant 2008 (PS 12-2007)	PS 60/06 PS 180/07	2010	Uitvoeren ontgrondingenwet en regisseren van uitvoering door derden.	Consultatie en advisering, overleg en verlening van vergunningen met voorwaarden en opstellen van monitoringsrapportages.

¹ PMV: Provinciale milieuverordening

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
04.A.17 Wettelijk Uitvoeren eeuwig durende nazorg voor operationele stortplaatsen (=wettelijke taak)	Aantal stortplaatsen in de nazorgfase	9 in 2025	0	1	0***	0	
04.A.18 Wettelijk Bevorderen van het gebruik van gesloten en voormalige stortplaatsen (zie ook 4.04)	Aantal voldoende onderzochte stortplaatsen Project Kempenbaan (Schoon Brabant)	*400 in 2011 1 in 2011				400 1	
04.A.19 Wettelijk Stimuleren van ruimte en materiaal van voormalige stortplaatsen	Aantal ha hergebruikte stortplaatsen	1200 ha in 2030 (600 stortplaatsen)	10	10	20	30	
04.B.5 Wettelijk Duurzaam grondstoffenbeheer o.b.v. bevorderen ruimtelijke kwaliteit	Aantal verleende vergunningen (afhankelijk van aanvragen derden) + Monitoringsverslag	** Jaarlijks	52 1	50 ** 1	50** 1	p.m. 1	
04.B.6 Wettelijk Stimuleren gebruik secundaire bouwgrondstoffen	Aantal provinciale werken waarbij recyclingsbeton wordt gebruikt	5 in 2012		1	2	3	5

* Afhankelijk van aanvragen voor hergebruiksplannen van derden op grond van de Provinciale Milieuverordening.

** Afhankelijk van aanvragen van ontgrondingsvergunningen van derden.

*** De sluiting van stortlocaties ondervindt vertraging als gevolg van het afnemend afvalaanbod en discussies over eindafwerking.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	88	985	2.589	1.365	156	158
Wettelijk	2.261	2.306	2.336	12.402	12.400	12.405
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	2.349	3.291	4.926	13.767	12.557	12.563
Herkomst middelen						
Rijk	0	0	0	0	0	0
EU	-28	0	0	0	0	0
Overige baten	2.867	2.545	2.646	12.713	12.686	12.686
Baten	2.840	2.545	2.646	12.713	12.686	12.686
Saldo lasten en baten	491	-746	-2.280	-1.054	130	123
Bijdrage uit alg. middelen	-491	746	2.280	1.054	-130	-123
		Formatieinzet	22,00	fte		

Toelichting*Vernieuwd Instrumentarium Stortplaatsen*

Het verschil in lasten bedraagt € 1,6 miljoen en wordt verklaard door een beroepsprocedure inzake Kempenbaan te Tilburg door de Vereniging Afvalbedrijven. De uitvoering is vertraagd waardoor de geraamde uitgaven (totaal € 1,5 miljoen) niet in 2009 maar naar verwachting in 2010 zullen plaatsvinden.

04.10 Handhaving

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
04.C Verbeteren naleefgedrag (voor wat betreft Natuur, Water, Milieu en bodem) en het verminderen van toezichtslasten (bij overheden, bedrijven en overige organisaties)	a.Handhavingsplan 2008-2011	EMG-0748	2009	Uitvoerend	Controle op prestaties (jaarrekening), accenten en prioriteiten in omvang van de uitvoering (Meerjarig Handhavingsplan, Midterm Review), accenten en prioriteiten in inhoudelijke kwaliteit van de uitvoering (Meerjarig Handhavingsplan)
	b.Handhavingsplan 2008-2011	EMG-0748	2009	uitvoerend	
	c.Bestuurs-overeenkomst Handhaving omgevingsrecht provincie Noord-Brabant 2007-2012	EMG-0748	2012	Regie handhavingssamenwerking Betrokken zijn gemeenten, waterschappen, VROM-Inspectie, RWS, AID ¹ , politie en justitie	
	d. Notitie Uitvoering regietaak handhaving	RM-0842	2010	Interbestuurlijk toezicht op gemeenten en waterschappen	

1 VROM: Ministerie van Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieu / RWS:Rijkwaterstaat /AID Algemene inspectiedienst van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Toelichting

Op het terrein van toezicht en handhaving heeft de provincie ook in 2010 verschillende rollen:

Uitvoering:

De provincie is verantwoordelijk voor de uitvoering van toezicht en handhaving op de naleving van regels en afspraken in het kader van natuur, water, milieu, bodem en bv Programma Landelijk Gebied (ILG). Volgens het meerjarig Handhavingsplan zijn diverse projecten gestart.

- Het intensiveren van toezicht en handhaving en de samenwerking van handhavingpartners in het buitengebied. ('Samen Sterk in het Buitengebied') is er een van. Het project is gestart in 2009 in Zuidoost-Brabant. In 2010 wil de provincie met de eerste ervaringen in Zuidoost in de hand, de uitrol in de regio's Noord en Midden&West van deze provincie agenderen en zo mogelijk ook realiseren.

- Het vergroten van vertrouwen in bedrijven ('Handhaven met vertrouwen'), met een belangrijke plaats voor het introduceren van systeemtoezicht. In 2009 is een proef gestart, waaraan wordt deelgenomen door 14 bedrijven. Indien uit een doorlichting blijkt dat bedrijven op een aantal kenmerken positief scoren, zal de provincie het toezicht extensiveren. Wanneer bij controles blijkt dat er desondanks overtredingen op hoofdzaken zijn, dan wordt er in de handhaving direct opgetreden.
- Een zelfde beweging wordt gemaakt bij het toezicht op zwemgelegenheden, die beschikken over het keurmerk zwembaden.
- De doelstellingen van het etalageproject 'asbest' worden in verband met landelijke ontwikkelingen opnieuw geformuleerd.
- In 2010 wordt systematisch administratief toezicht geïmplementeerd. In het kader van toezicht en handhaving worden administraties en boekhoudingen van bedrijven

geanalyseerd om op het spoor te komen van mogelijke overtredingen. Deze vorm kan vooral effectief zijn bij grond- en afvalstromen en emissies.

Regie:

De provincie heeft ook een wettelijk voorgeschreven regierol, waarin twee onderdelen te onderscheiden zijn. De provincie voert de regie over samenwerking met de Noord-Brabantse gemeenten, de waterschappen, VROM-inspectie en Algemene Inspectiedienst met het doel gezamenlijk de kwaliteit van milieu, water en omgeving te garanderen. In 2010 worden voorstellen voor de verbetering van de samenwerking geïmplementeerd. Deze worden gebaseerd op de tussentijdse evaluatie van deze bestuursovereenkomst handhavingssamenwerking die in het voorjaar van 2009 is uitgevoerd. Het tweede onderdeel van de regietaak is er op toe te zien dat de kwaliteit van de handhaving bij de Noord-Brabantse gemeenten en waterschappen én bij de eigen handhavingorganisatie, voldoet aan de wettelijke maatstaven.

Controle:

Provinciale Staten controleren jaarlijks bij de behandeling van de jaarrekening de uitvoering van toezicht en handhaving.

Loket:

Wettelijk is voorgeschreven dat de provincie een meldpunt heeft voor het melden van ongewone voorvallen en incidenten (Wet Milieubeheer). Jaarlijks ontvangt de provincie gemiddeld 4.500 klachten en meldingen, waarvan ruim de helft betrekking heeft op inrichtingen en regelgeving waarvoor niet de provincie, maar bijvoorbeeld gemeenten bevoegd gezag zijn. Eind 2009, begin 2010 wordt het project 'Brabantse meldkamer' afgerond, dat is gericht op installeren van een gezamenlijke meldkamer van de provincie, de regionale milieudiensten en de waterschappen voor de ontvangst en behandeling van klachten en meldingen m.b.t. het omgevingsrecht. In 2010 wordt onderzocht welke gemeenten belangstelling hebben voor aansluiting bij deze meldkamer.

Faciliteren:

Op het terrein van milieumetingen heeft de provincie een ondersteunende rol. Bureau Milieumetingen voert onderzoeken uit ten behoeve van de uitvoering van provinciale

taken aanleg en uitvoering (wegen), vergunningverlening, toezicht en handhaving. In deze bestuursperiode wordt bijzondere aandacht gegeven aan de luchtkwaliteit. De kwaliteit van het onderzoek wordt gewaarborgd door een geaccrediteerd kwaliteitssysteem.

Andere partijen, die bij de uitvoering betrokken zijn:

Milieudiensten:

De provincie besteedt een aanzienlijk deel van de toezichttaken, vooral op het terrein van milieu, uit aan regionale milieudiensten. In 2008 is een nieuwe overeenkomst vastgesteld, waarin de afspraken met de milieudiensten over verantwoording, bijsturing en kwaliteitscontrole vernieuwd zijn.

Andere bevoegde gezagen:

Daarnaast zijn op het terrein van toezicht en handhaving vele bevoegde gezagen actief, zoals gemeenten, waterschappen, Openbaar Ministerie, Functioneel Parket en landelijke inspectiediensten.

De handhavingpartners zoeken in toenemende mate samenwerking in de uitvoering van hun taken. Die samenwerking wordt zowel door de provincie gestimuleerd als door de maatschappelijke druk om de administratieve lasten te verlagen en nieuwe regelgeving (Vernieuwend Toezicht, Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (WABO)). Voor werken en bedrijven, waarvoor de provincie bevoegd gezag is, krijgt de provincie in toenemende mate een coördinerende rol.

Ook nieuwe knelpunten zorgen voor meer behoefte aan samenwerking, zoals de toenemende overlast van overtredingen in het buitengebied.

Gezamenlijk (provincie en partners) werken we eraan om de druk te verminderen.

Bedrijven en branches:

Tot slot zijn ook bedrijven en branches een belangrijke partner in de uitvoering van toezicht en handhaving. In deze bestuursperiode ligt een belangrijk accent op het versterken van de zelfcontrole door bedrijven, en van het ontwikkelen van vormen van systeemtoezicht, waarin aangesloten wordt op de kwaliteit- en milieuzorgsystemen van bedrijven zelf.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
04.C.1 verbeteren naleefgedrag	% van de uitgevoerde 1e controles waarbij de conclusie "in orde" is (spontane naleving)	2012: 60%			54%	57%	60%
04.C.2 verbeteren naleefgedrag	% naleving na hercontrole	2012: 86%			82%	84%	86%
04.C.3 vermindering toezichtlasten	Toezichtslast-index	2012 < 2,3			< 2,6	< 2,5	< 2,3
04.C.4 professionalisering Noord-Brabantse handhavingsorganisaties	% van de organisaties dat als achterblijver wordt gekwalificeerd t.a.v. kwaliteit milieuhandhaving				15%		

Toelichting

Verbeteren Naleefgedrag

In 2009 heeft een nulmeting naar het naleefgedrag plaatsgevonden. Uit de meting blijkt dat de naleving op de diverse wetgevingsdomeinen uiteenloopt. Vrijwel steeds ligt de spontane naleving gemiddeld over de toezichtstaken boven de 50% en loopt de naleving na hercontrole op tot ca 80%. Naleving wordt door vele factoren beïnvloed. Toezicht en handhaving is er daar een van.

Vermindering Toezichtlasten

In 2009 is een nulmeting gedaan naar de door ondernemers ervaren last die uitgaat van het toezicht in Noord-Brabant. De waarderingen op deze indicatoren zijn vertaald naar een index op een schaal die loopt van 1 (= geen last) naar 5 (hoge last). Deze streefwaarden vormen een eerste proeve om de handhavinginzet te sturen. De komende jaren zal de haalbaarheid van deze streefwaarden moeten blijken.

Professionalisering Noord-Brabantse handhavingsorganisatie

Per 1 januari 2010 wordt deze wettelijke taak uitgebreid van milieurecht naar omgevingsrecht. Er is nog geen goed beeld van de kwaliteitscriteria van de handhaving van het gehele omgevingsrecht. Derhalve is geen streefwaarde voor 2011 opgenomen.

WABO en Regionale uitvoeringsdiensten vergunningverlening Toezicht en Handhaving

Per 1-1-2010 gaat de bevoegdheid over het verlenen van vergunningen op basis van de wet Milieubeheer over van de provincie naar gemeenten als onderdeel van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (WABO). De Provincie blijft echter voor de periode van 2 jaar deelbevoegd over de milieuvoorschriften in de WABO-vergunning. Voor dit milieudeel blijft de provincie, voor 2010 en 2011, ook bevoegd voor toezicht en handhaving. In 2012 worden deze taken uitgevoerd door de nog op te richten omgevingsdiensten. Volgens de packagedeal tussen Vereniging van Nederlandse Gemeenten, Inter Provinciaal Overleg en ministerie van Volkshuisvesting Ruimtelijke ordening en Milieu (VROM) zoals deze thans (juni 2009) is overeengekomen zal de provincie de bevoegdheid houden voor de provinciale IPPC- en BRZO-inrichtingen, maar de uitvoering daarvan worden overgedragen aan een omgevingsdienst. *(IPPC Integrated*

Pollution Prevention and Control/ Europese richtlijn voor geïntegreerde preventie en bestrijding van verontreiniging. De IPPC-richtlijn verplicht Europese lidstaten grote milieuvervuilende bedrijven te reguleren met een integrale vergunning. Het gaat om bedrijven in de energiesector, metaalproductie en -verwerking, chemie, afvalsector en agro-voedingsindustrie). (BRZO: Besluit risico's zware ongevallen).

In beginsel worden deze omgevingsdiensten ondergebracht in een gemeenschappelijke regeling van de betrokken overheden. Naast een door de minister vast te stellen verplicht basispakket, kunnen overheden ook op vrijwillige basis andere taken aan deze diensten opdragen. De omgevingsdiensten moeten 1 januari 2012 operationeel zijn.

Het kabinet heeft de provincies belast met de regie over de totstandkoming van de omgevingsdiensten. In Brabant heeft de provincie het initiatief genomen tot een verkenning.

Daarvoor is een bestuurlijke werkgroep geïnstalleerd, waaraan wordt deelgenomen door de gemeenten, waterschappen, VROM-Inspectie en provincie.

De werkgroep ontwerpt een Brabants model en onderzoekt de haalbaarheid daarvan. Volgens het verzoek van het kabinet doen de gemeenten en de provincie uiterlijk 1 december 2009 een voorstel aan de minister van VROM.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	500	2.593	1.718	1.718	0	0
Wettelijk	4.772	4.525	4.057	4.090	4.094	4.128
Kapitaallasten investeringen	106	103	82	50	18	18
Lasten	5.378	7.220	5.857	5.857	4.112	4.145
Herkomst middelen						
Rijk	10	0	0	0	0	0
EU	0	0	0	0	0	0
Overige baten	1.339	787	265	267	270	273
Baten	1.349	787	265	267	270	273
Saldo lasten en baten	-4.029	-6.433	-5.592	-5.590	-3.842	-3.872
Bijdr.res.handhaving milieu	0	726	0	0	0	0
Bijdrage uit alg. middelen	4.029	5.707	5.592	5.590	3.842	3.872
		Formatieinzet	74,00	fte		

Toelichting

Afwijking exploitatie

De begrote exploitatielasten zijn in 2010 € 1,3 miljoen lager dan in 2009. Dit kan enerzijds verklaard worden doordat er in 2008 t.a.v. Bestuursakkoord-middelen € 0,77

miljoen is doorgeschoven naar 2009. (Verbetering naleefgedrag, Verbetering toezichtslast, doorontwikkeling Mik-punt en Professionalisering van de handhaving) Verder zijn de lasten (maar ook de baten) t.a.v. bijdrage aan servicepunten handhaving voor 2010 e.v. nog niet in de begroting opgenomen. Dit betreft een bedrag ad € 0,5 miljoen.

Afwijking reserves

I.v.m. gewijzigd provinciaal beleid zijn alle egaliseriereserves komen te vervallen, zo ook de reserve handhaving milieu.

Relatie met beleidsprestaties:

De benodigde financiële middelen betreffen kosten ten behoeve van de uitvoering van de handhavingstaken.

- Voor het verbeteren van het naleefgedrag (4.3.c.1 en 4.3.c.2) is, naast de eigen medewerkers, een bedrag van € 3,8 miljoen beschikbaar voor inhuur van capaciteit bij de regionale milieudiensten.
- Ten behoeve van vermindering toezichtslasten is een bedrag ad € 0,2 beschikbaar binnen de provinciale begroting (4.3.c.3)
- Voor de professionalisering van de handhavingsorganisaties is € 0,4 miljoen beschikbaar (4.3.c.4)
- Voor de handhavingssamenwerking is in de begroting een bedrag ad € 0,2 miljoen opgenomen. (4.3.c.4)

04.11 Proeftuinen

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
04.A Borgen kwaliteit fysieke leefomgeving	a Uitwerking vertrouwen in Brabant (Schoon + Mooi)	RM-1222	2009: midterm review Bestuursakkoord	Per proeftuin bepaalt de provincie haar rol: bruggenbouwen, faciliteren, registreren, kennis uitwisselen en uitvoeren.	Participatie, aangaan van contracten of intentieverklaringen, overleg en uitdagen en vertrouwen geven.
04.B Bevorderen duurzaamheid	b Stand van zaken proeftuinen	RM-1290	2010: afsluiting Bestuursakkoord		

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
04.A20/B7 Autonoom Vergroten duurzaamheid en innovatie via samenwerking in aansprekende projecten (Schoon Brabant)	Aantal afgeronde proeftuinprojecten	6 projecten in 2011				6	
	Aantal afgesloten intentieverklaringen/samenwerkingscontracten	6 in 2010	2	4	6		
	Aantal uitvoeringsprojecten in de proeftuinen	10 projecten in 2010		4	10		

Toelichting:

In 2010 zal elk van de proeftuinen in het teken staan van de uitvoering. Hoewel de bouw van nieuwe of herstructurering van bestaande wijken vele jaren in beslag neemt, laat 2010 een begin van uitvoering zien waarin de extra innovatie en duurzaamheid zichtbaar is opgenomen. Het gaat hier niet alleen om energiezuinige bouw maar ook om de toepassing van vormen van elektrisch vervoer, gebruik van biodiversiteit en beleving van waterkwaliteit.

Op het industrieterrein Moerdijk komen in 2010 nieuwe duurzame koppelingen tussen bedrijven tot stand, waarmee een multi core ringleidingstelsel voor meerdere reststoffenstromen steeds dichterbij komt.

De reconstructie van de N329 als Weg van de Toekomst gaat dat jaar van start, voorzien van vele extra duurzaamheidsvoorzieningen.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	725	5.059	7.945	1.777	0	0
Wettelijk	0	0	0	0	0	0
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	725	5.059	7.945	1.777	0	0
Herkomst middelen						
Rijk	0	0	0	0	0	0
EU	0	0	0	0	0	0
Overige baten	0	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo lasten en baten	-725	-5.059	-7.945	-1.777	0	0
Bijdrage res.reg.structuurversterking	0	250	4.850	1.300	0	0
Bijdrage uit alg. middelen	725	4.809	3.095	477	0	0
Stand reserve per 31 december	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Res.Regionale structuurversterking	130.000	124.083	61.355	8.960	-8.804	-21.893
	Formatieinzet		12,00	fte		

Toelichting

Diverse projecten

Het verschil in geraamde uitgaven in de jaren 2009 en 2010 (€ 2,9 miljoen) wordt verklaard door vaststelling van de uitvoeringsplannen in het kader van de 2^e tranche Samen Investeren Brabant(stad) (februari 2009). Het betreft de plannen van "Weg van de toekomst", "Schone bedrijventerreinen", "Duurzame herstructureringswijk", "Duurzame nieuwbouwwijk", "Regionale energieopwekking" en de "Biomassa centrales" te Meerhoven en Breda en worden gedekt uit de reserve regionale structuurversterking.

Natuur, bos en landschap

Algemeen	106
05.01 Algemeen natuur, bos en landschap	109
05.02 Natuur	112
05.03 Landschap	116

Algemeen

Portefeuillehouder:

O.Hoes

Inleiding

Het programma Natuur, Bos en Landschap is vastgelegd in het *Natuur en landschapsoffensief Brabant (2002)* en vervolgens opgenomen in het *Meerjarenuitvoeringsprogramma Landelijk gebied*. De belangrijkste thema's zijn het realiseren van een samenhangend netwerk van natuurgebieden inclusief verbindingszones (de ecologische hoofdstructuur), het realiseren van natuur- en landschapswaarden in de gebieden daarbuiten en het stimuleren van groen in en om de stad.

Focus op de ecologische hoofdstructuur (EHS)

Speerpunten in 2010 blijven het stimuleren en verbeteren van de mogelijkheden voor particulier natuurbeheer en de versnelling van agrarisch beheer in de ecologische hoofdstructuur (EHS). De uitvoering vindt plaats via het inmiddels vernieuwde en vereenvoudigde subsidiestelsel Natuur en landschap (voormalig Programma Beheer). Daarnaast leggen we via het programma landelijk gebied een extra focus op de uitvoering van een groot aantal projecten in de EHS met prioriteit bij de natte natuurparels.

Investeren in het landschap

In 2010 werken wij aan een vernieuwing van de financiering van de provinciale landschapsdoelen. Dit doen wij in samenhang met de vaststelling van de Structuurvisie RO waarin het landschap een prominente plaats gaat krijgen. We verkennen daarbij financieringsopties, waarbij afstemming en integratie met de huidige provinciale stimuleringsregelingen een belangrijk aandachtspunt is. De uitvoering van projecten - zoals via het stimuleringskader groene en blauwe diensten - krijgt concreet vorm.

Natura 2000 beheerplannen

In 2009 is met LNV (ministerie van landbouw, natuur en voedselkwaliteit), maatschappelijke organisaties en de streek de uitwerking van de natuurdoelen en grenzen van de Natura 2000 gebieden en de haalbaarheid en betaalbaarheid besproken. De concept-beheerplannen worden in 2010 omgezet in ontwerp-beheerplannen, waarmee de inspraakprocedure wordt doorlopen.

Aansluitend worden de beheerplannen definitief vastgesteld en zijn ze gereed voor uitvoering en dienen ze als kader voor de vergunningverlening vanuit de Natuurbeschermingswet.

Biodiversiteit

In het kader van de provinciale uitwerking van het Europese Countdown 2010 initiatief zal in 2010 (het Europese jaar voor de biodiversiteit) verder worden geïnvesteerd in het versterken van de biodiversiteit in de bebouwde omgeving en in het agrarisch gebied. De provincie Noord-Brabant is hierin landelijk koploper. Partners, waaronder gemeenten, worden gestimuleerd tot acties met de samenleving.

Programma Schoon Brabant

De programmalijn Brabantse landschappen komt primair terug in dit begrotingsprogramma 'Natuur, bos en landschap' en levert een wezenlijke bijdrage aan het realiseren van de hierin opgenomen doelstelling. De profilering en uitvoering van de drie landschappen (Groene Woud-Maashorst-Brabantse Wal) gaat verder in 2010. De landschappen worden bekender bij het grote publiek (o.a. via streekfestivals) waardoor recreatie en toerisme in de gebieden toeneemt. De samenwerking in de gebieden en tussen de gebieden wordt verstevigd en leidt tot versnelde realisatie van projecten. Samen met de betrokken partners werken we aan de uitvoering van de visie voor de drie landschappen. De toegangszones en informatiecentra voor Het Groene Woud, waaronder Moerenburg, komen tot uitvoering. Nadrukkelijk maken we hierbij de verbinding tussen stad en buitengebied. Voor de Maashorst en de Brabantse Wal worden recreatieve entrees geopend.

In het kader van *Mooi Brabant* wordt extra ingezet op waardevolle landschappen, de groene verbindingen stad-land en de robuuste verbindingszone van De Beerze.

Wat wil de provincie bereiken?

Maatschappelijk doel	Vastgelegd In PS-nota	Indicator	Streefwaarde	2007 (t-3)	2008 (t-2)	2009 (t-1)	2010 (t)	2011 (t+1)	2012 (t+2)
			+ jaar	Begroot Realisatie	Begroot Realisatie	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot
05.A Een gezonde leefomgeving voor mens, plant en dier inclusief het bevorderen van de biodiversiteit	Natuur en landschapsoffensief Brabant 2002-2012	Natuurindex voor de biodiversiteit*** (Toestand van de Brabantse Natuur*)	Stijging index natuurwaarde	- 0,96 **	- -	0,96	-	0,98	-

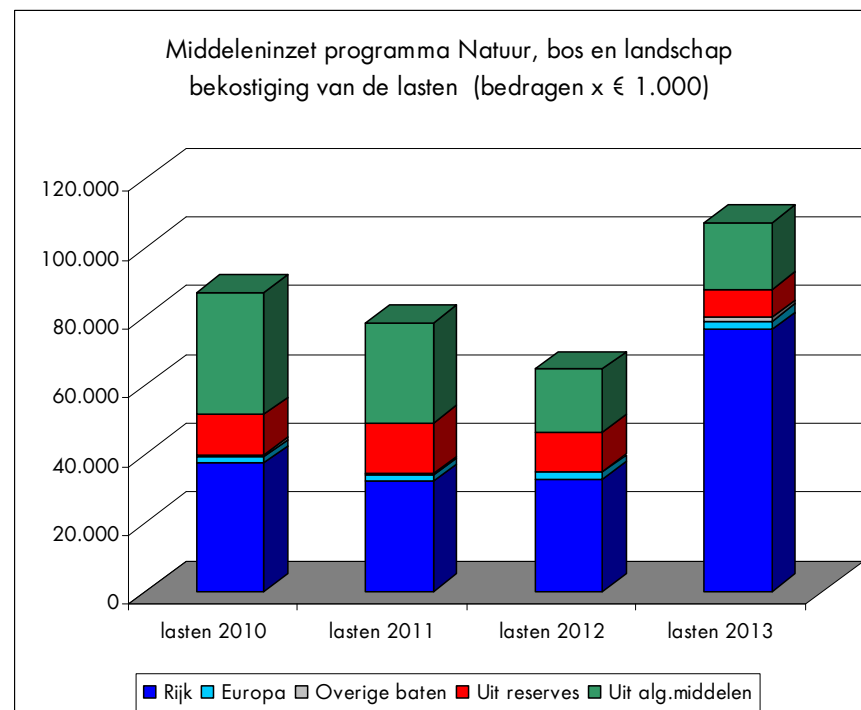
Toelichting

- * De *Toestand van de Brabantse natuur* wordt eens in de vier jaar uitgebracht. De laatste rapportage is van 2008. De rapportage geeft inzicht in de veranderingen van de biodiversiteit (trendmonitoring) en legt een koppeling tussen beleid en het effect daarvan.
- ** De ontwikkelingen in de natuur worden vanaf 1996 in een index uitgedrukt voor de Grootse Natuur (natuur in de ecologische hoofdstructuur (EHS)) en een index voor de Landelijk Natuur (de natuur buiten de EHS). Voor de monitoring van de landschappelijke kwaliteit zijn in de toekomst aanvullingen vereist. De opzet van de index is zodanig dat deze eens per 2 jaar kan worden berekend. Dit cijfer 0,96 is gebaseerd op de index 2005/2006. De index 2007/2008 is eind 2009 bekend.

- *** In het maatschappelijk doel is opgenomen het bevorderen van de biodiversiteit. De provincie heeft de internationale verklaring Countdown 2010 ondertekend. Daarin is opgenomen dat de afname van de biodiversiteit in 2010 is gestopt. Het programma 05 is gebaseerd op het Natuur- en landschapsoffensief 2002 en draagt daaraan bij. Ook in het programma Water en in het programma Milieu is hierover beleid opgenomen, zoals het versterken van de biodiversiteit in het agrarisch cultuurlandschap en in de stedelijke omgeving. De ambitie Countdown 2010 lijkt in 2010 niet te worden gehaald.

Wat mag het kosten?

05 Natuur, Bos en landschap						
Bedragen x € 1.000	Realisatie	Raming				
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
<u>Lasten</u>						
Autonoom	12.392	23.677	33.063	29.155	15.926	13.302
Wettelijk/EU	21.634	38.731	41.345	36.406	36.510	81.343
Kapitaallasten	3.768	4.597	3.300	3.518	3.680	4.248
Apparaatskosten	7.023	9.144	9.153	8.960	8.435	8.338
totaal	44.818	76.149	86.861	78.039	64.551	107.231
<u>Baten</u>						
Rijk	18.393	35.241	37.200	32.013	32.677	76.057
Europa	655	1.405	1.828	1.794	1.874	2.583
Overige programmabaten	271	507	646	421	421	1.007
<u>Dekking verschil lasten en baten</u>						
Dekking uit reserves	3.689	7.324	11.788	14.640	11.385	8.209
Dekking uit alg.middelen	21.810	31.671	35.399	29.171	18.195	19.375
totaal	44.818	76.149	86.861	78.039	64.551	107.231
Formatieinzet			75,00 fte			
Waarvan indirect:			8,00 fte			

05.01 Algemeen natuur, bos en landschap

Inleiding

Het accent van het natuur- en landschapsbeleid ligt op uitvoering. Soms zijn beleidsaanpassingen nodig voor een adequate uitvoering. Daar richt het programma 05.01 Algemeen natuur, bos en landschap zich op. Verder richten we ons op het vergroten van het draagvlak voor natuur en landschap, voeren we een aantal groene wetten uit en monitoren we de toestand van de natuur en de uitvoering van het beleid.

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

In 2010 bezien we of en in welke mate aanpassing van het natuur- en landschapsbeleid (Natuur- en landschapsoffensief 2002-2012) nodig is. Er ligt onder andere een relatie met de vaststelling van de Structuurvisie RO door PS in 2010.

De provincie zal de *Kwaliteitsimpuls Natuur- en Milieueducatie (plan van Aanpak 2008-2011)* uitvoeren.

Dit gebeurt in samenhang met het programma Schoon Brabant en de programma's 03 (Water) en 04 (Milieu).

Door de aanwezigheid van flora en fauna te monitoren krijgt de Provincie zicht op de ontwikkeling van natuur en landschap en op de effecten van de beleidsuitvoering.

De meetnetten (broedvogels, overwinterende ganzen en zwanen en flora/vegetatie) zullen worden voortgezet. Bij de vaststelling van de Structuurvisie RO door PS bezien wij of de monitoring natuur en landschap in relatie met het vernieuwde ruimtelijke beleid aanpassing behoeft. De gegevens uit de meetnetten zijn direct beschikbaar voor het berekenen van trends, waarmee het natuurbeleid geëvalueerd wordt. Er wordt ook gericht geïnventariseerd in gebieden die van belang zijn voor provinciale projecten. Hiermee wordt voldaan aan de stijgende interne vraag naar de manier waarop in projecten met aanwezige natuur- en landschapswaarden rekening kan worden gehouden.

Naast de advisering in het ruimtelijk beleid voeren we een aantal natuurwetten uit gericht op de bescherming van natuur en landschap..

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
05.A Een gezonde leefomgeving voor mens, plant en dier inclusief het bevorderen van de biodiversiteit	Natuur- en landschaps-offensief Brabant 2002-2012 Rapportage "Evaluatie Natuur- en landschapsoffensief Brabant, op Koers?", 2006	-	2010	Initiëren en uitvoeren beleidsontwikkeling en evaluatie Betrokken partijen: Rijk, gemeenten, maatschappelijke organisaties, particuliere gegevensverzamelende organisaties. Centraal Bureau voor de Statistiek, TELOS	Consultatie, monitoring , voorlichting en advisering
05.A Een gezonde leefomgeving voor mens, plant en dier inclusief het bevorderen van de biodiversiteit	Natuur- en landschaps-offensief Brabant 2002-2012 Beleidsregel Communicatie en Educatie Ecologie	-	Jaarlijks	Faciliteren en initiëren van communicatie en educatie Betrokken partijen: Natuur- en milieu-organisaties., Rijk, gemeenten	Subsidiering
05.A Een gezonde leefomgeving voor mens, plant en dier inclusief het bevorderen van de biodiversiteit	Natuur- en landschaps-offensief Brabant 2002-2012, Interim Structuurvisie RO	-	2011 en 6 jaar na opstellen beheer-plannen	Uitvoering groene wetten. Betrokken partijen: Rijk, Faunafonds Faunabeheereenheid	Voorlichting, advisering, vergunningverlening en handhaving

Beleidsprestaties	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
05.A1 Autonoom							
Het in beeld brengen van ontwikkelingen in natuur en landschap en beschikbaar stellen van kennis en informatie tbv beleidsontwikkeling	Aantal locaties trendmonitoring flora en fauna	240 (jaarlijks)	240	480	720	960	1.200
05.A2 Autonoom							
Het in beeld brengen van ontwikkelingen in natuur en landschap en beschikbaar stellen van kennis en informatie tbv beleidsontwikkeling en projectuitvoering	Aantal ha vlakdekkend geïnventariseerd	20.000 (jaarlijks)	20.000	40.000	60.000	80.000	100.000
	Aantal projecten waarvoor ecologische informatie is geleverd	15 (jaarlijks)	15	30	45	60	75
05.A3 Autonoom							
Het vergroten van maatschappelijk draagvlak voor natuur en landschap	Aantal uitvoeringsprojecten natuur- en milieu-educatie	48 in 2012	0	12	24	36	48
05.A4 Autonoom							
Het vergroten van maatschappelijk draagvlak voor natuur en landschap	Aantal adviezen van IVN C ¹	1.000 in 2011	400	600	800	1.000	1.200
05.A5 Wettelijk							
Het beschermen van natuur en landschap	Aantal adviezen vergunningverlening groene wetten	250 (jaarlijks)	250	500	750	1.000	1.250
05.A6 Wettelijk							
Het beschermen van natuur en landschap	Aantal vastgestelde provinciale beheerplannen Natura 2000	9 in 2010	0	1	9		
05.A7 Wettelijk							
Het beschermen van natuur en landschap	Aantal vastgestelde beheerplannen Natura 2000 van derden	9 in 2011	2	4	8	9	

¹ IVN C = IVN Consulentschap Brabant: Instituut Voor Natuurbeschermingseducatie = vereniging voor natuur- en milieu-educatie

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	2.433	3.279	2.777	2.073	2.088	2.437
Wettelijk	331	471	279	378	383	388
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	2.765	3.750	3.056	2.451	2.471	2.824
Herkomst middelen						
Rijk	0	27	0	0	0	0
EU	0	0	0	0	0	0
Overige baten	52	26	26	26	26	26
Baten	52	53	26	26	26	26
Saldo lasten en baten	-2.712	-3.697	-3.030	-2.425	-2.444	-2.798
Bijdr.res.groene geleidingszone HSL	0	0	0	623	0	0
Bijdrage uit alg. middelen	2.712	3.697	3.030	1.802	2.444	2.798
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Res.groene geleidingszone HSL	623	623	623	0	0	0
Formatieinzet			36,00			fte

Toelichting

De lasten en baten zijn in 2010 € 700.000 lager dan in 2009. In 2009 was voor de uitwerking van de Natura 2000 plannen € 450.000 extra beschikbaar. Voor het opstellen van de beleidsregel ammoniak en het opstellen van criteria voor het uitvoeren van een 'passende beoordeling' voor de uitvoering van groene wetten was in 2009 € 200.000 extra beschikbaar.

05.02 Natuur

Inleiding

Brabant is rijk aan natuur. We hebben unieke natuurgebieden die belangrijk zijn voor het voortbestaan van mens, plant- en diersoorten. Brabant is ook rijk door natuur. De natuur levert ons veel op. Er wordt veel in gecreëerd en natuur versterkt het vestigingsklimaat voor bedrijven en burgers, wat goed is voor de werkgelegenheid en het welbevinden van de burgers. Daarom investeren we in natuur.

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Ons programma richt zich op het behoud en ontwikkeling van natuur én het belang van natuur voor mensen. Om een netwerk van natuurgebieden (Ecologische hoofdstructuur) te realiseren subsidieert de provincie de aankoop, inrichting en het beheer van gronden. Ook inrichting en deels het beheer van de ecologische verbindingen (EVZ) wordt gesubsidieerd. Daarnaast is particulier en agrarisch natuurbeheer een belangrijk middel bij het realiseren van de Ecologische hoofdstructuur

(EHS). De uitvoering vindt plaats via het inmiddels vernieuwde en vereenvoudigde subsidiestelsel Natuur en landschap (voormalig Programma Beheer). Daarnaast leggen we via het programma landelijk gebied een extra focus op de uitvoering van een groot aantal projecten in de EHS.

In 2010 geven we via de inmiddels vastgestelde leefgebiedenbenadering uitvoering aan stimuleringsprojecten soortenbescherming in Brabant. De realisatie van de Robuuste Verbindingszone (REVZ) *De Beerze* is opgenomen via het programma Mooi Brabant en wordt gerealiseerd door o.a. het opstellen en uitvoeren van een *structuurvisie* en via gebiedsontwikkeling. Een ander doel is de realisatie van de REVZ *De Hollandse Waterlinie*. Binnen de EHS vindt ook de realisering van de *Natte natuurparels* plaats, welke via het begrotingsonderdeel *Water* in beeld wordt gebracht.

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
05.A Een gezonde leefomgeving voor mens, plant en dier inclusief het bevorderen van de biodiversiteit	Natuur- en landschaps-offensief Brabant 2002-2012 Natuurbeheerplan en Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer	-	2010	Regisseren en faciliteren van het vergroten en verbeteren van natuurgebieden Betrokken partijen: Terreinbeheerders, Ws ¹ , ZLTO ² , BPG ³	Subsidies, voorlichting en advisering
05.A Een gezonde leefomgeving voor mens, plant en dier inclusief het bevorderen van de biodiversiteit	Natuur- en landschaps-offensief Brabant 2002-2012 Natuurgebiedsplannen Meerjarenprogramma uitvoering soortenbeleid 2005-2009	-	2010	Regisseren en faciliteren van het verbinden van natuurgebieden Betrokken partijen: gemeente, Waterschappen	Subsidies, voorlichting en advisering
05.A Een gezonde leefomgeving voor mens, plant en dier inclusief het bevorderen van de biodiversiteit	Natuur- en landschapsoffensief Brabant 2002-2012 Natuurbeheerplan Meerjarenprogramma uitvoering soortenbeleid 2005-2009	-	2009	Regisseren en faciliteren van het vesteren van natuur. Betrokken partijen: terreinbeheerders, Rijk	Subsidies, voorlichting en advisering

¹ WS: waterschap / ² ZLTO: Zuidelijke land- en tuinbouworganisatie ³ BPG: Brabants particulier grondbezit

Beleidsprestaties	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
05.A8 Wettelijk							
Het vergroten en verbeteren van de natuurgebieden	Ha nog te verwerven EHS	6.000 in 2016	1.200	1.800	2.400	3.000	3.600
05.A9 Wettelijk							
Het vergroten en verbeteren van de natuurgebieden	Ha nog in te richten EHS	10.000 in 2018	100	670	2.000	3.860	4.740
05.A10 Wettelijk							
Het vergroten en verbeteren van de natuurgebieden	Ha nog in te richten REVZ	1.250 in 2018	0	0	0	200	400
05.A11 Wettelijk							
Het vergroten en verbeteren van de natuurgebieden	Ha te beheren via particulier natuurbeheer	5.800 in 2018	550	750	950	1.150	1.810
05.A12 Wettelijk							
Het vergroten en verbeteren van de natuurgebieden	Ha te beheren via agrarisch natuurbeheer	9.830 in 2018	2.066	2.028	2.528	3.278	4.028
05.A13 Autonoom							
Het verbinden van natuurgebieden	Aantal km te realiseren EVZ*	12 km/jr tot 2018		17	29	41	49
05.A14 Wettelijk							
Het verbinden van natuurgebieden	Aantal te realiseren ontsnipperingsvoorzieningen	210 in 2012	119	156	174	192	210
05.A15 Wettelijk							
Het versterken van de natuur	Aantal opgestelde plannen soortbescherming en habitat-plannen	16 in 2011	0	5	11	16	
05.A16 Wettelijk							
Het versterken van de natuur	Aantal uit te voeren projecten bescherming soorten & habitats	420 in 2018	80	120	160	200	240

* Exclusief de natte EVZ's in het kader van de 2e bestuursovereenkomst met de waterschappen (zie hiervoor het begrotingsonderdeel van Water).

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	3.521	11.593	13.942	11.272	3.602	1.909
Wettelijk	20.981	37.830	39.983	34.946	35.045	78.459
Kapitaallasten investeringen	3.768	4.597	3.300	3.518	3.680	4.248
Lasten	28.270	54.020	57.226	49.736	42.327	84.615
Herkomst middelen						
Rijk	18.110	34.266	36.087	30.925	31.547	73.354
EU	575	1.343	1.400	1.366	1.446	2.155
Overige baten	166	481	619	394	394	980
Baten	18.851	36.090	38.106	32.685	33.387	76.489
Saldo lasten en baten	-9.419	-17.930	-19.119	-17.051	-8.940	-8.126
Bijdr.res.Revitalisering landelijk gebied	1.821	2.944	2.553	2.853	3.153	1.500
Bijdr.res.investeringsbudget landelijk gebied	0	95	95	95	95	240
Bijdrage uit alg. middelen	7.598	14.891	16.471	14.103	5.692	6.386
Stand reserve per 31 december	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Res.revitalisering landelijk geb.	14.294	10.774	9.841	8.862	6.860	6.566
Res.investeringsbudget landelijk gebied	20.256	20.017	20.523	20.899	16.380	2.915
Bedragen x € 1.000 (investeringen)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Natuur en recreatiegebieden	13					5.828
Relatienota 1e fase	141					15.021
Relatienota 2e fase						183
Grondverwerving NNP		500	500	500		
Verwerving/inrichting EHS	1.981	2.500	3.554	2.940	3.161	5.927
		Formatieinzet	14,00	fte		

Toelichting

De raming van 2010 is in totaal €3,2 miljoen hoger dan 2009.

Gebieden (€2,3 miljoen)

De lasten voor de verwerving en de inrichting van EHS (Natuur) zijn in 2010 €2,3 miljoen hoger dan in 2009. (EHS: Ecologische HoofdStructuur)

Hier staan baten tegenover die beschikbaar zijn via de ILG-middelen (bijdrage uit reserve Revitalisering Landelijk Gebied) en die zijn gekoppeld aan de te leveren prestaties in de ILG-periode (2007-2013). (ILG: Investeringsbudget Landelijk Gebied)

Verbindingen (€2,2 miljoen)

Ten behoeve van ontsnipperingsprojecten (Verbindingen) zijn in 2009 de prestaties (0.5 / A.14) positief bijgesteld. Hierdoor was in 2009 incidenteel €500.000 meer beschikbaar.

Bij de Ecologische Samenhang vond een herschikking plaats, waardoor in 2010 in totaal ruim €2,7 miljoen meer beschikbaar is voor ecologische verbindingzones (o.a. REVZ De Beerze, ecoducten).

Kapitaallasten (-€1.3 miljoen)

De kapitaallasten zijn in 2010 €1,3 miljoen lager dan in 2009, omdat bij de voorjaarsnota 2009 besloten is een lagere rekenrente te gaan hanteren (3,5% i.p.v. 5%).

Investeringen

Voor de verwerving en inrichting van de EHS (Ecologische HoofdStructuur) is een bedrag van €3,5 miljoen geraamd in 2010. Dit betekent een intensivering ten opzicht van 2009

05.03 Landschap

Inleiding

Brabant is rijk aan een grote diversiteit aan prachtige landschappen. De enorme gevarieerdheid aan landschapstypen op een zo'n geringe afstand van elkaar is uniek en wordt elders op weinig plekken geëvenaard. Naast de recreatieve waarden en het prettige woonklimaat, draagt ons kleurrijke Brabantse landschap bij aan het ondernemerschap in onze provincie. Gebruik en beleving van het landschap zijn dan ook belangrijke thema's voor ons.

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

In 2009 zullen PS de nieuwe Structuurvisie RO vaststellen. De kwaliteit van het landschap en de provinciale doelen landschap krijgen hierin een prominente plaats. Om de doelen voor het landschap te realiseren zal de provincie het (financiële) instrumentarium herzien. Wij verkennen daarbij opties zoals een landschapsinvesteringsnorm en een landschapsfonds in een Brabantbrede

aanpak. De afstemming en integratie met de huidige provinciale stimuleringsregelingen zijn hierbij een belangrijk aandachtspunt.

In samenhang met het voorgaande gaan we door met de uitvoering van projecten in het buitengebied. De subsidieregelingen voor de Landschapskwaliteitsimpuls en Groen om de Stad zal tot één efficiëntere regeling worden samengevoegd. De effecten van het stimuleringskader Groene en blauwe diensten zullen steeds meer in het Brabantse landschap zichtbaar worden. Gebiedsprogramma's en gebiedscontracten zijn en worden Brabantbreed met gemeenten en waterschappen opgesteld en afgesloten, nu komt het accent op de uitvoering te liggen. Via het programma *Schoon Brabant* worden de landschappelijke kwaliteit, de recreatieve mogelijkheden en belevingsmogelijkheden van *Het Groene Woud*, *De Maashorst* en *De Brabantse Wal* versterkt, zodat ook de plattelandseconomie van deze gebieden een impuls krijgt.

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
05.A Een gezonde leefomgeving voor mens, plant en dier inclusief het bevorderen van de biodiversiteit	Natuur- en landschaps-offensief Brabant 2002-2012 Stimuleringskader groene en blauwe diensten, 2005 Subsidieverordening inrichting landelijk gebied		2010	Regisseren, faciliteren en verbeteren van de landschappelijke kwaliteit Betrokken partijen: gemeenten, waterschappen, intermediaire organisaties.	Subsidies, voorlichting en advisering
05.A Een gezonde leefomgeving voor mens, plant en dier inclusief het bevorderen van de biodiversiteit	Natuur- en landschaps-offensief Brabant 2002-2012 Subsidieverordening inrichting landelijk gebied		2010	Stimuleren van het verbeteren van de groene relaties stad-land Betrokken partijen: gemeenten	Subsidiëring
05.A Een gezonde leefomgeving voor mens, plant en dier inclusief het bevorderen van de biodiversiteit	Bestuursakkoord 2003-2007 Programma's Schoon en Mooi Brabant		2009 + 2011	Regisseren en faciliteren van het versterken van Brabantse landschappen Betrokken partijen: gemeenten, intermediaire organisaties.	Subsidiëring, voorlichting en advisering

Beleidsprestaties	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
05.A17 Wettelijk Het verbeteren van de landschappelijke kwaliteit	Aantal gemeenten waar gebiedscontracten groene en blauwe diensten zijn afgesloten (waaronder Proeftuin Het Groene Woud. Schoon Brabant)	62 in 2012	27	37	51	61	62
05.A18 Wettelijk Het verbeteren van de landschappelijke kwaliteit	Aantal gesubsidieerde projecten via beheersovereenkomsten groene en blauwe diensten (exclusief actief randenbeheer)	500 in 2012	50	150	300	400	500
05.A19 Autonoom/ Wettelijk Het verbeteren van de landschappelijke kwaliteit	Aantal gesubsidieerde projecten impuls landschapskwaliteit	28 in 2012	8	14	19	23	28
05.A20 Autonoom/ Wettelijk Het verbeteren van de landschappelijke kwaliteit	Aantal gesubsidieerde projecten kleine landschapselementen	4.080 in 2012	3.280	3.480	3.680	3.880	4.080
05.A21 Wettelijk Het verbeteren van de groene relaties stad-land	Aantal gesubsidieerde projecten Groen in en om de stad (GIOS) Aantal projecten Samen Investeren Brabant(stad)	11 in 2013 9 in 2011	5	5	8	9 9	9
05.A22 Autonoom/ Wettelijk Het versterken van Brabantse landschappen: Het Groene Woud (Schoon Brabant)	Aantal gesubsidieerde projecten	15 in 2011	5	9	12	15	
05.A23 Autonoom/ Wettelijk Het versterken van Brabantse landschappen: De Maarshorst- (Schoon Brabant)	Aantal gesubsidieerde projecten	15 in 2011	3	8	13	15	
05.A24 Autonoom/ Wettelijk Het versterken van Brabantse landschappen: De Brabantse Wal (Schoon Brabant)	Aantal gesubsidieerde projecten	15 in 2011	0	5	10	15	

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	6.438	8.805	16.344	15.810	10.236	8.956
Wettelijk	322	430	1.082	1.082	1.082	2.497
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	6.759	9.235	17.427	16.892	11.319	11.453
Herkomst middelen						
Rijk	282	949	1.114	1.088	1.130	2.704
EU	81	62	428	428	428	428
Overige baten	52	0	0	0	0	0
Baten	415	1.011	1.542	1.516	1.558	3.132
Saldo lasten en baten	-6.344	-8.225	-15.885	-15.376	-9.761	-8.321
Bijdr.res.Revitalisering landelijk gebied	1.868	3.473	3.004	2.750	2.750	2.740
Bijdr.res.investeringsbudget landelijk gebied	0	412	476	369	487	1.229
Bijdr.res regionale structuur-versterking	0	400	5.660	7.950	4.900	2.500
Bijdrage uit alg. middelen	4.476	3.939	6.745	4.307	1.624	1.853
Stand reserve per 31 december	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Res.revitalisering landelijk geb.	14.294	10.774	9.841	8.862	6.860	6.566
Res.investeringsbudget landelijk gebied	20.256	20.017	20.523	20.899	16.380	2.915
Formatieinzet			17,00	fte		

Toelichting

Het totale verschil tussen de raming van 2009 en 2010 bedraagt ruim €8 miljoen (positief).

Groen-blauwe diensten (- €0,5 miljoen)

Voor Groen-blauwe diensten was in 2009 €800.000 meer beschikbaar dan in 2010. Dit is in overeenstemming met het PMJP (provinciaal meerjaren programma), waarin de uitgaven niet egaal zijn verdeeld over de verschillende jaren. Daarnaast is voor de

proeftuin het Groene Woud €350.000 meer beschikbaar in 2010 (totaal €750.000 in 2010). De uitgaven worden gedekt door de reserve Revitalisering landelijk gebied.

Groen in en om de stad (€7 miljoen)

Het verschil wordt grotendeels verklaard door vaststelling van de uitvoeringsplannen in het kader van de 2^e tranche Samen Investeren Brabant(stad) (februari 2009). Het betreft o.a. de landschappelijke inpassing van de Bavelse berg, de Maashorst, Moerenburg, Waterakkers en de Groene Peelvallei. De uitgaven worden gedekt uit de reserve

Regionale structuur-versterking. Daarnaast is voor subsidieregeling GIOS in 2010 €2,25 miljoen beschikbaar. (GIOS: Groen in en om de stad).

Landschapskwaliteit (€1,7 miljoen)

Het verschil wordt grotendeels verklaard door middelen die beschikbaar zijn voor de beleidsregel Landschapskwaliteit en cultuurhistorie en de Kwaliteitsimpuls landschap. Voor de beleidsregel Landschapskwaliteit en cultuurhistorie is in 2010 €850.000 meer beschikbaar dan in 2009. De uitgaven worden grotendeels (€750.000) gedekt door de reserve investeringsbudget landelijk gebied (Rijk) en Europese subsidie vanuit het Plattelandsontwikkelingsplan (POP) Landschappelijke kwaliteit.

Voor de Kwaliteitsimpuls landschap is in 2010 €1 miljoen meer beschikbaar dan in 2009. In 2009 is het budget afgeraamd en zijn de budgetten in latere jaren verhoogd, omdat de realisatie van projecten zich ook pas in latere jaren voordoet.

Sociaal economische zaken

Algemeen	122
06.01 Beroepsbevolking met talent en ondernemerschap	126
06.02 Brabant bruist	131
06.03 Schone, slimme en concurrerende economie	137
06.04 Economie, algemeen en uitvoering	143
06.06 Europees beleid	147

Algemeen

Portefeuillehouder:
mw.ir.C.W. Jacobs

Inleiding

Noord-Brabant is hard geraakt door de recessie. Na jaren van voorspoed en waardevolle provinciale investeringen op het gebied van arbeidsmarkt, innovatie, duurzaamheid en bedrijfsomgeving leven veel Brabanders nu in onzekerheid. De kredietcrisis, die ver weg begonnen is, raakt inmiddels veel Brabanders omdat ze hun baan verliezen of hun bedrijf failliet zien gaan.

De open industriële Brabantse economie wordt door deze recessie hard getroffen.

Ook de vooruitzichten voor de economie in 2010 zijn niet rooskleurig. Het Centraal PlanBureau voorspelde in juni 2009 dat in 2010 de investeringen achter zullen blijven c.q. zullen dalen, dat de werkloosheid hoger zal worden en dat deze werkloosheid mogelijk langdurig van aard zal zijn en dat het Bruto Binnenlands Product (BBP) over de periode 2009 – 2010 ongeveer met 10% zal afnemen. Voor Noord-Brabant is dit beeld nog wat negatiever door haar conjunctuurgevoelige sectoren.

De provincie zet daarom alle zeilen bij om mensen aan het werk te houden. Ze doet dit met extra ‘kredietcrisis’ investeringen (€ 400 miljoen), die samen veel banen behouden/creëren en er voor zorgen dat de structuur van de Brabantse economie ook op de lange termijn verbetert. De provincie investeert in energiemaatregelen in woningen, zodat meer vakmensen aan het werk kunnen blijven. Ook ondersteunt de provincie gezonde innovatieve MKB bedrijven die door de crisis moeilijker of helemaal niet meer gefinancierd worden door banken. (MKB: Midden- en KleinBedrijf).

Voorts heeft de provincie extra ingezet op de versnelling van herstructurering van bedrijventerreinen en op de stimulering van nieuwe, innovatieve ‘spin-off’ bedrijven. De ‘kredietcrisis’ aanpak is financieel verdeeld over verschillende begrotingsposten en de maatregelen hebben een beperkte looptijd (tot 2011/2012). De ‘kredietcrisis’investeringen helpen de Brabantse

economie sterker en duurzamer uit deze recessie te komen. Want ook als de economie weer aantrekt staat Brabant voor grote opgaven. Op de middellange en lange termijn wordt ons leven steeds meer bepaald door schaarste. We voorzien hoge energiekosten, een steeds groter tekort aan goed opgeleid personeel en een gebrek aan voldoende beschikbare ruimte voor bedrijfsvestiging. Centraal in ons beleid staat dan ook het werken aan een duurzame economische inrichting van onze provincie.

Ons welzijn en (economisch) handelen is op dit moment sterk afhankelijk van fossiele brandstoffen. Door de groei van landen als China en India, is de verwachting dat de energieprijzen structureel zullen stijgen. Ook vraagt het tegengaan van klimaatveranderingen steeds grotere inspanningen. Daarom zet de provincie fors in op investeringen in de energievoorziening van de toekomst. Op de korte termijn wordt de arbeidsmarkt beheerst door de oplopende werkloosheid als gevolg van de economische recessie. Op de lange termijn vormt schaarste op de arbeidsmarkt een structurele uitdaging: schaarste aan kwalitatief goed opgeleid personeel, zowel vakmensen als kenniswerkers. De beschikbaarheid van arbeid komt steeds verder onder druk te staan door de vergrijzing en de vraag naar arbeidskrachten in de welzijnssectoren. Een van de redenen waarom de provincie extra investeert in innovatie, vanwege het sterk verhogend effect op de arbeidsproductiviteit.

Ook op het gebied van ruimte vormt schaarste de leidraad voor het beleid. We moeten kwalitatief goed en zorgvuldig omgaan met de ons ter beschikking staande ruimte. De nadruk in het beleid komt daarbij te liggen op schaars ruimtegebruik en inzet op kwaliteit en duurzaamheid.

In onderstaande tabel geeft een aantal kengetallen een indruk van de stand van zaken van de Brabantse economie.:

Kengetallen	Waarde 2005	Waarde 2006	Waarde 2007	Waarde 2008
Positie Innovation Scoreboard		20		
BBP (Brabant)	74,6 mld	77,5 mld	80,5 mld	81,3 mld
Economische groei (Brabant)	3,10%	3,90%	3,90%	1,00%
% R&D (publiek en privaat)	41 % en 3,7 %		34,8 % en 4,1 %	
Werkloosheid	5,60%	4,80%	3,90%	3,40%

Positie Innovation Scoreboard:

De methode om de positie op het Innovation Scoreboard te bepalen is al meerdere malen gewijzigd. Dit kan van invloed zijn op de positie die Brabant op het scoreboard inneemt. In 2002 stond Noord-Brabant nog op een 3e plaats, in 2003 zakte de provincie naar de 4e plaats en in 2006 zelfs naar de 20e plaats. In de tussenliggende periode is de scoreboard niet geactualiseerd. Er is nog geen nieuwere versie van het scoreboard dan 2006. Brabant doet er alles aan om de positie op het Innovation Scoreboard van 2006 te verbeteren.

BBP Noord-Brabant en % R&D uitgaven van het Bruto Regionaal Product:

De Bruto Binnenlands Product-cijfers zijn berekend aan de hand van basisjaar 2005 uit het statistisch zakboek, dat vervolgens is opgehoogd met de economische groeipercentages van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Het eerste percentage (% R&D) geeft aan welk percentage van het Bruto Regionaal Product bedrijven hieraan uitgeven en het tweede percentage geeft aan wat onderzoeksinstellingen aan Research & Development uitgeven. Het laatste bekende percentage stamt uit 2007.

De provincie Noord-Brabant als geheel spendeert ongeveer 4% van het Bruto Regionaal Product (2007) aan R&D en de Brabantse bedrijven spendeerden in 2007 zelfs 35% van hun uitgaven aan R&D (Bron: Kennis en Economie 2008, CBS) en dat is het hoogste percentage van alle provincies.

Werkloosheid:

Dit betreft het percentage van de beroepsbevolking dat werkloos was.

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie Noord-Brabant krijgt een steeds nadrukkelijker en geaccepteerde rol in het (ruimtelijk)-economische beleid. De provincie wordt door haar partners gezien als 'gebiedsregisseur'. De provincie neemt deze rol ook op. Versterking van onze economische structuur staat hoog op de economische agenda. Verder heeft de provincie Noord-Brabant de ambitie om op middellange termijn toe te groeien naar een topkennis- en innovatieregio. Vernieuwing is hierbij het sleutelwoord. Het programma Dynamisch Brabant is een van de belangrijkste motoren om deze ambitie te realiseren.

Binnen het economisch domein wordt ingezet op drie thema's:

- 1) Een beroepsbevolking met talent en ondernemerschap (zie 06.01)
- 2) Een aantrekkelijk en internationaal concurrerend vestigingsklimaat (zie 06.02 Brabant Bruist);
- 3) Een schone, slimme en concurrerende economie (zie 06.03)

Verder zet de provincie in op structuurversterkende maatregelen (zie 06.04 Economie Algemeen en Uitvoering).

Maatschappelijk doel	Vastgelegd In PS-nota	Indicator	Streefwaarde	2007 (t-3)	2008 (t-2)	2009 (t-1)	2010 (t)	2011 (t+1)	2012 (t+2)
			+ jaar	Begroot Realisatie	Begroot Realisatie	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot
06.A									
Goed opgeleide en flexibele beroepsbevolking, zonder onderscheid in participatiekansen	PS 52/07	Aantal persoonlijke trajecten instromers laag opgeleiden in procenten. Aantal instromers op technische opleidingen in procenten	2011 15% 2007 = 100 2011 15% 2007 = 100		2 2	5 5	10 10	15 15	

Maatschappelijk doel	Vastgelegd In PS-nota	Indicator	Streefwaarde	2007 (t-3)	2008 (t-2)	2009 (t-1)	2010 (t)	2011 (t+1)	2012 (t+2)
			+ jaar	Begroot Realisatie	Begroot Realisatie	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot
		Aantal vacatures zorgpersoneel Aantal vacatures t.o.v. banen werknemers	2012 2% 2008 = 100		- 0,5	- 1,2 13%	- 2 12%	- 2 11%	10%
06.B (Internationaal) aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven	PS 52/07	% buitenlandse bedrijven naar Brabant	15		15	15	15	15	
06.C Robuuste versterking innovatie vermogen MKB ¹ en benutting economische kansen op het gebied van energie	PS 52/07 PS 28/05 EMG-0733	Aantal MKB-bedrijven met nieuwe prod./diensten/ proc. op de markt in procenten Aantal nieuwe projecten waarbij economische kansen van energie worden benut dat op succesvolle wijze is uitgerold	2007 = 100 Gemiddeld 10 projecten op jaarbasis		1 4	2 10	3 9	4 10	n.b.

¹ MKB: Midden en Klein Bedrijf

Toelichting

Het behalen van onze maatschappelijke doelstellingen wordt beïnvloed door externe factoren en 'extern' beleid en regelgeving, waaronder:

- De conjunctuur: conjuncturele invloeden hebben invloed op o.a. hoogte van de investeringen in R&D en innovatie, de hoogte van de werkloosheid, de instroom in technische studies etc.
- Beleid van Europa en Rijksoverheid: de provincie is één van de vele stakeholders in het economische domein. Het beleid van de Europese en landelijke overheden werkt ook uit in onze provincie. Wij zetten zo goed als mogelijk in op versterking van deze structuren.

Streefwaarden opnemen op dit niveau gekoppeld aan provinciale beïnvloedingsmogelijkheden is moeilijk dan wel niet mogelijk. Daarom is gekozen voor de benoeming van gespecificeerde monitoringresultaten die benut kunnen worden om de juiste accenten van de provinciale bijdrage te kunnen bepalen naar soort maatregel en doelgroep.

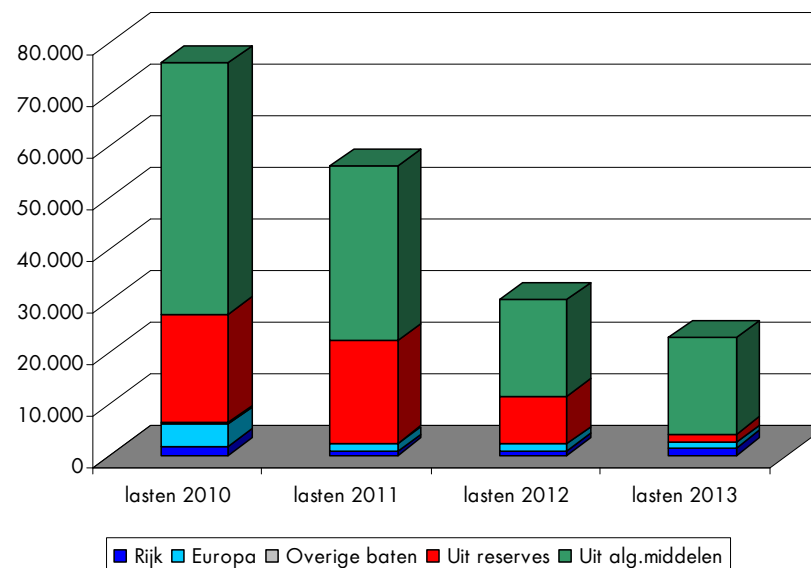
Wat mag het kosten?

06 Sociaal Economische Zaken

Bedragen x € 1.000

	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Lasten						
Autonoom	17.989	68.856	53.312	39.222	17.711	12.825
Vettelijk/EU	8.518	27.815	16.755	10.843	6.835	4.415
Kapitaallasten	240	584	572	580	588	597
Apparaatskosten	6.571	5.696	5.431	5.316	5.005	4.947
totaal	33.318	102.951	76.070	55.961	30.139	22.784
Baten						
Rijk	4.012	13.045	1.793	809	842	1.547
Europa	968	4.414	4.282	1.362	1.357	959
Overige programmabaten	480	1.443	279	232	46	46
Dekking verschil lasten en baten						
Dekking uit reserves	3.655	20.106	21.007	19.749	9.299	1.571
Dekking uit alg.middelen	24.203	63.942	48.709	33.808	18.596	18.661
totaal	33.318	102.951	76.070	55.961	30.139	22.784
Formatieinzet			44,50 fle			
Waarvan indirect:			12,00 fle			

Middeleninzet programma Sociaal economische zaken
bekostiging van de lasten (bedragen x € 1.000)

06.01 Beroepsbevolking met talent en ondernemerschap

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
06.A Goed opgeleide en flexibele beroepsbevolking, zonder onderscheid in participatiekansen	Programmaplan Dynamisch Brabant onderdeel beroepsbevolking met talent en ondernemerschap.	PS 52/07	2009 midterm review	Stimulerend en faciliterend	Totale arbeidsmarkt: beperkt Benoemde accenten: gemiddeld met subsidies
	Talentennota	EMG-0862 Nov. 2008 in Cie	Eind 2010	Mede initiërend	Nota: veel Realiseren ambities: beperkt
	Uitvoeringsprogramma Sociaal Ondernemerschap	3 juni in GS ter info Cie		Regisserend	Gemiddeld, via subsidies en evt. garantiefonds
	(Actieprogramma Innovatie Noord- Brabant 2005-2010)	PS 28/05	Actieprogramma is vroegtijdig beëindigd door overgang in Dynamisch Brabant	Stimulerend en faciliterend	Gemiddeld

Toelichting

De hoofddoelstelling is het upgraden van alle niveau's van de beroepsbevolking in aansluiting op wat de arbeidsmarkt vraagt, met bijzondere aandacht voor creativiteit en ondernemerschap. Mensen vormen het hart van de economie van Brabant. Een brede basis van kwalitatief goed opgeleid arbeidspotentieel, dat aansluit op de economische potenties, is tevens een voorwaarde voor het realiseren van een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Investeren in mensen, met gelijke kansen

voor iedereen, is daarom een belangrijke pijler binnen het sociaal-economisch beleid. De provincie stimuleert en faciliteert de samenwerkende partijen (3xO: Overheid, Onderwijs en Ondernemers) in de verschillende Brabantse regio's om een HR-infrastructuur te realiseren die ondersteuning biedt aan ondernemers en burgers, om zich zodanig te ontwikkelen dat er maximale aansluiting plaats vindt op wat de economie aan kansen biedt. In onderstaande tabel staat een aantal kengetallen die een indruk geven van de stand van zaken m.b.t. Brabantse beroepsbevolking:

Kengetallen	2005	2006	2007	2008	medio 2009
Werkloosheid					
Aantal NWW (1999 = 100)	125	121	100	53.772 77	63.825 91
Aantal vacatures	12.177	10.424	10.460	10.082	10.093
Aandeel leerlingen techniek binnen beroepsonderwijs				28,30%	
Gemiddeld aantal vacatures in de zorgsector	225	364	595	735	757
Aantal starters door stuwende sectoren	Data zijn niet beschikbaar; worden in bestek volgend sociaal economisch onderzoek meegenomen				
Aantal groeiers in stuwende sectoren	Data zijn niet beschikbaar; worden in bestek volgend sociaal economisch onderzoek meegenomen				

De arbeidsmarkt kent twee contraire bewegingen. Enerzijds op de middellange termijn een structurele krapte in alle sectoren als gevolg van demografische ontwikkelingen (voor Noord-Brabant vooral in relevante competenties als techniek en zorg). Anderzijds de economische crisis die op dit moment een sterke toename van de werkloosheid veroorzaakt (eerste helft 2009 met 12,5%), met een dreigend definitief verlies van mensen voor de arbeidsmarkt. Dit vraagt een enorme inspanning van alle partijen, waarbij een goede afstemming nodig is tussen het Europees-, landelijk- (rijks- en sectoraal), provinciaal- en regionaal arbeidsmarktbeleid. Binnen Pact Brabant vindt de coördinatie en afstemming van deze Brabantse krachtenbundeling plaats. Vanuit het

crisismaatregelenpakket wordt vooral ingezet op het zo veel mogelijk actief houden van mensen, door ze van werk naar werk te begeleiden, te scholen en/of stage/leerbanen aan te bieden. (In het Pact zijn de provincie, de Brabantse voortrekkergemeenten regionaal arbeidsmarktbeleid ('s-Hertogenbosch, Tilburg, Eindhoven, Helmond, Oss, Waalwijk), de regio West-Brabant (Regionaal Platform Arbeidsmarkt-West-Brabant) en ZO-Brabant (Samenwerkingsverband regio Eindhoven – Regionaal Arbeidsmarkt Platform), de sociale partners Brabants-Zeeuwse Werkgeververeniging, MKB-Brabant, ZLTO en FNV, de Brabantse ROC's, het Centrum voor Werk en Inkomen, SER-Brabant en Provinciaal Steunpunt Werkgelegenheid vertegenwoordigd).

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde jaar	2008	2009	2010	2011	2012
Flexibele en goed opgeleide beroepsbevolking							
06.A.1 Autonoom							
Goed functionerende arbeidsmarkt (matchen van vraag en aanbod)	Aantal platforms techniek	5 ieder jaar	5	5	5	5	
	Aantal Brabantse arbeidsmarktdagen	2 in totaal	0	1	0	1	
	Aantal uit te geven leerbonnen	3400 per jaar		3400	3400	3400	
	Aantal regionale hrm servicepunten	7 in 2011	6	6	7	7	
	Aantal hrm-adviezen i.h.k.v. BSI ¹	275 in 2011	0	75	150	275	
	Eén Brabantsplan voor de sector zorg en welzijn		1	1	1	1	
	Uitvoeringsprogramma PSW			1			

¹ BSI: Bedrijfsgerichte regeling sociale innovatie

Toelichting

Een flexibele en goed opgeleide beroepsbevolking

Binnen het programma Dynamisch Brabant wordt ingezet op de volgende instrumenten:

HRM –servicecentra

Om de structurele krapte op de arbeidsmarkt het hoofd te bieden heeft de provincie meerjarige afspraken gemaakt met de verschillende Brabantse regio's. Binnen deze samenwerking, die moet worden gerealiseerd binnen de verschillende regionale hrm-servicecentra, zet de provincie vooral in op vraaggericht handelen, één accounthouderschap namens de samenwerkende partijen naar de markt en veel aandacht voor modern hrm-beleid inclusief scholing van werkenden (zie beleidsnotitie: "Naar een effectievere uitvoering van het arbeidsmarktbeleid in Noord Brabant", september 2006). De reeds in de regio's aanwezige leerwerkloketten moeten zich ontwikkelen tot volwaardige hrm-servicecentra. (HRM: Human Resource Management). Vanuit de regionale hrm-servicecentra krijgt de eerstelijns dienstverlening richting werkgevers en burgers vorm. Daarnaast is de Bedrijfsgerichte Regeling Sociale Innovatie (BSI), met financiering vanuit het OP-Zuid, ontwikkeld en "in de markt gezet". Ook is een hrm-campagne gestart richting met name MKB-ondernemers, om hen bewust te maken van de gewijzigde arbeidsmarktsituatie. Deze samenhangende aanpak is in het Pact Brabant als "het vacature offensief Brabant" in april 2008 bekrachtigd en is het afgelopen anderhalf jaar tot uitvoering gekomen. Ook in 2010 en 2011 blijft ondersteuning vanuit de provincie hierbij onontbeerlijk.

Kennis=meedoen

Voor laagopgeleide burgers heeft de provincie binnen het programma "Kennis = Meedoen" de leerbon geïntroduceerd. Met deze leerbon ter waarde van € 250 kan iedere Brabander zonder startkwalificatie een cursus financieren. De leerbon wordt fysiek uitgereikt door de regionale leerwerkloketten, zodat tegelijkertijd kan worden geadviseerd over scholing en eventuele arbeidsmarkt mogelijkheden en -kansen. De effecten van de leerbon worden strak gemonitord. Het provinciale beleid is erop gericht dat de leerbon bij gebleken succes vanaf 2010 als arbeidsmarkt- en/of als participatie instrument wordt overgenomen door de gemeenten (gemeentelijk participatie budget). De monitor zal uitwijzen of dit instrument ook in crisistijd een belangrijke meerwaarde heeft.

Platforms 'Techniek' en 'Zorg en Welzijn'

Daarnaast richt de provincie zich, in samenwerking met de hrm-centra, door middel van regionale samenhangende programma's (5 Platforms Techniek en het programma Zorg en Welzijn in actie) op het terugdringen van de arbeidsmarkttekorten in de voor Brabant zeer relevante technische sectoren (in samenhang met de kenniseconomie) en de zorgsector (bovengemiddelde groeivraag als gevolg van de relatief sterke vergrijzing).

Om de allochtone Brabanders maximale kansen op de arbeidsmarkt te geven is de afgelopen jaren het programma Kleurrijk Brabant ontwikkeld en uitgevoerd. Dit zal in 2010 een robuuste uitvoeringsstructuur kennen, analoog aan de Brabantbrede dekking van de Platforms Techniek.

Provinciaal Steunpunt Werkgelegenheid (PSW)

Het uitvoeringprogramma van Provinciaal Steunpunt Werkgelegenheid (PSW) is als gevolg van de crisisagenda van het Pact Brabant in de loop van 2009 geherprioriteerd. Om de Brabantse arbeidsmarkt zowel voor de korte als middellange termijn op koers te houden, zijn met PSW afspraken gemaakt om met een toegesneden uitvoeringsprogramma 2010 te komen. Daarnaast vindt maandelijks bilateraal overleg plaats om het lopende programma zo nodig bij te sturen.

Inspanningen in het kader van de economische recessie

Als gevolg van de economische crisis heeft het Pact Brabant in een aantal ingelaste vergaderingen een crisis-programma opgesteld, bestaande uit 10 actielijnen. Voor elke actielijn is een Pactbestuurder als trekker benoemd. Een belangrijk onderdeel is de versnellingsagenda van de doorontwikkeling van de hrm-servicecentra. Een tweede uiterst belangrijke actielijn betreft de bestrijding van de dreigende explosieve stijging van de jeugdwerkloosheid. Hiertoe zijn in lijn met het rijksbeleid vier Brabantse regionale convenanten afgesloten waarbij de provincie, zowel vanuit de arbeidsmarkt optiek als vanuit de provinciale jeugdzorg, mede convenantpartner is.

Andere belangrijke actielijnen hebben betrekking op meer up to date arbeidsmarkt (sturings)informatie, een vacature meldcampagne, behoud kenniswerkers en aandacht voor de problematiek van de ZZP-ers en de Sociale Werkvoorziening.

De projectplannen voor de doorontwikkeling van de bestaande leerwerkloketten tot volwaardige hrm-service-centra van de voortrekkers gemeenten Breda, Tilburg, 's-Hertogenbosch, Oss, Eindhoven en Helmond zijn ingediend. Die van Waalwijk, de

zevende voortrekker-gemeente, staat nog op stapel. De crisisacties worden twee maandelijks (zo nodig vaker) binnen het Pact gemonitord en zo nodig bijgesteld.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde jaar	2008	2009	2010	2011	2012
Toptalenten creëren, binnenhalen en behouden							
06.A.2 Autonoom							
Meer binding toptalenten met onderwijs, bedrijfsleven, sport en cultuur met gecoördineerde acties	Aantal studiebeurzen van de Brabantse universiteit (gesubsidieerd door de provincie)	130 op jaarbasis			130	130	
	Aantal topsporters ondersteund door olympisch netwerk Brabant	1500 op jaarbasis			1500	1500	
	Aantal toptalenten cultuur die op topniveau worden gecoacht en getraind	100 op jaarbasis			100	100	

Toelichting

Talentontwikkeling

Binnen het programma Dynamisch Brabant wordt verder versterkt ingezet op talentontwikkeling. Toptalenten in onderwijs, bedrijf, sport en cultuur blijken in de praktijk veelal de voorkeur te geven aan andere regio's. Er is sprake van emigratie en nauwelijks van immigratie. Mede daardoor zijn de tekorten aan capabele mensen bij de industrie

merkbaar. In 2008 is hiervoor een kadernota "toptalenten" opgesteld en in 2009 en volgende jaren worden de daarin geformuleerde acties uitgevoerd.

De aantrekkingskracht voor toptalenten vraagt om een regionale aanpak van met name het voorzieningenniveau. Hiervoor wordt samengewerkt met onderwijs, sportinstellingen en cultuurorganisaties.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde jaar	2008	2009	2010	2011	2012
Stimuleren van (jong) ondernemerschap							
06.B.1 Autonoom							
Veelsoortige en meerjarige projecten bevordering ondernemerschap	Aantal begeleide starters en MKB doorgroeiers	2011 = 1000	60	350	675	1000	
	Aantal begeleide ondernemers op creatieve broedplaatsen	2011 = 280	70	140	210	280	
	Expertisecentrum voor sociaal ondernemers	2011 = 1		1	1	1	
	Aantal begeleide (nieuwe)ondernemers met sociaal maatschappelijke doelstelling	2011 = 25		5	15	25	

Toelichting

Het bevorderen van (jong) ondernemerschap

Kennis blijft nog te vaak op de plank liggen, waardoor het economisch potentieel van de aanwezige kennis in Brabant onvoldoende benut wordt. Belangrijke oplossing voor dit

tekort aan kennisvalorisatie ligt in het stimuleren van meer ondernemerschap in Brabant (zie programmaplan Dynamisch Brabant en het Actieprogramma Innovatie 2005 - 2010). Binnen het programma Dynamisch Brabant wordt daarom ingezet op de gewenste verbetering hiervan en is onder andere het project "Groei" voor steun van starters en

doorgroeiers ontwikkeld. Meer gericht op de lange termijn verkrijgen we verbetering door in het onderwijs structureel aandacht te geven aan ondernemerschap. Met betrekking tot vergroting van de ondernemingsgeest mobiliseert de provincie daarvoor diverse partijen. Met landelijke en EU-regelingen (w.o. Operationeel Programma Zuid) kan de provincie een hefboomwerking bewerkstelligen.

Inspanningen in het kader van de economische recessie

De provincie heeft, als maatregel tegen de effecten van de economische crisis een Spin-off fonds in het leven geroepen. Het fonds richt zich in het bijzonder op behoud van

kenniswerkers /onderzoekers voor de Brabantse arbeidsmarkt. Vanuit het Spin-off fonds wordt enerzijds gestimuleerd dat met ontslag bedreigde kenniswerkers / onderzoekers hun eigen onderneming opzetten. Anderzijds wordt bevorderd dat 'onbenutte' spin off mogelijkheden bij (grotere) bedrijven gerealiseerd worden. Daarbij is het tevens de bedoeling dat de lijnen tussen 'moederbedrijf' en de nieuw op te zetten spin off onderneming in stand worden gehouden in de vorm van samenwerkingsconstructies. Op deze wijze kan er een steviger en breder kennisintensief ondernemingsklimaat in de provincie ontstaan, waardoor wordt voorgesorteerd op een perspectiefvolle ontwikkeling na de economische recessie. De taakstelling van het Spin off fonds is de realisatie tot 2012 van 20 nieuwe innovatieve bedrijven.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	3.284	18.861	17.000	7.500	0	0
Wettelijk	0	0	0	0	0	0
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	3.284	18.861	17.000	7.500	0	0
Herkomst middelen						
Rijk	0	0	0	0	0	0
EU	0	0	0	0	0	0
Overige baten	0	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo lasten en baten	-3.284	-18.861	-17.000	-7.500	0	0
Bijdrage uit alg. middelen	3.284	18.861	17.000	7.500	0	0
		Formatieinzet	6,90 fte			

Toelichting

Het verschil in lasten tussen 2009 en 2010 bedraagt ruim € 1,86 miljoen (2010 lager). De geraamde lasten voor 'Flexibele en goed opgeleide beroepsbevolking' zijn in 2010 voor een bedrag van € 1,4 miljoen lager dan in 2009. Het doorschuiven van het restant aan bestuursakkoordmiddelen uit 2008 naar 2009 is hiervan de oorzaak.

De geraamde lasten voor 'Talent creëren, binnenhalen en behouden' zijn in 2010 voor een bedrag van bijna € 0,5 miljoen lager dan in 2009. Het doorschuiven van het restant aan bestuursakkoordmiddelen uit 2008 naar 2009 is hiervan de oorzaak.

06.02 Brabant bruist

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevantie beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
06.B Aantrekkelijk internationaal vestigingsklimaat voor bedrijven creëren	Programmaplan Dynamisch Brabant onderdeel Brabant bruist	PS 52/07	Midterm review in 2009	Regisserend	Uitwerking jaarplan: veel Ambities: gemiddeld
	Provinciaal bouwsteen Culturele Hoofdstad 2018	GS mei 2009 PS juli 2009	Jaarlijks	Stimulerend/ faciliterend Regisserend Mede initiërend	Uitwerking nota: veel Ambities: gemiddeld
	Moerdijk: 1. Intentieovereenkomst gebiedsontwikkeling 2. Streekplan 2002 3. Interim structuurvisie; Brabant in ontwikkeling	GS Juni 2009 PS 09/08		Provincie is samen met gemeente Moerdijk en Rijk verantwoordelijk, voert deels zelf uit	Gemiddeld, afhankelijk van derden (gemeente Moerdijk en Rijk)
	Logistiek en industrieel Park Moerdijk	PS 05/07			

Toelichting

De provincie Noord-Brabant wil in een internationale samenleving uitstralen dat Noord-Brabant de aangewezen plek is voor ondernemers om zich te vestigen en te ontwikkelen. Zo zet de provincie binnen het programma Dynamisch Brabant in op topvoorzieningen en –evenementen op het gebied van sport en cultuur. Ook werken de B5-steden en de provincie samen aan de nominatie voor BrabantStad Culturele Hoofdstad 2018.

Tevens investeert de provincie in een optimale duurzame bedrijfsomgeving voor bestaande en nieuwe ondernemingen. De ontwikkeling van bedrijventerreinen is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van gemeenten, provincie en het particuliere initiatief; een verantwoordelijkheid die structureel moet worden verankerd. Wij zetten in op regionale allianties

met bindende afspraken, zoals ook verwoord in de ontwerp Structuurvisie die momenteel voor inspraak voorligt. Zorgvuldig ruimtegebruik is in die visie een leidend principe. Daarom zetten we ook in op de opwaardering en herstructurering van bestaande bedrijventerreinen en de ontwikkeling van werklocaties van de toekomst. Eind 2009, uiterlijk begin 2010 komt de provincie met een economische visie op de ruimte waarin de hoofdlijnen van de toekomstige ruimtelijk-economische ontwikkeling worden geschetst.

In onderstaande tabel staat een aantal kengetallen die een indruk geven van de stand van zaken m.b.t. Brabantse vestigingsklimaat.

Kengetallen	Waarde 2005	Waarde 2006	Waarde 2007	Waarde 2008
Totaal aantal bedrijventerreinen	594	597	598	603
Totaal oppervlakte in bruto hectare	16.429	16.684	16.769	16.886
Oppervlakte verouderde terreinen	6.430	onbekend	6.132	4.115
% Buitenlandse bedrijven dat zich vestigt in Brabant	onbekend	onbekend	onbekend	16% van vestigers in Nederland

Toelichting

Oppervlakte verouderde terreinen: tussen 2007 en 2008 is een daling van bijna 2.000 hectare verouderd bedrijventerrein uit het schema af te leiden. Deze daling komt echter door een veranderde vraagstelling. Voorheen vroeg men de gemeente; 'is het bedrijventerrein verouderd ja of nee'. Indien deze vraag met ja beantwoord werd, werd het gehele bedrijventerrein als

verouderd geregistreerd. Nu vraagt men naar het percentage (deel) van het terrein dat verouderd is en enkel dat deel wordt als verouderd geregistreerd. Dit verklaart de sterke daling uit het schema. Cijfers veroudering 2009: 3.996,30 ha oppervlakte verouderd terrein, 167 stuks, waarvan 112 stuks volledig verouderd zijn.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde jaar	2008	2009	2010	2011	2012
Brabant als internationaal sterk merk							
06.B.2 Autonom							
Profilering topcultuur (BCH 2018), topsport en recreatievoorzieningen	Nominatie Brabant als Culturele Hoofdstad 2018			Programmabureau BCH opgericht (provincie/B5) Kaderstellende visie BCH		1	
	Aantal subsidies voor projecten topvoorzieningen sport en cultuur	Cumulatief 10 in 2011	1	4	8	10	
	Aantal afgeronde events o.g.v. sport en cultuur	Cumulatief 46 in 2011	10	28	28	46	

Toelichting

Brabant als internationaal sterk merk

Om Brabant als vestigingslocatie een onderscheidende uitstraling en aantrekkingskracht te geven wordt ook in 2010 binnen het programma Dynamisch Brabant ingezet op topvoorzieningen en -evenementen op het gebied van sport en cultuur.

De imagooversterking door middel van BrabantStad Culturele Hoofdstad (BCH) 2018 is een gezamenlijk initiatief van de B5 en de provincie waarbij in de opstartfase de provincie

de lead heeft genomen. De verdere uitwerking van BrabantStad Culturele Hoofdstad is inmiddels in handen van een extern programmabureau. De kaderstellende visie omtrent BCH 2018 is nog in ontwikkeling. Mede op grond hiervan is het nu nog niet goed mogelijk om het beoogde aantal evenementen en voorzieningen concreet aan te geven. Er worden direct of indirect al wel enkele tientallen initiatieven terzake ondersteund. Het resultaat van het bidbook (wel/ niet toewijzing BCH2018) valt buiten de bestuursperiode. Deze beslissing wordt namelijk in 2012 genomen.

Toelichting

Inspanningen in het kader van de economische recessie:

Naast de versterking van het imago van Noord-Brabant als een omgeving waar het prettig werken is voor internationaal opererende kennisintensieve bedrijven zet de provincie in op de opwaardering en herstructurering van bedrijventerreinen (zie hiervoor 2.1. Programma Mooi Brabant). De herstructurering en kwaliteitsverbetering van bedrijventerreinen krijgt grotendeels gestalte via de Brabantse Ontwikkelings Maatschappij (BOM) en de Brabantse Herstructureringsmaatschappij Bedrijventerreinen (BHB). In het kader van de aanpak van de economische recessie is een extra financiële impuls van € 10 miljoen gecreëerd om 12 lopende en nieuwe projecten die reeds in masterplannen zijn beschreven, sneller uit te voeren. Deze projecten zijn zover in uitvoering dat de herstructureringsmaatschappij en overige participanten op korte termijn (2e helft 2009 of in 2010) investeringen kunnen gaan plegen. Middelen zijn beschikbaar voor procesmanagement en het doen van investeringen (leningen / participaties). Ten behoeve van de risicoafdekking van deze herstructureringsimpuls is een bedrag van € 9,3 miljoen opgenomen.

Werklocaties van de toekomst:

Voorts investeert de provincie in het kader van het programma Dynamisch Brabant in het stimuleren van de ontwikkeling van (nieuwe concepten voor) "werklocaties van de toekomst". Samen met partners experimenteert de provincie in projecten die een trendbreuk kunnen vormen in het omgaan met bedrijventerreinen. Ook wil de provincie een aantal heel specifieke kennisclusters van bedrijven en instellingen actief faciliteren. Te denken valt aan de automotive industrie (High Tech Automotive Campus); de logistieke sector (Topinstituut in Breda/ Supply Chain Campus) en de (luchtvaart) onderhoudsindustrie (Maintenance Valley w.o. Aviolanda Woensdrecht).

In 2009 zijn drie voorbeeldprojecten "werklocaties van de toekomst" geïdentificeerd: Willemspoort (Fhealinc) 's-Hertogenbosch, Science Park Ekkersrijt Eindhoven/Son en Aviolanda Woensdrecht. Daaraan is een vierde toegevoegd, te weten de Supply Chain Campus. Met de voorbeeldprojecten wil de provincie bereiken dat kennis wordt opgedaan met de ontwikkeling van vernieuwende bedrijventerreinconcepten. Ook wil de provincie bijdragen aan versnelling in de realisatie, door in een vroeg stadium knelpunten te (helpen) signaleren en oplossen.

- Voor Willemspoort is in 2009 de verkenningsfase afgerond. De marktvraag (m.n. food & health) kan het beste worden geaccommodeerd door intensieve

functiemenging: bedrijvigheid, onderzoek en (zorg)wonen gecombineerd rond een ontmoetingsplek nabij ziekenhuis en scholen. In 2010 vindt de plan-voorbereidingsfase plaats. Deze fase leidt tot een plan van aanpak en definitief ontwerp voor de realisatie. Deze producten zijn in 2010 nog niet gereed, maar wel in uitvoering.

- Voor Science Park Eindhoven is de ambitie om een landmark te maken voor de Brainport-regio. De uitdaging bestaat uit het feit dat het gaat om een bestaand terrein, dat opnieuw in de markt gezet wordt voor toptechnologische bedrijven. Onder leiding van Brainport/Rede is in 2009 gestart met een ruimtelijke visie; deze is in 2010 gereed. De bijdrage van de provincie is gericht op het totstandkomen van deze ruimtelijke visie, met oog voor de ruimere Brainport-regio.
- Voor Aviolanda Woensdrecht is in 2009 overeenstemming bereikt over de ruimtelijke visie. Deze wordt thans vertaald in een uitvoeringsprogramma. 2010 staat in het teken van overdracht naar de gemeente Woensdrecht en diverse uitvoeringsorganisaties, zoals de op te richten Joint Venture voor de exploitatie van het Fokker-terrein.
- Voor de Supply Chain Campus in Breda wordt momenteel (2009) een projectorganisatie opgezet. Doel is om dé plek te vormen in Nederland waar top-kennis en top-bedrijfsleven elkaar ontmoet en inspireert. In 2010 wordt o.a. het fysieke programma van eisen afgerond en vertaald in een realisatievisie en –overeenkomst. De bijdrage van de provincie is gericht op het totstandkomen van deze visie, met oog voor de brede logistieke regio.

World Class Maintenance

In het kader van het project Maintenance Valley (tegenwoordig: World Class Maintenance) is in 2009 de World Class Aviation Academy opgericht: een samenwerking van ROC West-Brabant, Defensie en Stork-Fokker, met intensieve betrokkenheid van bedrijven zoals Boeing. Ook is onder leiding van de provincie overeenstemming bereikt over een integrale gebiedsontwikkeling rond vliegbasis Woensdrecht (zie hierboven over Aviolanda). In 2010 wil de provincie samen met haar partners bereiken dat het kabinet Maintenance bestempelt als nationaal programma. Het reeds ingerichte Programmabureau in Breda kan fungeren als loket en ontmoetingsplek. De rol van de provincie verschuift in 2010 (zowel inzake Aviolanda, als ten aanzien van het Programmabureau) van initiatiefnemer en aanjager, naar facilitator en mede-financier. Andere partijen (de industrie voorop) nemen meer en meer het initiatief over.

Moerdijk

Daarnaast ontwikkelt de provincie samen met het Rijk, de gemeente Moerdijk en het havenschap Moerdijk in de oksel van de A16/A17 logistiek park Moerdijk. Vanaf het derde kwartaal 2009 werkt de provincie aan het provinciaal inpassingsplan voor het Logistiek Park Moerdijk (LPM), waarvan de vaststelling is voorzien eind 2010. Parallel aan deze procedure wordt verder ook de grondexploitatie voor de jaarschijven 2009 en 2010 ter hand genomen. De kosten, bestaande uit planontwikkelingskosten en verwervingskosten, zijn voor 2009 en 2010 geraamd op € 12 miljoen. De dekking van deze kosten komt ten laste van het krediet van de provinciale grondbank / het ontwikkelbedrijf i.o. Naast deze kosten is er in 2009 sprake van extra voorfinanciering van € 8,2 miljoen voor de verwerving van het bedrijf Caldic. Ook deze kosten komen ten laste van het krediet van de provinciale grondbank / het ontwikkelbedrijf i.o.

Broedplaatsen

In Dynamisch Brabant waren middelen gereserveerd als hefboom voor een in 2007 verwachte regeling van het kabinet voor herstructurering van binnenstedelijke locaties. Omdat het rijk op advies van de Commissie Noordanus kiest voor de aanpak die Noord-Brabant al enige jaren heeft ingezet (herstructureren via een investeringsfonds, gekoppeld

aan regionale samenwerking), heeft de provincie in 2009 besloten om deze middelen in te zetten als hefboom voor Europese subsidies voor herstructurering. De focus daarbij ligt op hergebruik van industriële gebouwen voor innovatieve bedrijven, zoals de creatieve industrie (zogenoeten "broedplaatsen"). In 2009 is reeds gekozen om steun te geven aan de projecten Gruyterfabriek, Veemarktkwartier Tilburg en Brabanthallen. In 2010 zullen de twee laatstgenoemde projecten starten met de realisatie.

NIMBY

Tot slot werkt de provincie aan de problematiek van NIMBY-bedrijven. Dit zijn bedrijven die hinder kunnen veroorzaken voor hun omgeving (w.o. naastgelegen bedrijven) en om die reden moeilijk een plek vinden, maar waaraan in de regio wel behoefte is. De provincie heeft in Dynamisch Brabant geld vrijgemaakt om een drietal concrete NIMBY-knelpunten te helpen oplossen. In 2009 is reeds gekozen voor het aanpakken van knelpunten in de gemeenten Maasdonk en Bergeijk; deze gaan in 2010 en 2011 in de uitvoering. Een derde project wordt momenteel in samenspraak met de Staten bepaald. Dit zal naar verwachting echter niet voor 2011 tot realisatie kunnen komen.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	2.251	21.435	13.585	12.835	5.220	220
Wettelijk	2.302	11.525	1.677	0	0	0
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	4.552	32.960	15.263	12.835	5.220	220
Herkomst middelen						
Rijk	1.996	9.717	984	0	0	0
EU	0	0	0	0	0	0
Overige baten	160	0	0	0	0	0
Baten	2.156	9.717	984	0	0	0
Saldo lasten en baten	-2.397	-23.242	-14.278	-12.835	-5.220	-220
Bijdr.res.TIPP 1e & 2e tender	305	493	194	0	0	0

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Bijdr.res.TIPP 3e tender	0	869	0	0	0	0
Bijdr.res.TIPP 4e tender	0	185	149	0	0	0
Bijdr.res.reg.structuurversterk.	0	1.735	5.415	8.115	5.000	0
Bijdr.res. Brabant 2050	0	8.453	6.000	3.600	0	0
Bijdrage uit alg. middelen	2.091	11.507	2.520	1.120	220	220
Stand reserve per 31 december	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Res.TIPP 1e & 2e tender	800	194	0	0	0	0
Res.TIPP 3e tender	869	0	0	0	0	0
Res.TIPP 4e tender	334	149	0	0	0	0
Res.Regionale structuurversterking	130.000	124.083	61.355	8.960	-8.804	-21.893
		Formatieinzet	3,10	fte		

Toelichting

Het verschil in lasten tussen 2009 en 2010 bedraagt ruim € 17,7 miljoen (2010 lager). De geraamde lasten voor de tipp tenders 1 tm 4 bedraagt in 2010 ruim € 9,8 miljoen lager. In 2010 is er alleen nog sprake van afrekeningen van enkele tenders, waarbij de laatst 20% van de subsidie wordt verantwoord.

De geraamde lasten voor Brabant als internationaal sterk merk zijn in 2010 voor een bedrag van ruim €2,8 miljoen lager dan in 2009. Het doorschuiven van het restant aan bestuursakkoordmiddelen uit 2008 naar 2009 voor €1,2 miljoen en daarnaast de verdeling van de BA-middelen over de periode 2008-2011 is hiervan de oorzaak. Voor internationale school is in 2009 een bedrag van € 4,5 miljoen opgenomen. De middelen zijn beschikbaar gekomen via het BA (€ 2,5 miljoen) en via de Najaarsbrief 2008 (€ 2 miljoen).

Voor Brabant Culturele hoofdstad 2018 is in de voorjaarsnota € 4 miljoen beschikbaar gekomen voor 2009.

De middelen voor Samen Investeren die niet uit reguliere dekking komen (BA danwel structurele middelen) zijn op basis van de ingediende liquiditeitenplanningen van gemeenten verwerkt in de begroting. De uitgaven zijn in 2010 ruim € 3,6 miljoen hoger dan in 2009.

Het verschil in baten van € 8,7 miljoen (2010 lager) hebben een relatie met de afwikkeling van de Tipp tenders. Dit betreft de Rijksbijdrage van de TIPP-regeling.

Het verschil in bijdrage reserve Tipp heeft eveneens een relatie met de afwikkeling van de TIPP tenders. Dit betreft de verplichte provinciale cofinanciering op het Rijksprogramma.

Bijdrage reserve Brabant 2050 is in 2009 € 2,5 miljoen hoger en heeft een relatie met de uitgaven Internationale school (deels via middelen Bestuurs-Akkoord)

Bijdrage reserve regionale structuurversterking is in 2010 €3,6 miljoen hoger en heeft een relatie met de uitgaven Samen Investeren.

06.03 Schone, slimme en concurrerende economie

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevantie beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
06.C.1 Robuuste versterking innovatievermogen MKB en benutting economische energiekansen	Programmaplan Dynamisch Brabant onderdeel slimme, schone en concurrerende economie	PS 52/07	2009 midterm review	Stimulerend en faciliterend	Gemiddeld
	Actieprogramma innovatie	PS 28/05	Actieprogramma is voortijdig beëindigd (31/12/2007) door overgang in Dynamisch Brabant	Stimulerend en faciliterend	Gemiddeld
	* Pieken in de Delta ZW- en ZO-NL	Min.EZ ¹		Participerend	Gemiddeld
	* Operationeel Programma Zuid-NL	EU ²		Participerend	Gemiddeld
	Meerjarenbeleidsplan 2007-2011 NV BOM 'De BOM gaat Pieken'	EMG-0733	2010 (samen met min.EZ)	Stimulerend	Hoog
	Masterplan Energie	Najaar 2009 in Cie	Iedere 2 jaar tot 2020	Participerend en regisserend	Plan: veel Realiseren ambities: gemiddeld
	Proeftuin grootschalige energie opwekking	RM-1290 2008	2012	Participerend	Gemiddeld

¹ Min.EZ: Ministerie van Economische zaken / ² EU: Europese Unie / BOM: Brabantse Ontwikkelings Maatschappij

Toelichting

De provincie Noord Brabant heeft in haar programma Dynamisch Brabant de ambitie om een top kennis- en innovatieregio te worden. Vernieuwing en duurzaamheid zijn hierbij de sleutelwoorden. Drie grote aandachtsgebieden staan hierbij centraal:

1. Versterking van het innovatievermogen van het midden- en kleinbedrijf; hierbij zijn de in 2008 goedgekeurde OP Zuid projecten 'Innovatie-Zuid'(clustervorming) en "Naar meer participatie en innovatie" (innovatiescans MKB) belangrijke elementen.

2. Het Programma Pieken in de Delta Zuidoost-Nederland focust op drie technologiegebieden, High Tech Systemen & Materialen, Food & Nutrition en Life Sciences & Medische Technologie. Pieken in Zuidwest-Nederland focust op de procesindustrie en de logistieke sector. Dezelfde sectoren zijn ook leidend in de Zuid-Nederlandse EFRO-programma's en de Regionale Economische Actieplannen (REAP's).
3. Het benutten van de economische kansen die voortvloeien uit de productie van duurzame energie en / of het creëren van voorzieningen die energie besparen. In september 2009 is de

startnotitie van het Masterplan Energie aan de Staten gestuurd. In 2010 zullen in de lijn van het Masterplan acties worden uitgevoerd.

De provincie is vanuit haar regionale verantwoordelijkheid de meest aangewezen makelaarschakelaar tussen kennis- en researchinstellingen, bedrijfsleven, EU, omliggende provincies en Rijk. Deze schakelfunctie blijkt duidelijk uit het feit dat het merendeel van het budget voor het versterken van het innovatievermogen van het Brabantse Midden- en kleinbedrijf wordt ingezet in de vorm van participaties in het EFRO-programma voor Zuid-Nederland (financiers: EU, Rijk en 3 zuidelijke provincies, secretariaat: Stimulus), en de programma's Pieken in de Delta (financiers: Rijk, 3 zuidelijke provincies en (samenwerkende) gemeenten, secretariaat: Ministerie EZ).

Daarnaast stuurt de provincie uitvoeringsorganisaties als de BOM, Syntens en Kamers van Koophandel aan om innovatieve bedrijven en clusters te identificeren, te ondersteunen en de betrokken partijen bij elkaar te brengen. Deze bedrijven worden vervolgens ondersteund met subsidies uit de bovengenoemde programma's.

In onderstaande tabel staat een aantal kengetallen die een indruk geven van de stand van zaken m.b.t. Brabantse economie waar het gaat om innovatievermogen én duurzaamheid.

Kengetallen	Waarde 2004	Waarde 2005	Waarde 2006	Waarde 2007
Private R&D	3,10%		3,00%	
Omzet aandeel innovatie in industrie	20,90%		22,10%	
Omzet aandeel innovatie in dienstensector	5,30%		5,10%	

Toelichting

Algemeen: recentere cijfers dan 2006 ontbreken. CIS-monitoring door het CBS vindt tweejaarlijks plaats. Daarom is gekozen om cijfers uit 2004 ook zichtbaar te maken. Private R&D is weergegeven als percentage van het Bruto Regionaal Product. Omzetaandeel innovatie in industrie en dienstensector is het percentage van de omzet afkomstig uit nieuwe producten respectievelijk diensten

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde jaar	2008	2009	2010	2011	2012
Innovatie MKB							
06.C.1 Autonom							
Versterking innovatievermogen MKB	Aantal innovatieprojecten m.b.v. BOM	Jaarlijks 3	3	3	3	3	
	Aantal projecten Pieken in de Delta	Jaarlijks 20	20	20	20	20	
	Programma IAB4	Start programma in 2010			1	1	

Toelichting

Robuuste versterking innovatievermogen MKB in de internationale context

De provincie investeert al jaren in de kenniseconomie. De regio Zuidoost Brabant behoort tot de internationale (innovatie)top. Maar momenteel is verbetering van de concurrentiepositie door innovatie nog te veel alleen een zaak van multinationals en gespecialiseerde high-tech bedrijven. Versterken van de innovatie bij het MKB levert extra concurrentiekracht en ook werkgelegenheid op. De Provincie wil robuuste versterking van innovatief vermogen plaatsen in internationale context: d.w.z. nadruk op sectoren die bijdragen aan versterking van de Brabantse economie binnen de hedendaagse mondiale markt: high-tech systems, food, health, maintenance, logistiek en bio-energie. Hierdoor wordt Brabant ook minder kwetsbaar voor het verdwijnen van multinationals. De middelen voor innovaties worden voor een belangrijk deel ingezet als onderdeel van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO-programma) voor Zuid-Nederland (OP-Zuid: Operationeel Programma Zuid). Daarnaast worden hiervoor grote inspanningen geleverd in het kader van onder meer Pieken in de Delta en Interreg. Daarnaast streeft de provincie naar de start van het IAB-4 programma begin 2010 (IAB: Innovatieve Acties Brabant), waarmee het Brabantse midden- en kleinbedrijf wordt gestimuleerd innovatieve oplossingen voor de zorg te ontwikkelen.

Inspanningen in het kader van de economische recessie

Behoud Kenniswerkers

Het is van belang om ook in tijden van crisis de R&D-inspanningen van bedrijven in stand te houden. (R&D: onderzoek en ontwikkeling) De provincie wil in het kader van de aanpak economische recessie aansluiten bij twee recent in het leven geroepen rijksregelingen: 'Kenniswerkers' en 'High Tech Topprojecten'. De provinciale inzet is er op

gericht om aanvullende maatregelen te kunnen treffen indien deze regelingen door het Brabantse bedrijfsleven overvraagd worden.

MKB Innovatiefonds Brabant

In het kader van de aanpak economische recessie is in 2009 het tijdelijk MKB Innovatiefonds Brabant in het leven geroepen. In dit fonds is € 25 miljoen beschikbaar voor 'in de kern gezonde' innovatieve MKB-bedrijven die in financiële moeilijkheden zijn gekomen doordat reguliere financiering bij het bankwezen niet te verkrijgen is. Het fonds verstrekt binnen de innovatieve bedrijfssectoren tijdelijk achtergestelde, rentedragende leningen. Deze leningen verhogen het zogeheten buffervermogen van de bedrijven, waardoor het verkrijgen van reguliere bancaire krediet wordt vergemakkelijkt. De kosten op de begroting hebben betrekking op het procesmanagement / beheer (door de BOM) van dit fonds. De taakstelling van het MKB Innovatiefonds is om tot eind 2010 aan 60 innovatieve MKB bedrijven aanvullende financiering (achtergestelde leningen) te hebben verstrekt.

Eén loket Kamers van Koophandel

Daarnaast vindt de provincie het van belang dat er een loket is waar ondernemers in het kader van de kredietcrisis voor vragen terecht kunnen. De provincie heeft er voor gekozen om binnen het maatregelenpakket kredietcrisis een bestaand initiatief bij de Brabantse Kamers van Koophandel te versterken. Deze serviceverlening van de Kamers is actief sinds januari 2009. Vanaf juli 2009 is de serviceverlening uitgebreid. De provincie financiert deze uitbreiding, om zo nog meer MKB-bedrijven in (dreigende) moeilijkheden van dienst te kunnen zijn.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde jaar	2008	2009	2010	2011	2012
Duurzame energie als economische kans							
06.C.2 Autonoom							
Toenemend aantal bedrijven die innovatieprojecten o.g.v. energie ontwikkelen en op de markt brengen	Aantal succesvolle projecten op het gebied van verduurzaming van energie	20 in 2011	2	5	6	7	

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde jaar	2008	2009	2010	2011	2012
	Aantal succesvolle projecten op het gebied van energiebesparing	13 in 2011	2	5	3	3	
	Aantal aangepaste gebouwen gebouwen op basis van de regelingen	16.000 in 2011	1.000	2.200	10.000	16.000	
	Uitgewerkt Masterplan			vastgesteld door PS	Uitvoeringsplan gereed		
	Aantal succesvolle projecten BOM op het gebied van energie	20 in 2011	2	5	6	7	

BOM: Brabantse OntwikkelingsMaatschappij

Toelichting

De overall doelstelling is verduurzaming van de Brabantse economie, door Noord-Brabant minder afhankelijk te maken van fossiele energiebronnen. Dat kan enerzijds bereikt worden door verduurzaming van de energievoorziening en anderzijds door inzet op energiebesparing. De inzet is dan ook de in Brabant (aanwezige) kennis en slagkracht van het bedrijfsleven beter te benutten in het traject naar verduurzaming annex vermindering emissies, uitstoot afvalstoffen en energiebesparing. O.a. te bereiken door innovatieve bedrijven/ clusters te identificeren en te ondersteunen die duurzame energietoepassingen vercommercialiseren. Operationalisering vindt plaats door de stimuleringsregeling op het gebied van duurzame energie en groene grondstoffen, alsook acties tot energiebesparing/ efficiency-verbetering.

Energietransitie als economische kans

In 2009 is met de startnotitie Masterplan het startsignaal gegeven voor de verdere uitwerking van het toekomstig energiebeleid van de provincie tot 2020, op basis van een lange termijn investeringsagenda. Met het Masterplan is de ambitie gezet om een forse stap te zetten richting verduurzaming van de energievoorziening in Noord-Brabant, naast energiebesparing. Duurzame energie is een economische kans, waarmee grote winst voor Noord-Brabant kan worden gehaald. Door fors in te zetten op innovatie en technologie wordt aansluiting gezocht bij de sterktes van Noord-Brabant. De slagkracht van het

bedrijfsleven moet worden benut in het traject naar verduurzaming en vermindering van emissies, uitstoot van afvalstoffen en energiebesparing.

In de Startnotitie is gekozen voor uitwerking langs een zestal thema's: gebouwde omgeving, mobiliteit, warmte, biomassa en green technologie, zonne-energie en decentrale netwerken. Elk thema wordt in het Masterplan verder geoperationaliseerd. Dit kan bijvoorbeeld in de vorm van het identificeren en ondersteunen van clusters van kennisinstellingen en bedrijven die duurzame energietoepassingen ontwikkelen en vercommercialiseren. Maar ook in de vorm van stimuleringsregelingen voor energiebesparende maatregelen door particulieren en woningbouwcorporaties. De nadere uitwerking tot een Masterplan vindt plaats in 2009. Gestreefd wordt naar goedkeuring van het nieuwe beleid eind 2009. Voor de uitvoering van het is Masterplan is budgettaire ruimte voorgesteld in het Investeringsprogramma Essent. In 2010 start dan de daadwerkelijke uitvoering.

Uiteraard wordt lopend beleid voortgezet. Binnen Dynamisch Brabant zijn diverse projecten ingezet gericht op innovatie en verduurzaming van energie. De provincie wil bedrijven, die innovatieve projecten op het terrein van energie ontwikkelen en op de markt brengen, ondersteunen. Als graadmeter hiervoor geldt het aantal (nieuwe) projecten dat op succesvolle wijze is uitgerold, i.c. door de markt is opgenomen. Voorbeelden daarvan zijn: Kenniscluster Energienuitwijken; contract voor T58:

bedrijventerrein zonder gasaansluiting; Hybride Tuk Tuk; projecten geothermie; solar event, etc.

Daarnaast wil de provincie projecten ondersteunen die een bijdrage leveren aan energiebesparing. Voorbeelden hiervan zijn: Energie uitdaging metaalbedrijven; onderzoek restwarmte-opties in Brabant; biomassacentrales; GreenKey, etc. Onderdeel hiervan zijn ook de regelingen die zijn ontwikkeld ten behoeve van de gebouwde omgeving. Ook de proeftuin 'regionale energieopwekking' wordt in 2010 voortgezet.

Inspanningen in het kader van de economische recessie

In 2009 heeft verder een forse intensiveringsslag plaatsgevonden in het kader van het maatregelenpakket economische recessie: er zijn regelingen ontwikkeld ten behoeve van energiebesparende maatregelen in gebouwde omgeving, en er zijn diverse pilots gestart ten behoeve van het elektrisch rijden.

Verduurzaming Woningbouw

In het kader van het maatregelenpakket economische recessie wordt een extra impuls gegeven aan energiebesparende maatregelen in de woningbouw. In de periode tot en met 2011 wil de provincie 20.000 woningen op duurzame wijze aanpassen. Hiermee wordt een duurzaamheidsimpuls gegeven aan de bouwsector waarmee een belangrijke bijdrage wordt geleverd aan de demping van de oplopende werkloosheid in de bouwsector en aanverwante sectoren. De door de provincie ontwikkelde instrumenten zijn gericht op zowel particuliere huiseigenaren ('Brabant Bespaart') als op verhuurende partijen. Doelstelling is om tot eind 2011 circa 20.000 woningen duurzaam te maken.

Elektrisch rijden

Daarnaast worden initiatieven ondersteund ten behoeve van de stimulering van elektrisch rijden (het schoon rijden).

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	3.387	15.718	11.633	7.987	0	0
Wettelijk	2.901	3.498	3.804	2.884	1.613	0
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	6.288	19.215	15.438	10.871	1.613	0
Herkomst middelen						
Rijk	0	0	0	0	0	0
EU	993	433	304	384	379	0
Overige baten	0	389	233	187	0	0
Baten	993	822	538	571	379	0
Saldo lasten en baten	-5.295	-18.394	-14.900	-10.300	-1.234	0
Bijdr.res.Innovatieve Acties Brabant	523	232	0	0	0	0
Bijdr.res. Pieken in de Delta	1.945	3.321	3.500	2.500	1.234	0
Bijdrage uit alg. middelen	2.827	14.840	11.400	7.800	0	0

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Stand reserve per 31 december	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Reserve Pieken in de Delta	10.555	15.234	17.734	15.234	14.000	14.000
		Formatieinzet	6,30	fte		

Toelichting

Het verschil in lasten tussen 2009 en 2010 bedraagt bijna € 3,8 miljoen (2010 lager).

De geraamde lasten voor versterken innovatievermogen MKB zijn in 2010 € 0,45 miljoen lager. Dit betreft Bestuursakkoord middelen waarbij het aanloopjaar 2008 resulteert in hogere bestedingen 2009 t.o.v. 2010.

In het kader van het maatregelenpakket kredietcrisis is € 0,5 miljoen beschikbaar in 2009 voor loket-functie.

In het kader van het maatregelenpakket kredietcrisis is in 2010 € 5 miljoen beschikbaar.

In 2009 is dit € 2,5 miljoen hoger.

06.04 Economie, algemeen en uitvoering

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevantie beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
06.B (Internationaal) aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven	Subsidieregeling Regionale Economische ActieProgramma's 2008	2008		Stimulerend / participierend	Gemiddeld
	Programmaplan Dynamisch Brabant	2007	Midterm in 2009	Stimulerend	Gemiddeld

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde jaar	2008	2009	2010	2011	2012
Investeren in optimale duurzame bedrijfsomgeving							
06.B.4 Autonoom							
Sociaal-economische informatie up to date en toegankelijk (voor iedereen: bedrijven, overheden, particulieren, instellingen)	Economische barometer per kwartaal	4 maal per jaar		4 maal per jaar	4 maal per jaar	4 maal per jaar	4 maal per jaar
	Statistisch zakboek per jaar	1 maal per jaar		1 maal per jaar	1 maal per jaar	1 maal per jaar	1 maal per jaar
06.B.5 Autonoom							
Participatie in Brabantse economie	Regionale Economische Actie Programma's (REAP's)	4 per jaar	4	4	4	4	4
	Aansturing van en samenwerking met BOM ²						
	- aantal participaties	25 in 2010	9	8	8	n.b.	n.b.
	- geïnvesteerd vermogen	€ 12,5 mln.	€ 4,6 mln.	€ 4,0 mln.	€ 4,0 mln.	n.b.	n.b.
	- projectvolume projecten	€ 200 mln.	€ 53,4 mln.	€ 110,0 mln.	€ 50,0 mln.	n.b.	n.b.
	- herstructureringsplannen bedrijfsterreinen	39 in 2010	11	14	14	n.b.	n.b.
	Aansturing van en samenwerking met BHB ¹						
	- aantal participaties	25 in 2010	5	15	5 (minimaal)	n.b.	n.b.
	- geïnvesteerd vermogen	€ 32 mln.	€ 9,1 mln.	€ 17,6 mln.	€ 5,6 mln.	n.b.	n.b.
	Aansturing van en samenwerking met Agro & Co.						
	- aantal participaties						
	- geïnvesteerd vermogen	14 in 2011	3	3	4	4	n.b.
	- aantal projecten	€ 9 mln	€ 1,25 mln.	€ 2,0 mln.	€ 2,5 mln.	€ 2,5 mln.	n.b.

¹ BHB: Brabantse herstructureringsmaatschappij bedrijventerreinen / ² BOM: Brabantse ontwikkelingsmaatschappij

Toelichting

REAP

Stimulering van duurzame economische groei teneinde welvaart en welzijn van alle inwoners van Noord-Brabant te bevorderen, is een belangrijk onderdeel van het beleid van de provincie. Dit doen wij in belangrijke mate door uitvoering van het programma Dynamisch Brabant (zoals hierboven beschreven in 06.01 – 06.03). Maar dat doen we ook door inzet van Regionale Economische Actieprogramma's (REAP's), waarbinnen de provincie een belangrijke rol vervult als cofinancier, naast gemeenten en Kamers van Koophandel. Door middel van de REAP's wordt op projectmatige wijze de economie in de verschillende Brabantse regio's gestimuleerd. Aangesloten wordt bij de thema's zoals die zijn opgenomen in het landelijke activiteitenprogramma Pieken in de Delta en het economisch structuurprogramma in Zuid-Nederland: OP-Zuid.

BOM

Verder zet de provincie in op de intensieve aansturing van en samenwerking met haar uitvoeringsorganisaties (BOM, BHB, Agro & Co en PSW). De BOM heeft als taakstelling de versterking van de Brabantse economische structuur en de verbetering van het vestigingsklimaat voor (internationale) bedrijven. Naast het aandeelhouderschap van de BOM verkrijgt deze organisatie een jaarlijkse subsidie voor het activiteitenprogramma. Voorts willen we in het begrotingsjaar de beoogde omzetting van de verleende extra impuls van € 10 miljoen als achtergestelde converteerbare lening in aandelen BOM procedureel afronden met de Rijksoverheid (meerderheids-aandeelhouder). Met het oogmerk om de Brabantse economie goed door de economische recessie te geleiden en gebruik makend van de aanwezige expertise bij de BOM, hebben wij deze organisatie de opdracht gegeven om twee provinciale kredietcrisismaatregelen uit te voeren: het MKB-innovatiefonds en het Spin-off fonds. Tot slot zal in 2010 de benoeming van een nieuwe president-commissaris BOM aan de orde zijn. Hiertoe zijn de voorbereidingen al in een ver stadium.

AGRO & CO

Om specifiek de plattelandseconomie te bevorderen, zijn we sedert enige jaren aandeelhouder van de groene ontwikkelingsmaatschappij Agro & Co. Deze organisatie zet zich in het bijzonder in voor de agro(food)sector. Innovatieve ketensamenwerkingsprojecten in de agro(food) worden opgespoord, en verder

ontwikkeld tot perspectiefvolle businesscases. Naast het aandeelhouderschap van het Agro & Co Kapitaalfonds verkrijgt de Stichting Agro & Co een jaarlijkse subsidie van € 500.000. Na de evaluatie van Agro & Co (in 2008) hebben de aandeelhouders (provincie, ZLTO en Rabobank) besloten de doelstelling en taken van deze organisatie aan te scherpen op ontwikkeling van systeeminnovaties in de agro(food)keten tot perspectiefvolle businesscases. Dit had tot gevolg dat de prestatieindicatoren van het Kapitaalfonds (aantal participaties) naar reële proporties werd teruggebracht. Voorts werd een seed-capitalfunctie binnen het Kapitaalfonds ingebouwd voor innovatieve starters in de eerste ontwikkelingsstadia. Door de economische recessie blijven de verwachtingen hiervan tot nu toe achter bij de prognose.

BHB

Met de Brabantse Herstructureringsmaatschappij Bedrijventerreinen (BHB) willen we een extra impuls geven aan de herstructurering van verouderde terreinen (zie 06.B1). Bovenop de reguliere middelen (aandelenkapitaal van de provincie) is binnen het pakket van kredietcrisismaatregelen aan deze herstructureringsmaatschappij voor die herstructurering in 2009 nog een extra financiële impuls van € 10 miljoen verstrekt. Het procesmanagement voor deze extra taakstelling in de herstructurering wordt door de BOM uitgevoerd; de daadwerkelijke participaties (leningen dan wel deelnemingen) door de BHB. In weerwil van de economische recessie is het zaak om tijdig en snel tot afronding van belangrijke herstructureringsprojecten te komen. Brabant moet immers - zeker na de recessie - geheel 'klaar' zijn voor de situatie dat de economische groei zich weer volledig zal laten gelden en een nieuwe generatie bedrijventerreinen aangeboden zal moet worden.

PSW

Het PSW wordt actief ingezet op de verbetering van arbeidsmarktprocessen (zie 06.01). Deze organisatie verkrijgt hiertoe van de provincie jaarlijks een budgetsubsidie.

TOP Brabant

Vanuit de wens tot behoud en versterking van een aantrekkelijk woon- en vestigingsklimaat in Noord-Brabant, zowel in de stedelijke als landelijke gebieden, wordt een beleidsinzet gepleegd op het terrein van toerisme en recreatie. Zo willen wij de noodzakelijke innovatie binnen het toeristische bedrijfsleven een stimulans geven. Daartoe hebben wij de intermediair TOP Brabant (Toeristisch Ondernemers Platform) verzocht om binnen zijn

taakstelling in het bijzonder in te zetten op de realisering van nieuwe, zogeheten productmarktcombinaties (pmc's). Daarbij aansluitend bij de opzet van regionale beeldverhalen (conform het advies van de VROM-Raad en het verzoek aan de provincies van staatssecretaris EZ). TOP Brabant ontvangt jaarlijks een provinciale subsidie van € 100.000. Samenwerking tussen TOP Brabant en de nieuwe stichting Uit-in-Brabant is daarbij essentieel en we spreken hierop TOP dan ook aan. Om waardevolle en recreatief aantrekkelijke delen van het platteland op een meer duurzame wijze te ontsluiten, hebben we een regierol genomen in de ontwikkeling van de zogeheten Recreatieve Poorten. Dit doen we in afstemming met (betrokken partijen vanuit) de reconstructiecommissies.

SER Brabant

De Sociaal Economische Raad (SER) Brabant is een formeel adviesorgaan van de provincie, waarin de sociale partners (werkgevers, werknemers en KvK's) vertegenwoordigd zijn. SER Brabant brengt jaarlijks gevraagd en/of ongevraagd advies uit over belangrijke sociaal-economische onderwerpen. Deze adviezen dienen als input voor beleidsontwikkeling en zorgen daarmee voor een goede aansluiting op de sociaal-economische actualiteit in de Brabantse samenleving. SER Brabant verkrijgt jaarlijks een

provinciale subsidie. Voor de uitvoering van haar activiteiten dragen naast de provincie ook de Brabantse Kamers van Koophandel en de landelijke SER financieel bij.

Met de beleidsinzet zoals hiervoor onder het 'algemeen economisch beleid' beschreven wil de provincie een adequaat voorwaardenscheppend economisch beleid realiseren. Daarvan vormt ook een onlosmakelijk onderdeel het verzamelen en ontsluiten van sociaal-economisch cijfermateriaal en het laten uitvoeren van sociaal-economisch onderzoek. De Sociaal Economische Verkenning, het Statistisch Zakboek en de Economische Barometer/Economie Monitor Brabant (i.k.v. kredietcrisis) zijn hiervan concrete producten. Dit materiaal staat om niet de maatschappelijke partners ter beschikking en dient voor monitoring van trends en ontwikkelingen, alsmede voor beleidsvorming op het brede sociaal-economische terrein.

Extra inspanningen in het kader van de economische recessie

In het kader van aanpak kredietcrisis zijn middelen beschikbaar gesteld voor coördinatie, afstemming, communicatie en monitoring van het totale maatregelenpakket.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	9.062	12.832	11.084	10.890	12.481	12.594
Wettelijk	208	3.284	3.726	3.611	3.259	3.843
Kapitaallasten investeringen	240	584	572	580	588	597
Lasten	9.510	16.701	15.383	15.081	16.329	17.034
Herkomst middelen						
Rijk	121	828	809	809	842	1.547
EU	0	972	968	968	968	949
Overige baten	320	1.054	46	46	46	46
Baten	440	2.854	1.822	1.822	1.856	2.542
Saldo lasten en baten	-9.069	-13.847	-13.560	-13.259	-14.473	-14.492
Bijdr.res.aankoop aandelen bhb	52	0	0	0	0	0
Bijdr.res.invest.budget landelijk gebied	0	650	600	585	500	70

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Bijdr.res.cofinanciering Europese programma's	0	507	949	949	949	1.276
Bijdrage uit alg. middelen	9.018	12.691	12.011	11.725	13.024	13.146
Stand reserve per 31 december	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Res.Investeringsbudget landelijk gebied	20.256	20.017	20.523	20.899	16.380	2.915
Res.Cofinanciering Europese programma's	21.214	18.786	11.651	4.617	2.116	882
		Formatieinzet	13,10	fte		

Toelichting

Het verschil in lasten tussen 2009 en 2010 bedraagt bijna € 1,3 miljoen (2010 lager).

De geraamde lasten voor onderzoek Essent is in 2010 bijna € 1 miljoen lager. Bij de najaarsbrief zijn middelen beschikbaar gesteld voor het onderzoek van Essent. Het onderzoek en de lasten vallen voornamelijk in 2009.

De beleidsregel Brabant bespaart.nl loopt tot en met 2009. Dit verklaart een verschil van ruim € 0,8 miljoen (2010 lager).

Het verschil in baten is ruim € 1 miljoen (2010) lager.

De beleidsregel Brabant bespaart.nl wordt gefinancierd door Essent. De bijdrage van de subsidies en uitvoeringskosten bedragen in 2009 bijna € 0,95 miljoen.

06.06 Europees beleid

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Europa

Internationalisering/Europa

Rol/doelen

- Provincie-organisatie is Europaproof (uitvoering en beïnvloeding van Europese wet en regelgeving)
- Provincie werkt samen met buitenlandse regio's voor kennisuitwisseling, gezamenlijk (Europese) projecten en handelsbelangen (Antwerpen, Noordrijn-Westfalen, Wielkopolska, Stockholm, Jiangsu, etc.) en zet in op internationale profilering.

Realisatie beleid

De Provincie is via Comité van de Regio's en Huis van de Nederlandse Provincies (HNP) en Europese netwerkorganisaties als de Assembly of European Regions sterk betrokken bij Europees-beleid. Contacten met regio's, en de uitvoering van Europese projecten verlopen conform het strategisch kader internationalisering. Het aantal regio's waarmee contacten wordt onderhouden is uitgebreid (bijv. met Zuid-Oost Engeland) en/of in onderzoek (bijv. Ile-de-France) en contacten met bestaande regio's zijn verstevigd.

Maatschappelijk doel	Relevantie beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
06.A.B.C					

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde jaar	2008	2009	2010	2011	2012
06.A/B/C.1 Europaproof zijn van PNB Uitputting van de Europese Subsidie programma's	In Ontwikkeling Uitputtingspercentrage	100%					

Toelichting

Bureau Europa werkt aan het Europa Proof maken van de organisatie . Hiervoor ontplooiën zij de volgende activiteiten: Europese wet en regelgeving bekend maken binnen de organisatie d.m.v. opleiding Staatssteun, toezien op het Europaproof zijn de

PS/GS stukken, organiseren van diverse bijeenkomsten voor verschillende doelgroepen. Bureau Europa is verantwoordelijk voor het toetsen van de Europese wet aan de bestaande kaders en richtlijnen.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)		Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom		5	10	10	10	10	10
Wettelijk		3.107	9.508	7.547	4.347	1.963	572
Kapitaallasten investeringen		0	0	0	0	0	0
Lasten		3.112	9.518	7.557	4.357	1.973	582
Herkomst middelen							
Rijk		1.895	2.500	0	0	0	0
EU		-25	3.010	3.010	10	10	10
Overige baten		0	0	0	0	0	0
Baten		1.870	5.510	3.010	10	10	10
Saldo lasten en baten		-1.243	-4.008	-4.547	-4.347	-1.963	-572
Bijdr.res.cofinanciering Europese programma's-OP-Zuid		184	3.000	3.000	2.000	566	0
Bijdr.res.cofinanciering Europese progr.- Interreg IV		646	661	1.200	2.000	1.050	225
Bijdrage uit alg. middelen		412	347	347	347	347	347
Stand reserve per 31 december		2008	2009	2010	2011	2012	2013
Res.cofin.Europese progr.		21.214	18.786	11.651	4.617	2.116	882
	Formatieinzet			3,10	fte		

Toelichting

Toelichting verschillen begroting 2010 en 2009

Het verschil in lasten tussen 2009 en 2010 bedraagt bijna € 2 miljoen (2010 lager).

In 2009 is € 2,8 miljoen beschikbaar voor de financiering van Interreg III (die in dat jaar ook eindigt). Het programma interreg IV is in 2009 opgestart en leidt op basis van de projectaanvragen tot een hogere besteding in 2010 t.o.v. 2009 van ruim € 0,8 miljoen.

Het verschil in baten tussen 2009 en 2010 bedraagt € 2,5 miljoen (2010 lager).

Het verschil betreft de co-financiering Interreg III vanuit het ministerie van Economische Zaken die gekoppeld zijn aan de hierboven genoemde uitgaven Interreg III.

Bijdrage reserve Interreg IV is in 2009 € 0,875 miljoen hoger en heeft een relatie met de hierboven genoemde uitgaven Interreg IV.

Jeugd, cultuur en samenleving

Algemeen	150
07.01 Samenleving	154
07.02 Jeugd	158
07.03 Cultuur en sport	163
07.04 Sociale en culturele ontwikkeling	171

Algemeen

Portefeuillehouder:

mw.dr.s.S.C.van Haften – Harkema

Inleiding

Binnen het programma 07 Jeugd, Cultuur en Samenleving wordt geïnvesteerd in drie grote overkoepelende beleidsterreinen. Wij investeren op de eerste plaats in Samen leven en participatie. Brabant is een regio waarin mensen zich actief inzetten voor de samenleving. Een samenleving waarin Brabanders zich vertrouwd, veilig en thuis voelen en waarin zij uitgedaagd worden om ook zelf in de samenleving te investeren. Dat willen wij zo houden. Dit sluit aan bij de ambities van het Bestuursakkoord “Vertrouwen in Brabant” en de op basis daarvan uitgewerkte provinciale programma’s zoals Perspectiefrijk Brabant, Landelijk Gebied en Integrale Veiligheid. De provincie voert in dit verband een wettelijke taak uit in het kader van de WMO (Wet Maatschappelijke Ondersteuning). In onze inzet geven wij prioriteit aan het versterken en realiseren van Leefbare dorpen en wijken en het realiseren van een toekomstbestendige zorg (Slimme zorg) en de bevordering van participatie van kwetsbare groepen.

Verder richt het provinciale beleid zich in het bijzonder op de jeugd in Noord-Brabant. Met de provinciale inzet op dit tweede belangrijke beleidsterrein dragen we, samen met de gemeenten, zorg voor het jeugdbeleid en de jeugdzorg in Noord-Brabant. Hierin is de provincie wettelijk verantwoordelijk voor de aansturing van de jeugdzorg. Ook in 2010 streven wij ernaar voldoende

jeugdzorg in te kopen zodat geen wachtlijsten langer dan 9 weken ontstaan als gevolg van de beschikbare capaciteit. Het Rijk zou op basis van een vraagontwikkelingsmodel vanaf 2010 aan de provincies voldoende middelen voor de benodigde jeugdzorg beschikbaar stellen. Verwacht wordt echter dat in 2010 de vraagontwikkeling niet voldoende in beeld is bij het Rijk. Indien in 2010 voor Noord-Brabant onvoldoende middelen beschikbaar zijn kan dit leiden tot een afname van de huidige capaciteit van zorg en mogelijk tot wachtlijsten.

Samen met de gemeenten gaan we voor een sluitende aanpak en een sluitende keten. De gemeentelijke Centra voor Jeugd en Gezin vormen hierin een belangrijk onderdeel. Deze integrale aansturing heeft als doel de doorstroom van de jeugdigen, die jeugdzorg nodig hebben, te bevorderen.

Wij streven naar de nominatie van Brabantstad als Culturele Hoofdstad 2018. Als bijdrage daaraan versterken wij de culturele infrastructuur. Onze inzet en investeringen op het gebied van monumentenbeleid, Schatten van Brabant, archeologie en cultuurhistorie en versterking van de Brabantse steunfuncties zijn daarbij belangrijke dragers. Door subsidiëring van podiumkunsten zorgen wij voor een levendig en veelzijdig aanbod.

Wat wil de provincie bereiken?

Maatschappelijk doel	Vastgelegd In PS-nota	Indicator	Streefwaarde	2007 (t-3)	2008 (t-2)	2009 (t-1)	2010 (t)	2011 (t+1)	2012 (t+2)
			+ jaar	Begroot Realisatie	Begroot Realisatie	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot
07.A Samenleving									
In Noord-Brabant kan iedereen meedoen aan de samenleving.	Koepelnota Samen Leven; PS 50/08	Mate waarin burgers participeren: 1.Maatschappelijke participatie	2011	36%	36%	36%	36%	36%	36%

Maatschappelijk doel	Vastgelegd In PS-nota	Indicator	Streefwaarde	2007 (t-3)	2008 (t-2)	2009 (t-1)	2010 (t)	2011 (t+1)	2012 (t+2)
			+ jaar	Begroot Realisatie	Begroot Realisatie	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot
		2.Cliëntparticipatie	2011	31%	31%	31%	31%	31%	31%
		3.Burgerparticipatie	2011	-	-	45%	45%	45%	45%
		(index=jaar 2007=100)	2011	100	100	100	100	100	100
07.B Jeugd									
De ontwikkeling- en ontplooiingskansen van jongeren in de provincie Noord-Brabant zijn goed.	Beleidskader Jeugd 2009-2012; PS 61/08	Kinderen in tel (schaal van 1 tot 12) In de vergelijking tussen provincies behoort de Provincie Noord- Brabant bij de beste 4 provincies.	10 (2010)	8	9	10	10	10	10
9									
07.C Cultuur									
Noord-Brabant kent een bloeiend en boeiend cultureel leven.	Koepelnota Cultuur 2008-2012; PS 34/08	1.Publieksbereik (deelname) 1) kengetal <u>receptieve</u> cultuurdeelname: het percentage Brabanders dat meer dan gemiddeld een bepaalde vorm van receptieve cultuur consumeert. 2) kengetal <u>actieve</u> cultuurdeelname: het percentage Brabanders van 15 jaar of ouder dat minimaal op 1 cultuuritem bovengemiddeld actief is (meer dan 2 of 3 keer)..	17,8% (2011)		17,8%	17,8%	17,8%	17,8%	20%
			19,1% (2011)		19,1% (bron: Brabantse Cultuur Monitor 2008 / Rapport PON Stuurinformatie voor Cultuur)	19,1%	19,1%	19,1%	20%

Maatschappelijk doel	Vastgelegd In PS-nota	Indicator	Streefwaarde	2007 (t-3)	2008 (t-2)	2009 (t-1)	2010 (t)	2011 (t+1)	2012 (t+2)
			+ jaar	Begroot Realisatie	Begroot Realisatie	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot
		2. Aanbod ²							
		3. Identiteit ²							

¹Op een schaal van 1 tot 12 is 12 de beste score die een provincie kan halen en daarmee worden de beste ontplooiingskansen aan kinderen geboden.

²Voor de doelstellingen *Aanbod* en *Identiteit* zijn een aantal deelcijfers opgeleverd door het PON en opgenomen in deze begroting. De deelcijfers worden in het najaar 2009 door het PON in samenspraak met de steuninstellingen verder ontwikkeld en geaggregeerd tot minimaal twee kengetallen per doelstelling.

Toelichting 07.A:

Voor het in het bestuursakkoord "Vertrouwen in Brabant" geformuleerde provinciale, maatschappelijke doel "Iedereen kan meedoen aan de Brabantse samenleving" is de monitor Sociale participatie Noord-Brabant een belangrijk instrument. Najaar 2009 wordt de derde monitor opgeleverd, met daarbij een trendanalyse. Deze monitor geeft inzicht in de mate van maatschappelijke participatie (bijvoorbeeld vrijwilligerswerk), cliëntparticipatie (zoals belangengroepen, cliëntenplatforms) en burgerparticipatie (bijvoorbeeld publiek debat, interactief beleid) op dat moment. Dit zijn voor ons de relevante indicatoren bij het maatschappelijk doel. De twee vorige monitoren Sociale Participatie gaven een teruggang van de participatie in Brabant te zien. Voor onze huidige inzet is de aanname dat onze investeringen ertoe leiden dat het huidige niveau van participatie minimaal behouden blijft.

Voor onze prioritaire programmalijnen Leefbare Dorpen en Wijken en Slimme Zorg hebben wij binnen die programma's indicatoren en streefwaarden vastgesteld.

Toelichting 07.B:

Als de ontwikkeling- en ontplooiingskansen van jongeren goed zijn, uit zich dat in o.a. minder kinderen met een leerachterstand, minder kinderen die mishandeld worden, minder kinderen die van jeugdzorg gebruik moeten maken en minder jeugdwerkloosheid. Kinderen in Tel bundelt gegevens op gemeentelijk en provinciaal niveau over het welzijn

van kinderen en jongeren (in de leeftijd van 0 tot en met 17) in Nederland. Met de uitkomsten op twaalf indicatoren wordt de leefsituatie van kinderen in de ene gemeente of provincie vergeleken met een andere. De indicatoren hebben betrekking op armoede, speelruimte, zuigelingensterfte, schooluitval, jeugdcriminaliteit, jeugdwerkloosheid, gebruik van jeugdzorg etc. Er wordt een vergelijking gemaakt tussen provincies en gemeenten onderling. Uit de rapportage 2009 (peiljaar 2007) blijkt dat er landelijk sprake is van een verbetering bij alle indicatoren. Ook Noord-Brabant scoort op 8 van de 12 indicatoren beter dan in de voorgaande rapportageperiode. In 2009 was sprake van een daling van de overall ranking van 9 naar 8. Dit is het gevolg van het feit dat de verbeteringen in Noord-Brabant minder zijn dan de gemiddelde vooruitgang landelijk. De doelstelling blijft bij de beste vier provincies van Nederland te behoren. Kinderen in Tel is een Databoek, dat jaarlijks in het voorjaar verschijnt en gegevens verstrekt over 2 jaar voorafgaand aan het lopende jaar. In 2009 worden gegevens verstrekt over 2007. In 2010 over het jaar 2008, enz.

Toelichting bij 07.C

De Provincie Noord-Brabant wil meer en beter grip krijgen op de effecten en prestaties van provinciaal beleid. Voor het culturele beleidsveld heeft zij het PON gevraagd te komen tot een beperkte set van indicatoren die in een oogopslag laat zien hoe het culturele veld en de ontwikkelingen daarbinnen ervoor staan.

Een van de aanleidingen voor dit verzoek was het verschijnen van het rapport (Brabantse Cultuur Monitor 2008) *Van harmonieorkest tot danceparty: Cultuurparticipatie in Noord-Brabant* (maart 2008). Het rapport biedt informatie over de cultuurparticipatie maar het geeft geen duidelijk beeld in welke mate de doelstellingen van het provinciale beleid zijn gerealiseerd. De indicatoren zijn van een te laag abstractieniveau. Er zijn bijvoorbeeld wel bezoekersaantallen van individuele musea bekend maar niet bekend is of die bezoekersaantallen ook bijdragen aan een goed cultureel klimaat. In 2009 ontwikkelt het

PON daarom in samenspraak met het veld een set kengetallen voor de drie hoofddoelen uit de Koepelnota Cultuur 2008-2012, waarin informatie over het culturele veld op een hoger abstractieniveau wordt weergegeven.

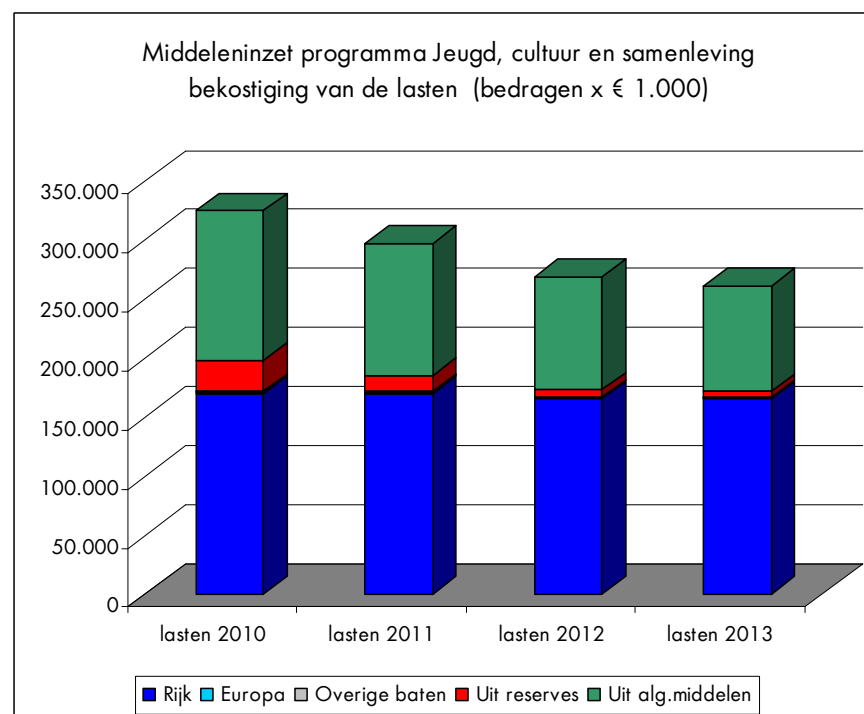
Voor de doelstelling Publieksbereik (deelname) zijn in de zomer 2009 door het PON twee kengetallen ontwikkeld: receptieve cultuurdeelname en actieve cultuurdeelname. Hierbij is een bovengemiddelde deelname het uitgangspunt omdat bijna alle Brabanders (98%) wel eenmaal per jaar receptief deelnemen aan cultuur. De gemiddelden zijn per activiteit / kunstdiscipline door het PON bepaald op basis van de Brabantse Cultuurmonitor 2008.

Wat mag het kosten?

07 Jeugd, cultuur en samenleving						
Bedragen x € 1.000						
	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Lasten						
Autonoom	63.172	119.799	119.054	91.264	68.124	61.141
Wettelijk/EU	197.165	191.750	191.493	192.187	187.753	186.487
Kapitaallasten	1.281	1.469	1.178	1.304	1.397	1.415
Apparaatskosten	13.693	13.042	12.961	12.688	11.946	11.808
totaal	275.311	326.060	324.687	297.442	269.220	260.851
Baten						
Rijk	179.031	171.716	170.171	170.171	165.171	165.171
Europa	0	119	1.052	1.072	927	912
Overige programmabaten	353	340	340	340	340	340
Dekking verschil lasten en baten						
Dekking uit reserves	4.007	17.294	26.645	13.526	6.750	5.340
Dekking uit alg.middelen	91.921	136.591	126.480	112.334	96.032	89.088
totaal	275.311	326.060	324.687	297.442	269.220	260.851
Formatieinzet			106,21 fte			
Waarvan indirect:			17,35 fte			

Afhankelijk van de kunstdiscipline houdt het bovengemiddelde voor receptieve deelname in dat wordt gekeken naar het aantal Brabanders dat meer dan 2 of 3 keer deelneemt.

Voor de doelstellingen Aanbod en Identiteit zijn door het PON in de zomer 2009 een aantal deelcijfers opgeleverd die zijn opgenomen in deze begroting. De deelcijfers worden in het najaar 2009 door het PON in samenspraak met de steuninstellingen verder ontwikkeld en geaggregeerd tot minimaal twee kengetallen per doelstelling.

07.01 Samenleving

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
07.A In Noord-Brabant kan iedereen meedoen aan de samenleving	Kaderstellende notitie leefbare dorpen	PS 21/08	2010	Verspreiden 'best practices' en signaleren van trends, lacunes en knelpunten; regisseren en stimuleren van innovatie door partijen (overheden, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven) bij elkaar te brengen en uitvoeren van wettelijke taken WMO ¹ en ambulancezorg	Bestuurlijke en ambtelijke afspraken met gemeenten. (Co)financiering Inbreng deskundigheid Actieve kennisdeling
	Kaderstellende notitie leefbare wijken	PS 22/08	2010		
	Koepelnota Samen Leven Uitvoeringsnotitie Slimme zorg	PS 50/08	2011		

¹ WMO: Wet Maatschappelijke Ondersteuning

Toelichting

Rol van de provincie en beïnvloedingsmogelijkheden

Het maatschappelijk doel van het provinciale beleid op het terrein van zorg en welzijn, het bevorderen van participatie van Brabantse burgers aan de samenleving ("Iedereen kan meedoen!") is ook het hoofddoel van de Wet Maatschappelijk Ondersteuning (WMO). In het kader van deze wet hebben wij de taak ondersteuning te verlenen aan gemeenten, die primair voor de uitvoering verantwoordelijk zijn. Deze ondersteuning leveren wij onder meer door inzet van de steunfuncties Zet en Palet en de organisatie Zorgbelang Brabant. In de Koepelnota Samen Leven hebben wij focus aangebracht in onze inzet op sociaal terrein en vastgesteld dat wij prioriteit geven aan:

- het versterken van de kwaliteit van de leefomgeving, vooral in dorpen en wijken;
- het bijdragen aan een toekomstbestendige zorg dit wil zeggen een zorg die ook in de toekomst bereikbaar en beschikbaar is voor iedereen en waarin mensen langer thuis kunnen wonen;

- het bevorderen van burgerparticipatie en het benutten van de kwaliteiten van kwetsbare groepen.

De toegevoegde waarde van de provinciale inzet hangt samen met het feit dat de provincie zich beweegt op het bovenlokale niveau, (sub)regionaal en provinciaal. Vanuit die positie signaleren wij lacunes en knelpunten, stimuleren wij innovatie en bevorderen wij regionale samenwerking ter oplossing van knelpunten die niet puur lokaal kunnen worden opgelost. Wij doen dit in nauwe samenwerking met gemeenten en andere partijen en kunnen zo via maatwerk (subsidies, kennisdeling, regie, inzet accountmanagement, verspreiden "best practices" en/of actief regisseren van de innovatie) de afgesproken inzet realiseren.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde jaar	2008	2009	2010	2011	2012
07.A.1 Autonom Vernieuwen van de sociale infrastructuur ¹ op het terrein van zorg, leefbaarheid en maatschappelijke ontwikkeling (bijvoorbeeld slimme zorg)	Aantal vernieuwende experimenten binnen slimme zorg en leefbaarheid en het percentage daarvan dat voor uitrol in aanmerking komt.	60 (in 2010, niet cumulatief)	25 5%	50 10%	60 15%	50 15%	

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde jaar	2008	2009	2010	2011	2012
07.A.2 Autonoom							
Versnellen van ontwikkelingen binnen de sociale infrastructuur op het terrein van zorg, leefbaarheid en maatschappelijke ontwikkeling	gehonoreerde aanvragen tot ontwikkeling van IDOP's (cumulatief)	40 (2010)	8	15	40		
	gehonoreerde aanvragen tot uitvoering van IDOP's (cumulatief)	26 (2010)	4	12	26		
	aantal IDOP's dat in uitvoering is (cumulatief)	17 (2010)		6	17	26	
07.A.3 Autonoom/Wettelijk							
Onderhouden van de sociale infrastructuur op het terrein van zorg, leefbaarheid en maatschappelijke ontwikkeling.	aantal kleinschalige woonzorginitiatieven	25 (in 2010, niet cumulatief)		25	25	25	
	het aantal klanten, dat door de steunfuncties bereikt wordt. Index = 100 *	115 (2010)	105	110	115	120	
	de mate van tevredenheid van de bereikte klanten: gemiddeld cijfer voor klanttevredenheid*	6,8 (2010)	6,6	6,7	6,8	6,9	

* gemiddelde klanttevredenheidscijfer bij provincie bedroeg in 2007 6,8

¹ Onder sociale infrastructuur wordt verstaan 'het geheel aan voorzieningen, diensten, organisatie(vormen) en betrekkingen dat het mogelijk maakt dat mensen in redelijkheid in sociale verbanden (buurten, groepen, netwerken en gezinnen) samen kunnen leven en kunnen participeren in de samenleving'.

² IDOP: Integraal Dorpsontwikkelingsplan

Toelichting

Om de toegevoegde waarde op het sociale terrein te realiseren hebben wij in de koopelnota "Samen Leven", Beleidskader Participatie en maatschappelijke ontwikkeling" meer focus en samenhang aangebracht. Het doelgroepenbeleid is geïntegreerd in een integrale, thematische aanpak met als prioriteiten Leefbaarheid, Slimme Zorg en participatie van kwetsbare groepen. De uitvoering wordt (nog) sterker dan voorheen in overleg met onze partners, vooral gemeenten, ter hand genomen. Dit doen wij via 3 hoofdlijnen:

1. het stimuleren van innovatie;
2. het versnellen van ontwikkelingen door het verspreiden van "best practices";
3. het onderhouden van de sociale infrastructuur op bovenlokaal niveau.

07.A.1 Vernieuwende activiteiten, stimuleren van innovatie:

De indicator voor het aantal innovatieve projecten is op basis van de ervaringen in 2008 en 2009 naar boven bijgesteld (+5). Onze inzet gericht op innovatie is vooral gericht op Leefbaarheid en Slimme Zorg, waarvan de beleidsprestaties zijn opgenomen in het

Programma Perspectiefrijk Brabant en de Koepelnota Samen Leven. Slimme Zorg bestaat uit drie lijnen die in nauwe wisselwerking worden uitgevoerd: het stimuleren en regisseren van investeringsprojecten, een programma van kennisdeling en een communicatieprogramma met en voor werkers en gebruikers van de zorg. In 2010 wordt de tweede tranche investeringsprojecten uitgevoerd. In het kader van de Leefbare Wijken hebben wij in 2009 een samenwerkingsprogramma met zeven middelgrote Brabantse gemeenten geïnitieerd, dat in 2010 en 2011 wordt uitgevoerd. Innovatieve samenwerkingsprocessen gericht op gebruik en beheer van multifunctionele accommodaties én participatie van burgers bij het traject “van beleid naar uitvoering” staan hierin centraal.

Toelichting op de indicator innovatieve projecten (60):

- ◇ Slimme Zorg komt in 2010 op in totaal 10 investeringsprojecten
- ◇ Innovatieve projecten in het kader van Leefbare Wijken, samenwerking met middelgrote gemeenten: 10 en overige projecten Leefbare Wijken: 20
- ◇ Projecten in het kader van Vernieuwen (en Versnellen), onder meer gericht op participatie kwetsbare groepen: 10
- ◇ Overige, waaronder innovatie projecten ouderen: 5

07.A.2 Versnellen van ontwikkelingen:

De indicatoren voor de Integratie Dorps Ontwikkelingsplannen hebben wij naar boven bijgesteld op basis van de eerste uitvoeringsjaren. (Ontwikkeling IDOP's: +35). Toegevoegd is de indicator “waardering leefbaarheid”. Aan de hand van een door het PON ontwikkelde monitor is o.a. deze waardering in de loop van de uitvoering goed te volgen.

Op basis van de gebleken grote behoefte en de resultaten tot nu toe is de regeling voor kleinschalige woonzorgvoorzieningen verlengd tot en met 2011. In de maanden januari-

augustus 2009 werden 17 initiatieven gestart, die 196 mensen met een lichamelijke of psychische beperking een zelfstandige woonzorgplek bieden. Met € 1 miljoen provinciaal budget werd in totaal meer dan € 30 miljoen gegenereerd. Voor 2010 en verder verwachten wij dezelfde resultaten.

07.A.3 Onderhouden sociale infrastructuur:

Conform de Koepelnota Samen Leven onderhouden wij in deze periode alleen een financiële relatie met de steunfuncties Zet en Palet en een aantal maatschappelijke organisaties op “tweedelijs-niveau”. De aansturing van deze organisaties en instellingen is voor de jaren 2010 en 2011 vernieuwd en aangepast aan “governance”-principes. De provincie is van een beheers- en procesmatige rol opgeschoven naar een sturende rol, vanuit het provinciale beleid en de behoefte van het veld. In zogenaamde sturingskaders zijn de positie en verwachte bijdragen en resultaten van de instellingen uitgewerkt. Deze sturingskaders zijn leidend voor de inhoudelijke en financiële voorwaarden in de jaarlijkse subsidiacyclus, te beginnen in 2010.

(*) Het bereik van de steunfuncties is hier met een geïndexeerd cijfer aangegeven. Het absolute bereik wisselt immers per geleverde dienst of ondersteuning. Enkele voorbeelden: Steunfunctie Zet bereikt in 2010 met zijn toegankelijkheidsbeleid 100% van de Brabantse gemeenten (was in 2009 33%), met het verspreiden van het woonzorgserviceconcept 6 subregio's en met de steunpunten voor mantelzorg heel Brabant. Palet stimuleert in samenwerking met het Ministerie van Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieu de Integratieagenda in 22 gemeenten, bereikt met Kleurrijk Brabant Leert 900 leerlingen verspreid over 45 scholen (basis en V.O.) en start Kleurrijk Brabant Zorgt in West Brabant.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	18.261	44.230	45.056	31.751	19.459	18.754
Wettelijk	373	119	1.052	1.072	927	912
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	18.634	44.349	46.108	32.823	20.386	19.665

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Herkomst middelen						
Rijk	0	0	0	0	0	0
EU	0	119	1.052	1.072	927	912
Overige baten	2	2	2	2	2	2
Baten	2	121	1.054	1.074	929	914
Saldo lasten en baten	-18.631	-44.228	-45.054	-31.749	-19.457	-18.752
Bijdr.res.reg.structuurverst.	0	1.438	9.784	4.363	659	0
Bijdr.res.cofinanciering Europese programma's	0	225	316	316	316	114
Bijdrage uit alg. middelen	18.631	42.566	34.955	27.070	18.482	18.638
Stand reserve per 31 december	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Res.Cofinanciering Europese programma's	21.214	18.786	11.651	4.617	2.116	882
Res.Regionale structuurversterking	130.000	124.083	61.355	8.960	-8.804	-21.893
	Formatieinzet		25,93 fte			

Toelichting

De lasten nemen in 2010 ten opzichte van 2009 per saldo toe met €1,8 miljoen. Dit wordt enerzijds veroorzaakt doordat binnen deze bestuursperiode voor de IDOPS, slimme zorg en sociale veiligheid een piek in de uitvoering in 2009 begroot was waardoor er in dat jaar een bedrag van €6,7 miljoen meer beschikbaar was. De verwachting is overigens dat een gedeelte van het budget 2009 doorgeschoven zal worden. Anderzijds is in 2010 voor samen investeren voor het onderwerp sociale infrastructuur (leefbaarheid en veiligheid) tweede tranche een piek in de uitvoering te zien ten opzichte van 2009. In 2010 is € 8,5 miljoen meer beschikbaar ten opzichte van 2009.

De baten nemen in 2010 toe ten opzichte van 2009. Het betreft cofinanciering vanuit de EU voor verbetering leefbaarheid kleine kernen. De uitgaven nemen daarmee ook toe. De bijdragen uit de reserves nemen in 2010 fors toe aangezien de uitgaven aan samen investeren tweede tranche onttrokken worden uit de reserve.

In het kader van Samen Investeren in BrabantStad levert de provincie een extra bijdrage van € 9,8 miljoen voor de leefbaarheid en sociale veiligheid van de vijf grote steden van Brabant. Dit is aanvullend op de budgetten die vanuit Perspectiefrijck Brabant hiervoor beschikbaar zijn.

07.02 Jeugd

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
07.B De ontwikkelings- en ontplooiingskansen van jongeren in de provincie Noord-Brabant zijn goed.	- Beleidskader Jeugd 2009-2012 - Notitie Financiering Jeugdzorg 2009-2012 - Kaderstellende notitie Centrum voor Jeugd en Gezin 2008-2011 - Kaderstellende notitie Maatschappelijke stages - Uitvoeringsnotitie Voortijdig schoolverlaten - Notitie 18plus problematiek - Subsidieverordening Jeugd	PS 61/08 ZWC 0671, PS 56/08 ZWC 0639 PS 17/08 ZWC 0674 ZWC 0747 PS 15/09a	2011 ¹	Provincie is verantwoordelijk voor wettelijk recht op jeugdzorg. De provincie voert deels zelf uit. Ze regisseert uitvoering van anderen en samenwerking met anderen. In de keten heeft de provincie bovendien een stimulerende rol, onder andere door op regionaal niveau betere samenwerking en afstemming tussen de verschillende partijen te bewerkstelligen.	Subsidiëring van bureau Jeugdzorg en inkoop van jeugdzorg; uitvoering van gezamenlijke verbeteragenda en convenanten met gemeenten en in regionaal verband; facilitering van pilots en invullen adviesrol richting partners.

¹ Provinciale Staten hebben in 2009 de commissie beleidsevaluatie gevraagd onderzoek te doen naar het maatschappelijk effect van de inzet van de autonome middelen ten behoeve van het integrale jeugdbeleid dat de provincie voert. Resultaten worden in december 2009 verwacht.

Toelichting

Rol van de provincie en beïnvloedingsmogelijkheden

De provincie streeft ernaar de ontwikkeling- en ontplooiingskansen van jongeren zo groot mogelijk te maken. De ontwikkeling- en ontplooiingskansen van kinderen worden bepaald door de mogelijkheden die kinderen hebben om gezond op te groeien, veilig op te groeien en een steentje te kunnen bijdragen aan de maatschappij. De mogelijkheid om talenten te ontwikkelen zowel op het gebied van onderwijs als in het werk en goed voorbereid te zijn op de toekomst. Soms liggen de belemmeringen om gezond en veilig op te groeien in de kinderen zelf, doordat er sprake is van een ontwikkelingsstoornis of hechtingsproblematiek. Geïndiceerde jeugdzorg biedt deze kinderen de noodzakelijke zorg. Ook kunnen zich belemmeringen in de omgeving voordoen van de kinderen. Daarbij is een aantal belangrijke risicofactoren aan te geven zoals armoede, wonen in achterstandswijken, voortijdig schoolverlaten en ouders met psychiatrische of

verslavingsproblematiek. Dit kan er eveneens toe leiden dat een beroep wordt gedaan op Jeugdzorg. Vanuit de Wet op de Jeugdzorg heeft de provincie daar een specifieke taak en rol in en is zij er verantwoordelijk voor dat de aanspraak op de jeugdzorg kan worden verzilverd. De provincie heeft daarnaast een brede rol in de keten. Door gerichte inzet van alle instanties in de keten wordt voorkomen dat kinderen tussen wal en schip komen. De provincie is hierbij verantwoordelijk voor de aansluiting van de jeugdzorg op het preventief en justitieel jeugdbeleid. Jongeren, ouders, zorginstellingen, Bureau Jeugdzorg, ketenpartners, scholen, gemeenten en werkgevers spelen hierbij een rol. De gemeente is een belangrijke partner als mederegisseur op het lokale terrein en mede verantwoordelijk voor het sluiten van de keten. De provincie ondersteunt de gemeenten waar nodig bij het opzetten van een Centrum voor Jeugd en Gezin, zoals vastgelegd in de programmalijn Perspectiefrijk Brabant. De provincie heeft bij de levering van deze prestaties vooral de rol van financier van jeugdzorg en als regisseur van de samenwerking met andere partijen in het werkveld van de jeugdzorg. Ze heeft een stimulerende en initiërende rol bij de vernieuwing van de zorg. Beïnvloeding van de keten vindt plaats door op regionaal niveau betere samenwerking en afstemming te bewerkstelligen en door het beschikbaar stellen van subsidies.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde jaar	2008	2009	2010	2011	2012
07.B.1 Wettelijk							
Longeren en ouders die ondersteuning en/of jeugdzorg nodig hebben worden goed en efficiënt geholpen.	Aantal cliënten dat het recht op zorg niet kan verzilveren. Streefwaarde is dat alle cliënten binnen 9 weken in zorg zijn (dwz géén wachtlijsten). Index is 2007 = 100 = 512 unieke cliënten op de wachtlijst > langer dan 9 weken zonder zorg.	35 (2010)	75	35	35	35	35
	Cliënten van bureau jeugdzorg zijn tevreden over de dienstverlening. (0-meting in 2009)		Nog niet beschikbaar				
	Cliënten zijn tevreden over de geleverde (jeugd-) zorg (0-meting in 2009 = 100)		Nog niet beschikbaar	100	Geen meting	110	Geen meting
07.B.2 Wettelijk							
De geprognosticeerde benodigde capaciteit aan Jeugdzorg en daarvoor beschikbare budgetten matchen	Realisatie van de ingezette capaciteit is gelijk aan de inkoop o.b.v. het beschikbare budget.	Streven is dat realisatie en inkoop voor minimaal 98% aansluiten		>95	>95	>95	>95
07.B.3 Wettelijk							
Het stelsel voor jeugdhulp en jeugdzorg is in balans	Het aantal unieke jeugdigen dat voor het eerst een beroep op provinciale jeugdzorg doet, daalt op termijn Index: 2008 = 100 = 3.575	85 (2011) (=3.040 jeugdigen)	100	95	90	85	85
07.B.4 Autonoom							
In elke Brabantse gemeente is een Centrum voor Jeugd en Gezin (Cjg) actief, met een effectieve aansluiting van Bureau jeugdzorg (Bjz)	Het percentage meldingen bij Bureau Jeugdzorg dat leidt tot terugverwijzing naar een voorliggende voorziening wordt teruggebracht.			Nulmeting	Waarde van de indicator bepalen		

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde jaar	2008	2009	2010	2011	2012
	Aantal gemeenten met een Centrum voor Jeugd en Gezin	68 (2011)	10	33	51	68	
07.B.5 Autonom/Wettelijk							
Maatschappelijke stages zijn ingevoerd op Brabantse scholen	Het aantal scholen met knelpunten op het gebied van de invoering van maatschappelijke stages. (Jaarlijks onderzoek via Zet) Index = jaar 2007 = 100)	90 (2010)	100	95	90	Project is in 2010 afgerond.	
07.B.6 Autonom							
Voortijdig schoolverlaten wordt teruggedrongen	Het aantal jeugdigen dat de school verlaat zonder startkwalificatie daalt. Index 2006 = 7.924 = 100	In 2011 is het aantal voortijdig schoolverlaters met 40% afgenomen t.o.v. het aantal in schooljaar 2005-2006	90	80	70	60	60

Toelichting

07.B.1 Het aantal cliënten dat het recht op zorg niet kan verzilveren.

De eerder geformuleerde reductie van de wachtlijsten naar nul blijkt niet reëel. Kwalitatief wachtlijstonderzoek door de provincie heeft uitgewezen dat er altijd een aantal cliënten vrijwillig wacht. Zolang landelijk geen afspraken zijn gemaakt om de wachtlijst voor dergelijk 'bewust wachtenden' te schonen, zal het aantal wachtenden voor Noord-Brabant ongeveer 150 – 200 cliënten bedragen. Dit betekent een indexcijfer van 35% t.o.v. de uitgangswaarde 2007. Uitgangspunt is dat er geen jeugdige op de wachtlijst staat als gevolg van capaciteitsgebrek.

Cliënten van Bureau Jeugdzorg zijn tevreden over de dienstverlening

Bureau Jeugdzorg meet de tevredenheid over de dienstverlening via een klanttevredenheidsonderzoek. Dit onderzoek vindt 2-jaarlijks plaats te beginnen in het

vierde kwartaal van 2009. De uitkomst van het eerste klanttevredenheidsonderzoek heeft de vorm van een nulmeting.

07.B.2 Realisatie van de ingezette capaciteit is gelijk aan de inkoop o.b.v. het beschikbare budget.

Uitgangspunt bij de inkoop is dat geen enkele jeugdige langer dan negen weken op de wachtlijst staat als gevolg van onvoldoende beschikbare capaciteit. Om dit te bereiken, is het van belang dat het Rijk voldoende middelen beschikbaar stelt .Indien de middelen van het Rijk ontoereikend zijn voor de geprognosticeerde benodigde capaciteit, is aanvullende financiering door de provincie gewenst of zal de wachtlijst van jeugdigen die langer dan 9 weken op zorg wachten, toenemen.

In beide situaties zal het streven zijn de beschikbare middelen zo goed mogelijk in te zetten door de zorg in te kopen bij zorgaanbieders die in staat zijn de beoogde productie

te realiseren. Na afloop van het jaar mogen er van de gewenste inkoop geen middelen onbenut zijn en daardoor (langere) wachtlijsten als gevolg.

Doel (en indicator van de kwaliteit van de subsidieverlening) is dus dat de inkoop en realisatie aansluiten. Streefcijfer is uiteraard een index van 100%. Kleine verschillen zijn echter mogelijk op individueel aanbiedersniveau, op provinciaal niveau is daarom bepaald dat de score minimaal 95% moet zijn.

07.B.3 Het aantal unieke jeugdigen dat voor het eerst een beroep op provinciale jeugdzorg doet, daalt op termijn.

Om het totale stelsel van jeugdzorg in balans te brengen is een sterke, goed functionerende eerste lijn van zorg nodig. Voldoende en effectieve preventie of eerstelijns hulp aan jeugd en gezin kan instroom in de geïndiceerde jeugdzorg beperken. Tevens speelt de 1^e lijn een belangrijke rol bij uitstroom uit de geïndiceerde jeugdzorg door jongeren te begeleiden om een eigen leven op te bouwen. De basis voor een dergelijke eerste lijn vormen de Centra Jeugd & Gezin, die door de gemeenten en andere partners in de jeugdzorg worden ontwikkeld, gesteund door de provincie.

Een indicator om te zien of het stelsel in balans is, is het aantal unieke jeugdigen dat voor het eerst een beroep doet op jeugdzorg. Door een sterker voorliggend veld zou dit aantal moeten afnemen. Doel van de provincie is dat dit aantal op termijn daalt naar maximaal 85 % van het niveau in 2008. Bij de toets of een jeugdige eerder gebruik heeft gemaakt van jeugdzorg zal steeds een termijn van drie jaar worden gehanteerd.

07.B.4 Het percentage meldingen bij Bureau Jeugdzorg dat leidt tot terugverwijzing naar een voorliggende voorziening wordt teruggebracht.

Jaarlijks ontvangen wij rapportages van Bureau Jeugdzorg (BJZ) die inzicht verstrekken in het aantal meldingen dat bij hen is binnen gekomen en het aantal dat daarvan is

geaccepteerd. BJZ verwijst een deel van deze cliënten terug naar een voorliggende voorziening. Doel is dat dit percentage wordt teruggebracht. In 2009 werkt BJZ aan verbetering van de betrouwbaarheid van deze registratie. De gegevens over 2009 dienen als nulmeting op basis waarvan de te behalen waarde van deze indicator voor de komende jaren zal worden bepaald.

07.B.5 Het aantal scholen met knelpunten op het gebied van de invoering van maatschappelijke stages.

Indicator is niet gewijzigd t.o.v. 2009

07.B.6 Het aantal jeugdigen dat de school verlaat zonder een startkwalificatie daalt

Landelijk is de doelstelling om het voortijdig schoolverlaten in de periode 2008-2011 met 40 % te verminderen ten opzichte van het aantal schoolverlaters in het schooljaar 2005/2006. De provincie stelt zich ondersteunend, verbindend en versterkend op richting de primair verantwoordelijke partijen: Rijk, gemeenten en onderwijsinstellingen. Om ook voor Brabant een dergelijke vermindering te realiseren, onder meer met een subsidieregeling die onderwijsinstellingen in staat stelt hun zorgstructuur te versterken en deze aan te sluiten op het CJG.

De indicator "Het percentage jeugdigen dat de school verlaat zonder startkwalificatie, daalt" wordt berekend op basis van het aantal geregistreerde schoolverlaters in Brabant uit de registratie van het Ministerie van OC&W via de InformatieBeheerGroep. Gegevens die hierbij beschikbaar komen zijn steeds van het voorafgaande jaar.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	10.715	21.098	19.892	16.806	11.804	7.545
Wettelijk	174.507	172.123	170.294	170.294	165.295	165.295
Kapitaallasten investeringen	907	962	763	776	790	804
Lasten	186.128	194.183	190.949	187.876	177.889	173.644

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Herkomst middelen						
Rijk	173.930	171.716	170.171	170.171	165.171	165.171
EU	0	0	0	0	0	0
Overige baten	0	0	0	0	0	0
Baten	173.930	171.716	170.171	170.171	165.171	165.171
Saldo lasten en baten	-12.199	-22.467	-20.779	-17.705	-12.717	-8.473
Bijdr.res reg.structuurverst.	0	1.279	2.584	3.362	500	189
Bijdrage uit alg. middelen	12.199	21.188	18.195	14.343	12.217	8.284
Stand reserve per 31 december	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Res.Regionale structuurversterking	130.000	124.083	61.355	8.960	-8.804	-21.893
		Formatieinzet	24,48	fte		

Toelichting

De lasten zijn in 2010 ruim € 3 miljoen lager begroot dan in 2009. De baten vanuit het Rijk zijn € 1,5 miljoen lager begroot dan in 2009. Dit wordt veroorzaakt doordat in de begroting 2010 alleen de structurele bijdragen voor de jeugdzorg zijn opgenomen en in 2009 ook incidentele bedragen zijn ontvangen. Aangezien de baten lager uitvallen zijn ook de lasten voor ambulante hulpverlening lager begroot. Naar verwachting zullen de daadwerkelijke uitgaven voor de wettelijke taken in 2009 echter een bedrag van € 189 miljoen bedragen. In 2010 is een extra bedrag nodig van € 17 miljoen om aan de vraag te kunnen voldoen. Met betrekking tot 2010 is het nog niet zeker of het Rijk met het volledige bedrag over de brug komt. In afwachting daarvan nemen we in 2010 beleidsmaatregelen die leiden tot besparingen en wordt voorgesteld een deel van het tekort op te vangen door onttrekking aan de voorziening en met voorfinanciering. Ons uitgangspunt is dat vanaf 2012 de jeugdzorg volledig wordt gefinancierd uit de doeluitkering.

Vanuit de autonome bijdragen is per saldo € 1,5 miljoen minder begroot. Dit betreft met name een lagere begroting voor schooluitval (€ 0,5 miljoen), versterking bureau jeugdzorg (€ 1,1 miljoen) en de toerekening van rente aan de transitorische post (€ 0,4 miljoen). Voor de Centra voor Jeugd en Gezin is in 2010 per saldo € 0,7 miljoen meer begroot dan in 2009. De begrote bedragen voor de Centra voor Jeugd en Gezin worden gedeeltelijk onttrokken uit de reserve regionale structuurversterking.

In het kader van Samen Investeren in BrabantStad levert de provincie een extra bijdrage voor de realisatie van de Centra voor Jeugd en Gezin (€ 2,2 miljoen) en voor de bestrijding van voortijdig schoolverlaten (€ 0,4 miljoen) in de vijf grote steden van Brabant. Dit is aanvullend op de budgetten die vanuit Perspectiefrijk Brabant hiervoor beschikbaar zijn.

07.03 Cultuur en sport

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
07.C.1 Noord-Brabant kent een bloeiend en boeiend cultureel leven	Koepelnota Cultuur 2008-2012	PS 34/08	2011	De provincie biedt ondersteuning, regisseert en stimuleert. Provincie heeft een wettelijke verantwoordelijkheid mbt archeologie, monumentenzorg en omroep Brabant. Provincie geeft financiële bijdragen.	Verstrekken van financiële bijdragen in de vorm van subsidies. Inbreng deskundigheid. De provincie brengt partijen bij elkaar.
	Kaderstellende notitie Podiumkunsten 2009-2012	PS 23/08			
	Kaderstellende notitie Erfgoed 2008-2011	PS 11/08			
	Kaderstellende notitie Archeologie en Beeldende Kunst en Vormgeving	PS 34/08			
	Omroep Brabant	PS 67/07 PS 24/08			
	Museumbeleid	PS 46/07			
	Kaderstellende notitie 'Sport in beeld'	PS 25/08			

Toelichting

Rol van de provincie en beïnvloedingsmogelijkheden

Het streven om Brabantstad in 2018 Culturele Hoofdstad te laten zijn is mede leidend voor onze provinciale inzet. Het geeft focus en stimulans om samen met onze bestuurlijke partners de culturele infrastructuur in Noord-Brabant hoogwaardig te maken en te houden. Een krachtig interstedelijk netwerk staat ons daarbij voor ogen. Maar we stimuleren ook de verbindingen vanuit de steden naar omliggende regio's. Omgekeerd onderkennen en versterken we de culturele betekenis van de regio's voor het geheel van 'Mozaïekmetropool Brabant'.

In 2008 hebben wij de beleidskaders voor cultuur op de meeste onderdelen vernieuwd. Voor het geheel stelden we de Koepelnota vast. Naast de beleidsprogramma's zoals 'Dynamisch Brabant' of 'Perspectiefrijk Brabant' en naast boven geschetste focus op Brabantstad Culturele Hoofdstad biedt ook de Koepelnota samenhang in onze beleidsontwikkeling. Zo zijn de gemeenschappelijke thema's:

- versterken van het publieksbereik;
- versterken van het aanbod;
- versterken van de Brabantse identiteit.

Binnen de podiumkunsten maken wij ook in de komende jaren veel aanbod van instellingen en festivals mede mogelijk. Wij dragen bij aan een versterkte bovenregionale uitstraling van het Noordbrabants Museum en ontwikkelen plannen met de stedelijke partners om Brabant sterker als designprovincie te profileren. Met onder meer Schatten van Brabant, ontsluiting van archeologische vondsten, de Cultuurhistorische Waardenkaart en de Nieuwe Hollandse Waterlinie en der Zuiderwaterlinie versterken we de Brabantse identiteit. De impulsen die wij geven aan de restauratie van monumenten versterken dat nog eens.

Oog voor publieke participatie tonen we onder meer door onze subsidies aan het bibliotheeknetwerk en door de ontwikkeling van marktplaatsen en uitpunten.

In 2010 zullen de nieuw gevormde provinciale steunfunctie-instellingen zich slagvaardiger en gericht kunnen inzetten voor onze provinciale doelstellingen.

Op het terrein van sport hebben de Staten in 2008 het beleid vastgesteld. 2010 staat in het teken van de uitvoering. Wij richten ons daarbij op de ondersteuning van topsportevenementen, maar

ook op het stimuleren van sport voor gehandicapten en breedtesport. Want zonder breedtesport geen topsport.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde jaar	2008	2009	2010	2011	2012
07.C.1 Autonoom							
Versterking van (actieve en passieve) cultuurparticipatie (publieksbereik) Meer 'genieters': zoveel mogelijk inwoners van Noord-Brabant laten genieten en profiteren van cultuur	<u>Receptieve</u> cultuurdeelname: 1) % van de Brabanders dat aan één van de receptieve cultuuractiviteiten heeft deelgenomen. In 2008 bezoeken bijna alle Brabanders een cultureel evenement of voorstelling in Noord-Brabant.	98% (2012)	98% (bron: BCM: Brabant Cultuur Monitor 2008)	98%	98%	98%	98%
	2) kengetal receptieve cultuurdeelname: het percentage Brabanders dat meer dan gemiddeld een bepaalde vorm van receptieve cultuur consumeert. (minimaal 2 keer)	20% (2012)	17,8% (bron: BCM 2008 / Rapport PON Stuurinformatie voor Cultuur)	17,8%	17,8%	17,8%	20 %
	<u>Actieve</u> cultuurdeelname: 1) % Brabanders die een vorm van amateurkunst beoefenen In 2009 beoefent 45% van de Brabanders een vorm van amateurkunst. Gezien de landelijke neerwaartse trend	45% (2012)	45% (bron: BCM, Sectorverkenning Amateurkunst, PON 2008)	45%	45%	45%	45%

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde jaar	2008	2009	2010	2011	2012
Meer divers publiek: een zo breed mogelijk publiek bereiken <i>(begrip divers moet nog nader gedefinieerd worden, voorlopig: opleiding)</i>	in het verenigingsleven is handhaven het doel. 2) kengetal actieve cultuurdeelname: het percentage Brabanders van 15 jaar of ouder dat minimaal op 1 cultuuritem bovengemiddeld actief is. (minimaal 2 keer)	20% (2012)	19,1%	19,1%	19,1%	19,1%	20%
	Aantal bezoekers Brabantse musea per jaar	1,6 miljoen (2011)		1,5 miljoen		1,6 miljoen	
	Diversiteit <u>receptieve</u> cultuurdeelname: laag opgeleiden zijn ondervertegenwoordigd.	In 2012 is er minstens een handhaving van de percentages. Mogelijk een lichte afname van het verschil tussen beide groepen.	Laag opgeleid 12,7% Hoog opgeleid 24,3%	Laag opgeleid 12,7% Hoog opgeleid 24,3%	Laag opgeleid 12,7% Hoog opgeleid 24,3%	Laag opgeleid 12,7% Hoog opgeleid 24,3%	Laag opgeleid 15% Hoog opgeleid 25%
	Mensen met een hoog inkomen en hoge opleiding zijn duidelijk oververtegenwoordigd.						
	(Dit betreft het percentage Brabanders dat meer dan gemiddeld een bepaalde vorm van receptieve cultuur consumeert d.w.z. meer dan 2 keer).						
	Diversiteit <u>actieve</u> cultuurdeelname: zowel hoog- als laagopgeleiden zijn in gelijke mate actief met cultuur bezig.	= waarde 2011		Laag opgeleid 18,4% Hoog opgeleid 19,5% (bron: Rapport PON 2009)	Laag opgeleid 20% Hoog opgeleid 20%	Laag opgeleid 20% Hoog opgeleid 20%	

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde jaar	2008	2009	2010	2011	2012
07.C.2 Autonoom Een compleet, kwalitatief goed en geografisch gespreid aanbod van cultuur (versterken van het culturele aanbod) - versterken van dynamiek in het Brabantse cultureel leven door in te zetten op de ontwikkeling van talent en kwaliteit; - meer actieve participatie: zoveel mogelijk inwoners van Noord-Brabant de kans geven zelf cultuur te maken							
	Spreiding aanbod: aantal amateurkunstverenigingen, instellingen en clubs die actief zijn in Noord-Brabant. Diversiteit van het aanbod: Beleving van de diversiteit van het aanbod: 1. Noord-Brabant kent een zeer divers cultuuraanbod. <i>(begrip divers moet nog nader gedefinieerd worden)</i> Culturele aanbod: 2. aantal theaters in Noord-Brabant; 3. aantal musea in Noord-Brabant; 4. aantal bioscopen en filmhuizen in Noord-Brabant.	4.600 (handhaven) Een dergelijk groot aantal is een indicatie voor aanbod binnen ieders bereik 1) In 2009 vindt 62,1% van de Brabanders dat Nbr. een zeer divers cultuuraanbod kent. (nb.begrip divers moet nog nader gedefinieerd worden) 2-4) In 2009 zijn in Noord-Brabant 44 theaters, 140 musea, 15 bioscopen en 5 filmhuizen	4.600 (bron: onderzoek PON amateurkunsten 2007) 1) 62,1% eens (bron: stelling in BCM 2008) 2) 44 theaters (bron: 2007 Theaterinstituut Nederland / Sociale Atlas Brabant); 3) 140 musea (bron: 2008 MJK -Stichting Museum Jaar-kaart/ Sociale Atlas Brabant); 4) 15 bioscopen en 5 filmhuizen (bron: 2008	4.600 Handhaven cijfers 1 t/m 4.	4.600 Handhaven cijfers 1 t/m 4.	4.600 Handhaven cijfers 1 t/m 4.	4.600 Handhaven cijfers 1 t/m 4.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde jaar	2008	2009	2010	2011	2012
	Aantal (mede) door de provincie gesubsidieerde instellingen voor podiumkunsten	25 (2009)	Nederlandse Federatie Cinematografie - Sociale Atlas Brabant);	25	25	25	25
	Aantal nieuwe producties podiumkunsten en film met provinciale ondersteuning	40 (2009)		40	40	40	40
	Aantal gemeenten dat in marktplaats participeert (cultuur en onderwijs)	90% (2011)		75% van de Brabantse gemeenten	90% van de Brabantse gemeenten	90% van de Brabantse gemeenten	
	Het aantal Brabantse digitale bibliotheken een aantal stelsels voor bibliotheek-tarieven	In 2012 is er - 1 Brabantse digitale bibliotheek en - 1 stelsel voor bibliotheektarieven in Brabant		23 digitale bibliotheken 23 stelsels voor bibliotheektarieven			1 digitale bibliotheek 1 stelsel voor bibliotheektarieven
07.C.3 Autonom/Wettelijk							
Versterking van de Brabantse identiteit betere staat van onderhoud erfgoed: duurzame instandhouding van de Brabantse schatten uit het verleden	Aantal restauraties van monumenten	45 (2011) (cumulatief)		9	39	45	
meer ruimtelijke kwaliteit: het Brabantse erfgoed en beeldende kunst inzetten voor het vormgeven van de leefomgeving van vandaag en de toekomst	Attendering cultureel erfgoed. De zichtbaarheid van het ruimtelijk cultureel erfgoed, gemeten via stellingen. % Brabanders dat het eens is met de volgende stellingen: 1.Noord-Brabant is rijk aan						

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde jaar	2008	2009	2010	2011	2012
	monumenten en historische gebouwen; 2.Noord-Brabant kent veel karakteristieke dorpen en steden.		1) 74,0% eens 2) 87,6% eens (bron: stellingen in BCM 2008)	1) handhaven 2) handhaven	1) handhaven 2) handhaven	1) handhaven 2) handhaven	1) handhaven 2) handhaven
het verleden meer verbinden aan de actualiteit: Brabanders laten zien dat ze meer met hun verleden hebben dan ze denken	Aantal publieksactiviteiten per jaar onder de vlag van Schatten van Brabant	40 (In 2010)	50	28	40	10 (programma loopt in principe tot april 2011)	
	Waarderingscijfers voor tv, radio en internet van Omroep Brabant	In 2010 is waarderingscijfer voor TV 7,2 ; voor radio 7,3 en voor internet 7,3.	2007: TV: 7,0 Radio: 7,3 Internet: 7,0		TV: 7,2 Radio: 7,3 Internet: 7,3		
07.C.4 Autonom Vergroten van de deelname aan sport	% Brabanders dat minimaal 1x per week sport Aantal toptalenten dat ondersteund wordt Aantal (top)sportevenementen per jaar dat ondersteund wordt	42% (2011) 45% (2016) 2.400 (2016) 10 per jaar		40 2.000 10	41 2.050 10	42 2.100 10	
Brabant Culturele Hoofdstad 2018 (zie ook programma 6)	-percentage van de gemeenten dat participeert in een BCH-initiatief (2010) - percentage van de structureel gesubsidieerde instellingen dat een BCH2018-paragraaf heeft opgenomen in het werkplan	30% (2010) 50% (2010)			30% 50%		

Toelichting

Aanleiding onderzoek kengetallen

De Provincie Noord-Brabant wil meer en beter grip krijgen op de effecten en prestaties

van provinciaal beleid. Voor het culturele beleidsveld heeft zij het PON gevraagd te komen tot een beperkte set van indicatoren die in een oogopslag laat zien hoe het culturele veld en de ontwikkelingen daarbinnen ervoor staan.

Een van de aanleidingen voor dit verzoek was het verschijnen van het rapport (Brabantse Cultuur Monitor 2008) Van harmonieorkest tot danceparty: Cultuurparticipatie in Noord-Brabant (maart 2008). Dit rapport biedt informatie over de cultuurparticipatie maar het geeft geen duidelijk beeld in welke mate de doelstellingen van het provinciale beleid zijn gerealiseerd. Voor de ontwikkeling van kengetallen is het zaak om zowel de output van het beleid als de maatschappelijke trends en ontwikkelingen op een correcte manier in beeld te krijgen.

Ontwikkeling van kengetallen en deeltijfers

Voor de ontwikkeling van culturele kengetallen die bruikbaar zijn om sturing te geven aan het provinciale (en mogelijk in de toekomst ook gemeentelijke) cultuurbeleid is gekozen voor de inbreng en informatie van experts. De verkregen informatie is gebruikt bij het definiëren van de indicatoren en het ontwikkelen van de kengetallen. De drie thema's met hun onderliggende doelen uit de Nota Cultuur 2008 – 2012, hebben als uitgangspunt gefungeerd. Het betreft de volgende thema's en onderliggende doelstellingen.

Het eerste thema richt zich op het versterken van het publieksbereik:

- meer 'genieters': zoveel mogelijk inwoners van Noord-Brabant laten genieten en profiteren van cultuur;
- meer divers publiek: een zo breed mogelijk publiek bereiken.

Het tweede thema heeft tot doel het aanbod te versterken:

- versterken van dynamiek in het Brabantse cultureel leven door in te zetten op de ontwikkeling van talent en kwaliteit;
- meer actieve participatie: zoveel mogelijk inwoners van Noord-Brabant de kans geven zelf cultuur te maken.

Het derde thema is het versterken van de Brabantse identiteit:

- betere staat van onderhoud erfgoed: duurzame instandhouding van de Brabantse schatten uit het verleden;
- meer ruimtelijke kwaliteit: het Brabantse erfgoed en beeldende kunst inzetten voor het vormgeven van de leefomgeving van vandaag en de toekomst;
- het verleden meer verbinden aan de actualiteit: Brabanders laten zien dat ze meer met hun verleden hebben dan ze denken.

Rapportage Stuurinformatie voor cultuur

De rapportage "Stuurinformatie voor cultuur; werkdocument: kengetallen en deeltijfers" (PON, augustus 2009), geeft een eerste proeve van kengetallen en deeltijfers ten behoeve van de sturing van het provinciale beleid.

In het rapport bespreekt het PON kengetallen en deeltijfers die zijn geconstrueerd voor de drie provinciale doelstellingen (thema's). Sommige kengetallen heeft het PON in zijn geheel geleverd. De onderliggende indicatoren zijn goed genoeg ontwikkeld en gezamenlijk vormen zij het construct van het uiteindelijke kengetal.

Voor een aantal kengetallen kon op het moment van rapportage slechts een aantal deelgegevens geleverd worden, dit noemt het PON deeltijfers. Deze deeltijfers zijn een eerste aanzet en dienen nog verder ontwikkeld te worden. De kengetallen en deeltijfers zijn stuk voor stuk beschreven waarbij gemaakte keuzen zijn verantwoord. Vervolgens is voor ieder beschreven kengetal de waarde voor 2008 genoemd.

De volgende Brabantse Cultuurmonitor vindt plaats in 2010 (Uit in Brabant / PON).

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	30.820	45.312	44.604	34.541	30.007	29.173
Wettelijk	22.286	19.508	20.147	20.820	21.532	20.281
Kapitaallasten investeringen	374	507	415	528	608	611
Lasten	53.479	65.327	65.166	55.889	52.146	50.064

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Herkomst middelen						
Rijk	5.101	0	0	0	0	0
EU	0	0	0	0	0	0
Overige baten	350	338	338	338	338	338
Baten	5.452	338	338	338	338	338
Saldo lasten en baten	-48.027	-64.990	-64.828	-55.551	-51.808	-49.727
Bijdr.res.instandhouding onroerend erfgoed	3.470	2.240	411	435	525	537
Bijdr.res. Brabant 2050	537	12.113	7.350	400	0	0
Bijdr.res.reg.structuurverst.	0	0	6.200	4.650	4.750	4.500
Bijdrage uit alg. middelen	44.020	50.637	50.867	50.067	46.533	44.689
Stand reserve per 31 december	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Res.instandhouding onroerend erfgoed	27.600	20.557	20.494	20.586	20.595	20.598
Res.Regionale structuurversterking	130.000	124.083	61.355	8.960	-8.804	-21.893
Bedragen x € 1.000 (investerings)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Verbouwing Noordbrabants Museum	1.362	582	1.552	1.552	194	
		Formatieinzet	33,45	fte		

Toelichting

De bijdrage uit de reserve Brabant 2050 (vanuit het bestuursakkoord) voor de restauratie van monumenten neemt in 2010 af aangezien in 2009 de piek was voorzien voor de uitgaven aan de restauraties. Naar verwachting zal de piek echter liggen in 2011. Er zullen middelen uit 2009 doorgeschoven worden.

De bijdrage uit de reserve regionale structuurversterking betreft de bij voorjaarsnota 2009 beschikbaar gestelde bedragen voor de B5. De uitgaven worden verwacht in de jaren 2010 tot en met 2013. De bij amendement in november 2008 beschikbaar gestelde middelen van € 25 miljoen zijn per abuis niet in de begroting opgenomen. Naar verwachting zal een groot deel van dit bedrag in 2010 tot besteding komen.

De toename aan investeringen met betrekking tot het Noordbrabants Museum wordt veroorzaakt door het ramen in de tijd van de kosten voor de sprinklerinstallatie en de post onvoorzien.

In het kader van Samen Investeren in BrabantStad levert de provincie een extra bijdrage van € 5,9 miljoen in de restauratie van monumenten in de vijf grote steden van Brabant. Dit is aanvullend op de budgetten die vanuit Perspectiefrijk Brabant hiervoor beschikbaar zijn. Daarnaast zijn in verband met de provinciale crisismaatregelen extra middelen beschikbaar gekomen ten behoeve van het verstrekken van leningen aan monumenteigenaren in Brabant.

07.04 Sociale en culturele ontwikkeling

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Deze productgroep is gericht op activiteiten die ondersteunend zijn aan de andere productgroepen van het programma 07 Jeugd, Cultuur en Samenleving. Te denken valt daarbij aan communicatie, onderzoek en advies. De maatschappelijke doelen en beleidsprestaties waaraan deze bijdragen, staan daarom verwoord onder de overige drie productgroepen binnen dit programma. Taken die binnen deze ondersteunende productgroep vallen zijn onder andere het programmamanagement van Perspectiefrijk Brabant en de doorontwikkeling van de kennisfunctie. Dit laatste in de vorm van

stroomlijnen en verbeteren van monitoringsactiviteiten, het beter toegankelijk maken van gegevens en het toepassen van opgedane kennis. Ten slotte wordt met een structurele subsidie aan het PON, het onderzoek- en adviesorgaan van Noord-Brabant, een groot aantal onderzoeks- en adviesactiviteiten uitgevoerd ter ondersteuning van de ontwikkeling, uitvoering en evaluatie van provinciaal beleid.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000		Realisatie	Raming				
(exploitatie)		2008	2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom		3.377	9.159	9.502	8.166	6.854	5.669
Wettelijk		0	0	0	0	0	0
Kapitaallasten investeringen		0	0	0	0	0	0
Lasten		3.377	9.159	9.502	8.166	6.854	5.669
Herkomst middelen							
Rijk		0	0	0	0	0	0
EU		0	0	0	0	0	0
Overige baten		0	0	0	0	0	0
Baten		0	0	0	0	0	0
Saldo lasten en baten		-3.377	-9.159	-9.502	-8.166	-6.854	-5.669
Bijdrage uit alg. middelen		3.377	9.159	9.502	8.166	6.854	5.669
	Formatieinzet			5,00	fte		

Ruimtelijke ontwikkeling

Algemeen	174
08.01 Ruimtelijke ontwikkelingspolitiek	176

Algemeen

Portefeuillehouder:
drs. P.L.A. Rüpp

Inleiding

De provinciale ruimtelijke ordening staat in de jaren 2009 en 2010 in het teken van de daadwerkelijke omschakeling van instrumentarium uit de oude naar de nieuwe Wet ruimtelijke ordening. Belangrijke instrumenten hierbij zijn de structuurvisie en verordening. Concreet hebben PS op 12 december 2008 aan GS de opdracht gegeven een nieuwe structuurvisie op te stellen. Deze structuurvisie zal medio 2010 door PS worden vastgesteld.

Naast de opdracht van PS om een nieuwe structuurvisie op te stellen is opdracht gegeven voor het opstellen van een 'Verordening Ruimte'. PS hebben in de startnotitie aangegeven de verordening in 2 fasen op te delen. In de 1^e fase is een deel van het beleid uit de interim structuurvisie omgezet naar de verordening. De structuurvisie 1^e fase is begin 2010 door PS vastgesteld. De verordening 2^e fase wordt in de tijd parallel aan de structuurvisie opgesteld. Reden hiervoor is dat in de structuurvisie nieuw beleid wordt opgenomen, wat op onderdelen een vertaling kan krijgen in deze 2^e fase verordening. Planning is vaststelling van de 2^e fase verordening medio 2010.

In de verordening worden de spelregels vastgelegd over onder andere:

- Regionaal perspectief voor wonen en werken;
  - Ruimte- voor Ruimteregeling;
  - Ecologische Hoofd Structuur (EHS);
  - Bescherming tegen wateroverlast en overstromingen;
- Grond- en oppervlaktewatersysteem.

Wat wil de provincie bereiken?

Toelichting:

Het maatschappelijk doel ten aanzien van ruimtelijke ontwikkeling is zorgvuldig ruimtegebruik. In de structuurvisie en verordening wordt dit verder uitgewerkt.

Een groot deel van de visie/het beleid uit de Interimstructuurvisie is in de nieuwe structuurvisie gehandhaafd. Concreet zijn dit: Het casco van de ruimtelijke hoofdstructuur uit de Interimstructuurvisie, de lagenbenadering, zorgvuldig ruimtegebruik, concentratie van verstedelijking, grensoverschrijdend handelen, de locatiekeuzes ten aanzien van verstedelijking (stedelijke regio's en transformatiegebieden), het robuuste ecologische netwerk (Groene Hoofd Structuur (GHS) -natuur), de integrale zonering (bestaande uit landbouwontwikkelingsgebieden, verwevingsgebieden en extensiveringsgebieden) en het werken met robuuste groene gebieden waarbinnen natuur, landschap en landbouw in samenhang een plek krijgen als tegenhanger van verstedelijking.

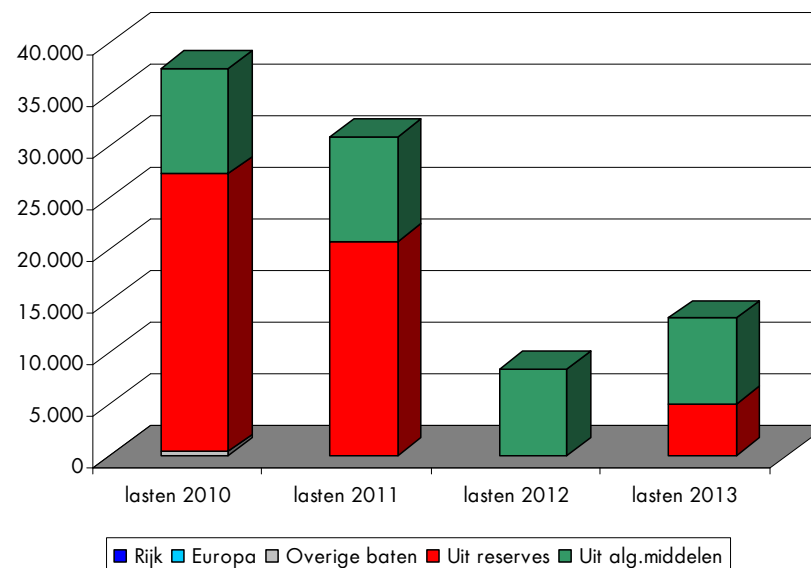
Wat mag het kosten?

08 Ruimtelijke ontwikkeling

Bedragen x € 1.000

	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Lasten						
Autonoom	38.030	20.323	28.541	22.161	161	5.161
Vettelijk/EU	141	199	198	197	195	194
Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Apparaatskosten	9.183	9.429	8.732	8.548	8.047	7.955
totaal	47.354	29.951	37.471	30.905	8.404	13.310
Baten						
Rijk	0	0	0	0	0	0
Europa	0	0	0	0	0	0
Overige programmabaten	1.141	442	380	5	5	5
Dekking verschil lasten en baten						
Dekking uit reserves	21.000	15.425	26.875	20.750	0	5.000
Dekking uit alg.middelen	25.213	14.084	10.216	10.150	8.399	8.305
totaal	47.354	29.951	37.471	30.905	8.404	13.310
		Formatieinzet	71,55	fie		
		Waarvan indirect:	8,55	fie		

Middeleninzet programma Ruimtelijke ontwikkeling
bekostiging van de lasten (bedragen x € 1.000)

08.01 Ruimtelijke ontwikkelingspolitiek

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie, Mogelijkheid tot beïnvloeding
08.A.1 Zorgvuldig ruimtegebruik	Startnotitie structuurvisie en verordening Programma Mooi Brabant	dd. 12/12/08 PS 52/07		Ontwerper van beleid Regisseur Ontwikkelaar Beschermer

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
08.A.1 Autonom/wettelijk saneren van lelijk Brabant							
- Saneren MOB-complexen	- Aantal terreinen	13 in 2011		5	5	3	
- Mijn Mooi Brabant	- Aantal locaties	6 in 2011			3	3	

Toelichting:

De rol van de provincie is in de structuurvisie verder uitgewerkt en onderverdeeld in een ontwikkelingsgericht-, juridisch-, financieel- en communicatief instrumentarium. Daarnaast wordt parallel aan het opstellen van de structuurvisie gewerkt aan een monitor voor deze structuurvisie. Deze monitor wordt gebaseerd op (een aantal) indicatoren zoals in structuurvisie en verordening benoemd.

Binnen de programmaliijn Mooi Brabant wordt met de uitvoering van 14 projecten gewerkt aan concrete praktijkvoorbeelden die bijdragen aan het maatschappelijk doel van zuinig ruimtegebruik. De 14 projecten zijn in te delen op basis van 4 thema's: creëren van nieuwe landschappen en versterken identiteit van stad en dorp (zie hiervoor programma 9), herstructureren bedrijventerreinen (programma 6) en stedelijke (spoor-)zones en het saneren van lelijk Brabant (programma 8).

Voor de Stedelijke (Spoor)zones zal in 2010 het volgende plaats vinden:

Voor Tilburg en Eindhoven zullen de beschikkingen worden afgegeven evenals voor de 2e fase Centrumplan Helmond. Daarnaast zal de provinciale bijdrage voor realisatie van Ponte Palazzo in 's-Hertogenbosch worden uitgekeerd vanwege de afgeronde aanbestedingsprocedure. Tevens zullen de beschikte gelden voor Breda (Havenkwartier/Markoevers) worden uitgekeerd.

In 2010 zullen naast de reeds gesaneerde MOB-complexen (Mobilisatie-complexen van defensie) nog eens 5 terreinen zijn gesaneerd. Daarnaast gaan we direct aan de slag met de herstructurering van de 6 locaties die in Mijn Mooi Brabant zijn verkozen waarvan we 3 locaties zullen saneren in 2010.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	38.030	20.323	28.541	22.161	161	5.161
Wettelijk	141	199	198	197	195	194
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	38.171	20.522	28.739	22.357	356	5.355
Herkomst middelen						
Rijk	0	0	0	0	0	0
EU	0	0	0	0	0	0
Overige baten	1.141	442	380	5	5	5
Baten	1.141	442	380	5	5	5
Saldo lasten en baten	-37.030	-20.080	-28.359	-22.353	-351	-5.350
Bijdr.res.compensatie natuur- en landschapswaarden	0	0	225	0	0	0
Bijdr.uit res.reg.structuurverst.	0	6.000	24.500	18.250	0	5.000
Bijdr.res.Brabant 2050	21.000	9.425	2.150	2.500	0	0
Bijdrage uit alg. middelen	16.030	4.655	1.484	1.603	351	350
Stand reserve per 31 december	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Res.compensatie natuur en landschapswaarden	225	225	0	0	0	0
Res.Regionale structuurversterking	130.000	124.083	61.355	8.960	-8.804	-21.893
Reserve Brabant 2050	200.851	80.084	30.185	-2.648	-741	1.166
Formatieinzet			63,00	fte		

Toelichting

Afwijking exploitatie:

De begrote exploitatielasten zijn in 2010 € 8 miljoen hoger dan in 2009. Dit wordt enerzijds veroorzaakt doordat de bijdragen voor de stedelijke zones in 2010 € 5,5 miljoen hoger zijn dan in 2009. Anderzijds zijn de begrote uitgaven in 2010 € 2,5 miljoen hoger i.v.m. hogere uitgaven i.h.k.v. de prijsvraag Mijn Mooi Brabant.

Voor versnelde uitvoering Stedelijke zones is in 2010 een bedrag opgenomen van € 24.5 miljoen voor de steden Tilburg en Eindhoven en 's Hertogenbosch (Ponte Palazzo) . Echter de uitvoering van de stedelijke zones voor Tilburg en Eindhoven zal niet in 2010 maar in 2011 plaatsvinden.

Voor de prijsvraag Mijn Mooi Brabant is deze bestuursperiode bijna € 7 miljoen beschikbaar gesteld , waarvan het zwaartepunt in 2010 (€ 3 miljoen) en 2011 (€ 3,35 miljoen).

In 2010 zullen 3 van de 6 locaties die in Mijn Mooi Brabant zijn verkozen, worden gesaneerd.

Revitalisering landelijk gebied

Algemeen	180
09.01 Zonering Landelijk Gebied	182
09.02 Creëren van nieuwe landschappen	187
09.90 Regievoering	189

Algemeen

Portefeuillehouder:

drs. P.L.A. Rüpp

Inleiding

Wij investeren in een vitaal, mooi en schoon platteland, waarin het goed wonen, werken en recreëren is. Zowel voor stedelingen als voor dorpingen. Het gaat daarbij om een structurele verbetering van het platteland, zodat er een robuuste natuur komt van goede kwaliteit, een mooi landschap, goed water (voor natuur en voor veiligheid), een gezond leefmilieu (minder ammoniak rond natuur en geen stank en fijn stof rond de dorpen), leefbaarheid en goede ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw en andere ondernemers in het platteland.

De revitalisering van het platteland wordt uitgevoerd door middel van het Programma Landelijk Gebied (PLG), waarin alle directies van de provinciale organisatie samenwerken. Het PLG bestaat uit de organisatie van het proces (regie, netwerk, uniform subsidieproces), en uit de prestaties om de inhoudelijke doelen te realiseren.

Het doel en de middelen voor het proces staan in programma 9 (algemeen programmadeel). De inhoudelijke doelen, effecten en prestaties op het gebied van water, landbouw, milieu, natuur, landschap, welzijn en cultuurhistorie, en ruimtelijke ordening zijn in die betreffende programma's van de begroting beschreven (programma's 3, 4, 5, 7, 8 en 9.01 en 9.02).

De specifieke inzet van 09.01 Zonering landelijk gebied, heeft betrekking op het herschikken van functies in het landelijk gebied, zodat de ruimtelijke voorwaarden voor de reconstructiedoelen worden bereikt. In 09.02 Creëren van nieuwe landschappen, staan de middelen voor het verbeteren van landschappelijke kwaliteiten in het buitengebied, die mede in het kader van de programmalijn Mooi worden uitgevoerd.

Ook de regierol (09.90) maakt deel uit van dit programma.

Wat wil de provincie bereiken?

Het maatschappelijk doel voor het landelijk gebied is: "Een Brabants platteland waar het goed wonen, werken en recreëren is." Dit is vastgelegd in de PS-nota's reconstructie- en gebieds-

plannen, PMJP (ILG-deel) PS 25/05, provinciale cofinanciering ILG PS 65/06. (ILG: Investeringsbudget Landelijk Gebied).

In 2009 is een begin gemaakt om het doelbereik binnen het Programma Landelijk Gebied te verhogen door sterker in te zetten op een aantal grotere projecten en hierin ook meer de regie te nemen. De focusprojecten, zoals benoemd in het kader van de "Nieuwe Koers", hebben o.a. betrekking op de Landbouw ontwikkelingsgebieden (LOG's). Zoals eerder aangegeven duurt de voorbereiding van deze grotere, integrale projecten enkele jaren. Dit leidt o.a. voor de LOG's tot een temporisering van de uitgaven. Deze verplaatsen zich in zekere mate naar de jaren 2012 en 2013. De begroting 2010 e.v. is hierop aangepast.

Mede op basis hiervan is ook een nieuwe raming gemaakt t.a.v. verplaatsing van de intensieve veehouderijbedrijven (VIV-ILG). Ook hiervoor is de begroting 2010 e.v. aangepast.

Daarnaast zal 2010 in het teken staan van:

- het met gemeenten afsluiten van overeenkomsten om op die wijze afspraken te maken over de gemeentelijke opgaven en ondersteuning; daarbij spelen de ontwikkeling van de LOG's en de afwaartse beweging van intensieve veehouderijbedrijven een belangrijke rol;
- Het zichtbaar maken van de resultaten van de kwaliteitsslag in het buitengebied Dit zal worden opgepakt onder de regierol.
- Het afronden van 10 verplaatsingen van intensieve veehouderijbedrijven en het ondertekenen van 32 koopovereenkomsten. (Dan zijn er in totaal 25 bedrijven van de 80 verplaatst.)
- Het beëindigen en slopen van 20 intensieve veehouderijbedrijven en daarnaast zullen 25 beëindigers een overeenkomst ondertekenen.
- In kader van Mooi Brabant zijn op duurzame locaties op basis van het ontwerpboek Stallen in het Landschap 2 vernieuwende ontwerpen in uitvoering en zijn 3 agrarische bedrijfsgebouwen onder bijzondere architectuur gebouwd. Ook andere maatregelen op gebied van duurzaamheid worden gepresenteerd in kader van de proeftuin LOG's.

De mate van doelbereik volgen we via de barometer van het landelijk Gebied.

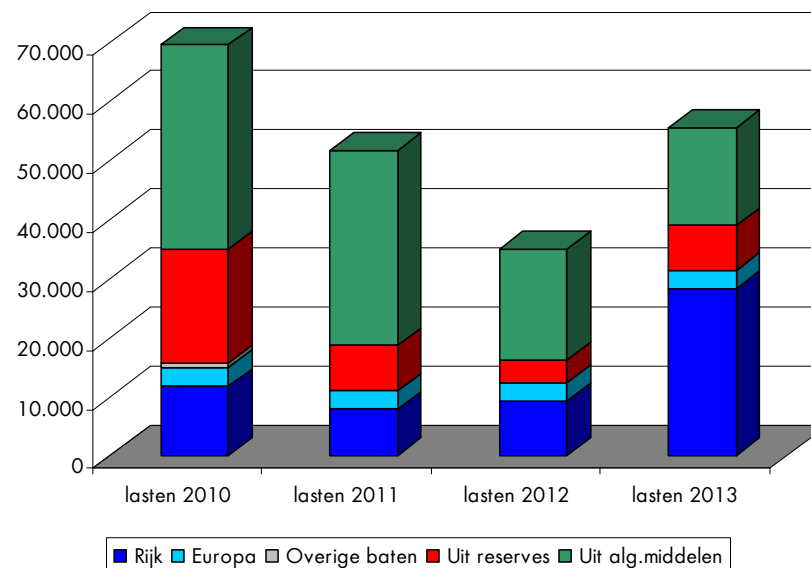
Wat mag het kosten?

09 Revitalisering Landelijk Gebied

Bedragen x € 1.000

	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Lasten						
Autonoom	11.507	44.545	38.470	24.573	6.303	1.999
Vettelijk/EU	727	20.155	19.936	16.051	18.146	43.051
Kapitaallasten	13.735	1.168	977	1.112	1.149	1.149
Apparaatskosten	9.781	11.842	10.257	10.041	9.453	9.345
totaal	35.749	77.710	69.640	51.776	35.052	55.543
Baten						
Rijk	124	11.632	11.752	7.842	9.235	28.306
Europa	9	1.658	3.224	3.100	3.100	3.100
Overige programmabaten	4.392	1.362	722	49	49	49
Dekking verschil lasten en baten						
Dekking uit reserves	8.555	28.562	19.292	7.669	3.776	7.522
Dekking uit alg.middelen	22.668	34.497	34.651	33.117	18.892	16.566
totaal	35.749	77.710	69.640	51.776	35.052	55.543
		Formatieinzet	84,05	fie		
		Waarvan indirect:	10,05	fie		

Middeleninzet programma Revitalisering landelijk gebied
bekostiging van de lasten (bedragen x € 1.000)

09.01 Zonering Landelijk Gebied

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
09.A Een Brabants platteland waar het goed wonen, werken en recreëren is	Reconstructie en gebiedsplannen	25/05	2010	De provincie heeft de uitvoering deels in eigen hand, m.n. aankoop van bedrijven en grond. Gemeenten spelen daarnaast een grote rol, m.n. op het gebied van bestemmingsplannen.	In het merendeel van het hier ingezet instrumentarium vindt aankoop op privaatrechtelijke basis plaats, bijv. aankoop van gronden voor natuur of aankoop en beëindiging van intensieve veehouderijbedrijven dichtbij natuur.
	PMJP (ILG-deel) ^{1,2}	61/06	2010		
	Provinciale cofinanciering ILG	65/06	2010		
	Samenwerkingsovereenkomst Ruimte voor Ruimte	52/05			
	Beleidsnota Glastuinbouw, R&M 0961 Duurzaamheidsimpuls: kernteam LOG's ³ RM-0766				

1 PMJP: Provinciaal meerjarenprogramma landelijk gebied / ² ILG : investeringsbudget landelijk gebied / ³ LOG : Landbouwonwikkelingsgebieden

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	t/m 2008	2009	2010	2011	2012
09.A.7 Wettelijk Afname van intensieve veehouderijbedrijven in extensiveringsgebieden natuur	Aantal intensieve veehouderijbedrijven in extensiveringsgebieden natuur (verplaatsters en beëindigers)	BIV*: 100/2013		0	20	25	
	Aantal ondertekende beëindigingsovereenkomsten	t/m 2011: 70	0	20	25	25	
	Aantal verplaatste intensieve veehouderijbedrijven in extensiveringsgebieden	VIV*: 80/2013	8	10	10	20	20
	Gepasseerde aankoopakte	t/m 2011: 91	21	20	25	25	
	Getekende koopovereenkomst akte niet gepasseerd	t/m 2011: 134	33	37	32	32	

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	t/m 2008	2009	2010	2011	2012
09.A.8 Wettelijk Het zich kunnen ontwikkelen van intensieve veehouderijbedrijven in landbouwontwikkelingsgebieden	Aantal operationele LOG's; aantal naar LOG's en/of duurzame locaties verplaatste bedrijven	28/2013	4	1	3	5	4
09.A.9 Wettelijk Het zich kunnen ontwikkelen van glastuinbouwbedrijven in concentratiegebieden	Aantal ontwikkelde ha in projectvestigingsgebieden	t/m 2011: 335			85 **	250 ***	
	Overige concentratiegebieden (ha)	t/m 2011: 55		10	20	25	
09.A.10 Wettelijk Afname van glastuinbouw in kwetsbare gebieden	Aantal ha te saneren en eventueel verplaatsen uit kwetsbaar gebied (Groene hoofdstructuur en Agrarische hoofdstructuur-landschap).	Tot 2015 circa 75 ha (= ca 75 bedrijven)****	13 ha	5 ha	29,5 ha (incl.projects an. 13 ha)	10 ha	0 ha
Landbouwkundige structuurverbetering	Aantal ha kavelruil	30.000 ha/2013	4000	2000	2000	2000	2000

* BIV: beëindiging intensieve veehouderij / VIV: verplaatsing intensieve veehouderij

** Betreft het gebied Deurne. Start realisatie in 2009, afronding waarschijnlijk in 2010 (afhankelijk van marktomstandigheden in glastuinbouw)

*** Dinteloord.

**** t/m 2007 reeds 21 ha gesaneerd, deze ha's zijn voornamelijk gerealiseerd met middelen voor verwerving/inrichting EHS (Min. LNV).

Toelichting

Opmerkingen BIV

De eerste openstelling van de beëindigingsregeling in 2008 heeft ertoe geleid dat nu met 27 bedrijven wordt gesproken over hun beëindigingstraject. Deze bedrijven zijn getaxeerd. Zeven bedrijven is een overeenkomst voorgelegd, nadat zij hebben ingestemd met de taxatie-uitkomst. De verwachting is dat van de nu aangemelde bedrijven er 20 ook echt gaan beëindigen. Bedrijven die een beëindigingsovereenkomst aangaan, verplichten zich ook om binnen één jaar te beëindigen en de bedrijfsopstallen te slopen.

Op dit moment wordt een nieuwe openstelling van de beëindigingsregeling voor het derde kwartaal van 2009 voorbereid. Gelet op de geluiden uit de sector en het aantal bedrijven dat zich al vooraf aanmeldt, wordt verwacht dat de belangstelling voor de regeling zeker zo groot is als in 2008.

Er is een bedrag van € 16 miljoen beschikbaar voor de beëindigingsregeling. Per beëindiging komt de vergoeding voor de sloop van de bedrijfsopstallen gemiddeld uit op

€ 150.000. Dit houdt in dat er ongeveer 100 bedrijven kunnen worden beëindigd. De verwachting is dat ook op langere termijn belangstelling blijft voor de regeling. Het is niet ondenkbaar dat het aantal bedrijven toeneemt. Niet elk bedrijf zal de investeringen, noodzakelijk om te voldoen aan de eisen voor milieu en dierwelzijn, kunnen of willen opbrengen. De vergrijzing neemt toe onder de ondernemers in deze sector en lang niet alle bedrijven hebben een bedrijfsopvolger.

Opmerkingen VIV

Het aantal bedrijven dat wordt verplaatst ligt lager dan eerder aangegeven. De belangrijkste oorzaken daarvoor zijn de economische situatie in de sector en het gering aantal inplaatsingslocaties dat beschikbaar is. Door de inspanningen van het provinciale Kernteam LOG's wordt getracht het aantal vrijkomende inplaatsingslocaties in LOG's te verhogen.

De looptijd van het verplaatsingstraject is ook langer dan waarvan oorspronkelijk is uitgegaan. Een van de oorzaken ligt in het langer moeten zoeken naar een geschikte inplaatsingslocatie. Verder speelt het veel langere vergunningentraject waarmee bedrijven worden geconfronteerd een belangrijke rol. Door dat nu ook meer bedrijven worden geconfronteerd met het moeten aanvragen van een Nb-vergunning en met de cumulatieproblematiek van geurgehinderden bij nieuwvestiging is er een reëel risico dat het nog langer duurt voordat bedrijven het verplaatsingstraject kunnen afronden.

Verwacht wordt dat het een aantal bedrijven dan ook niet lukt om de verplaatsing af te ronden voor 31 december 2012. Van de 80 bedrijven die uiteindelijk verplaatsen, zullen er dan nog een 30-tal het verplaatsingstraject niet hebben afgerond.

Voor de verplaatsingen zijn zowel rijks- als provinciale middelen beschikbaar.

Rijksmiddelen zijn alleen inzetbaar indien er sprake is van een verplaatsing naar een LOG. Op dit moment gaat ongeveer de helft naar een LOG. Indien de inspanningen van het Kernteam LOG's inhouden dat er meer inplaatsingslocaties in LOG's beschikbaar komen, mag verwacht worden dat er ook meer verplaatsingen naar een LOG komen. De beschikbare rijksmiddelen voor verplaatsing worden dan uitgeput.

Opmerkingen sanering glastuinbouwbedrijven

In 2009 is een nieuwe tranche opengesteld. Het geplande aantal te saneren ha t/m 2015 zal naar verwachting gerealiseerd worden.

Opmerkingen Landbouwkundige structuurverbetering

In het ILG-bestuursovereenkomst zijn destijds 17.000 ha. opgenomen. De prestaties landbouwkundige structuurversterking zijn onvoldoende helder. Noch voor wat betreft de prestaties die sinds 1 januari 2007 zijn geleverd, noch voor wat betreft de te verwachten prestaties tot het einde van 2013. Voor de focusprojecten is dat wel helder. Dit betreft de projecten Wintelré-Oerle en Weerij-Zuid, samen ca. 4500 ha. (te realiseren in 2013). Onderzocht wordt hoeveel hectares onder de landbouwkundige structuurverbetering zijn te brengen. De verwachting is dat dit 2000 ha. per jaar zal opleveren. Dit onderzoek wordt uitgevoerd door DLG en het Kadaster en is in september '09 afgerond. (Dienst Landelijk Gebied van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit).

De huidige inschatting is dat de komende jaren via losse en integrale kavelruilen ca. 2000 ha. kan worden gerealiseerd.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	3.159	22.585	21.399	16.435	5.062	754
Wettelijk	272	19.127	18.267	14.506	16.602	41.506
Kapitaallasten investeringen	13.639	1.165	953	1.063	1.100	1.100
Lasten	17.070	42.878	40.618	32.004	22.764	43.360

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Herkomst middelen						
Rijk	124	11.632	11.752	7.842	9.235	28.306
EU	0	1.057	2.175	2.175	2.175	2.175
Overige baten	1.522	1.360	698	0	0	0
Baten	1.646	14.049	14.624	10.016	11.410	30.481
Saldo lasten en baten	-15.424	-28.829	-25.995	-21.987	-11.354	-12.879
Bijdr.res.sanering glastuinbouw en sloop bebouwing buitengebied	1.238	6.915	0	0	0	0
Bijdr.res.grondbeleid	1.370	0	0	0	0	0
Bijdr.reserve Brabant 2050	0	7.500	6.500	2.000	0	0
Bijdr.res.investeringsbudget landelijk gebied	0	2.368	2.622	2.899	3.156	6.903
Bijdrage uit alg. middelen	12.816	12.046	16.872	17.088	8.198	5.977
Stand reserve per 31 december	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Res.investeringsbudget landelijk gebied	20.256	20.017	20.523	20.899	16.380	2.915
Bedragen x € 1.000 (investeringen)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Verplaatsing intensieve veehouderij	4.353					
Verplaatsing IV ILG PNB	7					
Grondportefeuille RLG	4.266					
		Formatieinzet	10,00	fte		

Toelichting

Relatie met beleidsprestaties:

VIV

Met de totale inzet van € 83 miljoen kunnen naar schatting 100 tot 110 bedrijven worden verplaatst, afhankelijk van grootte en bouwjaar. Dit aantal zal naar verwachting niet gerealiseerd gaan worden, de reële inschatting van het totaal aantal bedrijven wat verplaatst gaat worden is 80.

Het beschikbare krediet voor 2010 ad € 15,1 miljoen is nog gebaseerd op het verwachte kasritme (voorschotten en afrekeningen), dit zal echter zoals reeds eerder gemeld bij Bestuursrapportage I 2009 aangepast worden aan reële planning, en afgeraamd worden met € 4,1 miljoen naar € 11 miljoen. . De prestaties zoals hiervoor vermeld in tabel beleidsprestaties zijn reeds aangepast aan de reële planning, de middelen echter nog niet (bijstelling bij Bestuursrapportage II 2009).

Het beschikbare krediet is opgesplitst in vier componenten:

- (a) Vergoeding waarde opstallen;
- (b) Voorfinanciering sloopvergoeding;
- (c) Vergoeding verplaatsingskosten;
- (d) uitvoeringskosten.

Met betrekking tot onderdeel (b) kan worden opgemerkt dat dit tijdelijk uit dit krediet wordt gefinancierd. De uitgaven zullen (naar schatting) tot een bedrag van € 9,2 miljoen worden terugverdiend via de verbrede aanpak ruimte voor ruimte (zie ook paragraaf 4 weerstandsvermogen).

BIV

Voor de beëindigingregeling intensieve veehouderijen is € 16 miljoen beschikbaar gesteld bij het bestuursakkoord. Voor de uitgaven 2010, die hiermee samenhangen is in de begroting een bedrag opgenomen ad € 6,5 miljoen, dit bedrag is echter gebaseerd op 50 beëindigingen. Volgens bijgestelde planning zullen er in 2010 echter geen 50 maar 20 gerealiseerd worden. Middels Bestuursrapportage II 2009 zal daarom het bijbehorende budget afgeraamd worden naar € 3 miljoen.,

LOG's

Het aantal operationele LOG's wat in 2010 gerealiseerd gaat worden is neerwaarts bijgesteld van 6 naar 3. Het budget wat in 2010 voor de 6 LOG's beschikbaar is is € 7 miljoen, echter zal bij bestuursrapportage II 2009 met € 5,5 miljoen afgeraamd worden, daarmee weer in verhouding tot de 3 te realiseren LOG's.

Glastuinbouw

In december 2005 hebben Provinciale Staten ingestemd met de verbrede aanpak ruimte voor ruimte. Deze bestaat uit twee regelingen, namelijk 'Sanering Glastuinbouwlocaties' en 'Sloop Overtollige Bebouwing in het Buitengebied (SOBB)'.

Voor subsidies en saneringsprojecten met betrekking tot Glastuinbouw is tot en met 2011 een bedrag van in totaal € 22 miljoen beschikbaar, welke via drie tranches (van twee jaar) door GS beschikbaar zijn gesteld. Bij Bestuursakkoord is voor sanering glastuinbouw nog een extra bedrag van € 4,7 miljoen beschikbaar gesteld. Voor 2010 is in de begroting een bedrag beschikbaar van € 4 miljoen. Dit zal niet toereikend zijn voor de te verwachte realiseren ha's, maar bij bestuursrapportage II 2009 zal een bedrag van € 5

miljoen toegevoegd worden, deze middelen worden doorgeschoven van 2009. (zodat voor 2010 € 9 miljoen beschikbaar is).

De geïnvesteerde middelen worden door middel van de ontwikkeling en verkoop van ruimte voor ruimte kavels terugverdiend. Hiervoor is ultimo 2005 met de private partijen uit de Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte (ORR) een Vervolgsamenwerkingsovereenkomst (SOK2) aangegaan.

De rentekosten komen voor rekening van de provincie en zijn geraamd op maximaal € 7 miljoen tot en met 2014.

Landbouwkundige structuurverbetering

Voor de landbouwkundige structuurverbetering is in 2010 een bedrag van € 5,3 miljoen beschikbaar, maar dit zal bij bestuursrapportage II afgeraamd worden met € 2,7 miljoen naar € 2,6 miljoen, daarmee corresponderend met de vermelde prestaties (2000 ha).

09.02 Creëren van nieuwe landschappen

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
09.A Een Brabants platteland waar het goed wonen, werken en recreëren is.	a. Programmaplan Mooi Brabant	Cie R-1222	2010	Stimulerende en uitvoerende rol	

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
09.A.11 Autonoom Mooie dingen toevoegen: - creëren nieuwe landschappen:	Landgoederen: - Realisatie inrichtings-ontwerp van nieuwe landgoederen in 2011	3				3	
	Inrichting Landbouw-ontwikkelingsgebieden - pilot Regionale ontwerpateliers als input voor de landschapsvisie en daarmee de structuurvisie RO	3 in 2009		2009 gereed		3	
- versterken identiteit dorp + stad	Kavels voor Ruimte voor Ruimte-locaties zijn bekend	3				3	
	Ontwerp infocentrum thema Water ihkv. Dommel door Eindhoven	1			1		
	Ontwikkelen van een (kwaliteits-) ontwerp van 3 dorpse woonmilieus	3			2	1	

Toelichting

Onder creëren van nieuwe landschappen vallen de projecten:

- nieuwe landgoederen
- inrichting van 3 landbouwontwikkelingsgebieden
- AFC Dinteloord.

Naast in bovenstaand overzicht genoemde prestaties vindt in 2010 het volgende plaats:

- voor het project AFC Dinteloord staat 2010 in het teken van het voeren van de planologische procedures.
- naar aanleiding van het project ALFA-Bouw zullen een drietal agrarische bedrijfsgebouwen onder een bijzonder architectuur zijn gebouwd. Daarnaast zullen op basis van het ontwerpboek Stallen in het Landschap een tweetal vernieuwende ontwerpen in uitvoering zijn.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	131	869	1.250	938	0	0
Wettelijk	0	0	0	0	0	0
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	131	869	1.250	938	0	0
Herkomst middelen						
Rijk	0	0	0	0	0	0
EU	0	0	0	0	0	0
Overige baten	0	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo lasten en baten	-131	-869	-1.250	-938	0	0
Bijdr.Alg.res.ORR	393	0	0	0	0	0
Bijdrage uit alg. middelen	-262	869	1.250	938	0	0
Formatieinzet			4,00	fte		

Toelichting

Relatie met beleidsprestaties:

Voor de projecten in het kader van "creëren van nieuwe landschappen" is een bedrag ad € 850.000 beschikbaar. De middelen behorende bij "Versterken identiteit dorp + stad" bedragen in 2010 € 400.000.

09.90 Regievoering

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
09.A Een Brabants platteland waar het goed wonen, werken en recreëren is.	Reconstructie en gebiedsplannen	25/05	2010	Provincie is verantwoordelijk, voert deels zelf uit en regisseert uitvoering door anderen, zoals Rijk/gemeenten/Waterschappen/maatschappelijke organisaties . Hierbij wordt subsidieverlening ingezet.	Provincie heeft gekozen voor 6 regionale reconstructie, 1 streekraad- en 2 gebiedscommissies. Dit zijn adviescommissies van GS. Voor programmering van de uitvoering in hun regio en sommige budgetten is sprake van een zwaarwegend advies. Uitvoering gebeurt door individuele partijen of in samenwerking, evt. in de vorm van bestuurscommissies.
	PMJP (ILG-deel).	61/06	2010		
	Provinciale cofinanciering ILG	65/06	2010		

Toelichting

Zoals hierboven aangegeven is de Provincie is verantwoordelijk voor de uitvoering, waarbij zij deels zelf uitvoert, maar vooral de uitvoering door anderen regisseert. Hiervoor is een backoffice ingericht waar subsidieverlening en monitoring plaats vindt

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	8.217	21.091	15.821	7.200	1.241	1.245
Wettelijk	454	1.028	1.669	1.545	1.545	1.545
Kapitaallasten investeringen	96	2	25	49	49	49
Lasten	8.767	22.121	17.515	8.794	2.835	2.838
Herkomst middelen						
Rijk	0	0	0	0	0	0
EU	9	601	1.049	925	925	925
Overige baten	2.871	2	25	49	49	49
Baten	2.880	603	1.074	974	974	974
Saldo lasten en baten	-5.887	-21.518	-16.441	-7.820	-1.861	-1.864

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Bijdr.res.cofinanciering Europese programma's	920	833	2.670	2.770	620	620
Bijdr.res.uitvoeringsimpuls reconstructie	4.634	10.946	7.500	0	0	0
Bijdrage uit alg. middelen	333	9.740	6.271	5.050	1.241	1.245
Stand reserve per 31 december	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Res.cofin.Europese progr.	21.214	18.786	11.651	4.617	2.116	882
Res.uitvoeringsimpuls reconstructie	12.722	9.793	2.293	2.293	2.293	2.293
		Formatieinzet	60,00	fte		

Toelichting

Afwijking exploitatie:

De geraamde lasten in 2010 zijn € 5 miljoen lager en dit wordt veroorzaakt door lagere uitgaven in het kader van Uitvoerings Impuls Reconstructie (€ 7,5 miljoen in 2010 t.o.v. € 11 miljoen in 2009), deze uitgaven vertonen een fluctuerend verloop, lagere kosten i.v.m. Europese programma's ad € 0,4 miljoen en lagere proceskosten ad € 0,5 miljoen.

Relatie met beleidsprestaties:

Voor algemene subsidiebudgetten zoals Uitvoerings Impuls Reconstructie (€ 7,5 miljoen), werkbudgetten reconstructie commissies (€ 4 miljoen) en subsidiebijdragen div organisaties

(€1,8 miljoen) is in totaliteit € 13,3 miljoen beschikbaar. Voor Europese programma's kan geput worden uit een budget van € 3,7 miljoen.

Voor overige middelen vooral proceskosten is een bedrag beschikbaar van € 0,5 miljoen.

10

Wonen

Algemeen	192
10.01 Subsidies en projecten	194

Algemeen

Portefeuillehouders
drs. P.L.A. Rüpp

Inleiding

‘Het wonen’ is een centraal thema in het provinciale beleid. Het is van provinciaal belang, dat de (regionale) woningmarkt goed functioneert. Dit betekent, dat er voldoende woningen worden gebouwd (kwantitatief doel), er een gevarieerd en aantrekkelijk aanbod is van woningen en woonmilieus die aansluiten op de vraag van de woonconsument en er oog is voor kwaliteitsverbetering van de bestaande woningvoorraad en woonomgeving (kwalitatieve doelen).

Op het vlak van de woningbouw en het (verder) verminderen van de woningbouwstagnatie is de laatste jaren het nodige in gang gezet. De provincie speelt hierbij een centrale rol, vooral als het gaat om informatievoorziening, kennisuitwisseling, monitoring en onderzoek met betrekking tot “het wonen”. Zo volgt, analyseert en agendeert de Provincie Noord-Brabant actief (thema’s rond) de voortgang van de woningbouw en is ze hierover voortdurend ‘in gesprek’ met gemeenten, veelal ook in regionaal verband. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het bewerkstelligen van continuïteit in de woningbouwproductie, het stimuleren dat gemeenten over voldoende harde plancapaciteit beschikken en het bevorderen dat vraag en aanbod op de regionale woningmarkt voldoende (blijven) aansluiten.

Stimuleringsmaatregelen woningbouwproductie € 250 miljoen.

In het kader van het Maatregelenpakket economische recessie is € 400 miljoen beschikbaar gesteld. Voor de stimulering van de woningbouwproductie als onderdeel van dat maatregelenpakket is € 250 miljoen beschikbaar. Door de recessie zal er sprake zijn van een terugval in de woningbouwproductie die wij door de inzet van een pakket maatregelen zoveel mogelijk willen beperken.

Met deze maatregelen gaat de provincie zich inspannen om de komende twee tot drie jaar de bouw van ca. 10.000 woningen, die door de kredietcrisis niet gerealiseerd dreigen te worden, vlot te trekken. Daarmee zijn zowel volkshuisvestelijke als werkgelegenheidseffecten gediend.

Het maatregelenpakket omvat instrumenten aan de vraagzijde (consumenten) en aan de aanbodzijde (producenten). De mate waarin er gebruik wordt gemaakt van de instrumenten aan de consumentenzijde is nog onduidelijk. Op basis van marktonderzoek (0-meting) is een inschatting

gemaakt van het aantal keer dat een instrument zal worden ingezet. De instrumenten worden regelmatig gemonitord op gebruik en werking, indien nodig worden de instrumenten aangepast of worden er nieuwe instrumenten ontwikkeld.

De inschatting van het gebruik op dit moment is als volgt (duur gerekend vanaf 15 september 2009)

Inzet maatregelen stimulering woningbouwproductie		
Instrumenten	duur	aantal woningen
1. Brabantse Hypotheek Garantie	21 mnd.	1.830
2. Brabantse Woonlastenverzekering	36 mnd.	3.100
3. Brabantse Waardebescherming nieuwe woningen	36 mnd.	12.375
4. Brabantse verkoopgarantie	6-18 mnd.	750 *
5. Brabantse Starterslening	36 mnd.	4.000
6. Erfpachtconstructie	36 mnd.	1.500
Totaal inzet instrumenten		
7. Maatwerkoplossingen projecten	36 mnd.	10.000
8. Voorbereidingskosten	6 mnd.	24.750
8. Apparaatskosten uitvoeringsorganisatie	36 mnd.	24.750
9. Marketing, PR en Communicatie	36 mnd.	24.750
Totaal resultaat		24.750

* = minimaal aantal nieuwbouwwoningen. Ingeval keuze voor variant met door te leggen garantie komen daar nog circa 1.850 bestaande woningen bij.

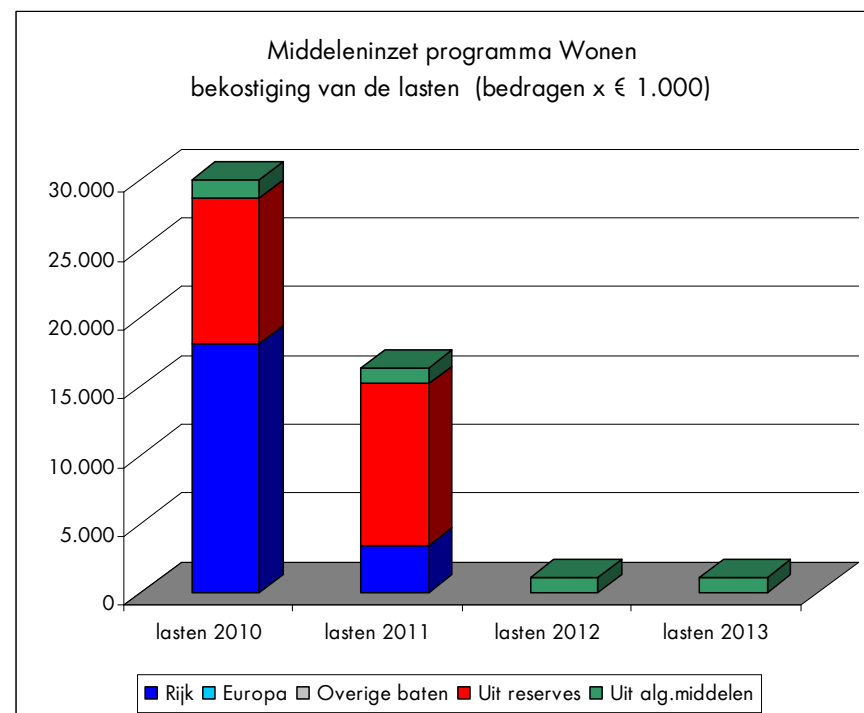
Aan de aanbodzijde wordt gewerkt met maatwerk. Alle gemeenten in Brabant zijn benaderd voor het aandragen van projecten die met behulp van provinciale steun snel tot uitvoering kunnen komen. Dit heeft geleid tot een eerste tranche van ruim 35 voorloopprojecten. Al deze projecten worden besproken met de betrokken partijen om te bezien of ze met beperkte steun geholpen kunnen worden. Voor 2010 worden er maatwerkoplossingen verwacht voor circa 4.000 woningen.

Wat wil de provincie bereiken?

Maatschappelijk doel	Vastgelegd In PS-nota	Indicator	Streefwaarde	2007 (t-3)	2008 (t-2)	2009 (t-1)	2010 (t)	2011 (t+1)	2012 (t+2)
			+ jaar	Begroot Realisatie	Begroot Realisatie	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot
10.A Voldoende woningbouw in Noord-Brabant	De beleidsbrief Bevolkings- en woningbehoefteprognose (2008)	groei van de woningvoorraad	100.000 (tussen 2008 en 2018)	10.000 10.050	10.000 8.650	10.000	10.000	10.000	10.000

Wat mag het kosten?

10 Wonen						
Bedragen x € 1.000						
	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Lasten						
Autonoom	2.607	11.915	10.788	11.924	193	196
Wettelijk/EU	15.610	22.827	18.503	3.738	257	265
Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Apparaatskosten	786	750	693	679	639	631
totaal	19.003	35.491	29.985	16.341	1.089	1.092
Baten						
Rijk	17.252	22.658	18.070	3.449	0	0
Europa	0	0	0	0	0	0
Overige programmabaten	0	0	0	0	0	0
Dekking verschil lasten en baten						
Dekking uit reserves	2.601	12.051	10.617	11.731	0	0
Dekking uit alg.middelen	-850	782	1.298	1.161	1.089	1.092
totaal	19.003	35.491	29.985	16.341	1.089	1.092
Formatieinzet			5,68 fte			
Waarvan indirect:			0,68 fte			

10.01 Subsidies en projecten

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
10.A Voldoende woningbouw in Noord-Brabant	De beleidsbrief Bevolkings – en woningbehoefteprognose (2008)		2011	-Adviserende en informerende rol m.b.t. leveren informatie aan gemeenten. -Stimulerende rol -Toezichhoudende taak i.k.v. huisvesting statushouders.	Informatie en kennisuitwisseling via regionale planningsoverleggen Subsidies o.a. Budget Locatiegebonden Subsidies (BLS), Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV), Stimuleringsregeling goedkope koop, Stimuleringsregeling collectief particulier opdrachtgeverschap en stimulering van de woningbouwproductie in het kader van de economische recessie.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
10.A 1. Autonom/Wettelijk							
Groei aantal woningen	- Aantal opgeleverde woningen		11.150	9.950	8.750 ¹⁾	8.900 ¹⁾	
	- Aantal subsidies goedkope koopwoningen ²⁾						
	basisambitie	6.650 woningen (2007 t/m 2011)		4.600	1.050	1.000	
	plusambitie	4.250 woningen (2007 t/m 2011)			1.550	2.700	
	- Aantal subsidies via Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO) gerealiseerd	1000	610	390			

Toelichting indicatoren

¹⁾ Bron: Bouwkennis, 2009

²⁾ Het gaat om de bouw van goedkope koopwoningen met een koopprijs van maximaal € 170.000 (prijsspeil 2007, wordt jaarlijks geïndexeerd). De stimuleringsregeling is gestart in de loop van 2008, met terugwerkende kracht tot 1-1-2007.

Naast de in tabel opgenomen prestaties dragen de volgende prestaties mede bij aan het realiseren van het genoemde maatschappelijk doel:

1. Informatievoorziening aan gemeenten over woningvoorraad d.m.v.:
  - 1.1 Monitor Bevolking en Wonen,
  - 1.2 Bevolkings- en woningbehoefte-prognose en
  - 1.3 Regionale ontwikkelingsstrategieën voor wonen
2. Realisatie stedelijke vernieuwing

Toelichting

Ad 1.1 Monitor Bevolking en Wonen

De 'monitor bevolking en wonen' toont op provinciaal, regionaal en gemeentelijk schaalniveau een actueel beeld van ontwikkelingen van bevolking en woningbouw in Noord-Brabant. De 'stagnatie-indicator' hierbinnen geeft aan in welke mate het geplande woningbouwprogramma daadwerkelijk wordt gerealiseerd en (dus ook) de mate waarin de woningbouw stagneert. De 'capaciteitsindicator' laat zien hoe het toekomstige woningbouwprogramma in plannen is opgenomen en dus of er voldoende of onvoldoende (harde) plancapaciteit is. De 'monitor bevolking en wonen' wordt per kwartaal geactualiseerd.

Ad 1.2 Bevolkings- en woningbehoefteprognose

Ten minste eenmaal per bestuursperiode wordt de provinciale bevolkings- en woningbehoefteprognose geactualiseerd. Zo bestaat steeds een actueel beeld van toekomstige bevolkingsontwikkelingen, veranderingen in de bevolkingssamenstelling en de hiermee samenhangende woningbehoefte en kunnen kwantitatieve en kwalitatieve effecten hiervan op de woningmarkt worden aangegeven. De huidige prognose dateert uit 2008. De Bevolkings- en woningbehoefteprognose wordt ter beschikking gesteld aan gemeenten.

Ad 1.3 Regionale ontwikkelingsstrategieën voor wonen (voortgangsrapportages woningbouw)

Met de lijn die is ingezet met de zogenoemde 'regionale ontwikkelingsstrategieën voor wonen' brengt de provincie, naast kwantitatieve, ook de meer kwalitatieve ontwikkelingen op de woningmarkt in beeld. Samen met de Brabantse regio's voert de provincie (jaarlijks) regionale woningmarktanalyses uit. Zo bestaat steeds een actueel beeld van wat er speelt op de regionale woningmarkt, waar knelpunten zijn of dreigen en welke strategieën ingezet moeten worden om de voortgang van de woningbouwproductie te bevorderen. Dit gebeurt met concrete, gerichte uitvoeringsstrategieën en regiospecifieke bestuurlijke afspraken, waarbij regionale samenhang en afstemming centraal staan.

2. Realisatie stedelijke vernieuwing (ISV)

De provincie stimuleert kwaliteitsverbetering van het stedelijk gebied (stedelijke vernieuwing) en verstrekt daarvoor ISV-2 budget (rijksgeld) aan 'niet-rechtstreekse gemeenten' (programma- en projectgemeenten). Voor de periode 2005-2009 betrof het ca. €55 miljoen. Gemeenten zetten het geld in voor de herstructurering van niet goed functionerend of verouderd stedelijk gebied, waarbij ook milieuproblemen worden aangepakt. De provincie draagt zelf bij aan stedelijke vernieuwing, o.a. door het stimuleren van de herstructurering van bedrijventerreinen en stedelijke zones en het inzetten op leefbare wijken en dorpen (bestuursakkoord).

Investeringsbudget stedelijke vernieuwing

Vanaf 2010 geldt een nieuw tijdvak voor het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV3): 2010 tot en met 2014. In vergelijking met het vorige tijdvak verandert een aantal zaken. Om de regierol van rechtstreekse gemeenten en provincies te versterken wordt het ISV gedecentraliseerd via een decentralisatie-uitkering per 1 januari 2011. Dan komt ook de Wet stedelijke vernieuwing (Wsv) te vervallen. Dit biedt de provincie meer ruimte om eigen accenten te zetten bij de rijksdoelen van ISV3.

De provincie Noord-Brabant maakt graag gebruik van de toegenomen beleidsruimte en legt in het kader ISV3 beleidsaccenten bij de stedelijke vernieuwingsopgave voor Noord-Brabant. Daarnaast worden de programmagemeenten aangewezen en wordt een indicatie gegeven van de budgetverdeling. Vooruitlopend op de nieuwe situatie wordt het ISV-beleid door Provinciale Staten vastgesteld.

Stimuleringsregeling goedkope koop en collectief particulier opdrachtgeverschap (CPO)

Om bij te dragen aan een betere aansluiting van vraag en aanbod heeft de provincie twee stimuleringsregelingen. De 'stimuleringsregeling goedkope koop', waarvoor €16 miljoen beschikbaar is, beoogt de betaalbaarheid van woningen voor starters te vergroten door gemeenten subsidie te geven voor het bouwen van goedkope koopwoningen. De

provincie heeft afspraken gemaakt met de gemeenten voor het bouwen van 10.900 goedkope koopwoningen in de periode 2007-2011. Met de 'stimuleringsregeling collectief particulier opdrachtgeverschap' (CPO) wil de provincie bereiken dat er meer woningen (en m.n. voor starters) in CPO gebouwd worden.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	2.607	11.915	10.788	11.924	193	196
Wettelijk	15.610	22.827	18.503	3.738	257	265
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	18.217	34.742	29.292	15.663	450	461
Herkomst middelen						
Rijk	17.252	22.658	18.070	3.449	0	0
EU	0	0	0	0	0	0
Overige baten	0	0	0	0	0	0
Baten	17.252	22.658	18.070	3.449	0	0
Saldo lasten en baten	-965	-12.084	-11.222	-12.214	-450	-461
Bijdr.Res.stimulering voorbereiding stedelijke vernieuwing	158	303	113	41	0	0
Bijdr.res.grondbank-woningbw	0	5.000	5.000	5.000	0	0
Bijdr.res.Brabant 2050	2.288	6.562	5.460	6.690	0	0
Bijdrage AR Vinex	155	186	44	0	0	0
Bijdrage uit alg. middelen	-1.635	33	605	483	450	461
Stand reserve per 31 december	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Res.stimulering voorbereiding stedelijke vernieuwing	421	154	41	0	0	0
Reserve Grondbank						
		Formatieinzet	5,00	fte		

Toelichting

Afwijking exploitatie:

In 2010 eindigt de ISV – II periode , waardoor er lagere uitgaven (en inkomsten) worden verwacht.

Relatie met beleidsprestaties:

Voor de stimulering van “goedkope koopwoningen” en “collectief particulier opdrachtgeverschap (CPO) ” is t/m 2011 een bedrag beschikbaar gesteld van € 20 miljoen (voor 2010 € 1 miljoen voor CPO en goedkope koop € 4,5 miljoen.). Verder is er voor voorbereidings- en uitvoeringskosten voor woningbouwimpuls een bedrag van € 5 miljoen in de begroting opgenomen.

Algemeen financieel beleid

Algemene dekkingsmiddelen

200

Stelposten

201

Algemeen financieel beleid

Portefeuillehouder:
mr.A.M. Essed

De exploitatiebegroting van de provincie bestaat naast de tien programma's uit het onderdeel algemeen financieel beleid. Tot het algemeen financieel beleid worden de algemene dekkingsmiddelen en de stelposten gerekend.

Algemene dekkingsmiddelen

Elk programma heeft in de begroting naast de lasten van dat programma, ook baten die direct tot dat programma behoren. Deze baten zijn meestal niet toereikend om de lasten te kunnen dekken. Tegenover de nadelige saldi op de programma's staan de algemene dekkingsmiddelen die op het onderdeel algemeen financieel beleid zijn geraamd.

Tot de algemene dekkingsmiddelen worden gerekend:

- De opbrengst opcenten motorrijtuigenbelasting;

- De uitkering uit het provinciefonds;
- De dividenden
- Het saldo van de financieringsfunctie
- De overige algemene dekkingsmiddelen.

De in omvang belangrijkste algemene dekkingsmiddelen van de provincie bestaan uit de inkomsten van de provinciale opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting. Daarnaast staan diverse overige algemene inkomsten waaronder de dividendopbrengsten en bespaarde rente door interne financiering. De algemene inkomsten dragen bij aan:

- Het waarborgen van de zelfstandige financiële positie van de provincie.
- Het handhaven van een reël sluitende begroting op korte en middellange termijn.
- Het verzekeren van een evenwichtige inkomstenontwikkeling.

Specificatie algemene dekkingsmiddelen

	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	bedragen x € 1.000	
					2012	2013
Lasten						
Bijdr.inv progr.Rijk-prov 08-11	26.000	26.500	26.500	26.500	0	0
Financieringsfunctie	21.049	12.715	8.900	129	437	129
Uitgaven BTW-verplichting	4.787	0	0	0	0	0
Overige algemene dekkingsmiddelen	-8	0	0	0	0	0
	51.829	39.215	35.400	26.629	437	129
Baten						
Opbrengst opcenten motorrijtuigenbelasting	207.233	210.328	212.431	214.556	216.701	218.868
Uitkering provinciefonds	118.093	126.127	126.183	124.531	125.823	124.849
Dividenden	125.277	137.705	123.483	123.483	123.483	123.483
Financieringsfunctie	73.876	55.594	36.702	32.810	27.976	28.279
Overige algemene dekkingsmiddelen	805	230	36	36	36	36
	525.284	529.985	498.835	495.416	494.019	495.516

Toelichting

Opbrengst opcenten motorrijtuigenbelasting

Op basis van de omvang en de samenstelling van het wagenpark en de hoogte van het opcententarief is de verwachte opbrengst in de begroting bepaald. Het opcententarief per 1 april 2009 bedraagt 71,6 opcenten geheven over de in de wet vastgelegde hoofdsom per gewichtscategorie. Conform het uitgangspunt bij het bestuursakkoord, wordt het opcententarief deze bestuursperiode niet verhoogd voor prijsontwikkeling en blijft het tarief dus op het zelfde niveau. In de begroting wordt rekening gehouden met een jaarlijkse groei van 1% van de opbrengst uit de opcenten motorrijtuigenbelasting. (zie ook de paragraaf provinciale heffingen).

Uitkering provinciefonds

Voor het zogenoemde accres is uitgegaan van het de raming uit het coalitieakkoord 2007 vermeerderd met de extra accresontwikkeling 2008 en het incidenteel bedrag afgeleid van het saldo van intensiveringen en ombuigingen 2009-2011. Het accres blijft daarmee onder het niveau van de september-circulaire 2008. Met het nadeel van € 4 miljoen in 2009 oplopend tot € 10 miljoen in 2012 is in de raming van de uitkering provinciefonds rekening gehouden.

De cijfers van de Juni-circulaire 2009 en de consequenties van de nieuwe rijksbegroting zullen zoals gebruikelijk betrokken worden bij de financiële actualisering in de Najaarsbrief.

Dividenden

In onze begroting 2009 was uitgegaan van een jaarlijkse dividendopbrengst uit aandelen Essent van € 122,5 miljoen. Met de verkoop van de aandelen Essent vervalt die dividenduitkering. Daar

komen nieuwe uitkeringen voor in de plaats, namelijk het dividend van het netwerkbedrijf, het dividend van Essent-Milieu en de rentevergoeding over de bruglening aan het netwerkbedrijf. Daarbovenop komt het rendement dat op het stamkapitaal van de verkoopopbrengst dient te worden behaald. Bij elkaar opgeteld leidt dit tot een jaarlijks niveau van € 110 miljoen.

In afwachting van de daadwerkelijke afwikkeling van de verkoop van de aandelen Essent zal zoals in de voorjaarsnota is aangegeven in een later stadium de vertaling in de meerjarenbegroting plaatsvinden.

Financieringsfunctie

Het batige saldo van de financieringsfunctie (baten -/- lasten) bedraagt voor het jaar 2010 € 27,8 miljoen en betreft naast het rentevoordeel op de financiering van kapitaaluitgaven, in hoofdzaak de bespaarde rente op de reserves en voorzieningen. Deze reserves en voorzieningen kunnen als interne financieringsmiddelen worden ingezet. Ook hier geldt dat in de meerjarenraming nog geen rekening is gehouden met de opbrengst stamkapitaal die verband houdt met de verkoop van de aandelen Essent.

Overige algemene dekkingsmiddelen

De overige algemene dekkingsmiddelen betreffen de teruggave van omzetbelasting kantine en museum.

Stelposten

In de begroting is een beperkt aantal algemene stelposten opgenomen te weten:

Stelposten

	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	bedragen x € 1.000	
					2012	2013
Lasten						
a. onvoorziene uitgaven	0	708	1.308	1.308	1.308	1.308
b. kosten van onderzoeken	0	188	196	206	209	211
c. in te zetten begrotingsruimte	0	6.635	9.268	10.199	122.873	125.819

Stelposten

	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	bedragen x € 1.000	
					2012	2013
d. uitwerking bestuursakkoord	0	0	0	39.045	0	0
e. saldo afwikkelingsverschillen	798	0	0	0	0	0
f. apparaatskosten	200	1.658	0	0	0	0
	998	9.188	10.773	50.759	124.391	127.338
<u>Baten</u>						
e. saldo afwikkelingsverschillen	1.028	0	0	0	0	0
	1.028	0	0	0	0	0

Toelichting

a. Onvoorzien

Voor alle programma's samen, is structureel jaarlijks een bedrag van € 1,3 miljoen voor onvoorzien geraamd.

b. Kosten van onderzoeken

Voor onderzoeken is op de post kosten van onderzoeken structureel € 0,2 miljoen opgenomen

c. In te zetten begrotingsruimte

Na afloop van deze bestuursperiode in 2012 is op deze post een bedrag geraamd van € 122,9 miljoen.

d. Uitwerking bestuursakkoord

Binnen de stelpost uitwerking bestuursakkoord is in 2011 nog € 39 miljoen beschikbaar.

Paragraaf 1

Integrale veiligheid

Inleiding	204
Openbare orde en rampenbestrijding	205
Externe veiligheid	208
Sociale veiligheid	211
Water en veiligheid	213
Verkeersveiligheid	215

Integrale veiligheid

Portefeuillehouders:

Dr.W.B.H.J. van de Donk, O.Hoes, mw.drs.S.C.van Haften-Harkema, mw.ir.C.W. Jacobs, mw. drs. C. van Nieuwenhuizen

Inleiding

November 2007 hebben Provinciale Staten met de notitie ‘Brabant Veiliger’ de uitwerking van het bestuursakkoord 2007-2011 voor integrale veiligheid vastgesteld. Als centrale doelstelling geldt daarbij het stimuleren van de ketensamenwerking tussen alle bij veiligheid in Noord-Brabant betrokken partijen. Vanuit een “boven de partijen” positie geeft de Provincie sturing aan de gezamenlijke aanpak van veiligheid, lokaal en over de grenzen van gemeenten en regio’s heen. Voor rampenbestrijding en externe veiligheid krijgt daarnaast de samenwerking met België de komende periode specifieke aandacht. De uitvoering van het externe veiligheidsbeleid (productie, opslag en transport van gevaarlijke stoffen) wordt bevorderd door het uitvoeren en subsidiëren van projecten in het kader van het uitvoeringsprogramma Brabant Veiliger en de in juni 2008 door PS vastgestelde beleidsvisie externe veiligheid.

Wat sociale veiligheid betreft is onze inzet in deze bestuursperiode gericht op de ontwikkeling van een stevig netwerk van veiligheidshuizen. Dit doen we via “Samen investeren in Brabant(stad)” en ondersteuning van de overige veiligheidshuizen. Zeven veiligheidshuizen zijn inmiddels gerealiseerd. In 2010 richten we ons op verdere regionalisering, preventie- en nazorgtrajecten, een gezamenlijk volgsysteem en nauwe samenwerking tussen de huizen en de Centra Voor Jeugd en Gezin. Om beter zicht te krijgen op de veiligheidsbeleving van Brabantse burgers is in 2009 ingezet op deelname van zoveel mogelijk Brabantse gemeenten aan de Veiligheidsmonitor. De eerste resultaten van de lokale monitoren worden begin 2010 bekend. In 2010 zullen wij ook de beschikking krijgen over een Brabantbreed beeld van de veiligheidsbeleving door Brabantse burgers.

In 2015 moeten de hoogwaterbeschermingsmaatregelen (Ruimte voor de rivier en dijkverbeteringen) zijn afgerond. De komende jaren vindt met rijks geld de planontwikkeling voor 5 Brabantse dijkverbeteringsprojecten plaats. Vanaf 2011 worden deze dijkverbeteringen uitgevoerd. Het project Overdiepse polder wordt op dit moment door de Provincie getrokken. De uitvoering zal in 2010 over gaan naar waterschap Brabantse Delta.

In het kader van het uitvoeringsprogramma van het Routeplan Verkeersveiligheid wordt een aantal mensgerichte maatregelen, zoals het Brabants Verkeersveiligheidslabel (BVL), Praktijkdagen Jonge autorijders en publiciteitscampagnes verkeersveiligheid genomen ter bevordering van de verkeersveiligheid. Daarnaast verbeteren we de verkeersveiligheid op de provinciale wegen door het aanbrengen van herkenbaarheidskenmerken.

Wat wil de provincie bereiken?

Maatschappelijk doel	Vastgelegd In PS-nota	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007 (t-3)	2008 (t-2)	2009 (t-1)	2010 (t)	2011 (t+1)	2012 (t+2)
				Begroot Realisatie	Begroot Realisatie	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot
01.E Brabant is optimaal voorbereid op rampen en crises	BM/0550	a. Resultaat doorlichtingsonderzoek veiligheidsregio's (Inspectie Openbare Orde en Veiligheid) b. Kwaliteit en voortgang regionale plannen (vanaf 2010) ⁴	Positief oordeel CdK Positief oordeel CdK	Positief oordeel n.v.t.	Positief oordeel n.v.t.	Positief oordeel n.v.t.	Positief oordeel Positief oordeel	Positief oordeel Positief oordeel	Positief oordeel Positief oordeel

Toelichting:

In 2010 treedt de Wet Veiligheidsregio's in werking waarbij de wijze van toetsing verandert. Op dit moment toetst de provincie de plannen op basis van wettelijke eisen. In de toekomst beoordeelt de CdK de uitkomst van onderzoeken van de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid over de kwaliteit van de regionale crisisplannen en de voortgang van beleidsvoornemens, geformuleerd in de regionale beleidsplannen, van de veiligheidsregio's. Derhalve van 2007 t/m 2009 geen prestatiewaardes ingevuld.

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
01.E	Brabant Veiliger: uitwerking van bestuursakkoord 2007-2011 voor integrale veiligheid	BM/0550	2010*	- Verbindende rol tussen veiligheidsregio's en -partners- - Faciliterende rol door beschikbaar stellen middelen	- Periodiek bestuurlijk overleg CdK met voorzitters van de veiligheidsregio's - Ambtelijke liaisons in veiligheidsregio's - Participatie in commissies grensoverschrijdende samenwerking rampenbestrijding - Subsidiering - Participatie in ontwikkeltraject informatieplatforms rampenbestrijding - Organiseren van themagerichte conferenties - Aanwijzingsbevoegdheid CdK

* tussenevaluatie

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
01.E.1 Wettelijk Bevorderen van de veiligheidsregio-grensoverschrijdende samenwerking en samenwerking met andere veiligheidspartners bij de voorbereiding op de rampenbestrijding	Aantal bestuurlijke overleggen met voorzitters veiligheidsregio's	3 x per jaar	3	3	3	3	3
	Provinciale vertegenwoordiging (toehoorder) in het Algemeen bestuur van alle veiligheidsregio's	3	2	2	3	3	3
	Deelname aan regionale en multidisciplinaire oefeningen	3	3	3	3	3	3
	Provinciale liaisons in alle regionale rampenstaven	operationeel	nvt	ja	ja	ja	ja
01.E.3 Wettelijk/Autonom Bevorderen van de landsgrensoverschrijdende samenwerking rampenbestrijding	Grensoverschrijdende oefening	2010			1		
	Symposium Grensoverschrijdende Samenwerking bij Rampen	1		1	-	n.t.b.	n.t.b.
	Belgische gegevens op risicokaart	100% in 2011	0	0	50%	100%	

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
	Borging afspraken verdrag van Helsinki door vastlegging	100% in 2010	50%	75%	100%		
01.E.4 Wettelijk Invulling geven aan de nieuwe rol van de provincie conform de nog in te voeren Wet veiligheidsregio's	Organisatieaanpassing	Realisatie 2010			Gerealiseerd		

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	57	231	186	187	78	79

Toelichting

zie ook programma 01 Bestuur, productgroep 01.04 Openbare orde, veiligheid en rampenbestrijding.

Integrale veiligheid - Externe veiligheid

Portefeuillehouders: O.Hoes

Wat wil de provincie bereiken?

Maatschappelijk doel	Vastgelegd In PS-nota	Indicator	Streefwaarde	2007 (t-3)	2008 (t-2)	2009 (t-1)	2010 (t)	2011 (t+1)	2012 (t+2)
			+ jaar	Begroot Realisatie	Begroot Realisatie	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot
1.2 Borgen kwaliteit fysieke leefomgeving	PS 38/06 PS 52/07 PS 37/06 PS 31/08	Wettelijke normen lucht, geluid, bodem en externe veiligheid. Streefwaarden geur*	Voldoen aan wettelijke normen						

* Gekozen indicatoren dragen bij aan een beeld van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving, maar zijn niet dekkend.

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevantie beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
1.2 Borgen kwaliteit fysieke leefomgeving	Integrale Strategie Milieu Bestuursakkoord 2008 (m.n. Schoon Brabant) Kadernota mei 2006 Programma Brabant Veiliger Beleidsvisie externe veiligheid	PS 38/06 PS 52/07 PS 37/06 nvt PS 31/08	jaarlijks 2010	Provincie heeft uitvoering deels in eigen hand. <i>Betrokken partijen: bedrijven, gemeenten, rijk, regionale milieudiensten, regionale brandweer.</i>	Ambtelijk overleg, bestuurlijk overleg, subsidiëring, bijsturing op basis van monitoring en periodieke rapportages, vergunningverlening, handhaving, zonering/ruimtelijk ordeningsinstrumentarium

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde jaar	2008	2009	2010	2011	2012
1.2A Wettelijk/Autonom Stimuleren van de structurele, adequate uitvoering van het externe veiligheidsbeleid en het daartoe bevorderen van de samenwerking tussen gemeenten, provincies en regionale samenwerkingsverbanden d.m.v. uitvoering Programma Brabant Veiliger*	1. Vastgesteld uitvoeringsprogramma 200n+1	1 2009/2010	1	1	1	0 - 1	0 - 1
	2. Toegekende subsidies	74 jaarlijks	75	74	74	74	74

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde jaar	2008	2009	2010	2011	2012
	3. Uitgevoerde projecten	2009/2010 4-15 2009/2010	15	12 projecten en 2 activiteiten	12 projecten en 2 activiteiten	0	0
1.2B Wettelijk/Autonoom Voorkómen en verminderen risico's voor de leefomgeving door aanvullende (eigen) provinciale projecten en activiteiten zoals genoemd in de Beleidsvisie Externe veiligheid *	1. Uitgevoerde projecten en activiteiten m.b.t. verantwoord vervoer gevaarlijke stoffen	14 (2011)	0	p.m.	p.m.	14	14
	2. Uitgevoerde projecten en activiteiten m.b.t. verantwoorde ruimte voor risicovolle bedrijven	7 (2011)	0	p.m.	p.m.	7	7
	3. Uitgevoerde projecten en activiteiten m.b.t. (interne) samenwerking aan veiligheid	4 (2011)	3	4	4	4	4
1.2C Wettelijk Gegevens externe veiligheid inzichtelijk *	Monitoringsprogramma: - vastgesteld - uitgevoerd	1 (2010) jaarlijks		0 0	1 1	1	1
1.2D Wettelijk Contacten met België zijn verstevigd *	Uitgevoerde uitwisselings- en samenwerkingsprojecten	6 (2011)	1	3	4	4 **	4 **

* Gekozen indicatoren dragen bij aan een beeld van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving, maar zijn niet dekkend.

** Er kunnen nog projecten bijkomen.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	4.421	6.188	4.531	1.273	157	157
Baten	4.163	5.067	4.234	1.076	0	0
Saldo lasten en baten	-258	-1.121	-297	-197	-157	-157

Toelichting

Externe veiligheid

Als gevolg van de overhevelingen van niet gerealiseerde uitgaven vanwege vooral vertragingen in de eindafrekeningen over de jaren 2006, 2007 en 2008 naar 2009 is het begrote bedrag voor de uitgaven in het kader van projecten Brabant veiliger in 2009 bovengemiddeld en totaal € 2,95 miljoen hoger dan in 2010 . Tegenover deze uitgaven staan inkomsten van het Rijk. Dat verklaart eveneens het verschil in inkomsten voor de jaren 2009 en 2010. Daarnaast zijn de begrote bedragen in 2009 voor het uitvoeren van projecten externe veiligheid, het opstellen van de beleidsvisie externe veiligheid (afgerond) en het adviseren over externe veiligheid totaal € 700.000 hoger dan in 2010.

Zie ook programma 04 Milieu, productgroep 04.02 Fysieke veiligheid.

Wat wil de provincie bereiken?

Maatschappelijk doel	Vastgelegd In PS-nota	Indicator	Streefwaarde	2007 (t-3)	2008 (t-2)	2009 (t-1)	2010 (t)	2011 (t+1)	2012 (t+2)
			+ jaar	Begroot Realisatie	Begroot Realisatie	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot
1.3 Brabanders moeten zich veilig kunnen voelen (bestuursakkoord 2007-2011 paragraaf 8.7)	Bestuursakkoord	Veiligheidsmonitor	Nog niet beschikbaar		n.v.t.	n.v.t.	Voorjaar 2010 nulmetingen bekend van veiligheidsbeleving	In 2010 te bepalen	In 2010 te bepalen.

Toelichting:

Voorjaar 2010 komen de gegevens beschikbaar van de lokale veiligheidsmonitoren. Ca 80% van de Brabantse gemeenten beschikt dan over gegevens over de veiligheidsbeleving door hun burgers.

Op basis van de lokale uitkomsten zal het PON in 2010 een Brabantbeeld van de veiligheidsbeleving door Brabantse burgers opstellen.

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
1.3 Brabanders moeten zich veilig kunnen voelen (bestuursakkoord 2007-2011 paragraaf 8.7)	Brabant Veiliger: uitwerking van bestuursakkoord 2007-2011 voor integrale veiligheid.	BM/0550	2010	De provincie heeft geen wettelijke taken, maar bevordert vanuit een "boven de partijen" positie de gezamenlijke aanpak van veiligheid, regionaal en provinciaal. Vanuit deze positie fungeert de provincie als samenbinder, faciliteerder, aanjager en lobbyist richting het Rijk. De invloed van de provincie is indirect van aard en aanvullend op de rol en taken die andere partijen in dit domein vervullen.	- Inbreng deskundigheid in ambtelijk en bestuurlijk overleg op lokaal en regionaal niveau - Verbinding leggen tussen partijen en naar het rijk - Subsidiëring.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
1.3A Wettelijk/Autonom Realiseren van een Brabantbreed netwerk van (regionale) veiligheidshuizen	aantal (regionale) veiligheidshuizen	8 (2009)	7	8	8	8	
1.3B Autonom Bevorderen van de deelname van gemeenten aan de tweejaarlijkse veiligheidsmonitor	Het aantal B5-steden en overige gemeenten dat deelneemt aan de veiligheidsmonitor	Alle B5 steden en tenminste 50% van de overige Noord-Brabantse gemeenten gebruiken in 2011 de veiligheidsmonitor	0	Alle B5-steden en 20% van de overige gemeenten gebruiken de veiligheidsmonitor	N.v.t. omdat monitor om het jaar wordt uitgevoerd	Alle B5-steden en 80% van de overige gemeenten gebruiken de veiligheidsmonitor	N.v.t. omdat monitor om het jaar wordt uitgevoerd

Toelichting:

Ad 1.3.a. Veiligheidshuizen: In 2009 zijn 7 veiligheidshuizen gerealiseerd. In 2010 richten we ons op verdere regionalisering, preventie- en nazorgtrajecten, een gezamenlijk volgsysteem en nauwe samenwerking tussen de huizen en de Centra Voor Jeugd en Gezin.

Mogelijk wordt in 2010 een 8^e veiligheidshuis in Oosterhout operationeel. Dit is afhankelijk van het overleg tussen Openbaar Ministerie, politie, zorgorganisaties en gemeenten in West-Brabant over de meest wenselijke vorm van een veiligheidshuis in deze regio.

Ad 1.3.b. Gegevens over de veiligheidsbeleving van burgers zijn belangrijk voor het voeren van een goed veiligheidsbeleid. De provincie stimuleert daartoe het gebruik van de, landelijk ontwikkelde, Veiligheidsmonitor. In 2009 is gebleken dat het overgrote deel van de Brabantse gemeenten van deze veiligheidsmonitor gebruik wil maken. De streefwaarde voor de "overige gemeenten" is daarom van 20% naar 80% bijgesteld.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	0	2.210	4.915	3.680	570	0

Sociale veiligheid is onderdeel van programma 07 Jeugd, cultuur en samenleving, productgroep 07.01 Zorg en welzijn

Wat wil de provincie bereiken?

Maatschappelijk doel	Vastgelegd In PS-nota	Indicator	Streefwaarde	2007 (t-3)	2008 (t-2)	2009 (t-1)	2010 (t)	2011 (t+1)	2012 (t+2)
			+ jaar	Begroot Realisatie	Begroot Realisatie	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot
1.4 Een adequate bescherming van Brabant tegen overstromingen	PS 55/02 PS 51/97	Landelijke Hoogwaternorm	100% Voldoen aan de landelijke norm.*				0%	0%	50%

*In 2015 moeten de maatregelen gereed zijn die te maken hebben met het op orde brengen van de bescherming tegen overstromingen. (Ruimte voor de rivier-maatregelen en dijkverbeteringen).

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
1.4 Een adequate bescherming van Brabant tegen overstromingen.	a.Doelen, geld, middelen e.d. liggen vast in landelijke afspraken rond Ruimte voor de Rivier en Hoogwaterbeschermings- programma			Bevoegd gezag goedkeuring	Bestuurlijk/ambtelijk overleg Inbreng deskundigheid
	b. PWP 2010-2015	PS XXX/09.	2012	Initiator / uitvoerder	

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
1.4A Wettelijk Risicobeheersing Rampen bij overstromingen op orde	Oefeningen	Jaarlijks	1	1	1	1	1

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	4.570	8.751	4.234	2.524	2.463	2.402
Baten	1.541	3.975	398	403	408	413
Saldo lasten en baten	-3.029	-4.776	-3.836	-2.121	-2.055	-1.989

Water en veiligheid is onderdeel van programma 03 Water, productgroep 03.02

Hoogwaterbescherming.

Wat wil de provincie bereiken?

Maatschappelijk doel	Vastgelegd In PS-nota	Indicator	Streefwaarde	2007 (t-3)	2008 (t-2)	2009 (t-1)	2010 (t)	2011 (t+1)	2012 (t+2)
			+ jaar	Begroot Realisatie	Begroot Realisatie	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot
1.5 Vergroten van de veiligheid binnen het verkeer- en vervoerssysteem	PS 53/06 PS 31/08	Aantal verkeersdoden per jaar (1)	Maximaal 143 (2010)	Max 143	Max 143	Max 143	Max 143	Max 143	Max 143
				140	137				

(1) Zowel de planning als de realisatiecijfers van het aantal verkeersdoden zijn gebaseerd op de CBS-cijfers. (Centraal Bureau voor de Statistiek)
Ook landelijk worden de CBS-cijfers gehanteerd.

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
1.5 Vergroten van de veiligheid binnen het verkeer- en vervoerssysteem	Provinciaal Verkeers- en VervoersPlan (PVVP) Beleidsvisie Externe Veiligheid	PS 53/06B PS 31/08	2010 2012	Provincie is verantwoordelijk voor de provinciale wegen, voert grotendeels zelf uit, en regisseert in mindere mate uitvoering door anderen. De provincie is beleidsontwikkelaar op het gebied van verkeer en vervoer (PVVP) en dat omvat ook goederenvervoer met gevaarlijke stoffen.	Communicatie en educatie m.b.t. de verkeersveiligheid op wegen van alle beheerders. Infrastructurele werken uitvoeren op provinciale wegen. Participatie, ambtelijk en bestuurlijk overleg en cofinanciering. Overleg met (spoor)gemeenten via de GGA* teams en met Samenwerkingsverband Regio Eindhoven (SRE). Afstemming en prioritering van het maatregelenpakket en de uitvoering- Programma. Door te coördineren en te regisseren heeft de provincie direct en indirect mogelijkheden tot beïnvloeding op het gebied van vervoer gevaarlijke stoffen.

* GGA: gebiedsgerichte aanpak

Toelichting:

De Provincie is betrokken bij acties van andere partijen zoals V&W die gericht zijn op het vergroten van de verkeersveiligheid en de veiligheid van het transport. Provincie ondersteunt mede initiatieven van de vervoersbranche voor veiligheid.

De Provincie is als wegbeheerder verplicht om aan te geven of er “plaatsgebonden risicocontouren” zijn op provinciale wegen. Op het gebied van gevaarlijke stoffen participeert de provincie in o.a.: de Taskforce Brabantroute, het Urmondoverleg, project- en werkgroepen van het landelijke project Basisnet.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
1.5A Wettelijk Verbetering verkeersveiligheid op provinciale wegen	% kilometer provinciale weg dat is uitgerust met essentiële herkenbaarheidskenmerken	50% in 2010 (uit PVVP), bijgesteld naar 90% in 2010	Begroot Realisatie 35% 28%	Begroot 65%	Begroot 90%	Begroot 91%	Begroot 92%
1.5B Wettelijk Mensgerichte maatregelen t.b.v. verkeersveiligheid	Aantal verkeersdoden per jaar (1)	Maximaal 143 (2010)	Max 143	Max 143	Max 143	Max 143	Max 143
			140	137			

Toelichting:

Door GS is op 26 juni 2007 het “Routeplan Verkeersveiligheid in Noord-Brabant” vastgesteld. Jaarlijks wordt een Uitvoeringsprogramma opgesteld met daarin concrete voorstellen voor de verbetering van de Verkeersveiligheid. De beschikbare middelen worden ondermeer ingezet voor verkeers-deelnemers die als extra kwetsbaar naar voren komen, zoals jongeren tussen 16 en 25 jaar en ouderen. Ook de financiering van het

Brabants Verkeersveiligheidslabel (BVL) en diverse uiteenlopende projecten vindt hieruit plaats.

(1) Zowel de schatting als de realisatiecijfers van het aantal verkeersdoden zijn gebaseerd op de CBS-cijfers (Centraal Bureau voor de Statistiek), conform de landelijke gedragslijn.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Stimulering verkeersveiligheid	567	1.350	1.200	1.300	900	900

Toelichting:

Naast de normale budgetten voor onderhoud en aanleg van wegen waarbij ook het aspect verkeersveiligheid aan de orde is, zijn specifiek middelen in de begroting opgenomen voor de stimulering van de verkeersveiligheid te weten:

Paragraaf 2

Bedrijfsvoering

Algemeen	218
90.01 Concernbeleid, advies en control	223
90.04 Gemeenschappelijke Diensten	227
90.05 Grondzaken	229
90.10 Personeelskosten	230

Algemeen

Portefeuillehouder:

mr.A.M. Essed, drs. P.L.A. Rüpp

Inleiding

De paraaf bedrijfsvoering richt zich vooral op het scheppen van voorwaarden voor- en het bijdragen aan het optimaal laten verlopen van primaire processen door het optimaliseren van management- en ondersteuningsprocessen waarbij de wettelijke kaders in acht worden genomen.

Centraal hierbij staat het borgen van een kwalitatief goede, professionele overheidsorganisatie. Dit komt tot uiting in de volgende kenmerken:

- open, transparant en toegankelijk
- betrouwbaar en integer
- klantgericht
- resultaat, effectief, efficiënt

Om deze externe doelstellingen te bereiken zetten we diverse instrumenten in. Voor een deel zijn dit instrumenten direct gericht op verbetering dienstverlening en klantgerichtheid. Inherent aan het karakter van de bedrijfsvoering zijn er ook meer intern gerichte zaken die uiteindelijk een noodzakelijke randvoorwaarde vormen om als organisatie de genoemde doelstellingen te kunnen bewerkstelligen, bijvoorbeeld de zorg voor een goede werkomgeving en de zorg voor kwalitatief goede mensen.

Drie onderdelen uit het programma “Verbindend Brabant” komen primair terug in de paragraaf bedrijfsvoering en leveren een wezenlijke bijdrage aan het realiseren van de in de paragraaf opgenomen doelstellingen. Het betreft de programma onderdelen “Anders werken”, “Transparante bedrijfsvoering” en “Doen”.

Anders werken

“Anders Werken” richt zich als onderdeel van Verbindend Brabant op het scheppen van randvoorwaarden voor een klantgerichte, transparante, toegankelijke en efficiënte organisatie. Enerzijds gaat het hierbij om het van buiten naar binnen organiseren van de relatie met klanten en de kanalen/loketten waarlangs deze tot stand komen. Een organisatiebreed relatie-managementsysteem voor alle klanten(loketten), in overleg met klantgroepen vastgestelde

dienstverleningsnormen en een toegankelijke internetsite zijn resultaten die hieraan bijdragen. Anderzijds werken we planmatig aan het vanuit klantperspectief herinrichten en digitaliseren van onze werkprocessen, zodat subsidies en vergunningen digitaal aangevraagd en verleend kunnen worden en dat door de aanvrager inzicht verkregen kan worden en de voortgang van het proces. Tenslotte wordt als onderdeel van “Anders Werken”, in nauwe samenhang met de reguliere ICT-organisatie, de infrastructuur en systemen ontwikkeld en geïmplementeerd die nodig zijn om een klantgerichte, transparante en toegankelijke organisatie te realiseren. Met name dit laatste onderdeel vraagt in financiële zin een substantiële middeleninzet, waarvoor in het kader van “Verbindend Brabant” middelen gereserveerd zijn.

In de afgelopen jaren (2007 t/m 2009) is veel tijd en energie gestoken in het ontwikkelen van het benodigde ICT-instrumentarium (oplevering van de nieuwe GEO-architectuur, het ontsluiten van interactieve kaarten). Ook werd één generiek subsidieproces ontworpen dat ondersteund wordt door een digitale tool (prototype). Het prototype wordt in 2009 getest op 7 qua aard uiteenlopende subsidieregelingen. In 2010 zal verdere uitrol gefaseerd plaatsvinden.

Tevens gaan we in 2010 dossiergestuurd werken. Ten behoeve hiervan wordt in 2010 het nieuwe document mangementsysteem geïmplementeerd (organisatiebrede uitrol).

De nadruk in de tweede helft van de bestuursperiode ligt op het “klaarstomen” van de organisatie voor het doelmatig aanwenden van het ICT-instrumentarium. Enerzijds door training en opleiding. Anderzijds is ook een fundamentele (tweede orde) gedrags/cultuurverandering nodig ter borging in de organisatie, waarbij het management de eerst aangesproken doelgroep is. De trajecten met de medewerkers worden gekoppeld aan de concrete ingebruikname van nieuwe instrumenten of het werken met nieuwe methodieken.

Transparante Bedrijfsvoering

Transparante bedrijfsvoering richt zich op het inzichtelijk maken van de resultaten die de provincie realiseert. Vanuit transparante bedrijfsvoering wordt een bijdrage geleverd aan de verbetering van het planning & control instrumentarium. Vanuit de werkgroep van de Staten wordt het P&C instrumentarium verder opgelijnd opdat PS haar controlerende rol beter kan waarmaken. Daarbij wordt binnen de afgesproken formats gezorgd voor nadere uitwerking en aanscherping van

prestaties en weergave van financiële stromen. In 2010 wordt tevens laatste hand gelegd aan implementatie van Tax Control Framework (TCF) als onderdeel van Horizontaal Toezicht door Belastingdienst. Fiscale beheersmaatregelen worden daarmee regulier onderdeel van interne controleprogramma's. Tenslotte wordt gezorgd dat beleidscycli en bijbehorende evaluatie in kaart worden gebracht en 217a (en andere onderzoeken) vanuit meerjarig perspectief worden ingepland.

DOEN!

De doelstellingen die de provincie nastreeft (samenwerken met partners, klantgerichte dienstverlening) vragen niet alleen inzet in termen van systemen en instrumenten, maar vragen ook een andere organisatie en medewerkers met andere competenties. Medewerkers dienen hun werk op een andere wijze uit te voeren. Het is niet alleen van belang dat er iets gebeurt, minstens zo belangrijk is de wijze waarop het gebeurt (klantgericht, efficiënt, transparant en integer). De programmalijn “Doen” heeft tot doel nieuw gewenst gedrag “in beeld te brengen” en medewerkers zich ervan bewust te laten worden van de (noodzaak) tot ander gewenst gedrag. Via de lijn van het reguliere (competentie)management stuurt het management tegelijkertijd aan op het vertonen van dit gewenste gedrag. Lag in 2009 de nadruk op telefonische bereikbaarheid, beantwoording burgerbrieven, betaling facturen etc.), in 2010 zullen een aantal nieuwe issues onder de aandacht gebracht worden. Integriteit is daar één van.

Stond 2009 in het teken van de geslaagde proef “mediation”, een pilot waarin medewerkers “verleid” werden niet te wachten tot de gang naar de rechter, maar bij een dreigende “zaak” met een klant/aanvrager gewoon de telefoon te pakken en uitleg te geven over het hoe en waarom van

een voorgenomen besluit; In 2010 wordt de inzet van deze zogenaamde “mediation” verder uitgerold in alle primaire processen die zich daarvoor lenen. Doel is niet alleen verbetering van de besluitvorming en vergroten van het vertrouwen bij burgers/bedrijven in de provinciale organisatie, maar uiteraard daling van het aantal bezwaarschriften.

Personeelsbeleid en integriteit

Wij vinden het belangrijk om als provincie een professionele werkomgeving te creëren en het werkgeverschap goed op orde te hebben. Daarom onderzoeken wij iedere 2 jaar de tevredenheid van het personeel op een groot aantal thema's. De resultaten van de personeelsmonitor 2009, worden meegenomen worden in de verdere ontwikkeling van een toekomstbestendig personeelsbeleid, met het oog op 2015.

Om onze positie als werkgever ook te kunnen vergelijken met die van andere overheidsorganisaties participeren wij vanaf 2009 ook in het “beste werkgever” onderzoek van Intermediair.

In onze organisatie gaan wij uit van het integer handelen van iedere ambtenaar. Wij hebben hiervoor richtlijnen opgesteld en iedere medewerker heeft de eed of gelofte afgelegd. Om er voor te zorgen dat het thema goed op de agenda en “tussen de oren” blijft zitten, besteden wij in de komende jaren op een reguliere basis aandacht aan integer handelen en de dilemma's die zich daarbij kunnen voordoen. Dit doen we o.a. door met de medewerkers in gesprek te gaan, zowel binnen het kader van de Jaargesprekken als binnen de bureauoverleggen. Hiervoor is een specifieke opleidingsmodule ontwikkeld.

Wat wil de provincie bereiken?

Maatschappelijk doel	Indicator	Streefwaarde	2007 (t-3)	2008 (t-2)	2009 (t-1)	2010 (t)	2011 (t+1)	2012 (t+2)
		+ jaar	Begroot Realisatie	Begroot Realisatie	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot
Een excellente organisatie zijn.								
Meer specifiek:								
90.1								
Een klantgerichte organisatie	Score klantmonitor	Minimale score van een 7	-	6,8	-	Minimaal 7	-	Minimaal 7
		Minimale score						

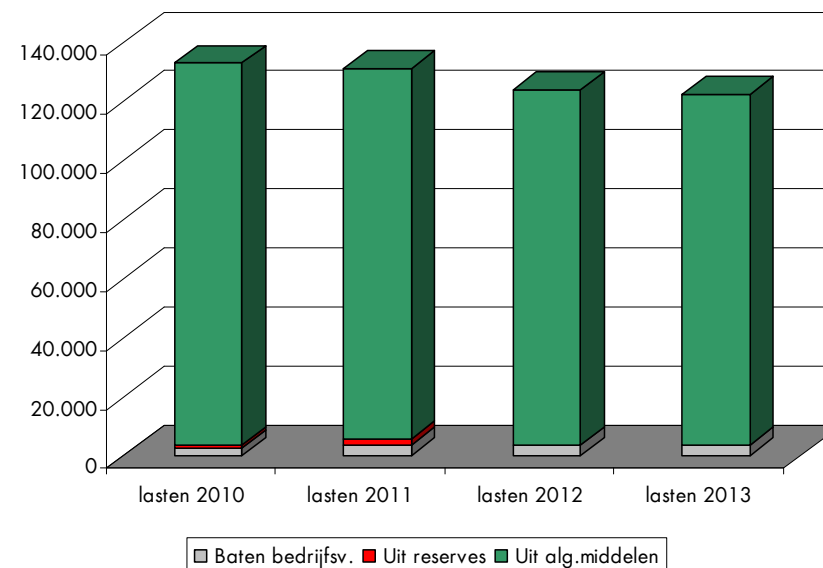
Maatschappelijk doel	Indicator	Streefwaarde	2007 (t-3)	2008 (t-2)	2009 (t-1)	2010 (t)	2011 (t+1)	2012 (t+2)
		+ jaar	Begroot Realisatie	Begroot Realisatie	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot
	Score klanttevredenheidsmeting bij bezwaarschriften	van een 7			>7	>7		
90.2 Een betrouwbare en integere organisatie	Belevingsonderzoek integriteit (kwalitatief onderzoek)	Positief resultaat 2009			Uitgevoerd	> 2009	N.t.b.	N.t.b.
	Werken met Wet Bibob instrumentarium	Invoering 2010	-	-	-	Instrumentarium ingevoerd en start uitvoering o.b.v. instrumentarium	Uitvoering o.b.v. instrumentarium	Uitvoering o.b.v. instrumentarium
90.3 Een open, transparante en toegankelijke organisatie	Score klantmonitor op onderdeel transparantie	Nog te ontwikkelen (2010)				Uitvoeren nul-meting		N.t.b. a.d.h.v. nul-meting
	Score webmonitor	Top 3 prov. websites	4 ^e plaats	4 ^e plaats	n.t.b.	Top 3 prov. websites	Top 3 prov. websites	Top 3 prov. websites
	Score Brabantmonitor (gedeelte provinciale media)	Positieve ontwikkeling t.o.v. vorige meting				Nul-meting	>2010	>2011
90.4 Een resultaatgerichte, effectieve en efficiënte organisatie	Score personeelsmonitor onderdeel resultaatgericht	Positieve ontwikkeling t.o.v. vorige meting Index: 2005 = 100 Streefwaarde = periodieke	> 105	-	> 110	-	> 116	-

Maatschappelijk doel	Indicator	Streefwaarde	2007 (t-3)	2008 (t-2)	2009 (t-1)	2010 (t)	2011 (t+1)	2012 (t+2)
		+ jaar	Begroot Realisatie	Begroot Realisatie	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot
		groei van 5%						
	- Benchmark Provincies verhouding apparaatskosten/omvang begroting	Bij beste 6 in vergelijking met provincies		14,8%	Top provincie- scores 6	Top provincie- scores 6	Top provincie- scores 6	Top provincie- scores 6
	% Uitputting begroting	≥ 90 % (2010)	-	86,2%	88 %	90%	≥ 90 %	≥ 90 %
	Score duurzaamheidsbalans	Positieve trend van de drie kapitalen	Ecologie: 44% Economie: 48% Sociaal- cultureel: 48%			> 2006		
90.5 Een professionele werkomgeving en werkgever	Score 'werkgeversranglijst'	N.t.b. o.b.v. nul-meting 2010			Nulmeting	>2009	N.t.b.	N.t.b.
	Score personeelsmonitor	Minimale score van een 7	7,2	-	>7	-	>7	-
	Score intern klantonderzoek	Minimale score van een 7		7,0		≥ 2008		≥ 2010

Wat mag het kosten?

90 Bedrijfsvoering						
Bedragen x € 1.000	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Lasten						
Autonom	128.152	135.286	129.127	127.508	120.191	118.845
Kapitaallasten	4.676	5.015	3.791	3.736	3.745	3.743
Totaal	132.828	140.301	132.918	131.244	123.936	122.587
Baten						
Baten bedrijfsvoering	3.039	1.510	2.515	3.521	3.522	3.524
Dekking verschil lasten en baten						
Dekking uit reserves	10.156	1.556	1.000	2.282	0	0
Dekking uit alg.middelen	119.633	137.235	129.404	125.440	120.414	119.064
Totaal	132.828	140.301	132.918	131.244	123.936	122.587
		Formatieinzet	312,50 fte			
		Waarvan indirect:	16,63 fte			

Middeleninzet paragraaf Bedrijfsvoering
bekostiging van de lasten (bedragen x € 1.000)

90.01 Concernbeleid, advies en control

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
90.1 t/m 90.5	Programmaplan Verbindend Brabant	PS 52/07	2009/2011	n.v.t.	n.v.t.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
Een klantgerichte organisatie							
90.1a Autonoom De organisatie handelt naar de i.o.m. de klant vastgestelde dienstverleningsnormen	% burgerbrieven tijdig beantwoord	90% 2009	81	n.t.b	>90	>90	>90
	% juiste facturen tijdig betaald	90% 2009	80	n.t.b	>90	>90	>90
	Kwaliteit telefonische bereikbaarheid	Score meting ≥8 (2011)	6,1	7	7,5	8	≥8
90.1b Autonoom Klanten in beeld	Relatiemanagementsysteem geïmplementeerd.	Voor: - gemeenten (2008) - bedrijven (2009)	ja		ja		
90.1c Autonoom/Wettelijk Gedigitaliseerde klantprocessen	Gedigitaliseerde subsidie en vergunningverlenings-processen	Subsidie-processen gedigitali-seerd (2009) Vergunning-verlenings-processen gedigitali-seerd (2010)		Start Uitvoering afhankelijk van keuze omgevingsdiensten	Afhankelijk keuze 2009	Gereed	
Een betrouwbare en integere							

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
organisatie							
90.2a Autonoom Een integere organisatie zijn	Uitvoering belevingsonderzoek integriteit (kwalitatief onderzoek) Dilemmatraining provinciale medewerkers	Onderzoek uitgevoerd Deelname >90%, eenmalig, daarna jaarlijks 20% herhaling	-	Ja Start	Ja >90% deelname	N.t.b. 20% deelname	N.t.b. 20% deelname
90.2b Autonoom / Wettelijk Financieel In control zijn	Verklaring rechtmatigheid en getrouwheid van accountant Solide financiële positie	Goedkeurende verklaring Repressief toezicht BZK	ja ja	ja ja	ja ja	ja ja	ja ja
90.2c Autonoom/Wettelijk Juridisch in control zijn	Score legal audit Aantal (deels) gegrond verklaarde bezwaarschriften in reguliere procedure	Positieve trend in resultaat legal audit Dalende trend	 19 (13%)	 <2008	>2006 <2009	 n.t.b.	 n.t.b.
Een open, transparante en toegankelijke organisatie							
90.3a Autonoom /Wettelijk Transparante Planning & Control-documenten	Oordeel PS;	Positief oordeel PS	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
90.3b Autonoom/Wettelijk Toegankelijke (volledige) archieven	Oordeel archiefinspectie (indicatoren voor toetsing zijn in ontwikkeling)	Positief oordeel archiefinspectie	-		Ja		Ja
Een efficiënte en effectieve organisatie							
90.4a Autonoom Effectief beleid	Beleidseffecten SMART geformuleerd	Positief oordeel PS over kwaliteit	Nb.	Ja	Ja	Ja	Ja

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
	Geplande artikel 217a PW-onderzoeken uitgevoerd	beleidsnota's Onderzoeks-plan uitgevoerd	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
90.4b Autonoom Realisatie efficiencytaakstelling		Taakstelling t.o.v. 2007 gerealiseerd	1%	2%	3%	4%	n.v.t.
90.4d Autonoom Realiseren 'Oud voor Nieuw'		Realisatie ombuiging taken o.b.v. % omgebogen FTE's				6%	
Een professionele werkomgeving en werkgever							
90.5a Autonoom Intern: tevredenheid van medewerkers	Uitvoeren personeelsmonitor	Uitgevoerd onderzoek		Uitgevoerd		Uitgevoerd	
90.5b Autonoom Extern: goed werkgeverschap in relatie tot andere (overheids) organisaties	Deelname 'werkgeversranglijst'	Meting verricht	N.v.t.	Ja	Ja	Ja	Ja

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)		Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom		1.344	3.327	2.182	1.774	1.918	1.941
Lasten		1.344	3.327	2.182	1.774	1.918	1.941
Baten		2	0	0	0	0	0
Saldo lasten en baten		-1.342	-3.327	-2.182	-1.773	-1.918	-1.941
Bijdrage uit alg. middelen		1.342	3.327	2.182	1.773	1.918	1.941
Formatieinzet				57,00	fte		

Toelichting

Uit de Stelpost overheadmiddelen is € 500.000 aan budget opgenomen ten behoeve van de kosten in de lijnorganisatie bij het bureau Documentatie en Informatie Voorzieningen (DIV) als gevolg van de steeds verdere digitalisering van de werkprocessen.

In 2009 heeft de provincie veel energie gestopt in de verkoop van Essent en het Tax Control Framework met de Belastingdienst. In 2010 verwacht de provincie minder incidentele advieskosten te hebben met betrekking tot deze onderwerpen.

Daarnaast heeft de provincie voor het programma onderdeel Doen! van Verbindend Brabant in 2010 een standaard werkbudget staan van € 50.000. Het budget is € 200.000 lager dan in 2009, omdat dit budget nog niet is aangevuld vanuit de stelpost Bestuursakkoordmiddelen conform de werkplanning 2010 van het onderdeel Doen!

90.04 Gemeenschappelijke Diensten

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Onder gemeenschappelijke diensten worden de uitvoerende activiteiten verstaan die de Provinciale organisatie ondersteunen in de uitvoering van haar taken. Hierbij valt te denken aan:

- Interne dienstverlening (o.a. catering coördinatie vergaderruimte/ondersteuning organisatie evenementen en vervoersondersteuning, telefooncentrale)
- Huisvesting (waaronder ook beveiliging)
- Inkoop en logistieke dienstverlening (incl. postverzorging)
- Documentaire informatievoorziening (incl. archivering)

– Geoinformatie en geodesie

– Ontwikkeling en beheer van informatievoorziening

– Beheer ICT infrastructuur (ICT:informatie- en communicatietechnologie)

– Personeels- en financiële administratie

De bovengenoemde activiteiten worden binnen de gegeven financiële en personele kaders uitgevoerd vanuit de klantgerichte benadering.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
Een professionele werkomgeving en werkgever							
90.5c Autonoom Klantgerichte ondersteuning van organisatie en individuele medewerkers	Interne klantmonitor	Score > 7 Meting iedere 2 jaar	7.2		>7		>7

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	26.962	30.086	25.286	25.316	22.266	21.368
Lasten	26.962	30.086	25.286	25.316	22.266	21.368
Baten	76	19	19	19	19	19
Saldo lasten en baten	-26.886	-30.067	-25.267	-25.297	-22.247	-21.349
Bijdr.res.ICT, infrastruct.&applicaties	9.200	1.056	0	0	0	0
Bijdr.res.kantoorinnovatie	656	500	1.000	2.282	0	0
Bijdr.res.egalisatie overhead	300	0	0	0	0	0

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Bijdrage uit alg. middelen	16.730	28.511	24.267	23.014	22.247	21.349
Stand reserve per 31 december	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Res.kantoorinnovatie	3.782	3.282	2.282	0	0	0
Bedragen x € 1.000 (investeringen)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Provinciehuis	1.460	5.185				
Beveiliging	93	257				
	Formatieinzet		226,87	fte		

Toelichting

Toelichting verschillen begroting 2010 en 2009

In 2009 is de uitvoering van Document Management System (DMS) gestart en het grootste deel van de activiteiten en investeringen vinden in dat jaar plaats. Vandaar dat de begrote kosten in 2009 € 4 miljoen hoger zijn dan in 2010. In 2010 ligt het accent op de verdere inrichting van het Document Management System, zoals het digitaliseren van de stukkenloop.

Daarnaast is er voor het programmaonderdeel "Anders Werken" van Verbindend Brabant in 2010 een standaard werkbudget staan van € 25.000. Het budget is €575.000 lager dan in 2009, omdat dit budget nog niet is aangevuld vanuit de stelpost Bestuursakkoordmiddelen conform de werkplanning 2010

De egaliseriereserve ICT, infrastructuur & applicaties en de egaliseriereserve overhead zijn opgeheven. Er vindt geen storting meer plaats in deze reserves.

De start van de uitvoering van het project 'Kantoorinnovatie' staat in 2010 gepland, mits de uitkomst van de haalbaarheidsstudie dit toestaat. De provincie verwacht € 1.000.000 uit te geven in 2010. In 2009 staan voor dit project € 500.000 aan voorbereidingskosten gepland.

Bij de Voorjaarsnota 2009 heeft Provinciale Staten € 3,9 miljoen beschikbaar gesteld voor de installatie van een sprinklerinstallatie, een ventilatiesysteem en de herinrichting van het rekencentrum. Bij de Najaarsbrief 2009 vindt de meerjarige verdeling van deze investeringen plaats.

90.05 Grondzaken

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Zie paragraaf 8 grondbeleid.

Wat mag het kosten?

Bedragen € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	171	339	340	344	349	353
Lasten	171	339	340	344	349	353
Baten	109	79	81	82	83	84
Saldo lasten en baten	-62	-260	-259	-262	-265	-269
Bijdrage uit alg. middelen	62	260	259	262	265	269
	Formatieinzet		12,00 fte			

90.10 Personeelskosten

Wat mag het kosten?

Bedragen € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Autonoom	104.351	106.548	105.110	103.810	99.404	98.925
Lasten	104.351	106.548	105.110	103.810	99.404	98.925
Baten	2.852	1.412	2.414	3.420	3.420	3.420
Saldo lasten en baten	-101.499	-105.136	-102.696	-100.390	-95.983	-95.505
Bijdrage uit alg. middelen	101.499	105.136	102.696	100.390	95.983	95.505

Toelichting formatie en personeelskosten

Formatie(-ontwikkeling)

Na de formatie-reductie (van 10%) in de vorige bestuursperiode is de basisformatie voor de huidige bestuursperiode bepaald op 1.340 fte (waarvan 1.260 fte structureel ingevuld en 80 fte flexibel).

In de uitwerking van het nieuwe Bestuursakkoord (BA) zijn ook nieuwe formatie-beslissingen genomen.

Een en ander geeft het volgende meerjarig beeld te zien:

maximale formatiecapaciteit (afgerond op 0,1 fte's)	(1 januari) 2009	(1 januari) 2010	(1 januari) 2011	(1 januari) 2012	(1 januari) 2013
structureel gefinancierd	1.260,0	1.260,0	1.260,0	1.260,0	1.260,0
flexibel gefinancierd ¹	80,0	80,0	80,0	80,0	80,0
Basisformatie BA 2007-2011	1.340,0	1.340,0	1.340,0	1.340,0	1.340,0
'insourcing' taken ²⁾	13,2	13,2	13,2	13,2	13,2
extra onderst. e-provincie ³⁾	12,0				
Uitgangsformatie BA 2007-2011	1.365,2	1.353,2	1.353,2	1.353,2	1.353,2
uitbreiding wettelijke taken ⁴⁾	9,7	9,7	4,5	4,5	4,5
"25 fte infra" ³⁾	20,0	25,0	25,0		
leer-werk-banen	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0
overbruggingscapaciteit ⁵⁾	50,0	50,0			

maximale formatiecapaciteit (afgerond op 0,1 fte's)	(1 januari) 2009	(1 januari) 2010	(1 januari) 2011	(1 januari) 2012	(1 januari) 2013
4% efficiencykorting 2008-2011 ⁶⁾	-9,9	-9,9 + pm	-9,9 + pm	-9,9 + pm	-9,9 + pm
max. personeelsformatie	1.439,0	1.432,0	1.376,8	1.351,8	1.351,8

Toelichting

- ¹⁾ Dekking voor flexibele formatie is geregeld voor de huidige bestuursperiode (=t/m 2011). Daarna zal bij het opstellen van het nieuwe bestuursakkoord de dekking hiervan opnieuw moeten worden meegenomen.
- ²⁾ Kadernota 2006, t.b.v. Energiebureau, VIV-regeling/grondportefeuille landelijk gebied; t/m 2008.
- ³⁾ Kadernota 2006; t/m 2009.
- ⁴⁾ Voorjaarsnota 2008.
- ⁵⁾ Voorjaarsnota 2008, gedurende anderhalf jaar.
- ⁶⁾ De nieuwe Efficiency-taakstelling wordt ingevuld door een combinatie van formatiereductie en overige efficiencymaatregelen binnen de apparaatskosten. De taakstelling voor (eind) 2008 wordt deels ingevuld met formatiereductie, nl. met 9,9 fte, deels door besparing op de huisvestingslasten van de districten.

De verdeling van de formatie over de verschillende programma's in de begroting is als volgt:

	Formatie in fte
1 Bestuur	84,5
2 Verkeer en vervoer	244,6
3 Water	61,0
4 Milieu	291,4
5 Natuur, bos en landschap	75,0
6 Sociaal economische zaken	44,5
7 Sociaal beleid, zorg en cultuur	106,2
8 Ruimtelijke ontwikkeling	71,6
9 Revitalisering landelijk gebied	84,1
10 Wonen	5,7
Bedrijfsvoering	312,5
Totaal formatie	1.381,1

Toelichting

De verdeling van de formatie over de programma's is bepalend voor de toedeling van de apparaatskosten aan de programma's. 1 t/m 10.

Het saldo van de lasten en de baten van de bedrijfsvoering bedraagt voor de begroting 2010 € 130,4 miljoen. Dit saldo - apparaatslasten genoemd - wordt toegerekend aan de programma's in de begroting en aan de investeringen/voorzieningen waar eveneens bedrijfsvoeringskosten aan verbonden zijn.

Een toelichting op de toerekening van de apparaatskosten is opgenomen in bijlage 3.

Personeelskosten

Deze formatie-ontwikkeling heeft ook consequenties voor de ontwikkeling van de personeelskosten.

In meerjarenperspectief zien de personeelskosten er als volgt uit:

Personeelskosten	2009	2010	2011	2012	2013
Loongerelateerde kosten	100.122.247	98.794.957	97.512.339	93.017.804	92.318.736
Actief personeel (salarissen en stagevergoedingen)	94.927.021	94.223.000	93.022.130	88.627.474	88.250.537
Inhuur van personeel (ter vervanging)	1.864.541	1.847.694	1.841.654	1.796.360	1.798.953
Vml. personeel (wachtgelden, pensioenaanvullingen en uitkeringen)	3.330.685	2.724.262	2.648.555	2.593.970	2.269.246
Niet-loongerelateerde kosten *)	6.273.672	6.163.131	6.145.365	5.972.964	5.983.487
Totale personeelskosten, excl. Stelposten	106.395.919	104.958.088	103.657.704	98.990.768	98.302.223
Onvoorzien / stelposten	4.975	4.975	4.975	265.247	475.332
Nog te realiseren Efficiency-taakstelling	-1.399.792	-2.399.792	-3.399.792	-3.399.792	-3.399.792
Totale omvang personeelskosten, incl. stelposten en taakstelling	105.001.102	102.563.321	100.263.046	95.856.382	95.377.922

*) Onder de "niet-loongerelateerde kosten" zijn begrepen: reis- en verblijfkosten, kosten van werving en selectie, kosten opleiding en scholing, ARBO-kosten (arbo: arbeidsomstandigheden), kosten van bindings-/personeelsactiviteiten, representatiekosten, kosten van de ongevallenverzekering voor het personeel, kosten voor vergoedingen van ICT- en kantoorfaciliteiten thuis (i.v.m. consignatie, thuiswerk e.d.) en kosten van kerstattenties.

De loonkosten van het actief personeel dalen de komende jaren a.g.v. het teruglopen van de formatie. En vanaf 2012 is ook nog geen dekking aanwezig voor de 80 fte 'felexibele formatie'.

In de loonkosten van het voormalige personeel zijn begrepen de suppletiekosten op grond van de "57+"-regeling. Deze suppletiekosten lopen in de komende jaren gestaag

terug. In 2010 is sprake van een forse vermindering, omdat m.i.v. 2010 de werkgeversbijdrage voor verder pensioenopbouw van de "57+"-ers vervalt.

Bij de raming van de niet-loongerelateerde kosten is een groot deel in de budgettering eveneens afgeleid van de salariskosten van het actief personeel; een klein deel vertoont

nog een 'autonoom' verloop. Per saldo is eenzelfde verloop te zien als bij de loongerelateerde kosten.

O.g.v. het huidige Bestuursakkoord is er ook sprake van een te realiseren efficiencytaakstelling, in 4 jaar oplopend van € 1 miljoen naar € 4 miljoen. De schijf 2008 is nagenoeg volledig in de raming van de afzonderlijke kosten verwerkt, voor de jaren daarna moet dat nog geschieden (door aan te geven welke formatieplaatsen dat betreft).

O.g.v. het huidige Bestuursakkoord is er ook sprake van een te realiseren efficiencytaakstelling, in 4 jaar oplopend van € 1 miljoen naar € 4 miljoen. De schijf 2008 is nagenoeg volledig in de raming van de afzonderlijke kosten verwerkt, voor de jaren daarna moet dat nog geschieden (door aan te geven welke formatieplaatsen dat betreft).

Paragraaf 3

Provinciale heffingen

Provinciale heffingen

Portefeuillehouder:

mr.A.M. Essed

De provincie kent verschillende bronnen van inkomsten. Eén van die bronnen betreft de provinciale heffingen waarvan de heffing opcenten op de motorrijtuigenbelasting de hoogste inkomst genereert.

De provincie kent geen kwijtscheldingsbeleid voor provinciale heffingen.

Opcenten motorrijtuigenbelasting

Op grond van artikel 222 van de Provinciewet worden provinciale opcenten geheven. Door het Rijk wordt elk jaar het maximumniveau van de opcentenheffing vastgesteld. De provincie bepaalt zelf in hoeverre zij de vrije capaciteit (verschil wettelijk maximum +/- provinciaal opcenten niveau) wil benutten. De ingangsdatum van tariefaanpassingen is wettelijk bepaald op 1 april. De raming van de opcentenopbrengst is rekeninghoudend met de volumegroei gebaseerd op de aantallen auto's en motoren per 1-1-2009.

Provinciale lastendruk m.b.t. opcenten motorrijtuigenbelasting

Het door het Rijk vastgestelde maximale opcentenniveau bedraagt per 1 april 2009: 111,9 en per 1 april 2010: 116,7. Noord-Brabant heft per 1 april 2009 71,6 aan opcenten. Tot en met de begroting 2007 werd het opcententarif jaarlijks geïndexeerd voor inflatie. In het nieuwe bestuursakkoord is gekozen voor bevrozing van het opcententarif.

De bepaling van het maximale opcentenniveau door het Rijk geschiedt op basis van een vierjaarlijks voortschrijdend gemiddelde van de gerealiseerde nominale ontwikkeling van het nationale inkomen.

Voor het oordeel over de lastendruk is van belang hoe de lastendruk van de provincie Noord-Brabant zich verhoudt tot die in de andere provincies.

	Provincies	Vastgesteld tarief per per 1 apr- 2009	Voorgenomen tarief per per 1 apr- 2010*	Onbenutte belastingcapaciteit uitgedrukt in percentages per 1 apr-2010
1	Zuid-Holland	95,0	95,0	18,6%
2	Gelderland	82,7	82,7	29,1%
3	Drenthe	81,0	81,9	29,8%
4	Friesland	80,4	81,7	30,0%
5	Limburg	80,4	80,4	31,1%
6	Groningen	79,1	80,3	31,2%
7	Overijssel	78,5	78,5	32,7%
8	Flevoland	71,6	73,6	36,9%
9	Utrecht	72,6	72,6	37,8%
10	Noord-Brabant	71,6	71,6	38,6%
11	Zeeland	69,3	69,3	40,6%
12	Noord-Holland	67,9	67,9	41,8%
	Gemiddeld tarief	77,5	78,0	
	Maximaal tarief	111,9	116,7	

*)In deze kolom zijn de voorgenomen tarieven per 1 april 2009 opgenomen die nog door Provinciale Staten van de respectievelijke provincies moeten worden vastgesteld.

In de rangorde van opcentenheffing van hoog naar laag komt de provincie Noord-Brabant – rekening houdend met de voorgenomen tarieven voor 2010 van de overige provincies uit op een 10e^e plaats.

Opcententariaf	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Noord-Brabant	68,3	69,7	71,6	71,6	71,6	71,6
Landelijk gemiddelde	69,3	70,7	72,6	75,9	77,1	78,0
Wettelijk maximum	99,0	102,4	105,0	107,9	111,9	116,7

Met het ongewijzigde opcententariaf blijft de lastendruk m.b.t. de opcenten op de motorrijtuigenbelasting in relatieve zin, net als voor de begroting 2009 onder het landelijk gemiddelde.

Op basis van het opcententariaf per 1 april 2010 van 71,6 bedraagt de in de begroting geraamde opbrengst € 212,4 miljoen.

Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit is het verschil tussen de theoretische opbrengst op basis van het wettelijk vastgestelde maximumtarief en de opbrengst gebaseerd op het tarief van de provincie.

De theoretisch maximale opbrengst voor 2010 bij een maximaal tarief van 116,7 opcenten komt uit op € 342,7 miljoen. De onbenutte belastingcapaciteit bedraagt zodoende € 342,7 miljoen -/- € 212,4 miljoen = € 130,3 miljoen.

Er is een relatie tussen de opcentenheffing (omvang wagenpark in aantallen en gewicht) en de algemene uitkering uit het Provinciefonds. In het verdeelmodel van het fonds telt de belastingcapaciteit (tegen een algemeen rekentariaf) mee als een (negatieve) inkomstenmaatstaf. Anders gezegd: een relatief grotere belastingcapaciteit (zoals in Noord-Brabant) leidt tot een naar verhouding lagere provinciefondsuitkering.

Overige heffingen

De provincie kent voorts nog een aantal heffingen en leges.

De heffingen zijn als volgt te specificeren:

Inkomsten uit heffingen		Bedragen x € 1.000					
Product-groep	Heffingen	Jaarrekening 2008	Begroting 2009	2010	2011	2012	2013
0304	Grondwaterheffing	4.710	5.311	5.311	5.311	5.232	5.232
0406	Nazorgheffing in kader leemtewet	1.909	1.968	1.828	1.828	1.828	1.828

Grondwaterheffing

De grondwaterheffing wordt geheven over de hoeveelheid onttrokken grondwater en dient als vergoeding van in de Grondwaterwet aangeduide kosten van onderzoek, metingen en schadevergoedingen in verband met de onttrekking van grondwater. De financiële verantwoording verloopt via de voorziening grondwaterheffing.

De geraamde inkomsten grondwaterheffing zijn voor 2010 geraamd op: € 5.311.000. De heffing vindt plaats op grond Grondwaterheffingsverordening die voor het laatst gewijzigd is op 22 april 2005.

Nazorgheffing in kader Leemtewet

Op grond van de Leemtewet bodemsanering is de provincie verantwoordelijk voor de nazorg van alle stortplaatsen die op de peildatum 1 september 1996 nog niet waren gesloten. Om het eeuwigdurend milieuhygiënisch beheer door de Provincie van deze stortplaatsen te verzekeren is een Nazorgfonds (een aparte rechtspersoon) ingesteld. Aan de stortplaatsbeheerders wordt een heffing opgelegd die in het fonds wordt gestort. Hiermee is in april 2000 een start gemaakt. In 2010 gaat het om een bedrag van € 1.828.000. De Provincie fungeert als ontvanger voor het Nazorgfonds. De gelden

worden beheerd door een externe vermogensbeheerder conform het vastgestelde beleggingsstatuut. De beleggingsresultaten worden verrekend met de te betalen heffingen, zodanig dat voldoende vermogen wordt opgebouwd om de zorg op de stortplaatsen uit te kunnen voeren. Het Nazorgfonds heeft een eigen begroting die door het algemeen bestuur van het fonds wordt vastgesteld.

De heffing vindt plaats op grond van de vastgestelde verordening Nazorgheffing Noord-Brabant die voor het laatst is gewijzigd op 9 december 2005.

Leges

Leges zijn vergoedingen door derden voor het verlenen van individuele diensten door de provincie aan particulieren en bedrijven. Deze diensten zijn met name de verlening van vergunningen en ontheffingen. De tarieven zijn in principe kostendekkend en staan vermeld in de legesverordening provincie Noord-Brabant die voor het laatst is gewijzigd op 7 november 2008.

De navolgende tabel geeft een overzicht van de diverse legesinkomsten.

Legesopbrengsten					Bedragen x € 1.000			
Product- nummer	Leges	Art.leges- verordening	Jaarrekening 2008	Begroting 2009	2010	2011	2012	2013
041001	wet hygiene en veiligheid zweminrichtingen	18	1	1	1	1	1	1
030402	grondwater-onttrekking	15	252	168	168	168	168	168
040304	wet geluidhinder	16	8	6	6	6	6	6
040602	ontgrondingenwet	14	466	470	470	470	470	470
070102	wet ambulance-vervoer	17	2	2	2	2	2	2
020602	vergunningen/ontheffingen	19/20	78	82	82	82	82	82
Totaal			808	729	729	729	729	729

Paragraaf 4

Weerstandsvermogen

Inleiding	240
I Beleidsrisico's	240
II Bedrijfsrisico's	246
III Weerstandscapaciteit	248

Weerstandvermogen

Portefeuillehouder:
mr.A.M. Essed

Inleiding

Het weerstandvermogen brengt tot uitdrukking in hoeverre de provincie in staat is financiële tegenvallers op te vangen zonder dat dit dwingt tot beleidsombuigingen en/of bezuinigingen.

In het BBV (Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten) wordt het weerstandvermogen gedefinieerd als de verhouding tussen:

- a. de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en voorzieningen waarover de provincie beschikt om niet begrote kosten te dekken;
- b. alle risico's waarvoor geen (dekkings-)maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Deze paragraaf brengt in kaart wat de belangrijkste risico's zijn en hoe we daarmee omgaan. Daarbij richten we ons hoofdzakelijk op de uitgavenkant van de begroting. Risico's m.b.t. de inkomstenontwikkelingen, zoals bezuinigingen door het rijk, het verloop van de belastinginkomsten en renterisico's in relatie tot onze vermogenspositie blijven hier buiten beschouwing en komen aan bod in de budgettaire nota's, zijnde de voorjaarsnota en de bij deze begroting behorende najaarsbrief.

De uitgangspunten voor het risicobeleid zijn in 2003-2004 vastgelegd. Daarbij is een onderscheid gemaakt tussen twee typen risico's:

- beleidsrisico's zijn de risico's die door Provinciale Staten uitdrukkelijk zijn aanvaard – en overwogen – als consequenties van bepaald functioneel beleid, waarbij tevens en tegelijk de dekking dient te worden aangewezen;
- bedrijfsrisico's zijn alle risico's die zijn verbonden aan de jaarlijkse reguliere begrotingsuitvoering en bedrijfsvoering.

Voor zover risico's zich voordoen en niet worden afgedekt d.m.v. voorzieningen of verzekeringen, dienen deze te worden gedekt uit (in volgorde):

1. specifiek met het beleid gemoeide begrotingsposten en meerjarenraming;
2. desbetreffende (bestemmings-)reserves;
- 3a. beleidsrisico's uit de Risicoreserve en/of specifieke risicoafdekkingen;
- 3b. bedrijfsrisico's uit het genormeerde gedeelte van de algemene reserve, dat voor dit doel wordt gesteld op 3% van onze netto exploitatieomvang.

Ad 3a Twee specifieke risicoafdekkingen naast de (algemene) Risicoreserve zijn de Dividendreserve en de Reserve grondbank.

- De Dividendreserve is bedoeld om schommelingen (c.q. tegenvallers) in de dividendopbrengsten op te vangen. Met de verkoop van de aandelen Essent verandert de grondslag van de reserve. Zonder meer blijft een buffer nodig om tegenvallers te kunnen opvangen in de nieuwe kapitaalinkomsten. Hiervoor zal in een nieuwe norm worden bepaald (zie par.III en najaarsbrief).
- De Reserve grondbank (ingesteld in 2008) staat ten dienste van het provinciale ontwikkelbedrijf dat zich bezig houdt met het verwerven, beheren en verkopen van gronden ten behoeve van het provinciale ruimtelijke beleid (zie begrotingsparagraaf 8 over grondbeleid).

I. Beleidsrisico's

Onze dekkingsregels t.a.v. beleidsrisico's komen in hoofdlijnen erop neer dat:

- deelname in aandelenkapitaal voor 100% dient te worden afgedekt;
- in geval van samenwerking met en/of afhankelijkheid van derden of van marktomstandigheden wordt uitgegaan van een zekere risicokans;
- m.b.t. het eigen provinciaal beleid een risicokans van 0% wordt aangehouden.

Navolgend wordt een toelichting gegeven op de beleidsrisico's die zijn opgenomen in bijgaand risicoprofiel (onderverdeeld in 7 rubrieken).

1. Deelnemingen

Kapitaalverstrekkingen aan NV's, BV's en CV's worden aangemerkt als financiële vaste activa, waarvan een opsomming wordt gegeven in begrotingsbijlage 9a. Omdat aan deelnemingen per definitie risico's zijn verbonden (risicodragend kapitaal, risicokans 100%) zijn/worden alle deelnemingen volledig afgedekt (*) en als pm op de balans opgenomen. In de toelichting op de balans worden de nominale waarden vermeld plus het eventuele agio (extra storting bovenop de nominale waarde). De nominale waarde van onze deelnemingen (na verkoop aandelen Essent) per 1 januari 2010 beloopt in totaal € 9,3 miljoen. Een overzicht van de deelnemingen is opgenomen in bijlage 9a en in de paragraaf 7 verbonden partijen.

*) Onze aandelen in Eindhoven Airport en de Waterschapsbank zijn voor respectievelijk 50% en 38% gestort. Indien volstorting aan de orde komt, dient dit t.z.t. te worden gedekt.

Een extra kapitaalbreng (agio) wordt geleverd aan:

- a. Brabantse Herstructureringsmaatschappij Bedrijventerreinen BV (BHB), een joint venture van de provincie (90%) en NV BOM (10%). Voor de periode 2005-2007 heeft de provincie een eerste tranche van € 10 miljoen in het participatiefonds gestort. Als onderdeel van het maatregelenpakket economische recessie is bij de voorjaarsnota 2009 € 9,6 miljoen extra beschikbaar gesteld voor intensivering en uitbreiding van het herstructureringsprogramma. De voorziene tweede reguliere storting voor 2008-2011 wordt betrokken bij de najaarsbrief 2009.
- b. Agro & Co Kapitaalfonds BV is een samenwerkingverband van provincie, NCB Participaties BV en Rabobanken Brabant, ieder voor 1/3-deel. De provinciale inbreng bedraagt op dit moment € 2,3 miljoen. Naast het kapitaalfonds staat een ontwikkel- en adviespoot in de vorm van de Stichting Agro & Co waaraan een jaarlijks exploitatiesubsidie wordt verstrekt.
- c. In het bestuursakkoord 2007-2011 is afgesproken om € 10 miljoen extra bij te dragen aan het participatiekapitaal van de NV BOM d.m.v. een omzetting van een bestaande converteerbare lening naar aandelen. De financiële dekking hiervoor komt uit Reserve Brabant 2050.

2. Revitalisering landelijk gebied

In aanvulling op de deelnemingen (uit de vorige rubriek) in de ORR (Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte) en TOM (Tuinbouwontwikkelingsmaatschappij) plaatsen wij in deze rubriek de overige risico's m.b.t. de revitalisering van het landelijk gebied.

In 2001 is de provincie met een aantal private partijen een samenwerkingsovereenkomst (SOK/-pact van Brakkesteijn) aangegaan voor de Ruimte voor Ruimte-regeling die tot doel heeft de sloopvergoedingen terug te verdienen in relatie tot de Regeling Beëindiging Veehouderijtakken (Rbv) (uitbetaald door de Dienst Regelingen, voorheen Laser). De uitvoering behelst o.a. de voorfinanciering van sloopvergoedingen en het verwerven en ontwikkelen van woningbouwkwartalen. Hiertoe is de ontwikkelingsmaatschappij (ORR) opgericht waarin de provincie voor 28% aandeelhouder is. De ORR BV is beherend vennoot, terwijl de feitelijke projectuitvoering in handen is van de CV.

- a) De balanswaarde per 31-12-2008 van de ORR bedraagt circa € 48 miljoen. De provincie garandeert de integrale uitvoering van de ruimte-voor-ruimteregeling conform het pact van Brakkesteijn. Het afbreukrisico dat het provinciale beleid de uitvoering in de weg staat en de provincie alle geleden schade aan de ORR BV zou moeten vergoeden, stellen wij op 0 % als afgeleide van "eigen beleid".
- b) Voor de 1^e projectfase SOK1 is aan de ORR CV een achtergestelde lening meegegeven van maximaal € 15 miljoen (aandeel provincie maximaal € 4,2 miljoen). In 2008 is de gehele lening afgelost, maar blijft opvraagbaar door de ORR. Het risico wordt – sinds de kavelverkoop daadwerkelijk zijn gaan lopen en ook omdat er veel eigen en vreemd vermogen in de onderneming zit en er goede infolijnen zijn – ingeschat op maximaal € 1,75 miljoen. In 2008 is voor de uitvoering van de SOK2 aanvullend een achtergestelde lening verstrekt van € 5 miljoen, waarvan € 1,4 miljoen door de provincie; dit is voor 100% afgedekt.
- c) Met de sloopvergoedingen van SOK1 is een volume gemoeid van circa € 84,5 miljoen; bij SOK2 inclusief de verbrede aanpak Ruimte voor Ruimte gaat het om een terug te verdienen volume van minimaal € 138,3 miljoen, opgebouwd uit:
  - € 81,8 miljoen: door de provincie betaalde sloopvergoedingen in het kader van de Rbv2;
  - € 44,5 miljoen: € 13 miljoen subsidies en aankoopkosten voor sanering glastuinbouwbedrijven in kwetsbare gebieden, € 9 miljoen voor sloop overige ongewenste bebouwing in het buitengebied en € 22,5 miljoen voor sanering voormalige militaire terreinen (mobilisatiecomplexen; € 15 miljoen out-of-pocketkosten en € 7,5 miljoen rentekosten);
  - € 2,8 miljoen: reeds betaald voor de aankoop/sanering glastuinbouwbedrijven;
  - € 9,2 miljoen: sloopkosten in het kader van de Verplaatsing-Intensieve Veehouderij-regeling.

Overall gezien spelen verder de volgende risico's:

1. sloopvergoeding en vergoeding verbrede aanpak ruimte voor ruimte kunnen door de ORR niet worden terugverdiend;
2. ORR kan risicodragend vermogen niet terugbetalen;
3. ORR kan geen 20% rendement halen op het risicodragend vermogen.

Met behulp van de Monte Carlo-analyse* is een inschatting gemaakt van het financiële effect van de risico's. In het meest negatieve scenario wordt een verlies van € 7 miljoen ingeschat. Rekeninghoudend met het deelnemingsvermogen van € 5,75 miljoen resteert een restrisico van € 1,3 miljoen dat binnen de risicoreserve wordt afgedekt. De analyse geeft verder aan dat er een reële kans is van 95% dat de ORR een positief resultaat behaalt. De resultaten in de eerste helft van 2009 laten geen significante terugval van het aantal ontwikkelde en verkochte Ruimte-voor-Ruimte locaties zien. Daaruit kan worden geconcludeerd dat de ORR voorlopig geen last heeft van een terugval op de woningmarkt a.g.v. de economische recessie.

*) De Monte Carlo-analyse is een simulatietechniek waarbij door vele herhaalde berekeningen, elke keer met een andere startwaarde, een verdelingsfunctie wordt verkregen van de kans dat een risico gaat optreden.

- d) In 2002 hebben de provincie en de Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie (ZLTO) samen de TOM CV/BV opgericht, die tot doel heeft het (her-)ontwikkelen van duurzame vestigingslocaties voor glastuinbouw en het saneren van bedrijven in de Groene hoofdstructuur-landbouw en de Agrarische Hoofdstructuur-landschap. Door beide partijen is aan de TOM CV een garantie verstrekt van € 7 miljoen. Hiervoor geldt een garantieafdekking van 50% (Kadernota 2006).
- e/f) De regelingen m.b.t. sloop van de overtollige bebouwing in het buitengebied (SOBB) en sanering glastuinbouw zijn in september 2006 in werking getreden. Voor deze regelingen is een krediet beschikbaar gesteld van € 22 miljoen (PS 53/05), waarvan de rentekosten tot een bedrag van € 7 miljoen (t/m 2014) zijn afgedekt door de Reserve sanering glastuinbouw en sloop bebouwing buitengebied.
- g) Bij de realisering van de locatie Brandevoort II heeft de gemeente Helmond een exploitatie-tekort van € 5,5 miljoen i.v.m. het moeten aankopen en slopen van een aantal intensieve veehouderijen met een milieucirkel over de bouwlocatie. Voor de dekking van dit tekort mag de

gemeente 40 ruimte-voor-ruimte-kavels ontwikkelen. De provincie heeft toegezegd (PS 73/06) dat in geval de opbrengst hiervan onvoldoende is, garant te staan voor de helft van het tekort tot een maximum van € 2,75 miljoen. Deze garantie wordt voor 50% afgedekt via de risicoreserve.

De dekking van een aantal overige risico's m.b.t. de revitalisering van het landelijk gebied wordt overgeheveld naar de Reserve grondbank. Het voornemen is om de Reserve grondbank te koppelen aan een kredietfaciliteit, waarvan de risico's worden afgedekt binnen de reserve (zie najaarsbrief 2009). De reserve heeft een volume van ruim € 92 miljoen (geraamde stand per 1-1-2010) waarvan € 50 miljoen is gereserveerd voor de risico's die samenhangen met de stimulering van de woningbouwproductie als onderdeel van het maatregelenpakket economische recessie (voorjaarsnota 2009). Het overige volume is o.a. bestemd voor de volgende (bestaande) risicoafdekkingen:

- Verplaatsingentraject landbouwontwikkelingsgebied Graspeel (PS 58/08), in samenwerking met de gemeenten Landerd, Mill en St. Hubert en Grave. Met dit project is voor de provincie een risico gemoeid van € 2,2 miljoen.
- Het project herontwikkeling KVL-terrein in samenwerking met de gemeente Oisterwijk; de provincie heeft hierin een aandeel van 22% gelijk aan € 5 miljoen.

3. Projecten

Een derde risicocategorie betreft enkele majeure projecten:

- a) Het maatregelenpakket economische recessie voorziet in een volume van € 333 miljoen aan participaties en leningen. Daarvan heeft € 250 miljoen betrekking op de stimulering van de woningbouwproductie waarvoor de Reserve grondbank als buffer dient. De overige € 83 miljoen betreft € 25 miljoen voor het MKB-innovatiefonds, € 50 miljoen voor de stimulering van energiebesparende maatregelen en € 8 miljoen voor monumentenrestauraties. In relatie tot deze € 83 miljoen wordt een risicoreservering aangehouden van € 25 miljoen.
- b) In 2006 is de onderhoudsfase (15 jaar) van de PPS-A59 van start gegaan. In deze fase is de opdrachtnemer verantwoordelijk voor een goed beheer en onderhoud van de weg. Risico's voor de provincie betreffen o.a. niet verhaalbare en niet aan de opdrachtnemer verwijtbare schade groter dan € 1 miljoen; indexeringsverschil tussen inkomsten en uitgaven, renteversil tussen begrote rekenrente van 5% en de actuele rekenrente. Mogelijke financiële gevolgen van optredende risico's waarvoor de provincie verantwoordelijk is, komen ten laste van het risicofonds PPS-A59.

- c) In 2005 is aan de gemeente Bergen op Zoom een bijdrage van € 10 miljoen verstrekt voor het project Bergse Haven, onder de conditie dat in het geval de grondexploitatie uiteindelijk gunstiger uitvalt dan begroot, de gemeente is verplicht tot terugbetaling. Met de gemeente zijn afspraken vastgelegd over tussentijdse financiële verantwoordingen, inclusief een accountants-verklaring.
- d) De rentekosten t/m 2018 van de sanering mobilisatiecomplexen (MOB) bedragen € 7,5 miljoen en moeten worden terugverdiend via ORR/SOK2 (zie ook 2c).

4. Garanties

- a1) Overige garantieverstrekingen anders dan m.b.t. RLG (zie rubriek 2) betreffen de gewaarborgde geldleningen van het Groenfonds. Deze belopen per 1 januari 2009 in totaal € 130,0 miljoen, waarvan circa € 17,0 miljoen voor rekening komt van de provincie Noord-Brabant. Het risico betreft de hoofdsom en rentelasten over de door het Groenfonds afgesloten leningen. Het restrisico is per saldo nihil omdat bij faillissement van het Groenfonds in de provinciale begroting het jaarlijkse rente- en aflossingsbedrag aan het Groenfonds van € 1,5 miljoen wegvalt. Dit budget is dan beschikbaar en gemiddeld genomen voldoende om de gegarandeerde rente en aflossingen te dekken.
- a2) Betreft twee garantstellingen aan het Nationaal Groenfonds ten behoeve van de voorfinanciering van de provinciale subsidieregeling particulier natuurbeheer Noord-Brabant. De eerste garantstelling wordt verleend voor de betalingsverplichtingen die voortvloeien uit de leningen die het Nationaal Groenfonds aantrekt voor de voorfinanciering van de subsidieregeling. De tweede garantstelling wordt verleend in het geval de subsidiegrondslag tussen de afzonderlijke deelnemer aan de subsidieregeling en de provincie Noord-Brabant komt te vervallen. De garantstellingen bedragen gezamenlijk maximaal € 23.136.300. De garantiestellingen zullen in 2042 worden beëindigd PS(29/08).
- b) Het Havenschap Moerdijk is een gemeenschappelijke regeling met als deelnemers de provincie en de gemeente Moerdijk (ieder voor 50%). In de gemeenschappelijke regeling (artikel 48 van de herziening 1997) is vastgelegd dat t.a.v. door het Havenschap als geldnemer te sluiten overeenkomsten van geldleningen, elk der deelnemers naar rato instaat voor de betaling van rente en aflossingen zonder dat daarvoor een afzonderlijk besluit is vereist. Momenteel is in de risicoreserve circa € 4,5 miljoen begrepen voor het risico van de garantstelling aan het Haven-

schap. In 2008 heeft de statencommissie EMG het principebesluit genomen de voorbereidingen tot verzelfstandiging van het Havenschap tot Naamloze Vennootschap van start te laten gaan. Wanneer het Havenschap daadwerkelijk is omgevormd tot een NV wordt het risicobedrag opnieuw afgewogen.

- c) Het jaar 2009 zou een overgangsjaar voor de jeugdzorg zijn in de financiering van provincies door het Rijk. Vanaf 2010 zou de bekostiging plaatsvinden op basis van een macrobudget gebaseerd op een prognosemodel (model Kaiser). In 2009 heeft het Rijk extra middelen beschikbaar gesteld onder de voorwaarde dat ook de provincies een bijdrage leveren. Om de groei van de zorgvraag en de huidige wachtlijsten te kunnen oplossen, heeft de provincie Noord-Brabant een bijdrage van € 14,6 miljoen geleverd (zie bestuursrapportage 2009-II).

Inmiddels lijkt ook 2010 een overgangsjaar te worden, want het landelijke prognosemodel is nog niet uitgekristalliseerd. Uitgaande van de hoogte van de budgetten 2009 is de verwachting dat voor Bureau Jeugdzorg en zorgaanbod in 2010 een bedrag van € 170 miljoen beschikbaar zal zijn. Op basis van de voorlopige provinciale prognose voor 2010 wordt de zorgvraag geschat op € 187 miljoen (inclusief taakstellende besparing van € 2 miljoen); een verschil dus van € 17 miljoen. In de meerjarenbegroting is uitgegaan van een onttrekking van € 6 miljoen in 2010 uit de voorziening, dan resteert een tekort van € 11 miljoen. Met behulp van extra afspraken voor efficiencyverbetering van € 3 miljoen wordt gestreefd het tekort terug te brengen tot € 8 miljoen. Op basis van de afspraak dat de provincie uitgaat van prognosefinanciering zal dit tekort als 50%-risico worden opgenomen binnen de risicoreserve.

5. Leningen

De NV Monumenten Fonds Brabant is opgericht om de instandhouding van monumenten te ondersteunen. Aan de NV wordt in totaal een converteerbare achtergestelde lening verstrekt van € 4 miljoen. Tegelijk wordt in acht jaar via de reserve monumentenfonds een buffer gevormd van € 4 miljoen. Zodra een conversie (omzetting in aandelen) van de lening wordt toegepast, geldt dat er 100% moet worden afgedekt.

6. Voorfinancieringen

Behoudens enkele voorfinancieringen via de Algemene reserve, zijn er op dit moment geen voorfinanciering die een risicoafdekking vereisen.

7. BTW-risico naar aanleiding van boekenonderzoek

In een notitie van augustus 2008 hebben wij de Rekeningcommissie (RC-0118) geïnformeerd over de uitkomsten van de controle door de Belastingdienst m.b.t. het BTW-compensatiefonds en over de afspraak m.b.t. de PPS-A59. Ten aanzien van de PPS A59 is overeengekomen om de verschillende standpunten voor te leggen aan de belastingrechter. Hierbij draait het om een geschilpunt van € 16 miljoen. Zolang deze zaak nog niet is beslecht, wordt dit risico afgedekt in de Risicoreserve.

Totaal rubrieken 1 t/m 7

Een cijfermatig overzicht van de rubrieken 1 t/m 7 wordt gegeven in het risicoprofiel. Het totaal van de (rest-)risico's komt uit op € 88,5 miljoen. In deze optelling zijn de risico's afzonderlijk gewogen. De tweede weging betreft het totaal van de risico's. De kans dat alle risico's zich gelijktijdig in volle omvang voordoen, is klein. In dat verband heeft de Zuidelijke Rekenkamer in haar rapport uit 2007 aanbevolen om uit te gaan van een bepaald zekerheidspercentage waarmee de risico's moeten worden afgedekt. Dit percentage stellen wij op 80%, naar analogie van het percentage dat is gehanteerd bij de overprogrammering van het B5-programma en bij de aftopping van de bestemmingsreserves (voorjaarsnota 2009). De derde weging betreft de gewenste verhouding tussen de gekwantificeerde omvang van de risico's (benodigde weerstandscapaciteit) en de beschikbare weerstandscapaciteit. Deze verhouding komt aan de orde in paragraaf III.

Risicoprofiel Begroting 2010

	PS-nr.	Financiële omvang risico x € 1.000	Risico- aandeel provincie	Percentage af te dekken	Benodigde dekking a	Dekking binnen mjr. b	Restrisico binnen Risicores. c=a-b	Stand Rek.2008	Toelichting
1. Deelnemingen (begrotingsbijlage 9a)									
nominale waarde NV's, BV's en CV's extra kapitaalbreng (agio):	-	9.344	9.344	100%	9.344	9.344	0	0	alle aandelen volgestort (m.u.v. Eindhoven Airport en Waterschapsbank)
Brabantse Herstructureringsmij Bedrijventerreinen (BHB)	34/05	24.763	24.763	100%	24.763	0	24.763	19.987	extra storting € 4,8 mln bij voorjaarsnota 2009
Agro & Co kapitaalafonds	86/04	2.327	2.327	100%	2.327	0	2.327	2.327	1e tranche agio t/m 2007 gestort
uitbr.participatie NV BOM (omzetting conv.lening)	VJN2009	10.000	10.000	100%	10.000	0	10.000	0	overheveling uit Reserve Brabant 2050
Subtotaal deelnemingen					46.434	9.344	37.090	22.314	
2. Revitalisering landelijk gebied									
a ORR	101/01	53.000	53.000	0%	0	0	0	0	niet gedekt, is zaak van goed beleid, 0 % risicoschatting
b1 ORR CV	KN2005	4.200	4.200	25%/50%	1.750	0	1.750	1.750	rentelasten worden in rekening gebracht bij ORR
b2 ORR CV	KN2005	1.400	1.400	100%	1.400	0	1.400	1.400	zie Kadernota 2005
c1 RvR / SOK1	69/00	84.500	0	0%	0	0	0	0	contract-ORR; 1e tranche is geheel overgedragen
c2 RvR / SOK2	23/02	129.100	0	0%	0	0	0	0	
c3 Rendementsrisico RLG	-	7.000	1.300	100%	1.300	0	1.300	1.300	maximaal risicobedrag volgens vastgestelde risicoanalyse SOK2
d TOM	104/01	7.000	7.000	50%	3.500	0	3.500	3.500	dekking verhoogd van 10% naar 50% bij Kadernota 2006
e/f B-sec en glastuinbouw	53/05	22.000	7.000	100%	7.000	7.000	0	0	afgedekt binnen Reserve sanering glastuinbouw en sloop bebouwing
g Overeenkomst ontw.locatie Helmond	73/06	2.750	2.750	50%	1.375	0	1.375	1.375	afgedekt bij begroting 2008
vervallen of overgeheveld naar Reserve grondbank:									
- Overeenkomst verplaatsingstrajet Graspeel	58/08	2.200	2.200	100%	2.200	2.200	0	0	afgedekt binnen Reserve grondbank
- Herontwikkeling KVL-terrein Oisterwijk	??	5.000	5.000	100%	5.000	5.000	0	0	afgedekt binnen Reserve grondbank
- Grondportefeuille RLG	77/04	-	-	-	-	-	0	6.322	risico overgeheveld naar Reserve grondbank
- Ontwikkelingsmaatschappij Dinteloord	24/06	-	-	-	-	-	0	750	vervallen
- EHS / tijdelijke grondbank	77/04	-	-	-	-	-	0	0	vervallen
Subtotaal RLG					23.525	14.200	9.325	16.397	
3. Projecten									
a Maatregelen ec.recessie (excl.stimulering woningbouw)	VJN2009	83.000	83.000	div.	25.000	0	25.000	0	zie najaarsbrief 2009
b PPS A59	02/03	-	0	0%	0	0	0	0	risico's afgedekt in pps-contract en Voorziening PPS A59
c Berge Haven	-	10.000	10.000	100%	10.000	10.000	0	0	investeringsbijdrage t.l.v. Reserve Brabant 2050
d Saneren MOB-complexen	BA	22.500	7.500	100%	7.500	7.500	0	0	rentekosten worden geactiveerd en terugverdiend via ORR/SOK2
Subtotaal projecten					42.500	17.500	25.000	0	
4. Garanties									
a1 Groenfonds (gemeensch.gewaarborgde geldleningen)	-	17.031	17.031	10%	1.703	1.703	0	0	i.g.v. faillissement komt risico t.l.v. begroot jaarlijks subsidie
a2 Groenfonds	29/08	23.136	23.136	0%	0	0	0	0	
b Havenschap Moerdijk	-	17.800	8.900	50%	4.450	0	4.450	4.450	
c1 Jeugdzorg 2010	NJN2009	8.000	8.000	50%	4.000	0	4.000	0	zie najaarsbrief 2009 (bestuursrapportage 2009-II)
c2 Jeugdzorg 2009	NJN2008	14.600	14.600	100%	14.600	0	14.600	14.600	zie najaarsbrief 2009 (bestuursrapportage 2009-II)
c3 Jeugdzorg (vervallen)	2008	4.400	4.400	50%	2.200	0	0	2.200	vervallen
Subtotaal garanties					26.953	1.703	23.050	21.250	
5. Leningen									
NV Monumentenfonds Brabant	-	4.000	4.000	100%	4.000	4.000	3.000	0	overheveling uit Res. monumentenfonds (resterende € 1,0 mln volgt in 2010-2011)
6. Voorfinancieringen									
ABdK (vervallen)	-	0	0	0%	0	0	0	5.000	bij voorjaarsnota 2009 is € 10 mln afgeboekt wegens nakomen verplichting
7. BTW-verplichting	-	16.000	16.000	100%	16.000	0	16.000	16.000	zie notitie aan Rekeningcommissie d.d. augustus 2008 (RC-0118)
Totaal beleidsrisico's en restrisico's					159.412	46.747	113.465	80.961	
Normering op 80%-niveau							90.772		normniveau op 80% omdat niet alle risico's zich gelijktijdig zullen voordoen
Risicoreserve per 1-1-2010, respectievelijk 31-12-2008							61.823	78.996	stand per 1-1-2010 is na 20% aftopping reserves in voorjaarsnota 2009
surplus (+) of tekort (-)							-28.950	-1.965	zie par.III weerstandscapaciteit en najaarsbrief 2009

II Bedrijfsrisico's

Bedrijfsrisico's zijn inherent aan onze beleidsuitvoering en bedrijfsvoering en kunnen sterk uiteenlopen. Voor zover al een complete opsomming mogelijk is, biedt dat echter weinig meerwaarde. Binnen de planning & control-cyclus wordt de vinger aan de pols gehouden en wordt geprobeerd tijdig adequate maatregelen te treffen in het geval zich financiële knelpunten voordoen. De Staten worden daarover geïnformeerd via de financiële nota's en bestuursrapportages. Binnen dit begrotingskader beperken we ons tot de aanduiding van drie hoofdcategorieën en enkele actuele risico-elementen. De indeling is als volgt:

1. juridische en procesrisico's;
2. risico's voortvloeiend uit rijksbeleid en wetgeving;
3. risico's voortvloeiend uit samenwerking met derden (voor zover niet meegenomen bij de beleidsrisico's).

Voor de afdekking van deze risico's wordt (conform de 3^e Nota Kapitaaldienst) aanvullend op de reguliere meerjarenraming en de desbetreffende reserves binnen de algemene reserve een buffer gereserveerd van 3% van onze netto exploitatieomvang.

1. Juridische en procesrisico's

1.1 Risico's in het kader van juridische procedures

Met juridische procedures worden de civielrechtelijke procedures bedoeld waar de provincie als partij bij betrokken is. Het betreft zowel gevallen waarin de provincie door derden in een juridische procedure wordt betrokken (dagvaarding, aansprakelijkheidsstelling, derdenbeslag etc.) als gevallen waarbij de provincie zelf jegens derden een juridische procedure start (aansprakelijkheidsstelling, dagvaarding, faillissementsaanvraag etc.). In veel juridische procedures is de inschakeling van externe juridische deskundigheid verplicht. Het financiële risico is moeilijk van te voren in te schatten. De kosten voor (verplichte) externe juridische bijstand, alsmede proceskosten, kunnen naarmate de procedure vordert fors oplopen. De begrotingspost kent daardoor een fluctuerend verloop. Kleine bijstellingen kunnen op de reguliere marap-momenten plaatsvinden op basis van uitputting en inschatting van lopende procedures. Bij eventuele forse overschrijdingen die niet opgevangen kunnen worden binnen de productgroep, zal zo nodig de risicobuffer worden aangesproken.

1.2 Risico's in het kader van aansprakelijkheid

De risico's die de provincie loopt in de vorm van aansprakelijkheidsstellingen door derden zijn enerzijds gelegen in civielrechtelijke schadeclaims, waarbij valt te denken aan aansprakelijkheid uit

hoofde van contract, uit onrechtmatige daad of uit hoofde van rechtmatig overheidshandelen (dat door het feit dat geen schaderegeling is getroffen, onrechtmatig kan worden). Anderzijds is het risico gelegen in de bestuursrechtelijke schadeclaims die door derden tegen de provincie worden ingediend. Het kan daarbij gaan om wettelijke schadevergoedingen (bijvoorbeeld de Onteigeningswet), wettelijke nadeelcompensatie (art. 49 WRO, art. 15.20 Wm en art. 3:4 Awb) of schadeclaims op basis van een door de bestuursrechter vernietigd besluit. Er is een trend waarneembaar dat in aanbestedingen de provincie in kort geding gedagvaard wordt door de partij die de aanbesteding niet heeft gewonnen.

1.3 Risico's i.r.t. verzekeringen

Per 1 januari 2007 is de provincie niet meer verzekerd voor de aansprakelijkheid en is dus vanaf dat moment eigen risicodragers geworden. Omdat de verhouding tussen de explosief stijgende premie en de maximaal verzekerde sommen gecombineerd met een hoog eigen risico steeds verder uit balans raakte, was het continueren van de aansprakelijkheidsverzekering financieel niet meer verantwoord. Ook juridisch zaten er de nodige haken en ogen aan de verzekering. Zo dekde de verzekering niet alle schadegevallen. Belangrijkste uitsluitingen waren: bewust in strijd met de wet genomen beslissingen, schade in verband met rechtmatige overheidsdaad (planschade en nadeelcompensatie), schade veroorzaakt door niet nagekomen toezeggingen, schade samenhangend met privaatrechtelijke overeenkomsten. Bovendien vielen de schades die voortvloeien uit bodemsaneringsprojecten niet onder de algemene aansprakelijkheidsverzekering. Daartoe wordt nog steeds per project een zogenaamde CAR (construction all risk)-verzekering afgesloten.

Na twee jaar zonder aansprakelijkheidsverzekering te hebben gewerkt, kan – zij het met het nodige voorbehoud – geconcludeerd worden dat het beëindigen van de aansprakelijkheidsverzekering een goede beslissing is geweest. De totale kosten zijn verminderd en er is meer regie gekomen op de afhandeling van de schadeclaims. Verder is de juridische kwaliteit van werken provinciebreed toegenomen waardoor er minder schadeclaims lijken te worden ingediend. Daarnaast mag het werken volgens de andere aanpak (pre-mediation) niet onvermeld blijven.

2. Risico's voortvloeiend uit rijksbeleid en wetgeving

2.1 Leemtetwet bodembescherming

In 1998 is de Nazorgregeling Wet Milieubeheer in werking getreden. Op grond van deze wet zijn de provincies eindverantwoordelijk voor de nazorg van de stortplaatsen waar op of na 1 september 1996 nog afvalstoffen werden of worden gestort. Nazorg betreft het eeuwigdurend voortzetten van milieubescherming op een stortplaats nadat deze formeel door het bevoegd gezag gesloten is

verklaard. De provincies hebben de bevoegdheid om aan vergunninghouders van stortplaatsen bij belastingverordening een nazorgheffing op te leggen ter dekking van de kosten van de nazorgwerkzaamheden. Deze gelden stromen in een provinciaal nazorgfonds waaruit alle nazorgwerkzaamheden worden betaald. In 1999 is door Provinciale Staten een verordening vastgesteld en in 2004 herzien. Aan de uitvoering van de Nazorgregeling kleven voor de provincie verschillende risico's in termen van rendement, kostenontwikkeling, aansprakelijkheid, etc.

2.2 Openbaar vervoer

In 2006 zijn de OV-concessies aanbesteed voor de periode 2007 t/m 2014. Eén van de uitgangspunten van het programma van eisen (onderdeel van het bestek) is dat de provincie verantwoordelijk is en daarmee het risico draagt van tegenvallende opbrengsten. De opbrengstenbronnen zijn: reizigersopbrengsten (inclusief studentenkaartopbrengsten) en de Brede doeluitkering verkeer en vervoer (BDU). Door adequaat (financieel) concessiebeheer en eventueel te treffen maatregelen zal het risico tot een minimum beperkt worden. Door een opgebouwde risicoreserve binnen de BDU en door jaarlijks een bedrag binnen de BDU te reserveren, worden eventuele financiële tegenvallers opgevangen.

In de vier Brabantse regiotaxiprojecten (Collectief Vraagafhankelijk Vervoer; CVV) is de provincie één van de deelnemende partijen, met een aandeel van tussen 10 en 20%. Voor het vrije reizigersdeel draagt de provincie het gebruikersrisico: hoe meer (vrije) reizigers gebruik maken van het CVV-systeem, hoe meer de provincie dient te subsidiëren. Door het tariefinstrument en de beschikbare bedragen voor de regiotaxiprojecten uit de Brede Doeluitkering verkeer en vervoer wordt het risico beheerst en opgevangen. Begin 2010 worden nieuwe convenanten van kracht waarin de samenwerking tussen provincie en regio's op het gebied van CVV is geregeld.

3. Risico's voortvloeiend uit samenwerking met derden

3.1 Stimulus

De provincie Noord-Brabant is beheerautoriteit voor een tweetal Europese doelstelling-2 programma's in Zuid-Nederland: het EPD-Zuid met een looptijd van 2000 t/m 30 juni 2009 en het OP-Zuid met een looptijd van 2007-2015. Stimulus is de uitvoeringsorganisatie van deze programma's. Stimulus valt rechtstreeks onder de provincie.

Voor beide programma's heeft de provincie een beschikking ontvangen van de Europese Commissie. De provincie draagt formeel de eindverantwoordelijkheid voor de correcte uitvoering van de programma's n daarmee voor de juiste wijze van inzet en afrekening van het hiermee gemoeide EU-bedrag. Teneinde de verantwoordelijkheid en risico's voor het rijk en de provincies Noord-Brabant, Limburg en Zeeland duidelijk weer te geven zijn er tussen het rijk en de beheerautoriteit enerzijds en tussen de provincies anderzijds convenanten afgesloten. Binnen OP-Zuid zijn overigens extra autoriteiten aangewezen, waarmee de functiescheiding goed is doorgevoerd; het Ministerie van Financiën draagt als auditautoriteit de verantwoordelijkheid voor de algemene controle en administratieve organisatie, de Dienst Landelijk Gebied voert controles uit op de betaalaanvragen van de beheerautoriteit en dient deze vervolgens in bij de Europese Commissie. Uiteraard voert de beheersautoriteit (de provincie Noord-Brabant i.c. Stimulus) zelf de eerstelijns controles uit.

3.2 Bestuursovereenkomst m.b.t. reconstructiewet

In 2005 is de "Bestuursovereenkomst ingevolge de Reconstructiewet tussen Gedeputeerde Staten en gemeenten" voor de uitvoeringsperiode ondertekend. De overeenkomst komt er kort gezegd op neer, dat gemeenten zich zullen inspannen dat binnen 4 jaar de bestemmingsplannen worden aangepast aan de reconstructieplannen. De provincie biedt hierbij de nodige (financiële) ondersteuning. Daarnaast is afgesproken dat gemeenten middels planologische maatregelen trachten ongewenste ontwikkelingen voor de reconstructie te voorkomen. Eventuele bijbehorende kosten en planschade komen voor rekening van de provincie. Ook voor West-Brabant is planschade van gebiedsplannen geregeld in de bestuursovereenkomst; er ligt hier geen Reconstructiewet aan ten grondslag. Planschade als gevolg van het gebiedsplan of een vertaling daarvan in het bestemmingsplan, is planschade in de zin van de Wet RO en behoort tot de bevoegdheid van de gemeente. In de bestuursovereenkomst is geregeld dat deze schade door de provincie wordt vergoed indien deze voortkomt uit het gebiedsplan.

III Weerstandscapaciteit

De beleidsrisico's (par.I) worden in principe ondervangen door de Risicoreserve. De bedrijfsrisico's (par.II) worden gekwantificeerd op 3% van onze netto exploitatieomvang en afgedekt door de Algemene reserve (het zogenoemde genormeerde gedeelte). Daarnaast spelen enkele majeure risico's die op andere wijze worden opgevangen:

- Risico's die samenhangen met grondexploitatie evenals de risico's m.b.t. het project stimulering woningbouwproductie (onderdeel maatregelenpakket economische recessie) komen ten laste van de Reserve grondbank.
- In overleg met de B5-gemeenten is voor het programma Samen investeren in BrabantStad een overprogrammering afgesproken van 25%. De ervaring leert dat bij de uitvoering van grote projecten de kans bestaat op vertragingen, zelfs als sprake is van een reële planning. Om te zorgen dat het afgesproken realisatieniveau overeind blijft, kunnen de steden (deadline 30 juni 2009) extra projecten aandragen. De kosten daarvan komen in eerste instantie ten laste van het totale programmabudget. Het provinciale aandeel in het investeringsprogramma (1^e en 2^e tranche) bedraagt € 350 miljoen, opgebouwd uit € 182 miljoen uit de meerjarenbegroting, € 80 miljoen uit de Reserve regionale structuurversterking en een ingecalculerde onderbesteding c.q. overprogrammering van € 88 miljoen (PS 06/09). Voor het laatstgenoemde volume wordt een voorziening getroffen van 50%.

In de navolgende tabel wordt het totale risicoprofiel afgezet tegen de aanwezige weerstandscapaciteit. Daarbij kan een onderscheid worden gemaakt in een incidentele en structurele weerstandscapaciteit. Met het eerste wordt bedoeld het vermogen om calamiteiten en andere eenmalige tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat dit invloed heeft op de voortzetting van taken op het geldende niveau. Tot de structurele weerstandscapaciteit behoren de middelen die permanent kunnen worden ingezet. Een tweede onderscheid is dat tussen de financieel-technische weerstandscapaciteit (maximumniveau) en de politiek-bestuurlijke weerstandscapaciteit (reëel niveau) die begrensd wordt door de afspraken uit het Bestuursakkoord en andere Statenbesluiten. Zo zijn bestemmingsreserves feitelijk vastgelegd en geldt voor de opcenten motorrijtuigenbelasting dat deze conform de afspraak in het Bestuursakkoord niet verder verhoogd zullen worden. Ook de kapitaalopbrengst van de verkoop aandelen Essent blijft daarbij buiten beschouwing; deze zijn immers niet bedoeld om tekorten op te vangen. Een substantieel deel van de kapitaalopbrengst is bestemd om duurzaam te investeren in Brabant (vermogen moet vermogen blijven) en het overige deel wordt renderend opzij gezet (met alleen renterisico) om de wegvallende dividendinkomsten te kunnen compenseren.

Tabel 1 Risicoprofiel

bedragen in € miljoen

	Risiko's	
	maximum	reëel niveau
1. Beleidsrisico's (resp. 100% en 80%-niveau)	113,5	90,8
2. Bedrijfsrisico's (3% netto exploitatieomvang)	18,2	18,2
3. Maatregelenpakket economische recessie, stimulering woningbouwproductie	50,0	50,0
4. Overprogrammering B5-programma	88,0	44,0
5. Nieuw dividendniveau (zie najaarsbrief)	40,5	20,0
Totaal risicoprofiel	310,1	223,0

Tabel 2 Weerstandscapaciteit

bedragen in € miljoen

	Weerstandscapaciteit	
	Financieel-technisch	Politiek-bestuurlijk
a. Risicoreserve (stand bij begroting, zie verder actualisering in najaarsbrief)	61,8	61,8
b. Genormeerd deel Algemene reserve	18,2	18,2
c. Reserve grondbank, compartiment risico stimulering woningbouwproductie	50,0	50,0
d1. Reserve dividend Essent (stand bij begroting 2010, zie actualisering in najaarsbrief)	67,2	67,2
d2. Begrote aanvulling Reserve dividend Essent naar eindniveau € 80 miljoen in 2010	0	12,8
e. Bestemmingsreserves en stille reserves	pm	0
Subtotaal incidenteel	197,2	210,0
f. Onbenutte belastingcapaciteit	130,3	pm
g. Post onvoorzien	1,3	1,3
Subtotaal structureel op jaarbasis	131,6	1,3

Toelichting

Het reële risicoprofiel wordt ingeschat op € 223 miljoen. Hier staat voor de korte termijn een weerstandscapaciteit tegenover van € 210 miljoen. In de najaarsbrief bij de begroting zal worden aangegeven hoe hierin een evenwicht kan worden aangebracht.

Toelichting

- Ad a De geraamde stand van de Risicoreserve per 1-1-2010 bedraagt € 61,8 miljoen. In de najaarsbrief bij de begroting volgt een bijstelling in combinatie met de herpositionering van de dividendreserve.
- Ad b Het genormeerde gedeelte c.q. minimum niveau van de algemene reserve bedraagt € 18,2 miljoen, gelijk aan 3% van de netto exploitatieomvang. Deze buffer is bedoeld voor de opvang van de bedrijfsrisico's. Op basis van de exploitatieomvang in de jaarrekening 2008 is het genormeerde gedeelte bijgesteld bij de voorjaarsnota 2009.
- Ad c Zolang geen verplichtingen zijn aangegaan, kunnen PS besluiten om gereserveerde middelen in te zetten anders dan voor een bestemming die eerder voor ogen stond. Gezien de vastgelegde bestemmingen en bestedingen is de vrije ruimte nihil. De bestedingsplannen van de reserves zijn geactualiseerd bij de voorjaarsnota 2009.

Stille reserves zijn de meerwaarden van activa die te laag zijn gewaardeerd.

Noord-Brabant heeft besloten de aandelen Essent te (nominale waarde € 46,1 miljoen) te verkopen aan RWE.

- Ad f De onbenutte belastingcapaciteit betreft het verschil tussen het aantal opcenten (begroot tarief 2010: 71,6 opcenten) en het wettelijke maximum (116,7 opcenten) op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting vermenigvuldigd met de opbrengst per (extra) opcent. Dit staat gelijk aan een theoretische en structurele meeropbrengst van € 130,3 miljoen op jaarbasis. De politieke vrije zoom is echter nihil omdat in het Bestuursakkoord is afgesproken niet over te gaan tot lastenverzwaring en het opcententarieff gedurende deze bestuursperiode te bevriezen op het niveau 2007.
- Ad g De post onvoorzien is bedoeld voor de afdekking van onvoorziene incidentele uitgaven en van de kosten van overgehevelde beleidstaken van vorig jaar, voor zover hiermee in de begroting nog geen rekening is gehouden. De post onvoorzien kent een structureel niveau van afgerond € 1,3 miljoen.

Onderhoud kapitaalgoederen

Paragraaf 5

Onderhoud wegen	252
Onderhoud provinciale gebouwen en installaties	255
Onderhoud vaarwegen	257

Onderhoud kapitaalgoederen

Onderhoud wegen

Portefeuillehouder:

mw.drs. C. van Nieuwenhuizen

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie Noord-Brabant heeft een wegennet in beheer en onderhoud met een totale weglengte van 581 km (februari 2009). Dat wegennet verkeert in goede staat; er is geen sprake van achterstallig onderhoud. De provincie wil haar wegen in goede staat houden zodat daarvan op veilige wijze gebruik gemaakt kan worden en de vlotte doorstroming van het verkeer zoveel mogelijk wordt gewaarborgd, waarbij het milieu en de leefbaarheid van de omgeving in acht worden genomen. Dat wil de provincie bereiken door planmatig onderhoud, dat op een veilige, klantgerichte, milieuvriendelijke, integrale en kostenbewuste wijze wordt uitgevoerd.

De zorgplicht die de provincie voor haar wegen heeft is vastgelegd in de Wegenwet en de Wegenverkeerswet, terwijl daarnaast het provinciaal beleid op het gebied van Verkeer en Vervoer daarvoor leidend is. De provincie verricht het onderhoud aan haar wegen en de daarbij horende voorzieningen conform de nota “Provinciale wegzorg in uitvoering” die in juli 2008 door Gedeputeerde Staten is vastgesteld. In die nota zijn als effectdoelen vastgelegd ‘betere doorstroming’, ‘toename verkeersveiligheid’, en ‘verbetering van milieu en leefbaarheid’.

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Onderhoud omvat het uitvoeren van preventieve en correctieve maatregelen om een object gedurende de levensduur in goede staat te houden of te brengen (op een vooraf vastgesteld kwaliteitsniveau), zodat het object naar behoren kan functioneren en een bepaalde representativiteit behoudt. Het betreft het onderhoud van verhardingen van rijbanen en fietspaden, kunstwerken (viaducten, tunnels, bruggen, en duikers), verkeersvoorzieningen (verkeersregelinstallaties, openbare verlichting, pompen, elektronische snelheidsbeheersingssysteem, bebording, geleiderails, bewegwijzering), en groenvoorzieningen. De kosten van onderhoud komen in de begroting als lasten op de gewone dienst tot uitdrukking.

In de nota “Provinciale wegzorg in uitvoering” wordt met het nieuwe onderhoudsbeleid de nadruk gelegd op het dienen van de belangen die met het provinciaal wegennet verbonden zijn. Dit belanggestuurd onderhoud opent de weg naar onderhoudsstrategieën waarbij de belangrijkste

wegen met het uitvoeren van onderhoudsmaatregelen voorrang krijgen boven minder belangrijke wegen. Hiermee wordt differentiatie in de onderhoudstoestand van de provinciale wegen toegestaan, vanzelfsprekend binnen de wettelijke normen voor veiligheid en leefbaarheid. In 2010 worden de belangen die met de verschillende wegen zijn gemoeid gekwantificeerd. Op basis van de “Provinciale wegzorg in uitvoering” worden beheerplannen, onderhoudsplannen en onderhoudsbestekken opgesteld en uitgevoerd, waarbij de volgende speerpunten gelden:
Speerpunt wetten: Onderhoudshandelingen die voortkomen uit wettelijke verplichtingen worden altijd uitgevoerd.

Speerpunt veilig werken: Aannemers en medewerkers worden contractueel verplicht te werken conform de Arbo-wet, (Arbo: arbeidsomstandigheden) het Arbo-besluit en Arbo-regelingen. Verkeersmaatregelen worden uitgevoerd conform de vigerende CROW-publicaties waaronder 96, 96a en 96b. Alternatieve veiliger werkwijzen voor inspecties en onderhoudswerkzaamheden worden gestimuleerd.

Speerpunt belanggestuurd onderhoud: De provincie past belanggestuurd onderhoud toe omdat daarmee beter de belangen gediend zijn en omdat het beter aansluit bij de provinciale (mobiliteits)doelstellingen en regelstrategieën van de GGA*-gebieden (GGA:Gebiedsgerichte aanpak).

Speerpunt preventieve maatregelen: De provincie neemt maatregelen voor het terugdringen van te snelle slijtage van de provinciale wegen veroorzaakt door onder andere te zware aslasten. Daardoor zal minder onderhoud aan de wegen nodig zijn. Dit komt de mobiliteit ten goede. Preventief onderhoud wordt uitgevoerd indien de vervangingswaarde van het object hoog is of indien de belangen bij het functioneren van het object groot zijn.

Speerpunt Mobiliteit, Veiligheid en Leefbaarheid: Na de wettelijke verplichtingen en randvoorwaarden rond veiligheid en milieu staan de onderhoudswerkzaamheden vooral ten dienste aan de mobiliteit en economie. Vervolgens komen in aflopende prioriteit aanvullende maatregelen rond veiligheid en leefbaarheid (milieu) aan bod. Onderhoudsactiviteiten worden op die prioriteitsvolgorde afgestemd.

Speerpunt onderhoudscriteria en -normen: Onderhoudscriteria en -normen worden per onderhoudsthema vastgesteld. Hierbij wordt aangesloten bij nationaal geaccepteerde richtlijnen. Indien deze niet beschikbaar zijn wordt aangesloten op wat in de praktijk gangbaar is.

Speerpunt energiebesparing: De provincie voert bij onderhoudswerken een energiebeleid dat gericht is op zuinig en bewust energiegebruik.

Om de eerdervermelde effectdoelen te bereiken onderneemt de provincie de volgende activiteiten.

a. Betere doorstroming.

De provincie plant de onderhoudswerkzaamheden slim en voert deze integraal uit. Daardoor wordt verkeershinder verminderd.

In de onderhoudsbestekken wordt het gebruik van duurzame materialen voorgeschreven.

Toepassing daarvan resulteert in een lagere frequentie van onderhoudswerkzaamheden.

Het aantal aslastmeetpunten op de provinciale wegen wordt verhoogd met als doel schade door te zware aslasten terug te dringen, waardoor minder vaak onderhoud aan het wegdek nodig is.

b. Toename verkeersveiligheid.

Werkzaamheden worden zoveel mogelijk gebundeld, waardoor niet alleen minder vaak werkzaamheden op de wegen worden uitgevoerd, maar ook minder verkeersmaatregelen nodig zijn, hetgeen een positief effect heeft op de verkeersveiligheid.

Essentiële Herkenbaarheidskenmerken (= nieuwe wegbelijning) worden via onderhoudsprojecten op de wegen aangebracht. Daardoor ontstaat een uniform en rustiger wegbeeld met afname van het aantal verkeersongelukken tot gevolg.

Nalevering van arbo-wetten, -reglementen en -richtlijnen wordt in de onderhoudsbestekken voorgeschreven. Ongelukken bij onderhoudswerkzaamheden worden daarmee zoveel mogelijk voorkomen.

c. Verbetering van milieu en leefbaarheid.

Milieuvriendelijke en werkmethoden en het gebruik van biologisch afbreekbare middelen bij de uitvoering van het onderhoud worden in de onderhoudscontracten voorgeschreven, en ecologische doelstellingen worden in het onderhoudsbeleid geïntegreerd. (Toepassing van biologische middelen en biologisch geteeld plantmateriaal, terugdringen fijn stof en stikstofdioxide-uitstoot, bijdrage aan realiseren van Brabants Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit).

Om geluidsbelasting te verminderen vindt waar mogelijk toepassing plaats van stille deklagen.

Energiezuinige werkmethoden en duurzame materialen zoals aluminium (licht)masten, belijningen van Thermoplast, betonnen wegen met asfalt deklaag worden toegepast.

In de nota "Provinciale wegzorg in uitvoering" zijn voor Mobiliteit, Veiligheid en Leefbaarheid prestatiedoelen en -effecten opgenomen. Deze hebben vooral betrekking op het volgen van de effectiviteit van het onderhoudsbeleid. In het kader van de begroting wordt hier gekozen voor vermelding van de indicatoren die de grootste invloed hebben op de kosten, en een directe relatie hebben met de weggebruiker. Het gaat dan om de onderhoudstoestand van de weg, de onderhoudstoestand van de fietspaden en de onderhoudstoestand van verkeersregelinstallaties (VRI).

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
02.A.10 / B.4 Veilig wegennet en veilig weggebruik	Percentage van de rijbaanverharding dat aan onderhoud toe is	Max. 8,5%	5,1%	Max. 8,5%	Max. 8,5%	Max. 8,5%	Max. 8,5%
	Percentage van de fietspadverharding dat aan onderhoud toe is	Max. 5%	11,3%	Max. 5%	Max. 5%	Max. 5%	Max. 5%
	Percentage van de VRI-installaties dat aan onderhoud toe is (gebaseerd op een levensduur van 15 jaar)	Gem. 6 %	0%	0%	16%	3%	0%

Toelichting

De vermelding dat een wegvak aan onderhoud toe is betekent niet dat sprake is van achterstallig onderhoud. Het geeft slechts aan dat het wegvak voor planmatig onderhoud aan de beurt is. Dreigend achterstallig onderhoud wordt te allen tijde door onmiddellijke maatregelen voorkomen.

Het relatief hoge percentage van de fietspaden dat aan onderhoud toe is, houdt verband met de vertraagde gunning in 2008 van het meerjarige onderhoudsbestek. Het

noodzakelijke onderhoud dat wèl in 2008 is uitgevoerd, is gebeurd op basis van meerwerk op de onderhoudsbestekken 2007.

Het hoge percentage VRI-installaties dat in 2010 aan onderhoud toe is, vindt zijn oorzaak in het feit dat in 1995 veel nieuwe installaties zijn geplaatst. Overigens blijkt uit permanente monitoring dat deze installaties nog goed functioneren.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Jaarrekening 2008	Raming 2009	Raming 2010	Raming 2011	Raming 2012	Raming 2013
Verhardingen, groen en kunstwerken	6.677	7.618	7.642	7.730	7.819	7.902
Verkeersregelinstallaties, wegverlichting, DVM, en overige verkeersvoorzieningen	1.499	1.639	1.643	1.658	1.674	1.690
Totaal	8.176	9.257	9.285	9.388	9.493	9.592

Onderhoud provinciale gebouwen en installaties

Portefeuillehouder: mr.A.M.Essed

Wat wil de provincie bereiken?

Het provinciehuis aan de Brabantlaan biedt onderdak aan het provinciaal bestuur en het ambtelijk apparaat. De provincie streeft naar een schone, open en transparante werkplek met een flexibele invulling.

Daarnaast biedt het gebouwencomplex accommodatie aan bezoekers van vergaderingen, rondleidingen en diverse evenementen.

Het onderhoud van de provinciale gebouwen en installaties is erop gericht de bestaande voorzieningen op een doelmatig en op een veilige manier in stand te houden. Begin 2008 is dit beleidsuitgangspunt in de nota Onderhoud Provinciehuis en Noordbrabants Museum vastgesteld.

De gebouwen van het museum zijn eigendom van de provincie en worden verhuurd aan de Stichting Noordbrabants Museum. De ombouw van het museum in combinatie met een aantal omringende panden tot één complex is gestart in 2009 en loopt nog door in de volgende jaren.

Onderhoudsboeken

Het naar verwachting benodigde onderhoud is vastgelegd in meerjarenplanningen, de zogenaamde onderhoudsboeken. Er zijn verschillende onderhoudsboeken voor o.a. hoofdgebouw, nieuwbouw Noordbrabants Museum, audiovisuele middelen en kunst.

De meerjarenplanningen bevatten een inschatting van het beoogde onderhoud op basis van vermoedelijke levensduur van onderdelen, een inschatting van de benodigde uitvoeringstijd, eigen

ervaringen en de verwachte kosten van materialen en lonen.

In 2008 zijn de onderhoudsboeken geactualiseerd. Van achterstallig onderhoud is geen sprake. De geactualiseerde onderhoudsboeken hebben een horizon tot 2017.

Onderhoudsboek hoofdgebouw en onderhoudsboek nieuwbouw

Het onderhoud voor 2010 bestaat voor een belangrijk deel uit onderhoudscontracten met een uitvoeringscyclus van één jaar (bijvoorbeeld onderhoud van de liftinstallaties). Daarnaast zijn middelen gereserveerd voor vervanging van onderdelen op basis van een meerjarencyclus (bijvoorbeeld de luchtzuiveringsinstallaties). Tevens wordt met de brandweer een en ander afstemd in verband met de gewijzigde en aangescherpte brandveiligheidsvoorschriften.

Onderhoudsboek museum

Het Noordbrabants Museum aan de Verwerstraat te 's-Hertogenbosch is provinciaal eigendom. De Stichting Noordbrabants Museum huurt het gebouwcomplex van de provincie. In het onderhoudsboek zijn alleen de werkzaamheden opgenomen voor de provincie (eigenaarsdeel). De ombouw van het museumcomplex in combinatie met een aantal panden in de Waterstraat is in 2009 gestart en loopt nog enkele jaren door. De gevolgen voor het vastgestelde onderhoudsboek zijn nog niet duidelijk. Om desinvesteringen te voorkomen wordt het onderhoud afgestemd met de projectgroep Waterstraatpanden.

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
uitvoeren meerjaren onderhoudsplan	onderhoudsboek	100%*			100%*		

* meerjarig gemiddelde

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Jaarrekening	Raming				
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Provinciehuis	1.853	1.986	2.031	2.005	2.073	1.865
Kunstwerken	50	60	65	73	68	62
Audiovisueel	61	180	134	104	74	93
Noordbrabants museum	178	250	220	250	250	250
Totaal uitgaven	2.142	2.476	2.450	2.432	2.465	2.270

Onderhoud vaarwegen

Portefeuillehouders: O.Hoes

Wat wil de provincie bereiken?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
03.C Noord-Brabant heeft de juiste waterhoeveelheid. (niet te veel, niet te weinig)	PS-/PWP 2010-2015	PS xxx/09	2012	Realiseren doelstellingen, registreren en faciliteren van projecten.	Uitvoeren provinciaal Waterplan en eigen projecten en subsidiëring. Doelstellingen liggen vast in PWP.

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2008	2009	2010	2011	2012
03.C.8 Provinciale vaarwegen hebben een goede onderhoudsstatus. (Uitvoering door waterschap Brabantse Delta)	Aantal geconstateerde gebreken	0 in 2015		0	0	0	0

Toelichting

De uitvoering van de (beheer)maatregelen aan provinciale vaarwegen zoals de Mark, de Dintel, de Roosendaalsche en Steenbergsche Vliet, De Roode Vaart en het Mark-Vlietkanaal is gemandateerd aan het waterschap Brabantse Delta. De onderhoudstoestand van deze vaarwegen is goed en van achterstallig onderhoud is geen sprake. De provincie voert zelf geen beleidsprestaties i.c. werkzaamheden uit aan de

vaarwegen. De provincie draagt 50% bij in de kosten van onderhoud en 100% in de kosten van het vaarwegverkeer. De juridische basis van de mandatering is onderwerp van overleg tussen de provincie en het waterschap vanwege het feit dat de overeenkomst dateert uit 1984. Er wordt gewerkt aan een actualisering van de overeenkomst. De onderhoudsbijdrage aan het waterschap wordt jaarlijks geïndexeerd.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2008	Raming 2009	2010	2011	2012	2013
Onderhoudsbijdrage aan waterschap	1.640.281	1.644.585	1.665.146	1.685.947	1.707.016	1.640.281

Paragraaf 6

Treasury

Portefeuillehouder:
mr.A.M.Essed

Inleiding

De treasuryfunctie omvat alle activiteiten die zich richten op het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële stromen, de financiële posities en de daaraan verbonden risico's. De doelstellingen van treasury richten zich op toegang tot vermogensmarkten, beheersing van risico's, minimaliseren van kosten en optimaliseren van rendementen.

Op grond van de Provinciewet en de Wet Fido hebben Provinciale Staten op 7 december 2001 het treasurybeleid vastgelegd in een treasurystatuut. Het treasurybeheer van de provincie gebeurt binnen de regels van de wet Fido.

Door de onrust op de financiële markten en het feit dat medeoverheden geld hebben uitgezet bij financiële instellingen die hun verplichtingen niet meer na konden komen is een speciale werkgroep samengesteld door de Staatssecretaris, bestaande uit vertegenwoordigers van Rijk en medeoverheden. Deze werkgroep heeft zich gebogen over de vraag of de wet- en regelgeving met betrekking tot het uitzetten van middelen door decentrale overheden volstaat in tijden van onrust op de financiële markten. Hierbij is met name gekeken naar de Wet Financiering decentrale overheden (hierna: Wet Fido) en de Ministeriele regeling: "Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden" (hierna: Ruddo)

De werkgroep is tot de conclusie gekomen dat de Wet Fido nog steeds goed aansluit bij de zelfstandige bevoegdheden van de decentrale overheden, bij de wijze waarop decentrale overheden democratisch zijn gelegitimeerd en de manier waarop het interbestuurlijk toezicht is georganiseerd. Wetgeving, beleid en toezichtregime hebben jarenlang goed gefunctioneerd, maar zijn niet bestand geweest tegen de uitzonderlijke ontwikkelingen die zich op de financiële markten hebben voorgedaan. De werkgroep is van mening dat de problemen waarin enkele decentrale overheden nu zijn geraakt met name zijn veroorzaakt door deze uitzonderlijke ontwikkelingen en in veel mindere mate door tekortschietende regelgeving. De werkgroep heeft desalniettemin enkele

verbeteringen voorgesteld. De verbeteringen betreffen een aantal wijzigingen in de Ruddo. De wijzigingen zijn op 3 april 2009 gepubliceerd. De belangrijkste wijzigingen zijn:

Aanscherping van het landencriterium: De lidstaat van de Europese Economische Ruimte (E.E.R.) waarin de financiële onderneming gevestigd is, beschikt ten minste over een AA-rating.

Aanscherping rating: De financiële ondernemingen waar openbare lichamen gelden uitzetten (of de door hen uitgegeven waardepapieren) dienen over een AA-minusrating te beschikken bij uitzettingen voor langer dan drie maanden.

Differentiatie naar looptijd: Indien de gelden minder dan drie maanden worden uitgezet dan dienen zij over een A-rating te beschikken.

Verkapt bankieren, 'near banking', inperken: Openbare lichamen zetten tijdelijk overtollige gelden van aangetrokken leningen voor projectfinanciering uitsluitend uit bij de financiële onderneming waar deze leningen zijn aangegaan, waarbij de voorwaarden wat betreft de ratings en het landencriterium blijven gelden.

Treasury beheer

Net als in de afgelopen jaren zal de provincie de komende jaren beschikken over een overschot aan liquide middelen. Het overschot komt enerzijds door meevallende inkomsten (dividend opbrengsten, opcenten en motorrijtuigenbelasting) en anderzijds door vertragingen in de uitgaande kasstromen, onder andere de investeringskasstromen. Bovendien zal het overschot aan liquide middelen toenemen door de verkoop van de Essentaandelen aan RWE. De provincie ontvangt in ruil voor de aandelen een eerste, grootte tranche, van bijna 2,2 miljard. In de loop van de 2^e helft van 2009 zal de totale omvang van de overtollige liquide middelen uitkomen op circa 2,65 miljard. Deze liquide middelen worden vervolgens conform besluitvorming op datum 6 juli 2009 gedurende de 2^e helft van 2009 in fases langjarig belegd.

Het doel van de beleggingen is er voor te zorgen dat eeuwigdurend, de jaarlijkse beleggingsopbrengsten inclusief de opbrengsten uit de investeringsagenda, het wegvallen van het dividend van het productiebedrijf van Essent en de inflatie hierop met de grootst mogelijke zekerheid worden gecompenseerd. Dat betekent dat de beleggingsportefeuille zorgvuldig wordt

afgestemd op de liquiditeitsprognose. Twee belangrijke uitgangspunten in de wijze van belegging, de beleggingsstrategie, zijn dat het beleggen op prudente wijze dient te gebeuren en dat de inrichting van het beleggingsproces binnen de Provincie Noord Brabant vorm wordt gegeven in een goed beheersbare omgeving.

Om het verloop van de liquiditeitspositie op de rekeningcourant van de provincie de komende jaren te kunnen monitoren is door de provincie in maart 2008 een liquiditeitsprognose model in gebruik genomen. In het model zijn alle relevante inkomende en uitgaande kasstromen die zich voordoen binnen de provincie opgenomen. De uitgangspunten bij het gebruiken van het model zijn de begroting voor het lopende kalenderjaar en de meerjarenraming voor de 3 jaren die volgen op het lopende kalenderjaar. Voor de vier jaar na de periode van de huidige meerjarenraming wordt uitgegaan van het gelijkmatig beschikbaar komen van de overschotten aan liquide middelen in deze jaren. Het model geeft meerdere scenario's weer, rekening houdend ondermeer met het verloop van de depositogelden, de ontvangsten van de Essentmiddelen, "het maatregelenpakket aanpak kredietcrisis", de beleggingen van de Essentmiddelen en vrijval van deze beleggingen verspreid over de tijd.

De ontwikkelde beleggingsstrategie met betrekking tot de overtollige liquide middelen is gebaseerd op 2 pijlers: *een korte en een lange termijn beleggingsstrategie*. Een analyse heeft namelijk uitgewezen dat het niet verstandig is om vanaf moment van ontvangst van de Essentgelden al tot "vaste" posities te komen. De financiële markten zijn nog te veel in beweging. Bovendien is voor het beheer van de middelen grote mate van zorgvuldigheid geboden. Zowel het financiële belang als de reputatie van de provincie spelen een belangrijke rol. Voor het beheer van het vermogen, op de lange termijn, zal daarom een nieuw aanbestedingstraject gestart worden met een doorlooptijd van enkele maanden.

De beleggingsstrategie voor de korte termijn, dat wil zeggen tot afronding van het op te starten nieuwe aanbestedingstraject, is gericht op het behalen van een kapitaalmarktrente (lange termijn). Dit wordt gerealiseerd door gebruik te maken van de beleggingsinstrumenten die al zijn ontwikkeld voor de geplande maar uitgestelde beleggingen, horende bij het aanbestedingstraject afgerond in maart 2009. (In maart 2009 zijn middels een aanbestedingstraject een vermogensbeheerder, zijnde Fortis Investments, en een bewaarder, zijnde State Street, gecontracteerd voor de daadwerkelijke aanschaf en beheer van de vastrentende waarden (obligaties). Echter door de onrust op de financiële markten is tijdens de bijeenkomst van de Treasury Commissie van de provincie, die plaats vond op 4 november 2008, besloten om de voorgenomen uitzettingen van de overtollige liquiditeiten uit te stellen tot een later tijdstip en voorlopig te beleggen in korte termijndeposito's).

Bovendien wordt gebruik gemaakt van de bij dat aanbestedingstraject geselecteerde vermogensbeheer, zijnde Fortis Investments, en bewaarder, zijnde State Street.

Bij de korte termijn beleggingsstrategie worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

Een 'buy en hold' beleggingsstrategie. Dat wil zeggen dat de portefeuille niet actief gemanaged wordt. Gelet op de korte "tussenperiode" is een actieve strategie nog niet zinvol.

Een renderende beleggingsportefeuille, uitgaande van een optimale mix van looptijden van de aan te kopen obligaties. Daarnaast dienen de couponrendementen van de beleggingen voldoende te zijn om de gedeeltelijk wegvallende dividenden te compenseren. Tevens dient rekening te worden gehouden met de lange termijn liquiditeitsprognose.

Een discretionaire inrichting van de beleggingsportefeuille. De daadwerkelijke obligaties worden aangekocht. Er wordt niet belegd in fondsen. Dit is gezien de omvang van de beleggingsportefeuille het meest kostenefficiënt omdat op deze wijze geen fondskosten worden gemaakt. Tevens maakt een discretionaire invulling maatwerk mogelijk.

Een invulling van de beleggingsportefeuille met een zeer beperkt tegenpartij risico (stringenter dan wet Fido). Er wordt alleen belegd in Europese staatsobligaties of belegd in direct of indirect door de Europese staatsgegarandeerde obligaties. De obligaties hebben bij aankoop minimaal een AA rating. De AA obligaties krijgen een nominale limiet.

De beleggingsportefeuille is één maand na de ontvangst van de Essent middelen volledig ingericht.

De beleggingsportefeuille dient op een zodanige wijze te worden ingericht dat na afronding van het nieuwe aanbestedingstraject de transitie naar eventueel de nieuwe vermogensbeheerders en bewaarder efficiënt verloopt.

De lange termijn beleggingsstrategie wordt bepaald door de lange beleggingshorizon. De beleggingsopbrengsten van Essent dienen voldoende te zijn om jaarlijks continu het wegvallende dividend te compenseren, zo mogelijk inclusief inflatie. Op basis van de lange termijn liquiditeitsprognose wordt een beleggingsmix (beleggingscategorieën in hoofdlijnen) opgesteld. De beleggingen worden ingericht op het behalen van een rendement dat hoger is dan de 4%.

Uitgangspunt is ook hierbij prudentie: minimalisatie van de risico's door voldoende spreiding van partijen en producten.

Samen met de overige doelstellingen en voorwaarden van de provincie worden in het nieuwe aanbestedingstraject eventueel nieuwe vermogensbeheerders geselecteerd. Bij de verschillende

stappen gedurende het aanbestedings- en beleggingstraject wordt steeds de Treasury Commissie van de provincie betrokken.

Treasury Jaarplan

In de treasury commissie bijeenkomst van 12 mei 2009 is besloten tot het jaarlijks opstellen van een Treasury Jaarplan. In het plan, dat als leidraad zal dienen voor de treasury commissiebijeenkomsten, worden de operationele treasury taken en doelstellingen voor het komende jaar gedefinieerd, waarbij rekening wordt gehouden met het treasurybeleid vastgelegd in het treasurystatuut van de provincie. Het plan zal ondermeer gebaseerd worden op de definitieve begroting voor het komende kalenderjaar en de meerjarenraming. In het bijzonder wordt in het plan aandacht besteed aan de effecten van de begroting en de meerjarenraming op de korte- en lange termijn liquiditeitsprognose en de ontwikkeling van de op te bouwen beleggingsportefeuille.

Wettelijke verplichtingen

De Wet Fido, die met ingang van 1 januari 2001 in werking is getreden, stelt twee concrete normen aan het financieringsbeleid van de provincie, te weten de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet bepaalt het bedrag dat de provincie maximaal als gemiddelde netto-vlottende schuld per kwartaal mag hebben. Dat bedrag is een percentage van de jaarlijkse begroting. Voor de provincies is dat percentage vastgesteld op 7,0%. Voor 2010 bedraagt de kasgeldlimiet van de provincie 7,0% van € 1.135,2 miljoen = € 79,5 miljoen.

Renterisiconorm

Om een evenwichtige opbouw van de leningenportefeuille tot stand te brengen, stelt de Wet Fido normen om het renterisico op de vaste schuld te beheersen. In de Wet Fido wordt het renterisico omschreven als de mate waarin het saldo van de rentelasten en -baten wordt beïnvloed door wijzigingen in het rentepercentage.

Het renterisico is afhankelijk van:

voor welk deel van de vaste schuld de geldnemer een wijziging van de rente op basis van de leningvoorwaarden niet kan beïnvloeden (renteherziening);
welk deel van de portefeuille aan vaste schuld in enig jaar geherfinancierd moet worden uit het aangaan van nieuwe leningen (herfinanciering).

De nieuwe renterisiconorm, van kracht per 1 januari 2009, stelt dat de jaarlijkse verplichte aflossingen en renteherzieningen niet meer dan 20% van het lastentotaal in de begroting mogen bedragen. Het maximumpercentage van 20% moet voor de komende drie jaar worden berekend op basis van de begroting voor het komende jaar. De nieuwe renterisiconorm is door een wetswijziging aangepast en op 28 oktober 2008 in de Eerste Kamer als hamerstuk afgedaan.

Concreet betekent dit dat het deel van de vaste schuld dat voor herfinanciering of voor renteherziening in aanmerking komt niet meer dan € 227 miljoen mag bedragen. Of anders gezegd: over maximaal € 227 miljoen mag een renterisico worden gelopen. Aangezien in 2010 geen herfinanciering zal plaatsvinden en er ook geen sprake zal zijn van renteherzieningen op lopende vaste geldleningen zal de renterisiconorm niet worden overschreden.

Derivaten

Foreward renteswap

De provincie heeft in juni 2004 een foreward renteswap afgesloten bij de Rabobank ter volledige afdekking van het rente fluctuatierisico dat zich voordeed bij het project PPS-A59. De looptijd van de foreward renteswap is van 1 januari 2006 tot 1 januari 2021. Het project PPS-A59 waarin de provincie samenwerkt met het consortium Poort van Den Bosch heeft tot doel het aanleggen en beheren van een deel van de autosnelweg A59. Het gebruik van een renteswap ter beperking van financiële risico's past binnen de voorwaarden die het treasury statuut stelt en het ministerie van BZK heeft met deze werkwijze ingestemd. Het renterisico is met de forward renteswap voor de gehele looptijd volledig afgedekt.

Paragraaf 7

Verbonden partijen

Verbonden partijen

Portefeuillehouder:

mw.ir.C.W. Jacobs, mw.drs. C. van Nieuwenhuizen, drs. P.L.A. Rüpp,
mr.A.M.Essed

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de provincie een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: een zetel in het bestuur of het hebben van stemrecht. Met een financieel belang wordt bedoeld dat de provincie middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partijen kunnen worden verhaald op de provincie.

Een partij die jaarlijks een subsidie krijgt, maar waaraan geen andere financiële verplichtingen zitten met een juridische afdwingbaarheid door derden, is geen verbonden partij.

Visie en beleid ten aanzien van verbonden partijen

De provincie Noord-Brabant streeft ernaar om een bestuurlijk en financieel belang te houden in die organisaties die een bijdrage leveren aan het openbaar belang en waarvan de activiteiten aansluiten bij het beleid zoals dat door de provincie wordt gevoerd.

Een afzonderlijke nota verbonden partijen heeft de provincie niet, wel is enkele jaren geleden de Nota Nutsvoorzieningen uitgebracht waarin werd ingegaan op algemene ontwikkelingen en voorgenomen beleid ten aanzien van de nutssectoren voor elektriciteit, gas, water, openbaar vervoer en afval. Verder zijn in 2003 uitgangspunten vastgelegd over de coördinatie van aandeelhouderschappen (BM-0016) en zijn op 2 juni 2006 door Provinciale Staten afspraken over de benoeming van provinciale commissarissen vastgesteld.

Beleidswijzigingen voor specifieke verbonden partijen worden voor zover nodig of wenselijk afzonderlijk aan Provinciale Staten voorgelegd. Via periodieke evaluatie wordt bezien of de verbonden partijen nog in voldoende mate bijdragen aan de realisatie van de provinciale doelstellingen.

Aan de provincie Noord-Brabant verbonden partijen

De verbonden partijen van de provincie Noord-Brabant bestaan uit de provinciale deelnemingen, de gemeenschappelijke regelingen waaraan wordt deelgenomen en publiekrechtelijke rechtspersonen waarmee een financieel en bestuurlijk belang zijn gemoeid.

Het financiële risico van de verbonden partijen is gelijk aan de omvang van de deelneming (zie ook de paragraaf weerstandsvermogen), danwel gelijk aan de (jaarlijkse) bijdrage die de verbonden partij van de provincie ontvangt.

De provincie ontvangt dividend uit haar deelnemingen de Nederlandse Waterschapsbank, de Bank van Nederlandse Gemeenten en Delta Nutsbedrijven. Het dividend dat de provincie ontvangt wordt als algemeen dekkingsmiddel in de begroting opgenomen.

Op 27 mei 2009 hebben GS besloten de aandelen in het commercieel deel van Essent te verkopen aan energiebedrijf RWE. De provincie blijft voor 30,8% aandeelhouder van Enexis, het netwerkbedrijf.

Uit de verkoop aan RWE vloeit een aantal nieuwe deelnemingen voort.

Een overzicht van de verbonden partijen van de provincie Noord-Brabant is in de tabel op de volgende pagina opgenomen.

Een nadere specificatie van de deelnemingen is opgenomen in bijlage 9a bij de begroting 2010.

Deelnemingen		Vestigings- plaats	Aandelen- kapitaal	Nominale waarde x € 1.000	Bestuurlijk belang
1a	Enexis Holding NV	's-Hertogenbosch	30,80%	46.102	Stemrecht Lidmaatschap RvC
1b	CBL Vennootschap BV	's-Hertogenbosch	30,80%	6	Stemrecht Lidmaatschap RvC
1c	Vordering Enexis BV	's-Hertogenbosch	30,80%	6	Stemrecht Lidmaatschap RvC
1d	Verkoop Vennootschap BV	's-Hertogenbosch	30,80%	6	Stemrecht Lidmaatschap RvC
1e	Extra Zekerheid Vennootschap BV	's-Hertogenbosch	30,80%	6	Stemrecht Lidmaatschap RvC
1f	Claim staat vennootschap BV	's-Hertogenbosch	30,80%	6	Stemrecht Lidmaatschap RvC
1g	Essent Milieu Holding BV	's-Hertogenbosch	30,80%	461	Stemrecht Lidmaatschap RvC
2	NV Brabant Water	's-Hertogenbosch	31,50%	88	Stemrecht Lidmaatschap RvC
3	Eindhoven Airport NV	Eindhoven	24,50%	1.112	Stemrecht Lidmaatschap RvC
4	Administratiekantoor Gasnetwerk Oost-Brabant BV	Helmond			
5	NV BOM	Tilburg	35,50%	7.106	Stemrecht Lidmaatschap RvC
6	BV ORR	's-Hertogenbosch	28,00%	8,4	Stemrecht Lidmaatschap RvC
6a	CV ORR I	's-Hertogenbosch	27,00%	202,5	Stemrecht Commanditair vennoot
6a	CV ORR II	's-Hertogenbosch	27,00%	202,5	Stemrecht Commanditaire vennoot
7	BV TOM	's-Hertogenbosch	50,00%	9	Stemrecht

Deelnemingen		Vestigings- plaats	Aandelen- kapitaal	Nominale waarde x € 1.000	Bestuurlijk belang
7a	CV TOM	's-Hertogenbosch	49,80%	448	Lidmaatschap RvC Commanditaire vennoot Stemrecht
8	BV Brabantse herstructureringsmaatschappij bedrijventerreinen	Tilburg	87,00	37	Stemrecht Lidmaatschap RvC
9	BV Agro & co kapitaalfonds	Tilburg	33,33%	6	Stemrecht Lidmaatschap RvC Lidmaatschap in- vesteringscommissie
10	NV Waterschapsbank	Den Haag	<0,1%	22	Stemrecht
11	NV Bank voor Nederlandse Gemeenten	Den Haag	<0,1%	100	Stemrecht
12	Delta NV	Middelburg	0,0538%	4	Stemrecht

Gemeenschappelijke regelingen, verenigingen en stichtingen		Vestigingsplaats
Havenschap Moerdijk Stichting Moerdijkse Hoek Recreatieschap Nationaal Park de Biesbosch Interprovinciaal overleg IPO Zuidelijke Rekenkamer INPA Huis van de Nederlandse Provincies Kleinschalig collectief vervoer West-Brabant Kleinschalig collectief vervoer Brabant Noord-oost		Moerdijk Moerdijk Den Bosch Den Haag Eindhoven Brussel Breda Uden
Publiekrechtelijke rechtspersoon		
Nazorgfonds		's-Hertogenbosch

1 Verkoop aandelen Essent (programma 6 Sociaal economische zaken)

Op 27 mei 2009 hebben GS besloten de aandelen in het commercieel deel van Essent te verkopen aan energiebedrijf RWE. De provincie blijft voor 30,8% aandeelhouder van Enexis.

Uit de verkoop aan RWE vloeien de deelnemingen zoals genoemd onder 1a t/m 1g voort.

De maatschappijen 1a t/m 1g zijn al wel opgericht, maar omdat de verkoop van Essent aan RWE nog niet is afgerond, is het aandeel van de provincie in deze maatschappijen nog niet gestort.

1a Enexis Holding BV (programma 6 Sociaal Economische Zaken)

Doelstelling

Enexis beheert het energienetwerk in Noord-, Oost- en Zuid-Nederland voor de aansluiting van ongeveer 2,5 miljoen huishoudens, bedrijven en overheden. Als gevolg van de invoering van de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON) in Nederland dient Essent uiterlijk vòòr 1 januari 2011 gesplitst te worden in een Netwerkbedrijf en een Productie- en Levering Bedrijf. Deze verplichte

splitsing is echter al doorgevoerd per 30 juni 2009. Op basis van de wet worden de publieke aandeelhouders van Essent N.V. voor exact hetzelfde aandelenpercentage aandeelhouder van Enexis. De wetgever treedt in beginsel niet in de wijze waarop gesplitst wordt. Bij de wijze van splitsing door Essent (afsplitsing van het Netwerkbedrijf) volgt de keuze voor deelname in Enexis Holding N.V., dit om een nevenschikking te creëren tussen de gereuleerde netwerkactiviteiten en de wettelijk toegestane nevenactiviteiten van het netwerkbedrijf.

De vennootschap heeft ten doel:

- het (doen) distribueren en het (doen)transporteren van energie, zoals elektriciteit, gas, warmte en (warm) water;
- het instandhouden, (doen) beheren, (doen) exploiteren en (doen) uitbreiden van distributie en transportnetten met annexen voor energie;
- het doen uitvoeren van alle taken die ingevolge de Elektriciteitswet 1998 en de Gaswet zijn toebedeeld aan een netbeheerder zoals daarin bedoeld;
- het binnen de wettelijke grenzen ontplooiën van andere operationele en ondersteunende activiteiten.

De provincie tracht met haar aandeelhouderschap de publieke belangen te behartigen.

Provinciaal risico

Het risico voor de aandeelhouders is relatief gering in relatie tot de waarde van het NWB. Het nominaal aandelenkapitaal van deze vennootschap zal ongeveer € 150 miljoen bedragen. Daarmee zijn op grond van de wet (art 2.:81 BW) de verplichtingen en daarmee de aansprakelijkheid van de aandeelhouders in totaliteit jegens Enexis Holding N.V. ook beperkt tot dit bedrag.

Toekomstige verwachting

Enexis Holding N.V. opereert in een gereuleerde markt, onder toezicht van de Energiekamer. Op basis van de businessplannen wordt voor de komende jaren een relatief bescheiden winst verwacht. De Minister van Economische Zaken heeft in haar Aanwijzing bij het splitsingsplan aangegeven dat de dividend pay-out ratio over de boekjaren 2009 en 2010 maximaal 30% mag bedragen. Dit is als zodanig ook vastgelegd in de statuten.

1b CBL Vennootschap B.V (programma 6 Sociaal Economische Zaken)

Doelstelling

De functie van deze CBL Vennootschap BV is dat zij de Verkopende Aandeelhouders zal vertegenwoordigen als medebeheerder (naast RWE, Enexis en Essent) van het CBL Fonds en in eventuele andere relevante CBL-aangelegenheden en zal fungeren als "doorgeefluik" voor

betalingen namens aandeelhouders in en uit het CBL Fonds. Ter voorkoming van misverstanden: het CBL Fonds zelf is niets meer dan een bankrekening die zal worden aangehouden bij een gerenommeerde bank waarop het afgesproken bedrag zal worden gestort en aangehouden. Voor zover na beëindiging van alle CBLs en de betaling uit het CBL Fonds van de daarmee corresponderende voortijdige beëindigingvergoedingen nog geld overblijft in het CBL Fonds, wordt het resterende bedrag weer in de verhouding 50%-50% verdeeld tussen RWE en Verkopende Aandeelhouders.

Naast het feit dat deelname in CBL Vennootschap BV de noodzakelijke randvoorwaarden creëert voor maximalisatie van de verkoopopbrengst van Essent en een optimale (financiële) risicoafdekking voor eventuele aansprakelijkheid van de publieke aandeelhouders, is het deelnemen door de Verkopende Aandeelhouders in CBL Vennootschap BV om de volgende redenen in het openbaar belang:

- Redenen waarom het medebeheer van het CBL Fonds en de vertegenwoordiging inzake CBL aangelegenheden door de Verkopende Aandeelhouders wordt gebundeld in CBL Vennootschap BV en niet individueel wordt gedaan door ongeveer 140 aandeelhouders zijn gelegen in argumenten van flexibiliteit, eenvoudiger coördinatie en beheersbaarheid. Het is in de praktijk vrijwel ondoenlijk om met ongeveer 140 separate partijen het (mede)beheer te voeren over een fonds. Ook in de context van communicatie over, en besluitvorming met betrekking tot, de onderliggende CBL's zelf, is het efficiënter, sneller en goedkoper om met één partij van doen te hebben in plaats van met ongeveer 140. Deze argumenten van eenvoudiger coördinatie en efficiëntie gelden niet alleen in de relatie tussen de aandeelhouders onderling, maar zijn ook aspecten die door Essent, Enexis en RWE als van wezenlijk belang voor de toekomstige verhouding worden beschouwd.
- Hoewel niet te maken hebbend met CBL Vennootschap BV, maar met het CBL Fonds, is het openbaar belang ook bijzonder gediend met het bestaan van het CBL Fonds omdat dit (i) het risico van de aandeelhouders jegens de wederpartijen van de CBL's deels beperkt en (ii) leidt tot een heldere en eenvoudige (namelijk 50%-50%) aansprakelijkheidsverdeling (althans voor het bedrag dat in het CBL Fonds zit) van CBL risico's tussen Verkopende Aandeelhouders en RWE.

Provinciaal risico

- Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (ongeveer € 20.000), art 2.:81 BW).

- b. Daarnaast lopen de verkopende aandeelhouders van Essent het risico dat het gecreëerde CBL fonds ontoereikend kan zijn voor mogelijke CBL claims, waarbij de koopovereenkomst met RWE spreekt van een maximale begrenzing van het risico dat gelijk is aan de koopprijs. De kans dat dit risico zich voordoet wordt zeer onwaarschijnlijk geacht.

Toekomstige verwachting

De verwachting bestaat dat de komende jaren praktisch alle CBL contracten vervroegd zijn afgelost, waardoor naar verwachting een overschot resteert in de CBL Vennootschap B.V. die voor 50% ten goede komt aan de aandeelhouders.

1c Vordering Enexis B.V. (programma 6 Sociaal Economische Zaken)

Doelstelling

Als gevolg van de invoering van de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON) in Nederland dient Essent uiterlijk vòòr 1 januari 2011 gesplitst te worden in een Netwerkbedrijf en een Productie- en Levering Bedrijf. Deze verplichte splitsing is echter al doorgevoerd per 30 juni 2009. Essent heeft eind 2007 een herstructurering doorgevoerd waarbij de economische eigendom van de gas- en elektriciteitsnetten binnen de Essent-groep zijn verkocht en overgedragen aan Enexis tegen de geschatte fair market value. Omdat Enexis B.V. over onvoldoende contante middelen beschikte om de koopprijs hiervoor te betalen is deze onverschuldigd gebleven en omgezet in een lening van Essent Nederland B.V. In de Wet Onafhankelijk Netbeheer staat opgenomen dat het niet wenselijk is dat na splitsing financiële kruisverbanden blijven bestaan en omdat het op dat moment niet mogelijk was om de lening extern te financieren is derhalve besloten om de lening (vordering) niet mee te verkopen aan RWE, maar over te dragen aan de aandeelhouders. Op het moment van overdracht bedroeg de vordering € 1,8 miljard. De aflossing hiervan is vastgelegd in een leningsovereenkomst, bestaande uit verschillende looptijden (tot en met 10 jaar). Het rentepercentage dat op deze lening wordt vergoed bedraagt gemiddeld 4,65%. Op basis van de Aanwijzing van de Minister van Economische Zaken is een bedrag van € 350 miljoen geoormerkt als achtergesteld ten behoeve van mogelijke toekomstige conversie naar het eigen vermogen van Enexis.

Provinciaal risico

- c. Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (ongeveer € 20.000), art 2.:81 BW.

- d. Daarnaast loopt Vordering Enexis B.V. beheerst geachte risico's op Enexis Holding B.V. voor de niet-tijdige betaling van rente en/of aflossing en, in het ergste geval, faillissement van Enexis Holding N.V.

Toekomstige verwachting

- a. De vordering is vastgelegd in een leningovereenkomst bestaande uit vier tranches (3, 5, 7 en 10 jaar). Dit houdt in dat de komende jaren een stabiele inkomstenstroom van rente zal ontstaan.
- b. Daarnaast zal Vordering Enexis B.V. samen met Enexis Holding N.V. ernaar streven, mede afhankelijk van de condities op de kapitaalmarkt, na verloop van tijd, (een deel van) de Vordering op Enexis te herfinancieren op de kapitaalmarkt, al dan niet via de uitgifte van obligaties.

1d Verkoop vennootschap BV (programma 6 Sociaal Economische Zaken)

Doelstelling

In het kader van de transactie met RWE hebben de verkopende aandeelhouders een aantal garanties gegeven aan RWE. Het overgrote merendeel van deze garanties is door de verkopende aandeelhouders op het moment van verkoop van Essent PLB aan RWE overgedragen aan deze deelneming, die vanaf het moment van oprichting dus ook aansprakelijk is mochten een of meer van deze garanties onjuist blijken te zijn. Ter verzekering van de betaling van eventuele schadeclaims heeft RWE bedongen dat een deel van de verkoopopbrengst door de verkopende aandeelhouders gedurende ene bepaalde tijd op een aparte bankrekening zal worden aangehouden (in jargon: in escrow zal worden gestort). Buiten het bedrag dat in escrow zal worden gehouden, zijn de verkopende aandeelhouders niet verder aansprakelijk voor inbreuken op garanties.

Daarmee is de functie van Verkoop Vennootschap B.V. dus tweërlei. Als vennootschap die vrijwel alle garanties onder de koopovereenkomst heeft overgenomen van de verkopende aandeelhouders zal zij eventuele garantieclaim procedures voeren tegen RWE. Daarnaast treedt Verkoop Vennootschap B.V. op als vertegenwoordiger van de verkopende aandeelhouders met betrekking tot het geven van instructies aan de escrow agent wat betreft het beheer van het bedrag dat in escrow wordt gestort.

Provinciaal risico

Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (ongeveer € 20.000), art 2.:81 BW)

Toekomstige verwachting

De looptijd van deze B.V. is afhankelijk van de periode dat claims onder deze escrow kunnen worden ingediend en afgewikkeld. Op het beheerde geld zal een rentevergoeding worden uitgekeerd en een eventueel overschot op het einde komt geheel ten goede aan de Verkopende aandeelhouders.

1e Extra Zekerheid Vennootschap BV.(programma 6 Sociaal Economische Zaken)

Doelstelling

Als onderdeel van de transactie met RWE is voorzien in de oprichting van een besloten vennootschap ("Extra Zekerheid Vennootschap BV"), waarin de Verkopende Aandeelhouders zullen deelnemen. De Extra Zekerheid Vennootschap BV zal functioneren als een houdstermaatschappij voor contanten die de Verkopende Aandeelhouders (als uiterste maatregel) eventueel zouden moeten storten (bij verkoop van het PLB aan RWE) om ervoor te zorgen dat een opschortende voorwaarde voor de verkoop rond CBLs wordt vervuld, indien vervulling van deze opschortende voorwaarde op geen enkele andere wijze mogelijk blijkt te zijn. Naast het eventueel te storten bedrag (op dit moment maximaal voorzien een bedrag van € 175 miljoen – echter, gezien de sterke afname van CBL risico's door vervroegde beëindiging van CBLs kan dit bedrag waarschijnlijk aanzienlijk lager worden vastgesteld of geheel achterwege blijven) bestaat er geen enkele andere verplichting of risico. Naast het feit dat deelname in Extra Zekerheid Vennootschap BV de noodzakelijke randvoorwaarden creëert voor maximalisatie van de verkoopopbrengst van Essent en een optimale (financiële) risico-afdekking voor eventuele aansprakelijkheid van de publieke aandeelhouders, behartigt deze deelneming het te dienen openbaar belang vanwege flexibiliteit, eenvoudiger coördinatie en beheersbaarheid. Het is in de praktijk vrijwel ondoenlijk om met ongeveer 140 separate partijen het (mede)beheer te voeren over een fonds. Het is efficiënter, sneller en goedkoper om met één partij van doen te hebben in plaats van met ongeveer 140. Deze argumenten van eenvoudiger coördinatie en efficiëntie gelden niet alleen in de relatie tussen de aandeelhouders onderling, maar zijn ook aspecten die door Essent, Enxys en RWE als van wezenlijk belang voor de toekomstige verhouding worden beschouwd.

Provinciaal risico

Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (ongeveer € 20.000) bedragen (art 2.:81 BW)

Toekomstige verwachting

Naast het eventueel te storten bedrag (op dit moment maximaal voorzien een bedrag van € 175 miljoen – echter, gezien de sterke afname van CBL risico's door vervroegde beëindiging van CBLs kan dit bedrag waarschijnlijk aanzienlijk lager worden vastgesteld of geheel achterwege blijven).

1f Claim Staat Vennootschap BV.(programma 6 Sociaal Economische Zaken)

Doelstelling

In februari 2008 zijn Essent en Essent Nederland B.V., met toestemming van de publieke aandeelhouders, een procedure begonnen tegen de Staat der Nederlanden waarin zij een verklaring voor recht vragen dat bepaalde bepalingen van de splitsingwetgeving onverbindend zijn. Als gevolg van deze, in de ogen van Essent, onverbindende splitsingwetgeving (en de als gevolg daarvan doorgevoerde splitsing) lijden haar aandeelhouders schade. Inmiddels heeft de Rechtbank te 's-Gravenhage de vordering van Essent afgewezen. Essent overweegt echter serieus om tegen deze uitspraak in hoger beroep te gaan. Vanwege praktische moeilijkheden met betrekking tot de overdracht van deze procedure aan de individuele aandeelhouders van Essent N.V., hebben Essent en RWE afgesproken dat de onderliggende (declaratoire) procedure over de vraag of (delen van) de splitsingswetgeving onverbindend zijn, ook na afronding van de transactie met RWE door Essent blijft worden gevoerd. Essent en RWE zijn echter overeengekomen dat de eventuele schadevergoedingsvordering van Essent op de Staat der Nederlanden die zou kunnen ontstaan als de rechter inderdaad van oordeel is dat (delen van) de splitsingswetgeving onverbindend zijn, wordt gecedeerd aan de aandeelhouders (en dus niet achterblijft binnen de Essent groep), die deze vordering gebundeld zullen gaan houden via de deelneming (de "Claim Staat Vennootschap BV"). In het kader van afronding van de verkoop van de aandelen in het kapitaal van Essent N.V. aan RWE wordt de Claim Staat Vennootschap BV verkocht en geleverd aan alle aandeelhouders in Essent N.V. die participeren in de verkoop van RWE, alsmede aan die aandeelhouders in Essent N.V. die hun aandelen in het kapitaal van Essent N.V. niet aan RWE verkopen, maar toch aandelen in het kapitaal van Claim Staat Vennootschap BV willen kopen. Naast het feit dat deelname in Claim Staat Vennootschap BV de noodzakelijke randvoorwaarden creëert voor maximalisatie van de verkoopopbrengst van Essent en een optimale (financiële) risico-afdekking voor eventuele aansprakelijkheid van de publieke aandeelhouders, is het deelnemen door de

aandeelhouders in Claim Staat Vennootschap BV is in het openbaar belang om redenen van flexibiliteit, eenvoudiger coördinatie en beheersbaarheid. Het spreekt voor zich dat het voor de aandeelhouders (en ook voor RWE) eenvoudiger, beter en goedkoper is om gezamenlijk via de band van Claim Staat Vennootschap BV te procederen dan dit ieder voor zich te moeten doen (met alle kosten en moeilijkheden die met de onderlinge afstemming dan gepaard zouden gaan).

Provinciaal risico

Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (ongeveer € 20.000) bedragen (art 2.:81 BW)

Toekomstige verwachting

Essent is tegen de uitspraak van de Rechtbank in 's Gravenhage in beroep gegaan.

1g Essent Milieu Holding B.V.(programma 6 Sociaal Economische Zaken)

Doelstelling

Essent Milieu Holding B.V. zal optreden als houdstermaatschappij van Essent Milieu B.V. Aangezien Essent Milieu geen deel uitmaakte van de verkoop van Essent N.V. aan RWE is onderzocht of een separate verkoop van Essent Milieu mogelijk was. De uiteindelijke resultaten van het verkoopproces waren teleurstellend waarna de Raad van Bestuur van Essent N.V., in overleg met de aandeelhouders van Essent N.V. hebben besloten het verkoopproces stop te zetten. De aandeelhouders van Essent N.V., waren al indirect aandeelhouder van Essent Milieu, maar waren nu rechtstreeks aandeelhouder van Essent Milieu Holding N.V. Essent Milieu Holding N.V. heeft ten doel: het deelnemen in vennootschappen die werkzaam zijn op het gebied van de afvalverwijdering en –verwerking, recycling/verwerking en het geschikt maken van afval tot producten voor hergebruik en energieopwekking.

Provinciaal risico

Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders beperkt zich tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (ongeveer € 1.496.822) bedragen (art 2.:81 BW)

Toekomstige verwachting

De resultaten van Essent Milieu zullen de komende jaren onder druk komen te staan als gevolg van gewijzigde marktomstandigheden. Het strategisch plan en besluitvorming over mogelijke dividenduitkeringen moet nog worden vastgesteld door de (nieuwe) aandeelhouders.

1h Publiek belang elektriciteitsproductie BV (programma 6 Sociaal Economische Zaken) (voornemen tot oprichting)

Doelstelling

De rechter heeft, in kort geding, bepaald dat Essent's 50% belang, in economische zin, in N.V. Elektriciteits Productiemaatschappij Zuid-Nederland EPZ ("EPZ"), welke vennootschap onder meer eigenaar is van de kerncentrale te Borssele, niet mag worden mee verkocht aan RWE. Dit houdt in dat de Verkopende Aandeelhouders zowel het juridische als het economische eigendom van Essent's 50%-belang in EPZ zullen verkrijgen en daarmee de rechten om de publieke belangen te borgen (naast de borging die uitgaat vanuit de Rijksoverheid via o.a. de Kernenergiewet en de voorschriften in de aan EPZ verleende vergunning).

Provinciaal risico

Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (ongeveer € 20.000) bedragen (art 2.:81 BW)

Toekomstige verwachting

Er loopt momenteel nog een bodemprocedure waarvan de uitkomst hoogst onzeker is.

1i Essent Sustainability Development Foundation.(programma 6 Sociaal Economische Zaken) (voornemen tot oprichting)

Doelstelling

Tussen RWE en Essent is een zogenaamd duurzaamheidscontract gesloten, met hierin bindende afspraken over onder meer: opwekking van betaalbare en duurzame energie, investeringen gericht op de productie van duurzame energie en reductie van CO2-emissies, investeringen in innovatie en excellente service aan klanten tegen een concurrerende prijs. De taken van de stichting bestaan uit het bewaken van de uitvoering van het Ontwikkelingsplan en het uitvoeren van toezicht op de naleving hiervan. De stichting kent een bestuur, een Sustainability Development Council (SDC) en een Vendors Council (VC). Het bestuur zal op dezelfde wijze gaan functioneren als de huidige

Aandeelhouderscommissie. De SDC bestaat uit 6 leden, waarvan 3 worden benoemd door de verkopende aandeelhouders en 3 worden benoemd door RWE en Essent. In de VC heeft elke verkopende aandeelhouder een vertegenwoordiger met stemrechten conform het aandelenbelang in Essent N.V. dat de verkopende aandeelhouder t.t.v. closing had.

Provinciaal risico

Het risico dat eerder gemaakte afspraken ten aanzien van duurzaamheid niet worden nagekomen (wanprestatie), waarop een boete door RWE/Essent zal moeten worden betaald.

Toekomstige verwachting

Het duurzaamheidscontract, de opgerichte stichting die de naleving van het contract moet bewaken, met adequate corporate governance en boeteclausule geven voldoende comfort dat de vastgelegde publieke doelstellingen gerealiseerd zullen worden.

-2 NV Brabant Water (programma 6 Sociaal Economische Zaken)

Brabant Water verzorgt de drink- en industriewatervoorziening aan 2,2 miljoen inwoners en het bedrijfsleven in Noord-Brabant. De provincie Noord-Brabant heeft 31,5% van de aandelen Brabant Water in bezit. De provincie heeft het recht twee commissarissen te benoemen. De provincie Noord-Brabant heeft in overeenstemming met het Kabinetsstandpunt uitgesproken dat (drink)water-leidingbedrijven in handen dienen te blijven van publiekrechtelijke lichamen. Er bestaan geen voornemens veranderingen aan te brengen in de deelneming in Brabant Water.

NV Brabant Water	per 1 jan 2008	per 31 dec 2008
Eigen vermogen	€ 280.595.000	€ 313.550.000
Vreemd vermogen	€ 363.364.000	€ 353.531.000
Financieel resultaat 2008	€ 34.026.000	€ 32.955.000

-3 Eindhoven Airport (programma 6 Sociaal economische zaken)

Eindhoven Airport wil als regionale luchthaven een bijdrage leveren aan het vergroten van de bereikbaarheid van de omliggende regio door het winstgevend en duurzaam exploiteren van een luchthaven die reizigers direct of indirect toegang geeft tot bestemmingen over de hele wereld. In haar bedrijfsvoering streeft de luchthaven ernaar de belangen van alle betrokkenen zo optimaal

mogelijk te behartigen en respecteert zij de ruimtelijke en milieutechnische kwaliteit van de omgeving.

De provincie heeft 24,5% van de aandelen in bezit.

Eindhoven Airport	per 1 jan 2008	per 31 dec 2008
Eigen vermogen	€ 21.661.887	€ 24.166.000
Vreemd vermogen	€ 30.012.161	€ 31.788.000
Financieel resultaat 2008	€ 900.988	€ 2.733.000

-4.BV Administratiekantoor Gasnetwerk Oost-Brabant (programma 6 Sociaal economische zaken)

Als oud-aandeelhouder van Oubagas is de provincie Noord-Brabant momenteel nog lid van de samenwerkingsovereenkomst oud-aandeelhouders Oubagas.

-5.Brabantse ontwikkelingsmaatschappij (BOM) (programma 6 Sociaal economische zaken)

De NV Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij (BOM) stelt zich ten doel de sociaal-economische structuur van de provincie Noord-Brabant duurzaam te versterken via vier Kerntaken. De kerntaken zijn Ontwikkeling & Innovatie (O&I, stimuleren samenwerking bedrijfsleven & kennisinstellingen m.n. in Piekensectoren), Investeringsbevordering (IB, het actief werven en verankeren van nieuwe bedrijven die bijdragen aan de versterking van de economische structuur van de provincie), Bedrijventerreinen (BT, het herstructureren van bedrijventerreinen om de kwaliteit van bestaande bedrijventerreinen op peil te brengen en te houden) en Participatie en Beheer (P&B, het investeren van risicodragend kapitaal aan innovatieve en snelgroeiende ondernemingen in Brabant). De provincie heeft 32,62% van de aandelen in bezit. In het Bestuursakkoord is € 10 miljoen gereserveerd (in reserve Brabant 2050) als Investeringsuitgave 2008-2011 voor uitbreiding van het participatiefonds van de BOM. Vooralsnog is er geen overeenstemming gevonden met de medeaandeelhouder, ministerie van Economische Zaken, tot verwerving van aandelen door de provincie (het ministerie houdt vast aan het meerderheidsbelang). Gedeputeerde Staten hebben in dat licht besloten tot verstrekking van een achtergestelde, converteerbare rentedragende (3%) lening van € 10 miljoen. Met deze constructie is de minister van Economische Zaken akkoord gegaan. Inmiddels is het overleg geopend met het Ministerie van Economische Zaken over de conversie van de achtergestelde lening.

NV BOM	per 1 jan 2008	per 31 dec 2008
Eigen vermogen	€ 25.792.548	€ 23.291.785
Vreemd vermogen	€ 10.475.450	€ 10.850.865
Financieel resultaat 2008	€ 884.351	-/- € 2.500.763

-6.Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte (ORR) (programma 9 Revitalisering landelijk gebied)

Deze ontwikkelingsmaatschappij waarin de provincie samen met private partijen participeert, is opgericht voor de uitvoering van de regeling Ruimte voor Ruimte. Die regeling vereist voorfinanciering en het verwerven en ontwikkelen van locaties. Dienst Regelingen (voorheen LASER) van het Ministerie van LNV draagt zorg voor de uitbetaling van de vergoedingen aan de boeren. De door Dienst Regelingen voorgefinancierde vergoedingen worden door de provincie terugbetaald. Deze uitbetaling van sloopvergoedingen van de eerste tranche kan de provincie op haar beurt weer in rekening brengen bij de ORR.

In 2008 heeft de oprichting plaatsgevonden van ORR II CV voor de uitvoering van de afspraken zoals die door de deelnemende partijen zijn overeengekomen in de vervolgsamenwerkingsovereenkomst (SOK2). Na de oprichting zijn de betreffende activiteiten voortgezet in de ORR II CV. Het deelnemingskapitaal van ORR I CV is hiervoor gesplitst en voor 50% als deelnemingskapitaal ingebracht in ORR II CV.

In de begroting zijn geen specifieke kosten opgenomen voor de ORR en de activiteiten. Wel is de provincie verantwoordelijk voor het aandragen van voldoende (minimaal 150) kavels. Hiervoor is jaarlijks tot en met 2011 een bedrag van € 150.000 beschikbaar.

ORR CV I	per 1 jan 2008	per 31 dec 2008
Eigen vermogen	€ 10.667.000	€ 9.577.000
Vreemd vermogen	€ 49.271.000	€ 33.411.000
Financieel resultaat 2008	-	€ 5.008.000

ORR CV II	per 1 jan 2008	per 31 dec 2008
Eigen vermogen	-	€ 689.000
Vreemd vermogen	-	€ 4.319.000
Financieel resultaat 2008	-	€ -61.000

ORR BV	per 1 jan 2008	per 31 dec 2008
Eigen vermogen	€ 366.000	€ 164.000
Vreemd vermogen	€ 173.000	€ 192.000
Financieel resultaat 2008	-	€ 75.000

-7.Tuinbouwontwikkelingsmaatschappij (TOM) (programma 9 Revitalisering landelijk gebied)

De TOM CV/BV houdt zich bezig met het ontwikkelen van glastuinbouwgebieden. De Provincie Noord-Brabant en ZLTO (NCB-Ontwikkeling) nemen ieder voor 50% deel in het (aandelen)kapitaal van de TOM BV, terwijl de deelneming in TOM CV is bepaald op ieder 49,75%. Het restant (0,5%) is in handen van TOM BV.

In de begroting 2010 en volgende jaren zijn geen specifieke kosten gemaakt voor de activiteiten van de Tuinbouwontwikkelingsmaatschappij.

TOM CV	per 1 jan 2008	per 31 dec 2008
Eigen vermogen	-/-€ 36.795	-/- € 2.104.079
Vreemd vermogen	€ 10.059.754	€ 17.877.930
Financieel resultaat 2008	-	- € 2.067.284

TOM BV	per 1 jan 2008	per 31 dec 2008
Eigen vermogen	€ 13.305	€ 8.543
Vreemd vermogen	€ 50.615	€ 46.666
Financieel resultaat 2008	-	-/-€ 4.762

-8.BV Brabantse herstructureringsmaatschappij bedrijventerreinen (programma 6 Sociaal economische zaken)

De Brabantse aanpak bestaat uit 2 onderdelen: BOM bedrijventerreinen (onderdeel van de BOM NV), een kennis- en expertise-unit en de Brabantse Herstructureringsmaatschappij voor Bedrijventerreinen, een participatiefonds. De kennis- en expertise-unit maakt het mogelijk dat tot 2010, 37 herstructureringsplannen worden opgeleverd.

Het participatiefonds zal naast gemeenten en projectontwikkelaars financieel in deze herstructureringsprojecten participeren om de gemaakte plannen in uitvoering te brengen.

De provincie heeft in het najaar van 2005 de Brabantse Herstructureringsmaatschappij voor Bedrijventerreinen BV opgericht. In de periode 2005-2007 heeft de provincie een eerste tranche van € 10 miljoen in het participatiefonds gestort. Voor de periode 2008-2012 is een tweede tranche van 10 miljoen voorzien.

Voor de periode 2008-2011 is tot een intensivering van de uitvoering besloten via het programma Mooi Brabant. De hiervoor gereserveerde € 10 miljoen is door stortingen in 2008 en 2009 reeds volledig ingezet.

Daarbovenop is voor de periode 2009-2010 een extra storting voorzien van € 9,3 miljoen in het kader van het maatregelenpakket kredietcrisis.

BHB bv	per 1 jan 2008	per 31 dec 2008
Eigen vermogen	€ 9.051.655	€ 14.322.973
Vreemd vermogen	€ 137.752	€ 72.928
Financieel resultaat 2008	-/-€ 971.855	€ 409.070

-9. Agro & Co kapitaalfonds BV (programma 6 Sociaal economische zaken)

Agro & Co kapitaalfonds B.V. is de 'participatiepoot' van Agro & Co, de ontwikkelingsorganisatie op het vlak van nieuwe, perspectiefvolle, agro-gelieerde bedrijvigheid, met als doel bevordering van de dynamiek en duurzaamheid van het Brabantse landelijk gebied.

Doel van het Kapitaalfonds is deelname in activiteiten in de vorm van risicodragend kapitaal. Het Kapitaalfonds heeft de goedkeuring verkregen van de Europese Commissie en is officieel november 2005 van start gegaan. Medeoprichters van Agro & Co zijn de ZLTO (NCB Participaties) en de gezamenlijke Brabantse Rabobanken. De drie partijen nemen voor dezelfde bijdrage en op dezelfde voorwaarden deel in het Kapitaalfonds.

In 2006 is de bijdrage van € 7 miljoen volgestort door de drie partijen; iedere partij heeft een aandeel betaald van € 2.333.333,-. Op 12 december 2008 hebben PS ingestemd met het GS-voorstel om voor de periode tot en met 2011 te blijven participeren in Agro & Co (zowel Kapitaalfonds als Stichting). Met de overige aandeelhouders is afgesproken dat voornamelijk niet tot een 2^e-tranche storting aandelenkapitaal wordt overgegaan.

Naast het Kapitaalfonds B.V. bestaat Agro & Co ook uit een 'ontwikkel- en adviespoot' in de vorm van een stichting: de Stichting Agro & Co Brabant.

Agro& co	per 1 jan 200	per 31 dec 2008
Eigen vermogen	€ 7.006.129	€ 6.324.253
Vreemd vermogen	€ 116.361	€ 89.731
Financieel resultaat 2008	€ 63.234	-/- € 681.876

-10.t/m 12. Overige deelnemingen (algemeen financieel beleid)

De provincie brengt via de deelnemingen in NV Waterschapsbank en NV Bank voor Nederlandse Gemeenten een stukje provinciale betrokkenheid tot uitdrukking bij financiële instellingen die gericht zijn op de lagere overheid.

Het uit deze deelnemingen ontvangen dividend wordt als algemeen dekkingsmiddel in de begroting ingezet.

De deelneming in Delta Water Bedrijf NV komt voort uit het belang dat de provincie had in het voormalige waterleidingbedrijf Zuid-West Nederland.

Havenschap Moerdijk (programma 6 Sociaal economische zaken)

Het Havenschap Moerdijk is een gemeenschappelijke regeling met als doel het doen aanleggen en exploiteren van complexe industrieterreinen en -havens. Deelnemers zijn de provincie en de gemeente Moerdijk (ieder voor 50%).

De portefeuillehouder Mobiliteit en infrastructuur van de provincie is lid en voorzitter van het dagelijks bestuur en lid en voorzitter van de Raad van Bestuur.

In de Raad van Bestuur hebben voorts twee PS-leden en nog een lid van Gedeputeerde Staten zitting. De provincie deelt mee in de overschotten en tekorten die bij de gronduitgiften van het schap ontstaan alsmede in de exploitatieresultaten.

Havenschap Moerdijk	per 1 jan 2008	per 31 dec 2008
Eigen vermogen	€ 20.117.024	€ 26.248.016
Vreemd vermogen	€ 40.311.160	€ 106.519.081
Financieel resultaat 2008	€ 6.225.585	€ 6.375.426

Stichting Moerdijkse Hoek (programma 6 Sociaal economische zaken)

In december 1998 is de stichting Moerdijkse Hoek opgericht. De stichting heeft als doelstelling: 'de totstandkoming van een grootschalig vernieuwend duurzaam bedrijventerrein in de gemeente Moerdijk te bevorderen'. Werkzaamheden om de stichting op te heffen zijn in gang gezet.

Natuur- en recreatieschap Nationaal Park de Biesbosch (programma 5 Natuur, bos en landschap)

Het Natuur- en recreatieschap Nationaal Park de Biesbosch is een gemeenschappelijke regeling waarin naast de provincie ook twee gemeenten deelnemen met als doel de bescherming en de ontwikkeling van de natuur, de bewaring en de ontwikkeling van het landschap en de zorg voor en de ontwikkeling van de recreatie in dit gebied.

De provincie draagt jaarlijks voor de helft bij in de kosten van het schap.

Per 1 januari 2006 is de bestuursstructuur aangepast. Bestuurlijk is de provincie vanaf 2006 vertegenwoordigd met de gedeputeerde voor Natuur en Landschap.

De provincie draagt € 60.500 bij in de begroting van het schap die totaal € 121.000 bedraagt.

Natuur en recreatieschap	per 1 jan 2008	per 31 dec 2008
Eigen vermogen	€ 140.000	€ 103.000
Vreemd vermogen	-	-
Financieel resultaat 2008	-	-

IPO (programma 1 Bestuur)

Het interprovinciaal overleg is een vereniging waarin alle provincies zijn vertegenwoordigd en die tot doel heeft de belangen te behartigen van de provincies bij het Rijk. De provincie Noord-Brabant betaalt naar rato mee in de kosten van het IPO-secretariaat en in de kosten van de diverse projecten en programma's.

De bijdrage aan het IPO bedroeg € 798.235 in 2008.

Zuidelijke Rekenkamer (programma 1 Bestuur)

De Zuidelijke Rekenkamer is de gemeenschappelijke rekenkamer van de provincies Limburg en Noord-Brabant. Op grond van artikel 183 van de Provinciewet onderzoekt zij de doeltreffendheid, de doelmatigheid en de rechtmatigheid van het door het provinciebestuur gevoerde bestuur.

Het bestuur van de Zuidelijke Rekenkamer is voor de duur van zes jaar benoemd door Provinciale Staten van beide provincies.

Beide provincies dragen jaarlijks bij in de kosten van de rekenkamer. Voor 2008 bedroeg de bijdrage van Noord-Brabant € 246.555.

INPA huis der provincies in Brussel (programma 1 Bestuur)

INPA dient een algemeen bestuurlijke belang voor wat betreft de invloed van de provincie(s) in de Europese Unie. INPA (International Non-Profit Association) huis der provincies is een vereniging

naar Belgische recht. In INPA huis der provincies zijn de Nederlandse provincies als leden van de vereniging vertegenwoordigd. De provincie Noord-Brabant heeft een eigen vertegenwoordiger in Brussel.

Kleinschalig Collectief Vervoer (programma 2 Verkeer en vervoer)

Deze gemeenschappelijke regeling met rechtspersoonlijkheid stelt zich ten doel:

- om de zorg, die elke gemeente zelf heeft voor het sociale en recreatieve vervoer van mensen die beperkingen ondervinden bij het verplaatsen buitenshuis, in gezamenlijkheid doelmatig en effectief te organiseren en te realiseren. Hiertoe wordt een vervoerssysteem in stand gehouden met de gezamenlijke intentie dit systeem te optimaliseren;
- om de zorg in het algemeen voor de bereikbaarheid en leefbaarheid binnen het verzorgingsgebied in afstemming en intensieve samenwerking verder vorm te geven door een systeem van collectief vraagafhankelijk vervoer;
- om de verdere ontwikkelingen van het kleinschalig collectief vervoer af te stemmen met de ontwikkelingen binnen het gehele collectieve personenvervoer, in overleg met andere zich daarmee bezighoudende bestuurlijke overlegtafels.

Jaarlijkse bijdrage: € 7.900.000 (uit de Brede Doeluitkering Verkeer en Vervoer).

Kleinschalig Collectief Vervoer Brabant Noord-Oost

Het betreft gemeenschappelijke regeling met rechtspersoonlijkheid met 14 gemeenten met als doel het tot stand brengen, ontwikkelen en instandhouden van een stelsel van kwalitatief hoogwaardig kleinschalig collectief vervoer.

Jaarlijkse bijdrage: € 2.200.000 (uit de Brede Doeluitkering Verkeer en Vervoer).

Begin 2010 wordt een nieuw convenant van kracht waarin de samenwerking tussen provincie en regio's op het gebied van Regiotaxi is geregeld. Het convenant regelt de jaarlijkse besteding van ca. € 12,4 miljoen, uit te geven aan exploitatiekosten regiotaxi, contractbeheer, toegankelijk OV en onderzoek. In het nieuwe convenant worden afspraken gemaakt over een betere besteding van de middelen. Daartoe behoort ook een afname van een provinciale bijdrage vanuit de Brede Doeluitkering Verkeer en Vervoer die nu wordt ingezet voor de bekostiging van vervoer op basis van de Wet maatschappelijke ondersteuning. De vier regio's zijn KCV West-Brabant, KCV Noord-Oost Brabant, KCV Midden-Brabant en KCV Den Bosch & Meierij.

Fonds nazorg gesloten stortplaatsen Provincie Noord-Brabant (programma 4 Milieu)

Op 1 april 1998 is de Nazorgregeling Wet Milieubeheer (Leemtwet bodembescherming) werking getreden. In deze wet is de verantwoordelijkheid voor een eeuwigdurende nazorg voor stortplaatsen, waar na 1 september 1996 afvalstoffen zijn of worden gestort, neergelegd bij de provincies.

Doel van de wetgever is te voorzien in een zodanig beheer van stortplaatsen dat na sluiting de grootst mogelijke bescherming wordt geboden tegen nadelige gevolgen. Om hiervoor de benodigde financiële middelen aan te trekken is de nazorgheffing ingesteld die wordt opgelegd aan stortplaatseigenaren. De opbrengst van de heffing wordt in het nazorgfonds gestort. Het nazorgfonds wordt naast de heffingen ook gevoed door beleggingsopbrengsten. Het fonds is van rechtswege een rechtspersoon. Het algemeen bestuur wordt gevormd door het college van GS. In het dagelijks bestuur hebben de portefeuillehouders Bestuur en Middelen en Ecologie zitting. Tot het moment van sluiting van een stortplaats is het financiële risico van belegde nazorggelden voor de vergunninghouders. Na sluiting is dat risico voor de provincie Noord-Brabant.

Het gaat dan om de volgende provinciale risico's:

- te weinig rendement op het belegde vermogen, na sluiting;
- de financiële gevolgen ten gevolge van calamiteiten door bijv. aardbevingen, overstromingen of het neerstorten van vliegtuigen;

- het hoger uitvallen van de kosten van nazorg door niet voorziene prijsstijgingen van de te nemen nazorgmaatregelen en niet voorziene aanvullende maatregelen;
- de mogelijkheid dat de provincie aansprakelijk wordt gesteld voor schade aan derden door of als gevolg van de stortplaats;
- het voortijdig falen van aangebrachte voorzieningen.

Voor het verzorgen van de financiële administratie, coördinatie en secretariële ondersteuning worden salariskosten (inclusief 50% overhead) door de directies Middelen en Ecologie doorberekend. Volgens het Jaarverslag 2008 van het Nazorgfonds is € 82.071 door de provincie bij het Nazorgfonds in rekening gebracht. In verband met de kredietcrisis is de waarde van de aandelen en daarmee het vermogen van het Nazorgfonds in de loop van 2008 aanmerkelijk gedaald. Deze cijfers worden vermeld in het Jaarverslag van het Nazorgfonds over 2008.

Nazorgfonds	per 1 jan 2008	per 31 dec 2008
Eigen vermogen	p.m.	p.m.
Vreemd vermogen	-	-
Financieel resultaat 2008	€ 2,879 mln(2007)	-/- € 17.849 mln.

Paragraaf 8

Grondbeleid

Grondbeleid

Portefeuillehouder:
drs. P.L.A. Rüpp

Wat wil de provincie bereiken?

Actief en passief grondbeleid

Grondbeleid is een instrument om provinciaal beleid te realiseren en geen doel op zich. Actief grondbeleid houdt in dat de provincie zelf gronden (en opstallen) verwerft, beheert, eventueel ontwikkelt en verkoopt. Van passief grondbeleid is sprake als de provincie wel regulerend optreedt ten aanzien van het grondgebruik, maar de aankoop, het beheer en de eventuele exploitatie van de grond overlaat aan private partijen.

Het grondbeleid van de provincie is vastgelegd in de notitie “Passend en gepast vooruit. Grondbeleid als instrument voor ontwikkelingsgericht handelen” (PS 111/01, 7-12-2001).

Met het actieve provinciale grondbeleid beoogt de provincie tegen aanvaardbare prijzen tijdig gronden beschikbaar te krijgen voor de realisering van door haar beoogde ruimtelijke doelen. Actief

grondbeleid voert de provincie reeds jarenlang voor de aanleg van infrastructuur (wegen) en de handhaving en uitbreiding van natuurgebieden (ecologische hoofdstructuur). Relatief recente doelen waarvoor de provincie actief grondbeleid voert zijn de revitalisering van het landelijke gebied en het teruggeven van ruimte aan de rivieren. Ook het sluiten van overeenkomsten met grondeigenaren over bodemsanering wordt tot het actieve grondbeleid gerekend.

In 2009 heeft de provincie zich uit strategische overwegingen nadrukkelijker op de grondmarkt begeven. De provincie heeft een aantal aankoopkansen die zich voor hebben gedaan in het landelijk en stedelijk gebied, benut in overleg met de betrokken gemeenten. In 2010 wordt deze lijn doorgezet. Op die manier kan er meer actief gestuurd worden gericht op de uitvoering van het ruimtelijk beleid.

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Het bureau Vastgoed verwerft namens de provincie grond in opdracht van beleidsdirecties. In 2010 zal Vastgoed uitvoering geven aan de volgende opdrachten:

Grondverwerving programma landelijk gebied (pMJP)

De grondverwerving binnen het Programma Landelijk Gebied is grotendeels gericht op de realisatie van de ecologische hoofdstructuur en de robuuste verbindingen. Grondverwerving voor deze doelen gebeurt voor het grootste deel door de Dienst Landelijk Gebied van het Ministerie van LNV (DLG), overeenkomstig de door de provincie met haar gesloten prestatieovereenkomsten. Het provinciaal Meerjarenprogramma Landelijk Gebied 2007 – 2013 (PMJP) voorziet in de verwerving van 4.350 ha voor de ecologische hoofdstructuur en 150 ha voor robuuste verbindingen. In totaal moet DLG dus voor deze doelen 4.500 ha grond verwerven.

Grondportefeuille

De grondportefeuille is opgebouwd uit portefeuille strategische grondposities (PS 68/02, 3-9-2002), de grondportefeuille revitalisering landelijk gebied (PS 77/04, 5-11-2004) en de budgetten uit het provinciaal meerjarenprogramma voor het landelijk gebied (PS 65/06, 5-12-2006). De grondportefeuille wordt in 2010 ingezet voor:

- realisatie van de EHS
- aankopen van gronden in landbouwontwikkelingsgebieden
- aankopen ten behoeve van de VIV-regeling
- incidentele aankopen in het landelijk gebied

Ontwikkelbedrijf

In het bestuursakkoord is een provinciaal ontwikkelbedrijf aangekondigd. In 2008 is hiervoor de eerste aanzet gegeven. Het huidige investeringskrediet is in totaal 127 miljoen euro. Op dit bedrag is een korting toegepast van € 24 miljoen, zijnde 20 % van het saldo van de reserve Grondbank per 1/1/2013, conform algemene richtlijn.

Provinciale wegen

Het Brabants MIT (meerjarenprogramma infrastructuur en transport) is het uitvoeringsprogramma van het Provinciaal Verkeers- en Vervoerplan: “Verplaatsen in Brabant”, (PVVP, PS 53/06, 12 sept 2006). Het MIT wordt jaarlijks vastgesteld en is een bijlage van de provinciale begroting. In het meerjaren investeringsprogramma (2008-2012) wordt aangegeven welke infrastructurele projecten de komende vijf jaar naar verwachting uitgevoerd zullen worden.

In 2010 zal het bureau Vastgoed voor circa € 3 miljoen aan gronden verwerven voor de provinciale wegen. De belangrijkste projecten waarvoor aankopen zullen plaatsvinden zijn:

Omleiding Baarle – Nassau (N639)

Reconstructie N620, Baarle – Belgische grens

Reconstructie N283, Hank – Aalburg

Reconstructie N261, Tilburg – Waalwijk

Wat mag dat kosten?

De uitgaven in het kader van traditionele grondaankopen, en projecten met de functie van gebiedsontwikkeling worden gefinancierd uit de reserve grondbank.

Financiële begroting

Financiële begroting

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten schrijft voor dat de financiële begroting dient te bestaan uit het overzicht van lasten en baten en een uiteenzetting van de financiële positie met daarbij een toelichting die ingaat op a. de gronden waarop de ramingen zijn gebaseerd en b de belangrijkste verschillen t.o.v. de vorige begroting.

Gronden waarop de ramingen zijn gebaseerd.

De begroting 2010 bestaat uit de oorspronkelijke ramingen van ongewijzigd beleid met daarbij de ramingen van de doorwerking van PS-besluiten en GS-besluiten t/m 30 juni 2009 inclusief Voorjaarsnota 2009.

Basis voor de begroting 2010 zijn de ramingen uit de jaarschijven van de meerjarenraming 2010-2013.

De provinciale meerjarenbegroting wordt jaarlijks bijgesteld voor de nominale ontwikkelingen. Daarbij wordt uitgegaan van de cijfers van het Centraal Planbureau (CPB) zoals gepubliceerd in de Macro Economische Verkenning (MEV). In onderstaande tabel zijn de percentages aangegeven voor 2010 e.v. waarmee in de begroting 2010 is rekening gehouden.

Financieel-technische uitgangspunten	2009	2010 e.v.
Rekenrente (gebaseerd op lange renteprognose)	5,0%	4,0%
Prijsontwikkeling (prijsmutatie netto-materiële overheidsconsumptie)	2,5%	3,0%
Prijsontwikkeling bruto overheidsinvesteringen	1,25%	2,0%
Ontwikkeling loongevoelige programma-uitgaven waaronder subsidies	3,0%	4,0%
Provinciale loonkostenontwikkeling (op basis van CAO* provinciaal personeel)	3,0%	4,0%
Incidenteel	0,5%	0,5%

* CAO:collectieve arbeidsovereenkomst

Rente

De rekenrente is gebaseerd op de verwachte lange rente of kapitaalmarktrente, zijnde de rente voor langlopend krediet (meer dan twee jaar). Als ijkpunt hiervoor dient de CPB-prognose uit de Macro Economische Verkenning (MEV), in combinatie met de renteverwachting van de Bank van Nederlandse Gemeenten. In dat perspectief is het logisch om voor 2010 e.v. – de nieuwe

meerjarenraming strekt tot en met 2013 – een rekenrente aan te houden van 4,00%. Uit oogpunt van eenvoud en stabiliteit hanteren we een gemiddeld rentepercentage voor de volle vijf jaar (en bijvoorbeeld geen oplopend rentetarief). Daarbij is een wat conservatieve schatting te prefereren boven een te lage rekenrente: een verlaging van de rekenrente leidt tot een groter begrotingsoverschot dat op termijn onder druk kan komen te staan als de rentekosten (als onderdeel van de kapitaallasten) toch gaan oplopen.

Het rente-omslagpercentage is berekend op 4,88% (zie bijlage 5).

In de jaren 2010 t/m 2013 wordt rekening gehouden met een gelijkblijvend rentepercentage.

Alleen op de reserve BMIT wordt rente bijgeschreven over de stand per 1 januari.

Kapitaallasten

In de raming van de kapitaallasten is rekening gehouden met de nieuwe investeringen op grond van het meerjarige investeringsschema zoals opgenomen in de Voorjaarsnota en in de begroting in bijlage 16. De kapitaallasten voor de jaren 2010 t/m 2013 zijn in de begroting verwerkt.

Formatie

In het nieuwe bestuursakkoord zijn als aanvulling op de 10% efficiencyoperatie uit de vorige bestuursperiode additionele efficiencymaatregelen opgenomen. Voor deze bestuursperiode is een taakstelling afgesproken van 4% binnen de totale personeels- en apparaatskostenbegroting, oplopend van 1% in 2008 tot 4% in 2011.

Daarmee komt de totale formatie per 1 januari 2010 uit op 1.432 fte (zie ook de paragraaf bedrijfsvoering blz. 230/231).

Salariskosten

De structurele salariskosten zijn gebaseerd op de toegestane formatiesterkte op basis van een 36-urige werkweek. In de raming is rekening gehouden met een normatieve onderbezetting van de personeelsformatie van 0%.

De collectieve arbeidsovereenkomst voor de sector provincies loopt tot 1 juni 2009.

Voor een toelichting op de toedeling van de apparaatslasten vanuit de paragraaf bedrijfsvoering over de 10 programma's in de begroting wordt verwezen naar bijlage 3.

Uitkering provinciefonds

De raming van de uitkering uit het provinciefonds 2010 t/m 2013 is gebaseerd op de cijfers en uitgangspunten van de september-circulaire 2008. De cijfers van de juni-circulaire 2009 zullen zoals gebruikelijk samen met de consequenties van de nieuwe rijksbegroting worden betrokken bij de financiële actualisering in de Najaarsbrief.

Opcenten motorrijtuigenbelasting

Conform de afspraak in het nieuwe bestuursakkoord is het opcententarif voor de periode 2007-2011 bevroren op het niveau van 71,6 opcenten.

Op basis van de toename van het aantal motorrijtuigen wordt gedurende de periode 2009-2013 een jaarlijkse groei van de inkomsten uit de opcenten van de motorrijtuigenbelasting verwacht van ca € 2 miljoen.

In het programmaplan zijn per programma de gerealiseerde lasten en baten van het jaar 2008 opgenomen alsmede de geraamde lasten en baten voor de jaren 2009 t/m 2013 inclusief toelichting. De algemene dekkingsmiddelen, de post onvoorzien en de overige stelposten zijn toegelicht in het onderdeel algemeen financieel beleid van het programmaplan.

In het overzicht van lasten en baten (blz. 284 t/m 286) staan de ramingen 2010 van de programma's, van de algemene dekkingsmiddelen, van de post onvoorzien en van de overige stelposten. De ramingen uit het overzicht van lasten en baten komen overeen met de ramingen zoals opgenomen in het programma's (jaarschijf 2010) en worden hier niet verder toegelicht.

Activa

De 3^e Nota Kapitaaldienst vormt de grondslag voor de indeling van de vaste activa en de methodiek van afschrijven. Voor de diverse soorten activa is in die nota zowel de wijze van afschrijven als de afschrijvingstermijn vastgelegd.

Mutaties in reserves en voorzieningen

Het eigen vermogen van de provincie bestaat uit de algemene reserve en uit de bestemmingsreserves.

Op blz.287/289 zijn de geraamde stortingen en onttrekkingen van de bestemmingsreserves en de algemene reserve opgenomen. De ramingen zijn gebaseerd op de instellingsbesluiten van de reserves zoals die door PS zijn vastgesteld. PS besluiten over de mutaties in de reserves en kunnen ook een andere bestemming aan de gelden in de reserves geven.

Bij voorjaarsnota is aantal reserves teruggebracht van 43 naar 25 door onder andere het samenvoegen van een aantal reserves m.b.t. .verkeer en vervoer en het opheffen van de egaliseringsreserves.

Overzicht van lasten baten

In het overzicht van lasten en baten (zie de volgende pagina's) worden de lasten, de baten en het saldo van elke productgroep gerecapituleerd. In dit overzicht is aangegeven tot welke bedragen Provinciale Staten, het college hebben geautoriseerd door het vaststellen van de begroting.

Een meerjarig gedetailleerd overzicht van de lasten en baten in de begroting is opgenomen in bijlage 1.

Overzicht van lasten en baten begroting 2010		Bedragen x € 1.000		
		Lasten	Baten	Saldo
Programma 1 Bestuur				
01.01	Provinciebestuur, CdK en Griffie	8.112	373	-7.739
01.03	Borging kwaliteit bestuursstructuur	53		-53
01.04	Openbare orde, veiligheid en rampenbestrijding	186		-186
01.05	Brabantstad / Grote stedenbeleid	2.460	425	-2.035
	Apparaatskosten	10.316		-10.316
	Totaal programma	<u>21.126</u>	<u>798</u>	<u>-20.328</u>
Programma 2 Verkeer en Vervoer				
02.90	Openbaar vervoer	134.912	121.383	-13.529
02.01	Goederenvervoer	2.431		-2.431
02.02	Auto bereikbaarheid Brabant(stad)	38.921	28.242	-10.679
02.03	Regionale bereikbaarheid Gebiedsgerichte aanpak	25.135	19.604	-5.531
02.04	Regionale bereikbaarheid provinciale wegen/bouwen	42.321	11.586	-30.735
02.05	Regionale bereikbaarheid provinciale wegen/onderhoud en vervanging	26.836	741	-26.095
02.06	OV-netwerk Brabantstad	12.059	7.500	-4.559
02.07	Provinciaal verkeers- en vervoersplan	8.113	1.100	-7.013
	Apparaatskosten	27.850		-27.850
	Totaal programma	<u>318.578</u>	<u>190.156</u>	<u>-128.422</u>
Programma 3 Water				
03.01	Water algemeen	4.474		-4.474
03.02	Hoogwaterbescherming	4.234	398	-3.836
03.03	Oppervlaktewaterkwantiteit en -inrichting	11.612	2.425	-9.187
03.04	Grondwaterkwantiteit	9.546	8.870	-676
03.05	Waterkwaliteit	4.220	1.147	-3.073
	Apparaatskosten	6.604		-6.604

Overzicht van lasten en baten begroting 2010		Bedragen x € 1.000	
	Lasten	Baten	Saldo
Totaal programma	40.692	12.840	-27.851
Programma 4 Milieu			
04.01 Ecologie algemeen	10.848	4.114	-6.734
04.02 Fysieke veiligheid	4.531	4.234	-297
04.03 Lucht / geluid / klimaat	9.940	6.516	-3.424
04.04 Bodem	778	1.534	756
04.05 Landbouw	3.540	506	-3.034
04.06 Afval- en grondstoffenbeheer	4.926	2.646	-2.280
04.10 Handhaving	5.857	265	-5.592
04.11 Proeftuinen	7.945		-7.945
Apparaatskosten	35.567		-35.567
Totaal programma	83.930	19.814	-64.116
Programma 5 Natuur, Bos en landschap			
05.01 Algemeen natuur, bos en landschap	3.056	26	-3.030
05.02 Natuur	57.226	38.106	-19.119
05.03 Landschap	17.427	1.542	-15.885
Apparaatskosten	9.153		-9.153
Totaal programma	86.861	39.675	-47.187
Programma 6 Sociaal Economische Zaken			
06.01 Beroepsbevolking met talent en ondernemerschap	17.000		-17.000
06.02 Brabant bruist	15.263	984	-14.278
06.03 Slimme, schone en concurrerende economie	15.438	538	-14.900
06.04 Economie, algemeen en uitvoering	15.383	1.822	-13.560
06.06 Europees beleid	7.557	3.010	-4.547
Apparaatskosten	5.431		-5.431
Totaal programma	76.070	6.354	-69.716
Programma 7 Jeugd, cultuur en samenleving			
07.01 Samenleving	46.108	1.054	-45.054
07.02 Jeugd	190.949	170.171	-20.779
07.03 Cultuur en sport	65.166	338	-64.828

Overzicht van lasten en baten begroting 2010

Bedragen x € 1.000

	Lasten	Baten	Saldo
07.04 Sociale en culturele ontwikkeling	9.502		-9.502
Apparaatskosten	12.961		-12.961
Totaal programma	324.687	171.562	-153.125
Programma 8 Ruimtelijke ontwikkeling			
08.01 Ruimtelijke ontwikkelingspolitiek	28.739	380	-28.359
Apparaatskosten	8.732		-8.732
Totaal programma	37.471	380	-37.091
Programma 9 Revitalisering Landelijk Gebied			
09.01 Zonering Landelijk Gebied	40.618	14.624	-25.995
09.02 Creëren van nieuwe landschappen	1.250		-1.250
09.90 Regievoering	17.515	1.074	-16.441
Apparaatskosten	10.257		-10.257
Totaal programma	69.640	15.697	-53.943
Programma 10 Wonen			
10.01 Subsidies en projecten	29.292	18.070	-11.222
Apparaatskosten	693		-693
Totaal programma	29.985	18.070	-11.915
Algemeen financieel beleid			
31.02 Algemene dekkingsmiddelen	35.400	498.835	463.435
31.03 Onvoorzien	1.308		-1.308
31.03 Stelposten	9.464		-9.464
Totaal algemeen financieel beleid	46.173	498.835	452.663
Totaal lasten en baten	1.135.214	974.182	
Geraamd resultaat vóór bestemming			-161.031
Stortingen in reserves*	53.605		-53.605
Onttrekkingen aan reserves*		214.636	214.636
Geraamd resultaat ná bestemming			0

* Een meerjarig overzicht van de stortingen in en onttrekkingen aan de reserves per programma is bij elk programma opgenomen onder de vraag “Wat mag het kosten?”

Een overzicht van het meerjarige verloop van alle reserves met toelichting is opgenomen in bijlage 10.

In onderstaande tabel zijn de mutaties in de reserves voor het jaar 2010 gespecificeerd.

Overzicht geraamde resultaatbestemming per programma

Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	Bedragen x € 1.000		
	Storting	Onttrekking	Saldo mutatie
Programma 1 Bestuur			
Reserve Rekenkamer	336	336	
Reserve regionale structuurversterking (Alg.res.)		1.835	-1.835
Programma 2 Verkeer en Vervoer			
Reserve BMIT	788	4.000	-3.212
Reserve herhuisvesting districten		2.147	-2.147
Reserve vernieuwing OV		5.131	-5.131
Reserve N69	62		62
Reserve Brabant 2050		3.420	-3.420
Programma 3 Water			
Reserve uitvoering WHP			
Reserve rivierbedcompensatie	20	1.649	-1.629
Reserve investeringsbudget landelijk gebied		1.786	-1.786
Programma 4 Milieu			
Reserve regionale structuurversterking (Alg.res.)		6.750	-6.750
Reserve luchtkwaliteit		244	-244
Reserve investeringsbudget landelijk gebied		242	-242
Programma 5 Natuur, Bos en landschap			
Reserve revitalisering landelijk gebied		5.557	-5.557
Reserve regionale structuurversterking (Alg.res.)		5.660	-5.660
Reserve investeringsbudget landelijk gebied		571	-571
Programma 6 Sociaal Economische Zaken			
Reserve TIPP 4e tender		149	-149
Reserve TIPP 1e en 2e tender		194	-194

Overzicht geraande resultaatbestemming per programma

Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves		Bedragen x € 1.000	
	Storting	Onttrekking	Saldo mutatie
Reserve pieken in de Delta	6.000	3.500	2.500
Reserve regionale structuurversterking (Alg.res)		5.415	-5.415
Reserve investeringsbudget landelijk gebied		600	-600
Reserve Brabant 2050		6.000	-6.000
Reserve cofinanciering Europese programma's	1.000	5.149	-4.149
Programma 7 Jeugd, cultuur en samenleving			
Reserve cofinanciering Europese programma's		316	-316
Reserve instandhouding onroerend erfgoed	348	411	-63
Reserve Brabant 2050		7.350	-7.350
Reserve regionale structuurversterking (Alg.res.)		18.568	-18.568
Programma 8 Ruimtelijke ontwikkeling			
Reserve Compensatie natuur en landschapswaarden		225	-225
Reserve Brabant 2050		2.150	-2.150
Reserve regionale structuurversterking (Alg.res.)		24.500	-24.500
Programma 9 Revitalisering Landelijk Gebied			
Reserve revitalisering landelijk gebied	4.624		4.624
Reserve Brabant 2050		6.500	-6.500
Reserve cofinanciering Europese programma's		2.670	-2.670
Reserve uitvoeringsimpuls reconstructie		7.500	-7.500
Reserve Investeringsbudget Landelijk gebied	6.328	2.622	3.706
Programma 10 Wonen			
Reserve voorbereiding stedelijke vernieuwing		113	-113
Reserve Grondbank	1.125	5.000	-3.875
Reserve Brabant 2050		5.460	-5.460
Algemene reserve component Vinex		44	-44
Algemeen financieel beleid			
Algemene reserve voorfinanciering	762	9.101	-8.339
Algemene reserve overhevelingen	5.715		5.715
Algemene reserve doorgeschoven ruimte		33.446	-33.446
Reserve Brabant 2050	8.307	27.325	-19.018
Reserve dividend Essent (Alg.res.)	12.794		12.794

Overzicht geraamde resultaatbestemming per programma

Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves		Bedragen x € 1.000	
	Storting	Onttrekking	Saldo mutatie
Reserve kantoorinnovatie		1.000	-1.000
Risicoreserve (Alg.res.)	5.396		5.396
Totaal resultaatbestemming	53.605	214.636	-161.031
Totaal lasten en baten	1.135.214	974.182	
Totaal lasten/baten incl.resultaatbestemming	1.188.818	1.188.818	
Geraamd resultaat ná bestemming			0

Incidentele lasten en baten

De in de begroting opgenomen lasten en baten bevatten een incidentele component. Onder incidentele lasten en baten worden die lasten en baten verstaan die zich maximaal drie jaar in de begroting voordoen. Van de in de begroting 2010 opgenomen lasten ad € 1.135,2 miljoen is tot

een bedrag van € 291,7 miljoen als incidenteel aan te merken. Van de totale baten ad € 974,2 miljoen is € 55,1 miljoen incidenteel. Voor een gedetailleerd overzicht van de in de begroting opgenomen incidentele lasten en baten wordt verwezen naar bijlage 15. Een recapitulatie van de incidentele lasten en baten per programma is in onderstaande tabel opgenomen.

Recapitulatie van incidentele lasten en baten per programma

Programma		Lasten en baten x € 1.000				
		2009	2010	2011	2012	2013
Bestuur	incidentele lasten	1.445	380	380	0	0
	incidentele baten	425	425	425	0	0
Verkeer en vervoer	incidentele lasten	51.710	41.991	50.102	50.259	42.855
	incidentele baten	23.496	22.500	25.003	4.384	33.617
Water	incidentele lasten	27.163	14.924	17.510	8.553	1.361
	incidentele baten	3.938	0	0	8.553	1.361
Milieu						

Recapitulatie van incidentele lasten en baten per programma

		Lasten en baten x € 1.000				
Programma		2009	2010	2011	2012	2013
	incidentele lasten	65.026	26.303	13.968	500	900
	incidentele baten	38.427	6.108	2.360	0	0
Natuur, bos en landschap						
	incidentele lasten	12.819	21.110	16.081	1.000	584
	incidentele baten	370	225	100	0	0
Sociaal economische zaken						
	incidentele lasten	75.205	42.952	21.350	1.522	1.235
	incidentele baten	16.937	4.409	480	287	0
Jeugd, cultuur en samenleving						
	incidentele lasten	56.177	39.622	17.489	15	0
	incidentele baten	44	140	161	15	0
Ruimtelijke ontwikkeling						
	incidentele lasten	4.787	20.505	3.750	0	0
	incidentele baten	437	375	0	0	0
Revitalisering landelijk gebied						
	incidentele lasten	35.782	28.593	14.490	0	0
	incidentele baten	2.597	2.822	0	0	0
Wonen						
	incidentele lasten	34.179	28.863	15.224	0	0
	incidentele baten	22.658	18.070	3.449	0	0
Alg. fin. Beleid						
	incidentele lasten	26.500	26.500	65.545	0	0
	incidentele baten	194	0	707	0	43
Tot. incidentele lasten		390.793	291.743	235.887	61.849	46.935
Tot. incidentele baten		109.525	55.075	32.684	13.239	35.021

Nieuw beleid in de begroting

Op 10 juli 2009 is de Voorjaarsnota 2009 door PS vastgesteld. Daarbij is tot de volgende aanvullende bestedingen in de begroting besloten:

Nieuw beleid Voorjaarsnota 2009	Bedragen x € 1 miljoen		
	2009	2010	2011
Maatregelenpakket economische recessie	25,2	22,4	9,2
Cofinanciering Pieken in de Delta	8,0	6,0	programma sociaal econ.zaken (06.03)
Plan van aanpak Brabant Culturele Hoofdstad	3,4	0,8	0,4 programma sociaal econ.zaken (06.02)
Provinciaal waterplan (2009-2011)	0,0	3,6	3,6 programma water (03.01)
ICT-beheerkosten	1,0	1,0	1,0 bedrijfsvoering (90.04)
Goederenvervoer	1,0		programma verkeer en vervoer (02.90)
Totaal bestedingen nieuw beleid	38,6	33,8	14,2

Doeluitkeringen van het Rijk en Europees geld

Naast de algemene uitkering uit het provinciefonds ontvangt de provincie ook specifieke uitkeringen van het Rijk. Verreweg de grootste doeluitkering die de provincie ontvangt is die voor de jeugdzorg. Andere in omvang belangrijke doeluitkeringen zijn de brede doeluitkering verkeer en

vervoer, voor investeringen landelijk gebied, Stadsvernieuwing/locatie gebonden subsidies en bodemsanering.

Totaal ontvangt de provincie in 2010 € 398 miljoen aan doeluitkeringen van het Rijk (zie specificatie in bijlage 17) en voor € 10,5 miljoen subsidies vanuit Brussel (zie bijlage 18).

Doeluitkeringen	Rekening	Begroting				
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
BDU-verkeer en vervoer	50.700	97.752	119.923	115.495	97.619	70.546
Bodemsanering	21.629	21.949	1.155	1.155	0	0
Jeugdzorg	173.930	171.716	170.171	170.171	165.171	165.171
Invest.Landelijk Gebied	19.884	54.186	58.482	51.292	53.617	133.381
ISV/BLS/Vinac	17.252	22.658	18.070	3.449	0	0
Overige doeluitkeringen	36.049	55.720	30.179	21.023	29.904	51.014
	319.443	423.980	397.980	362.585	346.310	420.113

	Rekening	Begroting				
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Europese middelen	2.707	7.990	10.532	7.473	7.402	7.699

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

In het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is bepaald dat de arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume een onderdeel van de uiteenzetting over de financiële positie in de begroting zijn.

Bedragen zijn exclusief indexering.

Vakantiegeld

Het vakantiegeld wordt in de exploitatie verantwoord voor zover dat daadwerkelijk is uitbetaald. Uitbetaling geschiedt in de maand mei, zodat aan het eind van het jaar een verplichting ontstaat van 7 maanden vakantiegeld. Dat komt neer op een totaalbedrag van ca. € 2,8 miljoen. In verband met verdere formatie-reductie zal de verplichting naar verwachting de komende jaren iets teruglopen.

Meerjarig is het beeld van deze verplichtingen:

Bedragen x € 1.000	2010	2011	2012	2013
vakantiegeld	2.996	2.996	2.996	2.996

Wachtgeld en aanvullende uitkeringen invaliditeit

De wachtgelduitkeringen worden structureel in de begroting opgenomen. Voor 2010 moet rekening worden gehouden met een totaal volume van ca. € 202.000 voor de provinciale organisatie en ca. € 42.000 voor de oud-medewerkers van het ETIN; totaal € 244.000. In de loop van de jaren lopen deze verplichtingen verder af.

Deze verplichtingen zijn meerjarig als volgt weer te geven:

Bedragen x € 1.000	2010	2011	2012	2013
wachtgeld	244	208	179	167

Werkloosheidsuitkeringen

Sinds 2001 is ingeval van werkloosheid ook voor ambtenaren de WW van toepassing. De kosten van de uitkeringen en arbeidsrechtelijke aanvullingen, alsmede uitvoeringskosten van de aanvullingen worden door de uitvoeringsorganen bij de provincie in rekening gebracht. Deze kosten worden structureel in de begroting opgenomen.

Voor 2010 moet rekening worden gehouden met een totaal volume van ca. € 194.000, alsmede met de uitvoeringskosten die het UWV in rekening brengt van ca. € 10.000.

Deze verplichtingen zijn meerjarig als volgt weer te geven:

Bedragen x € 1.000	2010	2011	2012	2013
uitkeringen	194	194	194	194
uitvoeringskosten	10	10	10	10

Vroegpensioen (FPU) en 57+-regeling

Tot en met 2006 konden medewerkers vervroegd met pensioen, met de zgn. FPU. (Voor bepaalde leeftijdsgroepen staat die mogelijkheid overigens nog steeds open.) In bepaalde situaties komt een deel van de kosten ten laste van de provincie.

Daarnaast is in het kader van de personeelsreductie eind 2005 aan medewerkers die op 31-12-2005 57 jaar of ouder waren de gelegenheid geboden vervroegd uit te treden onder FPU-regime met een extra suppletie van provinciewege.

Voor 2010 worden de kosten van de FPU-uitkeringen en de suppleties die voor rekening komen van de provincie geraamd op € 2.203.000 en de uitvoeringskosten die het ABP in rekening brengt op € 17.000.

De verplichtingen zijn meerjarig als volgt weer te geven:

Bedragen x € 1.000	2010	2011	2012	2013
FPU + suppletie	2.203	2.127	2.068	1.742
uitvoeringskosten ABP	17	15	14	12

Verplichtingen inzake wachtgeld van (voormalig) gedeputeerden

Op grond van hun rechtspositie hebben gedeputeerden na beëindiging van het GS-lidmaatschap recht op een wachtgeld-uitkering, waarvan de duur o.m. gerelateerd is aan de duur van het lidmaatschap.

In maart 2007 hebben 3 GS-leden gebruik gemaakt van de wachtgeldregeling; daarnaast waren er nog 2 lopende verplichtingen. Een aantal leden heeft inmiddels te kennen gegeven op dit moment af te zien van de aanspraken; wel blijft voor hen het recht op wachtgeld bestaan.

Uitgaande van de actuele verplichtingen, is rekening te houden met de volgende meerjarige consequenties:

Bedragen x € 1.000	2010	2011	2012	2013
wachtgeld vml. GS-leden	56	56	56	49

Overigens ligt het risico veel hoger. In deze cijfers is nl. rekening gehouden met de huidige situatie, waarin inkomsten uit andere arbeidsverhoudingen worden verrekend.

Uitgaande van een scenario van 1 tussentijdse zetel-wisseling en een wisseling bij de 4-jaarlijkse verkiezingen van 3 zetels, is het volledige risico (excl. verrekening met inkomsten) als volgt weer te geven:

Bedragen x € 1.000	2010	2011	2012	2013
wachtgeld vml. GS-leden	340	489	523	356

Verplichtingen inzake pensioenen van (voormalig) gedeputeerden

Op grond van hun rechtspositieregeling bouwen gedeputeerden tijdens hun bestuursperiode pensioenrechten op. Die rechten worden tot op heden niet ondergebracht bij een pensioenverzekeraar. Dat betekent dat iemand die in het verleden gedeputeerde van Noord-Brabant is geweest, bij het bereiken van de 65-jarige leeftijd recht heeft op pensioen ten laste van de provincie.

Sinds een aantal jaren kan er bij verandering van werkkring geopteerd worden voor overdracht van pensioenkapitalen. Door verschillende gedeputeerden is van die mogelijkheid gebruik gemaakt, zowel overdracht van de provincie naar elders als van overdracht van elders naar de provincie. Dit laatste betekent zelfs dat het uit te betalen pensioen niet alleen het pensioen o.g.v. het GS-lidmaatschap betreft, maar ook het pensioen van voormalige betrekkingen (voor zover dat begrepen is in het overgedragen kapitaal).

Overigens is er een wettelijke verplichting op komst om ook voor bestuurders de pensioenverzekering onder te brengen in een pensioenfonds. Ter voorbereiding daarop zullen alle aanspraken in beeld moeten worden gebracht van alle voormalige gedeputeerden die in de toekomst enig recht op pensioen ten laste van de Provincie kunnen doen gelden.

Rekening houdend met een verplichting tot het 95^e levensjaar, geven de bestaande pensioenuitkeringen in meerjarenperspectief het volgende uitgaven-beeld te zien:

Bedragen x € 1.000	2010	2011	2012	2013
pensioenen vml. GS-leden	336	311	311	311

Ook hiervoor geldt overigens dat het risico hoger ligt. Zodra een vml. GS-lid 65 wordt kan deze de Provincie verzoeken om een pensioenuitkering. Op die 'slapende' verplichtingen ontbreekt het zicht.

Verplichtingen inzake wachtgeld van (voormalige) statenleden

Op grond van hun rechtspositie hebben ook statenleden na beëindiging recht op een wachtgeld-uitkering, tot maximaal 2 jaar. In maart 2007 hebben 20 leden gebruik gemaakt van de wachtgeldregeling; er waren op dat moment geen lopende verplichtingen.

Uitgaande van de huidige verplichtingen, is rekening te houden met de volgende meerjarige consequenties:

Bedragen x € 1.000	2010	2011	2012	2013
wachtgeld vml. PS-leden	3			

Ook hier is geen rekening is gehouden met toekomstige situaties. In de praktijk doen die zich wel voor, waardoor er ook een risico is van wachtgeld-betalingen in 2011 e.v.

De wachtgeldregeling is echter dermate versoberd, dat de omvang van de uitkeringen zeer beperkt zal zijn. (Alle inkomsten uit arbeid die uitgaan boven het minimum loon worden dan met de uitkering verrekend.)

Uitgaande van een jaarlijkse zetel-wisseling met één wachtgeldverplichting en een verplichting van 5 wachtgeldduitkeringen bij de nieuwe verkiezingen in 2011, geeft het risico van de verplichtingen het volgende beeld:

Bedragen x € 1.000	2010	2011	2012	2013
wachtgeld vml. PS-leden	18	48	55	28

Geprognosticeerde balans

Vaste activa

In de meerjarenbegroting 2010 tot en met 2013 zijn de boekwaarden van de vaste activa als volgt geraamd:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Stand per 1-jan-2010	Stand per 31-dec-2010	Stand per 31-dec-2011	Stand per 31-dec-2012	Stand per 31-dec-2013
Materiële vaste activa					
Inv. met economisch nut	50.603	50.094	49.456	47.334	44.908
Inv. met maatschappelijk nut	285.566	309.630	340.683	356.551	389.911
Financiële vaste activa	256.957	350.274	386.694	378.439	372.717
Totaal activa	593.126	709.998	776.833	782.324	807.537

Een gespecificeerd overzicht van het verloop van de boekwaarde van de vaste activa gedurende de periode 2010-2013, inclusief de daarbij gehanteerde afschrijvingsmethodiek zoals vastgelegd in de 3^e Nota Kapitaaldienst, is opgenomen in de bijlagen 7 t/m 9.

Een gedetailleerd overzicht van de nieuwe investeringen in vaste activa is opgenomen in bijlage 16.

Financiering

Voor de financiering van de vaste activa zijn de volgende geraamde middelen beschikbaar.

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Stand per 1-jan-2010	Stand per 31-dec-2010	Stand per 31-dec-2011	Stand per 31-dec-2012	Stand per 31-dec-2013
Algemene reserve ¹	299.451	218.799	152.150	131.234	117.651
Reserves	377.615	297.236	234.293	228.488	231.218
Voorzieningen	17.109	17.184	17.470	17.454	13.968
Opgenomen geldleningen	7.110	5.144	3.177	1.211	0
Vlootende financieringsmiddelen	(108.160)	171.635	369.743	403.936	444.700
Totaal passiva	593.126	709.998	776.833	782.324	807.537

¹In deze opstelling is nog geen rekening gehouden met de verkoop van de aandelen Essent.

Verleende garanties en waarborgen

De gewaarborgde geldleningen en de door de provincie afgegeven garanties zijn opgenomen in de bijlage 13.

Verleende garanties en waarborgen		bedragen x € 1.000	
	Jaarrekening 2008	Begroting 2009	Begroting 2010
Zorginstellingen *)	25.097	26.409	16.511
Nationaal Groenfonds **)	16.310	14.436	17.031
Garantieplichtingen ***)	142.619	135.092	392.419
Totaal garanties/waarborgen	184.026	175.937	425.961

Toelichting

*)Het beleid van de provincie is er op gericht om de gewaarborgde geldleningen aan zorginstellingen onder te brengen bij het waarborgfonds voor de zorgsector (WFZ).

**)De provincie Noord-Brabant heeft een aandeel van 13,1% in de gemeenschappelijk gewaarborgde geldleningen nationaal groenfonds van € 130,0 miljoen.

***)De hier opgenomen bedragen betreffen de door de provincie afgegeven garanties waarop de reeds gerealiseerde aanspraken in mindering zijn gebracht. (zie ook de paragraaf 4 weerstandsvermogen). De toename van de garantieplichtingen van begroting 2009 naar begroting 2010 houdt verband met de afgegeven garantiestelling voor de woningbouw ad € 250 miljoen en met de afgegeven garantie voor het verplaatsingstraject LOG-graspeel.